

רדק

שופטים א

רשי

וילחמו בני יהודה כי ביום יהושע לכדו ירושלים כמו שפירשתי בספר יהושע כי בכלל מלכי כנען אשר הכה יהושע הוא מלך ירושלים וכן וילך יהודה אל הכנעני פי' וכבר הלך כי ביום יהושע לכדו חברון ודבר עתניאל פירשתי בספר יהושע: וטעם דביר' וכדברי רז"ל כי בלשון פרס קורין לספר דביר: גלות עלית וגלות תחתית'

שלחו באש' שלחו אש בכלה: אחי כלב' מאמנו: ותסיתתיו' ואמלכתיו לסוף כמלך שמייעצין האדם ומסימין לבו לדבר אחד כל: ותצנח' ואיתרכינת ליטול לדבלי חביה: חרץ הנגב' אדם שביתו מנובב מכל טוב שאין בו אלא תורה: גלת מים' שדה בית הבעל' אחר בית שקייה דמיה: מעיר התמרים' היא יריחו שניתן להם דוס' של יריחו לאוכלה עד ש' שיכל בית המקדש ומי שיבנה בית הבחירה בחלקו יטלנה כדי ש' שיהא לכל ישראל חלק בבית הבחירה ונתנה לבני יתרו חרבעים ו' וחרבע מאות שנה והתלמידים טבחה ה' הכיחמה והלכו חזק ע' עתניאל בן קנז הוא יעבץ במדבר יהודה אשר בנג' ערד ללמוד תורה: וישב את העם' עם התלמידים' היסבני לפניו הוא בקס מלת הקבה שזמן לו ת' תלמידים הנונים שנאמר ויקרא יעבץ לחלה וגו' וזמן לו התמידים הללו: כי

ובספר יהושע גלות עלית וגלות תחתית עליות ותחתיות חומר על הגלות עלית ותחתית חומר על חלקת השל' שהיו בה הגלות וכן יש טעמים אחרים כי בספר יהושע תנה לי וכו' הבה לי' תהקדו סימן' וטעם שדה וכו' השדה וחד פסוק סימן ויקס שדה עפרון וגו' השל' והמערה: מעיר התמרים' ר"ל מקדית יריחו לבי שהיו בה תמרי' רבים נקדחת כן: ובה במפורש בתור' בקעת יריחו עיר התמרי' וילך וישב את העם' על הרמס שבבני קני חמ' והלכו בני המשפחה עמו וישבו עם עם בני יהוד' במדבר יהודה ונכתוב לה ספר למה עלו מעיר התמרים' או חס היו יושבי' עם עם הכנעני וחפשו שהיו עם עם הכנעני יושבים כי יתרו לא היה עם בני ישראל כי כך כתוב וילך לו אל חרצו ופרשת ויאמר משה לחובב וכרש' וישמע יתרו בזמן אחד היה בשנה השנית לנחיתם מארץ מצרים נחובב הוא י' יתרו כמו שכתוב מוכי חובב חותן משה ופרשת וישמע יתרו שלח במקומה נכתב לחבר דבר יתרו עם דבר עמלק כי ע' עמלק הרע לישראל בנחיתם ממדבר' והכר להם לפיכך שמר לו הקבה הדבר עד סוף כל ה' הדורות כמו שכתוב מלחמה ל' ליי' בעמלק מדור דור ויתרו הטוב לישראל ופומח בטובתם והטיב להם בעצמתו ושמר לו ה' הקבה הטובה עד סוף כל ה' הדור' כי הנה חומר שיטבו עם בני יהודה ונתנו להם מקום ל' לשבת בארצם ושבו לדת ישראל וביום שאלו היו יושבי' עם עמלק כי באהלים היו יושבים ונושעים ממקום למקום ואמר להם ש' שאלו סורו רדו מתוך עמלקי וגו' ואתה עשית חסד עם בני ישראל וגו' הנה כי החסד היה שמור להם לעולם וביום יהוש' יונדב בן רכב היה חובב ו' ונכבד בין ישראל וביום ירמיהו הנביא היו בית הרמבים בתוך בני ישראל ואמר הכתוב לא יכרת איש לבית יונדב בן רכב עומד לבני כל הימים ובית הרמבים הם מבני יתרו כמה

ואגיוחו קרבא בני יהודה בירושלים וכבשו יתה ומחוגה לפתגם דחרב וית קרתא אוקידו בגורא: ובתרין נחתו בני יהודה לאגהא קרבא בכנענא יתיבטורא ודרומא ויפלתא: ואזלו רבית יהודה לות כנענא דיתבין בחברון ושום חברון מלקדמין קרית א' ארבע ומחו ית שישי וית אחימן וית תלמי: ואזלו כחמן לות יתבי דביר ושום דביר מלקדמין קרית ארכי: ואמר כלב דימחי ית קרית ארכי וכבשוה ואתן ליה ית עכסרה ברתי לאתו: וכבשה עתניאל בר קנז אחוריו דכלב דזעיר מניה ויהב ליה ית עכסרה ברתי לאתו: והיה במעלה ואמלכתיה למשאל מן אבוהא אחסנתא ואתרכינת מעל חמרא ואמר לה כלב מה לך: ואמרת ליה הב לי אחסנתא ארי לארע דרומא יתבתי ותתן לי אתר בית שקייה דמא ויהב לה כלב ית בית שקייה עלאה וית בית שקייה תחתאה: ובני שלמא חמוהי דמשה סליקו מן קרתא יריחו עם בני יהודה מדבר יהודה די בדרום ערד ואזלו ויתבו עם עמא: ואזל יהודה עם שמעון אחוהי ומחו ית כנענא יתיב צפת ונפרו יתה וקרא ית שמא דקרתא הרמה: וכבש יהודה ית עזה וית תחומיה וית אשקלון וית ת' תחומיה וית עקרון וית תחומיה:

וילחמו בני יהודה בירושלים וילכדו אותה' גם כל הערים הנמצאות' אשר שלחו חפשים וכבשו' וכל שללם שלחו למלך' וכל דסמיכי לאש דכחו' דגשים במא רפי וסי' שלחו באש מקדשך ומטעי' ביה: יושב ד' מלאים בסיפרא וסי' ואחר ירדו בני יהודה להלחם בכנעני' ויכו את הכנעני וישב צפת' וילחמו בני יהודה בירושלים וילכדו אותה' ואתה ויכוה לפי' חרב ואת העיר שלחו באש: ואחר ירדו בני יהודה להלחם בכנעני' וישב החר והנגב והשפלה: וילך יהודה אל הכנעני היושב בחברון ושם חברון לפני קרית ארבע ויכו את ששי ואת אחימן ואת תלמי: וילך משם אל יושבי דביר ושם דביר לפני קרית ספר: ויאמר כלב אשר יכה את קרית ספר וילכדה ונתתי לו את עכסה בתי לאשה: וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב הקטן ממנו ויתן לו את עכסה בתו לאשה: ויהי בבואה ותסיתתו לשאל מאת אביה השורה ותצנח מעל החמור ויאמר לה כלב מה לך: ותאמר לו הבה לי ברכה כי רץ הנגב נתתני ונתתה לי גלת מים ויתן לה כלב את גלת עלית ואת גלת תחתית: ובני קיני חתן משה עלו מעיר התמרים את בני יהודה מדבר יהודה אשר בנגב ערד וילך וישב את העם: וילך יהודה את שמעון אחיו ויכו אותה ויקרא את שם העיר חרמה: וילכד יהודה את עזה ואת גבולה ואת אשקלון ואת גבולה ואת עקרון ואת גבולה:

שלחו ד' תמי' וכל דסמי' ללשון חס דכ' כע' רשי

רלבג

וילך יהוד' אל הכנעני' היושב בחברון וגו' כי כבר התבאר בספר יהושע כי כלב הוא שנלחם בהם ואמנם הביא עמו עם שבט יהודה כי הוא היה כ' כשיח הסבט ולא יחס זאת המלחמה לשבט יהודה וידמה שכבר הייתה זאת המלחמה אחרי מות יהושע ואף על פי שזכרה בספר יהושע וחולס נזכרה עם לכאור שכבר כ' כתיב יעוד הטי לכלב כי חברון נתנה לו ל' לכמה על פי הטי והו' נלחם בה וכבש' פסוק העניף אף על פי שלא כבשה בימי יהושע' וטעם דביר הנזכר בזה המקו' הוא מקום אחר זולת אשר לכד יהושע לכי מה שזכר בספר יהושע חמ' וישב יהושע וכל ישראל עמו לדבירה' והנה זכר שהסיתה ע' עכסה את בעלה לשא' מאת חביה השדה וכשנתנו לה הוסיפה היא לשאול גלות מים' והנה בני קיני חותן משה שבנו לדת ישראל ולא ישבנו את יהודה:

והוא יושב בתרונת הגוים' ויתן יי' אלהי ישראל את סיוחן ואת כל עמו: לשאלו חס' בקריאה וסי' ותסיתתו דשפטים' וישלח תעי את יורם בנו אל המלך דשמואל' לשאל לנו מלך' ומי יסוד לשאל לשלום לך' לא נתתי לחטא חכי' ונסאו אל בלבבם: ותצנח נ' בקריאה וסי' ויהי בבאה ותסיתתו לשאל דיהושע' וחברו דשפטים' ותצנח בארץ' והוא נרדם' ונמסר גם ביושע ש' פ' טו:

שנאמר המה הקינים הבחי' מחמת חבי בית רכב ועתה כשכדו בני יהוד' חברון היו יושבים עם הכנעני בחברון בעיר סמוך לה נקדחת עיר התמרים וכשכדו בני יהודה חברון עלו משם בשלום כי קראו להם בני יהודה לשלום בהלחמם עם הכנעני שיעלו מביניהם ולא יסופו עמם כמו שקרא להם שאלו בהלחמם עם העמלקי ל' מדרך הפסט ומדרך הכבד' ורז' דרשו בו כי בני ישראל נתנו לו עיר התמרים ויהיה הטוב ההוא אשר יטיב השם עמנו והטוב לך הוא דשנה של יריחו שהיה חמש מאות' חמה על חמש מאות חמה והניחיה מלחק אמרו מי שיבנה בחלקו בית המקד' יהיה לו וכן כך וכן כך נתנוהו לבני יתרו והיה בידם ארבע מאות וחרכעים שנה עד שנבנה בית המקדש ואז בא בנימין ליטול אותה מהם וכמו שכתב להם שנאמר עלו מעיר התמרים ועם ישראל נשאר יתרו כמו שאמר לו משה אל כח תעזוב אותנו ומה שאמר לו משה אל כח תעזוב אותנו מעצמם שאלו ללמוד תורה במדבר יהודה עם עתניאל בן קנז הוא יעבץ כמו שכתוב בדברי הימים ומשפחות סופרים יושבי עבץ וגו' המה הקינים הבחי' מחמת חבי בית רכב: כי

וכן עשו ועלו משם בשלום וישבו במדבר יהודה עם בני יהודה זהו הנראה ומה שכתב להם שנאמר על חמש מאות חמה על חמש מאות חמה והניחיה מלחק אמרו מי שיבנה בחלקו בית המקד' יהיה לו וכן כך וכן כך נתנוהו לבני יתרו והיה בידם ארבע מאות וחרכעים שנה עד שנבנה בית המקדש ואז בא בנימין ליטול אותה מהם וכמו שכתב להם שנאמר עלו מעיר התמרים ועם ישראל נשאר יתרו כמו שאמר לו משה אל כח תעזוב אותנו ומה שאמר לו משה אל כח תעזוב אותנו מעצמם שאלו ללמוד תורה במדבר יהודה עם עתניאל בן קנז הוא יעבץ כמו שכתוב בדברי הימים ומשפחות סופרים יושבי עבץ וגו' המה הקינים הבחי' מחמת חבי בית רכב: כי

ותכבד יד בית יוסף שהיו סמוכים להם כי חלוק ושעלבים לבני דן היו ובני יוסף היו סמוכים להם ולבני יהודה כבדה יד בית יוסף על האמורי והיו להם למס חבל לא הירישה ולפיכך היו להם לשכיש ולכניני: ונבול האמורי גם זה לא הורושת בית יוסף מהסלע ולמעלה: ויעל מלאך יי' ה' וסליק כביח בשליחות מן קדם יי' וחמר רזל כי פנחס היה זה הנביא:

בין הנבל' עם כחמ' לו נבואה הזאת שיחמ חותה לישראל בזה המקום חולי הוא קבצם עם על כ"י י' חו' קבצים עם על דבר אחר: חל הבוכים יקרא המקום כן לפי שבנו עם כמו שחומר: חעלה אתכם עתיד במקום עבר ורבים כמוהו: לבדים יקרא קצר ופירושו לבנינים לבדים וית למעייקים כמו בל'ים וים מפרשים אותו מן כוד דכוי והדגש תמור הכח ע"ן הפעל כמו ופטורי כיכיס לל סיכודו וילכודו אתכם: וישלח יהושע וכבר שלח וכתב דברים חלה אכה לפי שעשו בני ישראל הרע בעיני יי' וחמר כי כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר ה האריכו ימים אחריו לא עשו ה הרע שראו מעשה הנסי' שעשה לישראל שהעבירו הירדן ב ביבשה ועמדת השמש והירח וניצוח המלכים: כ"ד

ההרה י' וס' נמסר בסדר דברים: אעלה ח' וס' בלשון תרגום אמר מלאכא לאנתתיה דארונה ארין לסכסאי קשרתא בירושלם וס' נמסר בסדר שמות: ליושבי הארץ הזאת דסמיכי בקריאה וס' ואתם לא תכרתו ברית ליושבי הארץ הזאת הגני ממלא את כל' הלא את אחינו: מובחותיהם נ' ב' מל' וא' חס' וס' כי אם כה תעשו

ודקרו אמוראי ית בני דן לטוראי ארי לא שבקונו למחת למישרא: ושרי אמוראיה למתב בטור חרם באילון ובשעלבים ותקיפת יד בית יוסף והיו למסקי מסין: ותחום אמוראה מפסקני עקרבם מן כיפא ולעלא:

וסליק נביא בשליחות מן קדם יי' מן גלגלא לבוכים ואמר אסקית יתכון מצרים ואעלית יתכון לארעא די קימית לאבדתכון ואמרית לא אשני קימי עמכון לעלם: ואתון לא תגורו קים לרבי ארעא הדא אגוריהון תתרונון ולא קבלתון למימרימא דא עבדתון: ואף אמרית לא אתרין יתהון מן קדמיכון ויהון לבון למעיקין וטענתהון יהון לבון לתקלא: והנה בר מלל נביא די ית פתגמיה האילין לכל בני ישראל ואריכו עמא ית קלהון ובכו: וקרו שמא דאתרא ההוא בוכים ונכיסו תמן נכסרת קודשא קדם יי':

ושלח יהושע ית עמא ואולו בני ישראל גבר לאחסנתיה למירת ית ארעא: ופלחו עמא קדם יי' כל יומי יהושע וכל יומי סביא די אורכו יומין בתר יהושע דחוו ית כל עובדי ד' רבא די עבר לישראל וזמית יהושע בר נון עבדא ד' בר מארה ועשר שנין: וקברו יתיה בתחום אחסנתיה בתמנת חרם בטורא דבית אפרים מצפונא לטור געש: ואף כל דרא ההוא אתבנישו לות אבדתהו וקם דרא אוחרנא בתריהון דלא ידעו למדחל מן קדם יי' ואף ית עובדי ד' עבד לישראל:

ועבדו בני ישראלית דביש קדם יי' ופלחיות בעליא: להם מובחותיהם תתצו ואתם לא תכרתו ברית בהיות חלליהם סביבות קדם חס' וא' מובחותיהם חטאת יהודה ונמסר גם בסוף סדר ואתחנן: וכל ימי נ' דסמיכי בקריא וס' ויעבדו העם את יי' כל ימי יהושע וחברו ויעבדו העם את יי' וכל ימי מלכי ישראל ומלכי יהודה ונמסר גם בסוף יהושע: יהושע ב' מל' וס' ואת יהושע צוית' אש' האריכו ימי: אבותיו נ' מל' וס' וגם כל הדור ההו' נאספו כל לבכו הכין לדר' שתבא עד דור אבותיו:

ועבדו בני ישראלית דביש קדם יי' ופלחיות בעליא: ויעבדו בני ישראלית דביש קדם יי' ופלחיות בעליא: ויעבדו בני ישראלית דביש קדם יי' ופלחיות בעליא:

ועשו בני ישראל את הרע בעיני יהוה ויעבדו את הבעלים:

להם מובחותיהם תתצו ואתם לא תכרתו ברית בהיות חלליהם סביבות קדם חס' וא' מובחותיהם חטאת יהודה ונמסר גם בסוף סדר ואתחנן: וכל ימי נ' דסמיכי בקריא וס' ויעבדו העם את יי' כל ימי יהושע וחברו ויעבדו העם את יי' וכל ימי מלכי ישראל ומלכי יהודה ונמסר גם בסוף יהושע: יהושע ב' מל' וס' ואת יהושע צוית' אש' האריכו ימי: אבותיו נ' מל' וס' וגם כל הדור ההו' נאספו כל לבכו הכין לדר' שתבא עד דור אבותיו:

מעשה יי' כי לא היה מציאת מצרים עד זה העת כי חס' כז' שנה ורחוק הוא שלא ימצא בישראל חז' בני שיהיו ימיו יותר מס' שנה חבל בלי ספק היו עם רבים בני שמיים סכה ויותר חבל מצי שלח היו חכמי' לא הועילה חותם את כל מעש' יי' להציל ישר' מעשות הרע בעיני יי' וחמס הזקני' מכני שהיו זמנה יי' את העם הכלוש מזה כל ימי היותם:

ויעל מלאך יי' שנינו בסדר עולם זה היה פנחס: חל הבוכים / עם המקום: חעלה אתכם / כך היתה דעתי מתחלה להעלותכם ממצרים וכן עשיתי על מנת להוריש את חויבי: וגם אמרתי / עתה אמרתי בחימי: לבדים / למצדדים כדרכם בגדודים ונייסות לסלול ולבנו: וישלח יהושע ונ' זה היה מעשה מוקדם לא לפי שבח לומר ויעשו הרע התחיל ל לוי' כן יהושע כשמת וקבלו לפניו לעבוד יי' שלחם חיס לחלתו והם עבדו את יי' כל ימיו וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימי ונ' ואחר כך ויעשו בני ישראל הרע ימים ה האריכו שנים לא ה האריכו לפי שנתעצלו בהספדו הוא שב להר געש שרעש עליה ההר להורגן: בתמנת חרם על עם שהעמידו תמונת החרם על קברו כלומר חבל על חרם שמעמיד החמה וינטול בקבר: בכל

וילחצו האמרי את בני דן ההרה כילא נתנו לרדת לעמק: ויאל האמרי לשבת בהר חרם באילון ובשעלבים ותכבד יד בית יוסף ויהיו למס: ונבול האמרי למעלה עקרבם מהסלע ומעלה:

ויעל מלאך יהוה מן הגלגל אל הבכים ויאמר אעלה אתכם מצרים ואביא אתכם אל הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם ואמר לא אפר בריתי אתכם לעולם: ואתם לא תכרתו ברית ליושבי הארץ הזאת מובחותיהם תתצו ולא שמעתם בקולי מהזאת עשיתם: וגם אמרתי לא אנא אגרש אותם מפניכם והיו לכם לצדים ואלהיהם יהיו לכם למוקש: והי כדבר מלאך יהוה את הדברים האלה אל כל בני ישראל וישאו העם את קולם ויבכו:

ויעל מלאך יהוה מן הגלגל אל הבוכים ויאמר אעלה אתכם מצרים ואביא אתכם אל הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם ואמר לא אפר בריתי אתכם לעולם: ואתם לא תכרתו ברית ליושבי הארץ הזאת מובחותיהם תתצו ולא שמעתם בקולי מהזאת עשיתם: וגם אמרתי לא אנא אגרש אותם מפניכם והיו לכם לצדים ואלהיהם יהיו לכם למוקש: והי כדבר מלאך יהוה את הדברים האלה אל כל בני ישראל וישאו העם את קולם ויבכו:

ויעל מלאך יהוה מן הגלגל אל הבוכים ויאמר אעלה אתכם מצרים ואביא אתכם אל הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם ואמר לא אפר בריתי אתכם לעולם: ואתם לא תכרתו ברית ליושבי הארץ הזאת מובחותיהם תתצו ולא שמעתם בקולי מהזאת עשיתם: וגם אמרתי לא אנא אגרש אותם מפניכם והיו לכם לצדים ואלהיהם יהיו לכם למוקש: והי כדבר מלאך יהוה את הדברים האלה אל כל בני ישראל וישאו העם את קולם ויבכו:

ויעל מלאך יהוה מן הגלגל אל הבוכים ויאמר אעלה אתכם מצרים ואביא אתכם אל הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם ואמר לא אפר בריתי אתכם לעולם: ואתם לא תכרתו ברית ליושבי הארץ הזאת מובחותיהם תתצו ולא שמעתם בקולי מהזאת עשיתם: וגם אמרתי לא אנא אגרש אותם מפניכם והיו לכם לצדים ואלהיהם יהיו לכם למוקש: והי כדבר מלאך יהוה את הדברים האלה אל כל בני ישראל וישאו העם את קולם ויבכו:

ויעל מלאך יהוה מן הגלגל אל הבוכים ויאמר אעלה אתכם מצרים ואביא אתכם אל הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם ואמר לא אפר בריתי אתכם לעולם: ואתם לא תכרתו ברית ליושבי הארץ הזאת מובחותיהם תתצו ולא שמעתם בקולי מהזאת עשיתם: וגם אמרתי לא אנא אגרש אותם מפניכם והיו לכם לצדים ואלהיהם יהיו לכם למוקש: והי כדבר מלאך יהוה את הדברים האלה אל כל בני ישראל וישאו העם את קולם ויבכו:

ויעל מלאך יהוה מן הגלגל אל הבוכים ויאמר אעלה אתכם מצרים ואביא אתכם אל הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם ואמר לא אפר בריתי אתכם לעולם: ואתם לא תכרתו ברית ליושבי הארץ הזאת מובחותיהם תתצו ולא שמעתם בקולי מהזאת עשיתם: וגם אמרתי לא אנא אגרש אותם מפניכם והיו לכם לצדים ואלהיהם יהיו לכם למוקש: והי כדבר מלאך יהוה את הדברים האלה אל כל בני ישראל וישאו העם את קולם ויבכו:

ויעל מלאך יהוה מן הגלגל אל הבוכים ויאמר אעלה אתכם מצרים ואביא אתכם אל הארץ אשר נשבעתי לאבותיכם ואמר לא אפר בריתי אתכם לעולם: ואתם לא תכרתו ברית ליושבי הארץ הזאת מובחותיהם תתצו ולא שמעתם בקולי מהזאת עשיתם: וגם אמרתי לא אנא אגרש אותם מפניכם והיו לכם לצדים ואלהיהם יהיו לכם למוקש: והי כדבר מלאך יהוה את הדברים האלה אל כל בני ישראל וישאו העם את קולם ויבכו:

יהושע מל' וס' ואת יהושע צוית' אש' האריכו ימי: אבותיו נ' מל' וס' וגם כל הדור ההו' נאספו כל לבכו הכין לדר' שתבא עד דור אבותיו:

וזכר

בכל אשר יצאו יד יי' היתה בס לרעה / על אימלך ומחלוק וכליון נחמד בסדר עולם : ויקם יי' שופטים / תמיד מדור אל דור כמו שהיה מונה והולך בספר הזה שופט אחד שופט : וכי הקים / לשון הונה וכאשר היה מקים להם שופטים והיה עם השופט וגו' : כי ינחם / שהיה מתנחם להם על הרעה כן תרג' יונתן : מנחמתם / מכי נחמתם העולה לפני מפני חוביהם : לא הפילו / לא הניחו דבר להיות נוכחים על כל הבח עליהם : הסומרים הם / חטף כתחם היא נקוד לפי שהיה לשון שאלה וכסיון : לנסות בס את ישראל / את דור האחר אשר לא ידעו את חטיביו ומעמולו ומעולו במקום : רק למען דעת / רק לדבר הזה לבדו הניחם למען

דעת והתבונן דורות בני ישראל הבאים מה החטא גורם כי עתה הם זקוקים ללמד מלחמה : רק אשר לפנים / שהיו עומדים לסרת את יי' לא ידעו למלחמות הללו / וטכסיהם ולא נכרכו להם : חמשת

רלבג

וזכר כי אחרי מות הזקני ההם עשו ישראל הרע ועברו עו' וספר דרך כלל חף היה מ מנהג בימי השופטים עד שלא יתישבו לעבוד את יי' כי חס בימי השופט ובמותו ישנו להשחית דרכם ולה חדה חף הם יתברך בישראל / וחמר שלא יוסף להודים חים מ מניהם מן הגוים ח אשר עזב יהושע וימ' כי השחיתם לנסות בס את ישראל השומרים הם את דרך יי' וזה שזה היה סנה לנלות מים ישראל והיותם ב בלתי חזקים בחמנות השם ית' ולה לא היו ישראל רחויים אל ש שתשלם להם בימי יהושע השמדת כל ה הגוים האלה : ואלה הגוים אשר הכיח יי' לנסות בס את ישראל את כל אשר לא ידעו את כל מלחמות כנען / כל שהם לא הרגישו חף היו מלחמו כנען כי לא נחרבם ירשו חרץ וזרעם לא ה הושעה למו חף השם ית' היה הנלחם להם והם לא הרגישו בזה רק עשה זה השם ית' למען דעת דורות ישראל כי עתה הם צריכים ללמד ענן המלחמה כי לא יכירו מה ש שנפקד מהם בסור השנת השם ית' מהם כי קודם זה לא היו צ צריכים לדעת סדר ע ענן המלחמה כי יי' הנלחם להם / וחמר

ויעזבו את יהודה אלהי אבותם המוציא אותם מארץ מצרים וילכו אחרי אלהים אחרים מאלהי העמים אשר סביבותיהם וישתחוו להם ויכעסו את יהוה : ויעזבו את יהוה ויעברו לבעל ולעשתרות : ויחרו אף יהוה בישראל ויתנם ביד שטים ויששו אותם וימכרם ביד אויביהם מסביב ולא יכלו עוד לעמד לפני אויביהם : בכל אשר יצאו יד יהוה היתה כם לרעה כאשר דבר יהוה וכאשר נשבע יהוה להם ויצר להם מאד : ויקם יהוה שפטים וישיעים מיד שסיהם : וגם אל שפטיהם לא שמעו כי זנו אחרי אלהים אחרים וישתחוו להם סרו מהר מן הדרך אשר הלכו אבותם לשמע מצות יהוה לא עשו כן : וכי הקים יהוה להם שפטים והושיעם מיד אויביהם כל ימי השופט כי ינחם יהוה מנאקתם מפני לחציהם ודחקהם : והיה במורת השופט ישבו והשחיתו מאבתם ללכת אחרי אלהים אחרים לעברם ולהשתחות להם לא הפילו ממעלליהם ומדרכם הקשה : ויחרו אף יהוה בישראל ויאמר ען אשר עברו הגוי הזה את בריתי אשר צויתי את אבותם ולא שמעו לקולי : גם אני לא אוסיף להוריש איש מפניהם מן הגוים אשר עזב יהושע ומרת : למען נסות בס את ישראל השמרים הם את דרך יהוה ללכת בס כאשר שמרו אבותם אס לא : וינח יהוה את הגוים האלה לבלתי הורישם מהר ולא נתנם ביד יהושע : ואלה הגוים אשר הרגו יהוה לנסות בס את ישראל את כל אשר לא ידעו את כל מלחמות כנען : רק למען דעת דורות בני ישראל ללמד מלחמה רק אשר לפנים לא ידעו :

יי' אלהי אבותם ד' דסמי בקראו וסי' למען יאמינו כי נראה אלך יי' ואמרו על אשר עזבו את ברית יי' דמשנה תורה ויעזבו את יי' אלהי אבותם המוציא אותם מארץ מצרים בעזבם את יי' אלהי אבותם : סביבותיהם ב' ס' ויסעו ויהי חתת' ויעזבו את יי' אלהי אבותם דשפטים : ויצר ג' וסי' בלשון תרגום יעקב ושבקו ית פולחנא דיי אלהא דאבהתהון דאפיק יתהון מארעא דמצרים וטעו בתר טעות עממית מטעות עממית די בסחרניהון וסנידו להן וארגויו קדם יי' : ושבקו ית פולחנא דיי ופלוהו לבעל ולעשתרת : ותקיף רונא דיי בישראל ומסרינון ביד בוזיהו ובוזו יתהון ומכרנון ביד בעלי דבניהון מסחור סחור ולא יכלו עוד למקם קדם בעלי דבניהון : בכל אתר די נפקו מחא מן קדם יי' הות בהון לבישא כמא דמלל יי' וכמא דקים יי' להון ועקרת להון לחרא : ואקם יי' נגידין ופרקנון מיד בוזיהון : ואף מן נגידהון לא קבילו ארי טעו בתר טעות עממית וסנידו להון סמו בפרע מן אורחא דאולו אבהתהון לקבלא פקודי דיי לא עברו כן : וארי אקים יי' להון נגידין והורה מימרא דיי בסעדיה דנגידא ופריק להון מיד בעלי דבניהון כל יומי נגידא ארי מתיב ממימרא דאמר יי' ומקבל צלותהון ופריק להון מן קדם דחקיהון ומשעבריהון : והורה כד מאת נגידא תיבין ומחבלין מאבהתהון למקד בתר טעות עממית למפלחהון ולמסנר להון לא שבקין מ מעובדיהון בישא ומאורחתהון מקלקלתא : ותקיף רונא דיי בישראל ואמר חלף די עברו עכא הדיון על קימי די פקריית ית א אבהתהון ולא קבילו למימרי : אף אנא לא אוסיף לתרכא אנש מן קדמיהון מן עממית די שבק יהושע ומרת ובריל לנסארה בהון ית ישראל הנטרין אנון ית אורחן דתקנו קדם יי' למקד בהון כמא די נטרו אבהתהון אס לא : ושבק ית כל עממית האלן בריל דלא לתרכותהון בפרע ולא מכרנון בידא דיהושע : ואלו עממית די שבק יי' לנסארה בהון ית ישראל ית כל דלא הון ידעו ית כל קרבי כנען : לחוד בריל הדעון דבא דבני ישראל לאלפתהון קרבא להון דמלקדמין לא הון ידעו :

רדק

ביל שופטים וישנו חותם / הם שני שרשים והענף אחד וענינם ענף בזה : ויעבדו את הבעלים / וקראו הפסילים והעזבים בזה השם כי הם כאלו לעובדיהם : לבעל ולעשתרות / כלמי עשויים ככורת עשהרו והם נקבו הנחן : בכל אשר יצאו בכל מקו אשר יצאו להלח היתה יד יי' בס לרעה והיו נכפים לפני חוביהם ודרך הדרכ כי על אבימלך ומחלוק וכליון כאמ' שיצאו מארץ ישראל לגור בסדה מואב ומתו שם שלשתם : ויצר להם / שרשו יצר לא כדברי רבי יהודה חיונ וכן ויצר לו צרו בעדי חונו וענינה ענף צרה שני שרשים והענף אחד : לא הפילו ממעלליהם / ממעללי אבותם לא הפילו דבר דע אחד חלף ככל דעתם עשו : לנסות בס את ישראל הדור הבח אשר לא ידעו את כל מלחמות כנען שהיו בדרך כסולא כנבנור ישראל חלף שהקדוש ב'ה היה נלחם בעבורם : רק למען / רק הניחם למען ידעו דורות בני ישראל חלה הבאים אחר הדור הראשון שידעו מה היא המלחמת חס לא ישמרו דרך יי' וכריבים הם סילמדו חותם דרכי המלחמ' כי חף יי' נלחם בעבורם רק ה הדור אשר היה לפנים לא ידעו דרכי המלחמה כי לא הצטרכו להם כי יי' נלחם להם וחלף אחד מהם ירדוף חלף ומה היו חלה הגוים אשר הכיח יי' אשר לא נתנם ביד יהושע חמשת סרני כלשטים וגו' ובי'

מסרה

אשתבע לאמנון / ופי' נמסר בריש ושלח : והיה יי' ד' דסמי בקרא וסי' נמסר בוכריה סיסן די : נסוד וסי' נמסר בסדר בשלח : וישבו חס כנביא וכתו וסי' נמסר בסד לך לך : גם אני ו' רפ' דסמי וסי' גם אני לא אוסיף לחריש' גם אני אבחר בתעלוליהם ומגרות אביא' גם אני נשאתי את ידי תנינא' אודך בכלי נבל' לא אחשך פי' באדכס אשחק' וכל מצעות פסוקים דכו' גם אני בפה וגם : ללכת בס ו' פסוקים אית בהן כס בס וסי' למען נסות בס את ישראל' וכלה אפי' חמתי בס' בקבצי את בית ישראל' ועשיתי באפך ובקנאתך' ועשיתי גם נקמות גדולות' מי חכם וכן אלה נבון וידעם כי ישראלים :

וכי חמשת סרני פלשתים המוקמות שהיו מושלים בהם חמשת סרני פלשתים והם חמשה ערים הגדולות אשרוד עמה גת אשקלון עקרון ושאר הערי הקטנות והכפרים והנה ראינו כי יהודה לכד אשקלון ועמה ועקרון ואת גבולס ואיך אמר כי חלה הגוים הניח יי' לנסות בס את ישראל אפשר כי אחד כן לקחום הפלשתים מידם ואמר הניח יי' על אותם שלא לכדום ישראל כלל וכן אמר הניח על אשר לכדום ישראל ואחר כן הניח הגוים לקחתם מיד ישראל ופי' וכל הכנעני אותם שהיו יושבים בהר הלבנון: כיד כושן רשעתים: קד היה שמו ואפשר כי רשעתים שם מקום וכדרכו מהו רשעתים על פני רשעות שהרשיעו חרם לישראל אחת של בלעם ואחת של כושן: ונתה עליו רוח יי' ושרת עלוהי רוח כנזחה מן קדם יי' ויתכן לפרש רוח הכח והגבורה כי ה התעורר בגבורה להלחם עם כ כושן והוכר כל פחד ומוחך לב ימנעו בפניו הגורח עליו וכן ה' ורוח יי' לכשה את געקן ורוח גבורה מן קדם יי' וכן ותהי על יפתח רוח יי' ושרת על יפתח רוח גבורה מן קדם יי': עיר התמרי' ה' קרתא דיריחו וכבר כתבנו דעתנו בו ואמר וירשו לומר כי כשכדוהו לא שללוהו והלכו להם אלא כחזונו בה וישבו בה כחילו היתה להם ירושה: אטר יד ימינו' סגור יד ימינו שלא היה שולט בה והיה שמאליו והוא מן נחל תלטר עליו באר פיה: ולה שתי פינות' מן לפי חרב שהיה הכד החד אשר לחרב ו נחרב אהוד היו שתי צדיה חדים: גומר חרבה' שזעור חמה וכן ה' גרמודא: למדוי' למלכוסיו: חים

חמשת סרני פלשתים' הם הגוים אשר הניח לנסות: ותהי עליו רוח יי' דרש רבי תנחומא נסתכל במה שאמר הקב"ה למוטה במצרים ראה רחמי את עמי מיה הן שתי רחיות הללו אמר לו רוחה אני שעתידין לטעות בעגל ואף על כן רחיתי את עמי וז' דרש עתניאל אמר בין זכים בין חבים עליו להושיעם: את עיר התמרי' יריחו: אטר יד ימינו' ה' נכר גמיר יד ימינו' וכל גמיר לסון חרמי הוא דבר כושן וחמשת חולי' ר דיטר'ייט בלעז' לא היה שולט ביד ימינו ובלסון עברי אטר חטום כמו אל תלטר עלי באר פיה חטום ביד ימינו שלא היה שולט בה: גומר חרב' חמה גדומה ובלסון חשכנו דומאלכא ב ובלסון לעז נשקולטא: על יד ימינו' לפי שבשמשא שולט יאחז' בשמאלו: חיש

ועשו בני ישראל את הרע עשייה את הרע' בקריאה וסי' נמסר בסדר שפטים: ז' פסוקן את בהן את את את ואת ואת וסי' נמסר בסדר אחרי מות: שמונה ג' מלאים בנביא' וסי' את עגלון' בשנת שמונה עשרה לנכוכד נצר' ומעלות שמונה מעליו' וכל ד' דכו' מלאים:

חמשה טורני פלשתים וכל

בנענאי וצידונאי וחואי יתבי טורני דלבנון מטור מישר חרמון עד מעלנא דחמת: והוון לנסאה בהון ירת ישראל למדע היקבלון ירת פקודיא ד' דפקיד ית אבהתהון גידא דמשה: ובני ישראל יתיבובנו כנענאי חתאי ואמוראי ופרזאי וחואי ויבוסאי: ונסיבו ית בנתיהון להון לנשין וירת בנתהון ירהיבו לבניהון ופלחו ית טעותהון:

חמשת סרני פלשתים וכל הכנעני

והצידני והחוי ישב הר הלבנון מהר בעל חרמון עד לבוא חמת: ויהיו לנסות בס את ישראל לדעת הישמעו את מצות יהוה אשר צוה את אבותם ביד משה: ובני ישראל ישבו בקרב הכנעני החתי והאמרי והפריזי והחוי והיבוסים: ויקחו את בנותיהם להם לנשים ואת בנותיהם נתנו לבניהם ועבדו את אלהיהם: ועשו בני ישראל את הרע בעיני יהוה וישכחו את יהוה אלהיהם ועבדו את הבעלים ואת האשרות: ויחראף יהוה בישראל ומכרם ביד כושן רשעתים מלך ארם נהרים ועבדו בני ישראל את כושן רשעתים שכנה שנים: וזעקו בני ישראל אל יהוה ויקם יהוה מושיע לבני ישראל ויושיעם את עתניאל בן קנז אחי כלב הקטן מכנו: ותהי עליו רוח יהוה וישפט את ישראל ויצא למלחמה ויתן יהוה בידו את כושן רשעתים מלך ארם ותעו ידו על כושן רשעתים: ותשקט הארץ ארבעים שנה ומת עתניאל בן קנז: ויספו בני ישראל לעשות הרע בעיני יהוה ויחזק יהוה את עגלון מלך מואב על ישראל על כי עשו את הרע בעיני יהוה: ויאסף אליו את בני עמון ועמלק וילד ויך את ישראל וירשו את עיר התמרים: ועבדו בני ישראל את עגלון מלך מואב שמונה עשרה שנה: וזעקו בני ישראל אל יהוה ויקם יהוה להם מושיע את אהוד בן גרא בן הימיני איש אטר יד: ימינו וישלחו בני ישראל בידו מנחה לעגלון מלך מואב: ועש לו אהוד חרב ולה שני פינות גמר ארכה ויחרג אתה מתחת למדיו על ירך ימינו:

רשי

ואמר סכר השחיר הסם ית' שלא ימתן ביד יהושע חמשת סרני פ פלשתים ואלע' שלכדו מהם שבט יהודה א חמר מות יהושע עמה ואשקלון ועקרון הנה כשאל להם העמק כ כמו שזכר בראש זה הספר' ואפשר שאמר שיושבי העמק שבו ל לקחת לו הערים מיד יהודה ולזה מצאנו כי עם חמשת סרני פלשתים היו עמה ואשקלון ו ועקרון אשרוד גת כמו שזכר בספר שמואל' והנה זכר סכר עבדו בני ישראל את כושן רשעתים מלך ארם שמונה שנה והקים יי' להם מושיע את עתניאל בן קנז כששבנו לשם ית והיתה עליו רוח יי' והנהיג ישראל הנהגה משוכחת וגברה ידו על כושן רשעתים מ מלך ארם שמונה שנה ואפשר שיהיה זה כ נבזזה חו היה חלק מה מרוח הקד' והנה שקטה הארץ ארבעי שנה ועת התחלת ש שעבוד כי לא יתכן ש שיהיו ימי ההשקט מ שנה כמו שאכחנו ע עתידין לבאר בעה בעיני יפתח ואחר מות עתניאל בן קנז שבו ישראל לעשות ה

הרע בעיני יי' והכניע השם ישראל ושם תחת עגלון מלך מואב ועבדוהו שמונה עשרה שנה וכבשו מהם עיר התמרים והיא ריחו כמו שזכר בתורה בקעת יריחו עיר התמרים וכששבנו ישראל לשם יתברך הקים להם מושיע אהוד בן גרא משבט בנימין ובתחבולות עשה לו מלחמה וזה שהוא סבב שפלחו ישראל מנחה לעגלון כדי שיתכן לו יותר לבא אליו בטוח והוא היה אטר יד ימינו והיה זה גם כן סבה שלא ירגיש בלקיחתו החרב ביד שמואל' ועשה החרב בעלת שתי פינות כדי שתכנס בקלות מצד החדות אשר בשני צדדיה ותמית אותה תקף ולא היה חרבך מחד כדי שלא יוכר ולזה לא היה חרבה כי חם חמה ושם החרב מתחת למדיו כדי שלא יראה: והנה

חיש בריח פטום: וישלח את העם חזר לחמוריו וליוה את חבורת ישראל אשר באו עמו לשלח את המנחה וליוה אותם עד הגלגל והוא שב יחידי מן הפסילים מקום שפסולי סם חכמים מן ההר וכן תירגם יונתן מן מחבביה: ובה אל עגלון ניהמר לו ויהמר הם חמר עגלון שתקו את הכל מעליו וינתן תירגם הם סליק

חיש בריח גבר פטום שמן וכן להבריחם להשמינם וכן עשרה בקר בריחם שמנים: מן מפסילים ממקום שהיו פוסלים סם חכמים וכתו מן מחבביה ויש לפחול מאחר שהי בדעת חמר להמית עגלון בענין הזה למה הלך ואחר כך שב ולמה לא המיתו בעודו סם עם נוסחי המנחה כי יודע היה אחר שיחמר לו דבר סתר לי שהיה מוציא העומדים עליו

הוציאו כל חיש וחלפ כן הם לשון שיתוק: בעליית המקרה בעליית קיטח שהיתה לחזיר וזכנת: דבר חלשים לי חלף וכריך חתה לעמוד: ויקם מעל הכסא לכך זכה ויחאה ממונו רות: הנכב הוא הכרזל שהסן תחוב לתוכו שקורין הולט בלעז הוא המעמיד המרב על פי תערה: הלהב הוא הסגון שקורין בלנט בלעז ובלעז לוח: ויסגר החלב שמנו שהי שמן מוחל כסה את כל חורף המרב: ויחא הפרסדונה תירגם יונתן וכפק חוכליה שפך עשן כשתי ת תיבות ושן משמסת לשתיהן ויחא הפרס שדונה נשפכה שפך שדח כתרנו: ויחא חהוד המסדרונ' מן העליה המסדרונה חכסדר תירגם יונתן: ונעלי במפתח: והוא יחא חהוד יחא ועבדיו של עגלון באו: מסך רגליו עבד כורכיה הם נקבים הגדולים עד בוש עד עיכוב כלומ' ומן חרוך: כמלט: ברח חישקיו ויביר בלעז: עד התמהמהם: כמו עד שהמל במסבו חת האהבה עד ש שתחפן בעוד שפנינו חפצי בה: השערתה:

והנה איננו ד' דסמיכי בקריא וסי' וירא יעקב את פני לבן והנה איננו אנך: הפסילים ד' מלאים בליש בקריא וסי' והוא שב מן הפסילים תרודון דעגלון וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לכל הפסילים דאמך ושאר הפסילים בידו בתרא: ויקרב את המנחה לעגלון מואב ועגלון איש בריא מאד: והי כאשר בלה להקריב את המנחה וישלח את העם נשאי המנחה: והוא שב מן הפסילים אשר את הגלגל ויאמר דבר סתר לי אליך המלך ויאמר הם ויצאו מעליו כל העמרים עליו: ואהוד בא אליו והוא ישב בעלית המקרה אשר לו לבדו ויאמר אהוד דבר אלהים לי אליה ויקם מעל הכסא: וישלח אהוד את יד שמאלו ויקח את החרב מעל ירך ימינו ויתקעה בכטנו: ויבא גם הנציב אחר הלהב ויסגר החלב בעד הלהב כי לא שלף החרב מבטנו ויצא הפרשדנה: ויצא אהוד המסדרונה ויסגר דלתות העליה בעדו ונעל: והוא יצא ועבריו באו ויראו והנה דלתות העליה נעלות ויאמרו אך מסך הוא את רגליו בחדר המקרה: ויחילו ער בוש והנה איננו פתח דלתות העליה ויקחו את המפתח ויפתחו והנה אדניהם נפל ארצה מת: ואהוד נמלט עד התמהמהם והוא עבר את הפסילים וימלט השערתה:

והנה איננו ד' דסמיכי בקריא וסי' וירא יעקב את פני לבן והנה איננו אנך: הפסילים ד' מלאים בליש בקריא וסי' והוא שב מן הפסילים תרודון דעגלון וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לכל הפסילים דאמך ושאר הפסילים בידו בתרא: ויקרב את המנחה לעגלון מואב ועגלון איש בריא מאד: והי כאשר בלה להקריב את המנחה וישלח את העם נשאי המנחה: והוא שב מן הפסילים אשר את הגלגל ויאמר דבר סתר לי אליך המלך ויאמר הם ויצאו מעליו כל העמרים עליו: ואהוד בא אליו והוא ישב בעלית המקרה אשר לו לבדו ויאמר אהוד דבר אלהים לי אליה ויקם מעל הכסא: וישלח אהוד את יד שמאלו ויקח את החרב מעל ירך ימינו ויתקעה בכטנו: ויבא גם הנציב אחר הלהב ויסגר החלב בעד הלהב כי לא שלף החרב מבטנו ויצא הפרשדנה: ויצא אהוד המסדרונה ויסגר דלתות העליה בעדו ונעל: והוא יצא ועבריו באו ויראו והנה דלתות העליה נעלות ויאמרו אך מסך הוא את רגליו בחדר המקרה: ויחילו ער בוש והנה איננו פתח דלתות העליה ויקחו את המפתח ויפתחו והנה אדניהם נפל ארצה מת: ואהוד נמלט עד התמהמהם והוא עבר את הפסילים וימלט השערתה:

והנה איננו ד' דסמיכי בקריא וסי' וירא יעקב את פני לבן והנה איננו אנך: הפסילים ד' מלאים בליש בקריא וסי' והוא שב מן הפסילים תרודון דעגלון וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לכל הפסילים דאמך ושאר הפסילים בידו בתרא: ויקרב את המנחה לעגלון מואב ועגלון איש בריא מאד: והי כאשר בלה להקריב את המנחה וישלח את העם נשאי המנחה: והוא שב מן הפסילים אשר את הגלגל ויאמר דבר סתר לי אליך המלך ויאמר הם ויצאו מעליו כל העמרים עליו: ואהוד בא אליו והוא ישב בעלית המקרה אשר לו לבדו ויאמר אהוד דבר אלהים לי אליה ויקם מעל הכסא: וישלח אהוד את יד שמאלו ויקח את החרב מעל ירך ימינו ויתקעה בכטנו: ויבא גם הנציב אחר הלהב ויסגר החלב בעד הלהב כי לא שלף החרב מבטנו ויצא הפרשדנה: ויצא אהוד המסדרונה ויסגר דלתות העליה בעדו ונעל: והוא יצא ועבריו באו ויראו והנה דלתות העליה נעלות ויאמרו אך מסך הוא את רגליו בחדר המקרה: ויחילו ער בוש והנה איננו פתח דלתות העליה ויקחו את המפתח ויפתחו והנה אדניהם נפל ארצה מת: ואהוד נמלט עד התמהמהם והוא עבר את הפסילים וימלט השערתה:

יער דק ועב שקורין כרוץ בלעז וטוב הוא להחבא והרבה יש בסדר זרעים שענפי חילנות דקים קרוין שער הוסך את השער חס היה השער כותם:

רלבג

והנה זכר שאחר שהקריב המנחה לעגלון שלח את העם נוסחי המנחה ואחר זה שב הוא להמית עגלון ממקום שנשלמה ההצלה לנושחי המנחה מיד מואב חס ירדפוס לנקום נקמת חדוניה: והנה בחר חהוד היות בכסא לו לבדו לא לנושחי המנחה יחד עם שכבר יתכן ההמלט בקלות יותר כשהיה יחיד ולא היה צריך להשתדל כי חס למלט עצמו עם שבטו הורה שלא בא חלא על דבר המנחה ולזה הרחה עצמו שסכח הדבר שהיה לו לדבר עמו מצד שמאל מקום לדבר חתו זה הדבר לא סכוון זה ממונו על הכוונה הרחשונה כי זה כלו ממה שייסיר חל שנסמך בעגלון להוציא מעליו כל חיש בדברו חתו: וזכר שכבר היה עגלון שמן מאד לכורך מה שזכר אחר זה שכבר סגר החלב בעד הלהב: והנה שב חהוד לעגלון ועגלון האמין בו על דבר המנחה שהרחו בו ישראל היותם לו לעבדי נחמני וחמר חהוד לעגלון שדבר סתר לו חליו ולא יתכן לגלותו בפני רבים והנה היה רחוק עדין חהוד מן המלך כמו שכתבתי ממה שאחר זה ולא היה מן המלך לעומדים לפניו הם רל שישתתקו עד שיבאו מעליו כל העומדים עליו כאשר הכירו ממונו כי אין רצונו לשמוע דברי אחרים קודם דברי חהוד ולא היה מן המוסר שיפארו סם חלא עם רצונו לשמוע דברי סתר מאהוד ואחר זה נתקרב חהוד אליו והיה המלך יושב לבדו בעלית המקרה אשר לו והיתה עשויה לקרר בימי הקץ ולזה היתה העליה ההיא בעלת חלונות רבים כדי שיסלוב בה הרחוק ויקרר החזיר אשר סם וחמר לו חהוד דבר סתר מהחלשים לי חלף ולזה לא יתכן שהיה יושב עגלון וקם מעל הכסא והנה בעת היותו קם מעל הכסא שלח חהוד את יד שמאלו ולקח המרב מעל ירך ימינו ונתקע המרב בכטן עגלון והוא לא הרגיש בזה הענין כלל כי בהיותו טרוד לקום עשה זה חהוד עם טעשה זה בידו השמאלית ונכנס בכטנו גם יד המרב אחר שנכנס המרב: והנה סגר החלב בפני הלהב רל שהסומן היה סבה שלא היה יכול חהוד להשיב המרב חליו והנה מפני זה לא שלף חהוד המרב מבטנו ולא יחא הפרס והוצאה דרך המכה אוייה הרצון בזה שכבר הביא גם הנכב אחר הלהב כי כבר סגר החלב בעד הלהב מרוב הסומן עד שלא נתחמת לחהוד שהיה המרב נוגע לחלל הנקף ולזה הכנים סם גם יד הסכין עד שחאה שכבר יחא הפרס מהמכה בזולת הוצאתו מבטנו והנה זה הפירוש יותר נכון: אחר זה יחא חהוד אל האכסדרה וסגר דלתות העליה בעדו ונעל במפתח ויתכן שהיה המפתח ההוא סוגר מבפנים ומבחוץ וליה כאשר ראו עבדי עגלון דלתות העליה נעולות חסבנו שעגלון נעל חותן על כד הצניעות להיותו מסך רגליו בחדר המקרה רל שהיה בית הכסא בחדר המקרה והיה נכפה סם כי דרך מי שהיה נכפה לסכך רגליו בכדו ועושה מהם כמו חל: והנה כאשר המתינו שיעור רב וראו שאיננו פותח דלתות העליה לקחו את המפתח ופתחו דלתות מבחוץ וראו חת חדוניהם נופל ארצה מת: ובזמן הזה שיתמהמהו על מיתת חדוניהם נשלים ההמלטה לחהוד עד שעבר מקום פוסלי האכנים אוייה פירוש הפסילים פסלי חלה מואב כי לא נשלמה ההצלה עד שעבר את הפסילים כי עם מואב היו תמיד הולכים סם לעבוד עז וכאשר עבר המקום ההוא נמלט מהם במקום שהיה שמו שעירתה שהיה לישראל: וזו

והנה זכר שאחר שהקריב המנחה לעגלון שלח את העם נוסחי המנחה ואחר זה שב הוא להמית עגלון ממקום שנשלמה ההצלה לנושחי המנחה מיד מואב חס ירדפוס לנקום נקמת חדוניה: והנה בחר חהוד היות בכסא לו לבדו לא לנושחי המנחה יחד עם שכבר יתכן ההמלט בקלות יותר כשהיה יחיד ולא היה מן המוסר שיפארו סם חלא עם רצונו לשמוע דברי סתר מאהוד ואחר זה נתקרב חהוד אליו והיה המלך יושב לבדו בעלית המקרה אשר לו והיתה עשויה לקרר בימי הקץ ולזה היתה העליה ההיא בעלת חלונות רבים כדי שיסלוב בה הרחוק ויקרר החזיר אשר סם וחמר לו חהוד דבר סתר מהחלשים לי חלף ולזה לא יתכן שהיה יושב עגלון וקם מעל הכסא והנה בעת היותו קם מעל הכסא שלח חהוד את יד שמאלו ולקח המרב מעל ירך ימינו ונתקע המרב בכטן עגלון והוא לא הרגיש בזה הענין כלל כי בהיותו טרוד לקום עשה זה חהוד עם טעשה זה בידו השמאלית ונכנס בכטנו גם יד המרב אחר שנכנס המרב: והנה סגר החלב בפני הלהב רל שהסומן היה סבה שלא היה יכול חהוד להשיב המרב חליו והנה מפני זה לא שלף חהוד המרב מבטנו ולא יחא הפרס והוצאה דרך המכה אוייה הרצון בזה שכבר הביא גם הנכב אחר הלהב כי כבר סגר החלב בעד הלהב מרוב הסומן עד שלא נתחמת לחהוד שהיה המרב נוגע לחלל הנקף ולזה הכנים סם גם יד הסכין עד שחאה שכבר יחא הפרס מהמכה בזולת הוצאתו מבטנו והנה זה הפירוש יותר נכון: אחר זה יחא חהוד אל האכסדרה וסגר דלתות העליה בעדו ונעל במפתח ויתכן שהיה המפתח ההוא סוגר מבפנים ומבחוץ וליה כאשר ראו עבדי עגלון דלתות העליה נעולות חסבנו שעגלון נעל חותן על כד הצניעות להיותו מסך רגליו בחדר המקרה רל שהיה בית הכסא בחדר המקרה והיה נכפה סם כי דרך מי שהיה נכפה לסכך רגליו בכדו ועושה מהם כמו חל: והנה כאשר המתינו שיעור רב וראו שאיננו פותח דלתות העליה לקחו את המפתח ופתחו דלתות מבחוץ וראו חת חדוניהם נופל ארצה מת: ובזמן הזה שיתמהמהו על מיתת חדוניהם נשלים ההמלטה לחהוד עד שעבר מקום פוסלי האכנים אוייה פירוש הפסילים פסלי חלה מואב כי לא נשלמה ההצלה עד שעבר את הפסילים כי עם מואב היו תמיד הולכים סם לעבוד עז וכאשר עבר המקום ההוא נמלט מהם במקום שהיה שמו שעירתה שהיה לישראל: וזו

רדק

שופטים ג

רשי

רדקו אחריי כיון ששלטו מואב בישראל ולכדו מארצם שמעבר הירדן כמו שכתוב למעלה ויירשו את עיר התמרים ועכשו הכו אהוד וישראל כל מואב שמצחו מעבר הירדן בעיר התמרים ובשאר המקומות ולכדו מעברות הירדן שלא יעברו מואב מארצם להושיע את אחיהם שהיו בארץ ישראל כי ארץ מואב היא מעבר הירדן

ויהי בבואו בעבר את הירדן ובח למקומו בארץ כנען: בהר חפרים: שהיה בארץ כנען בעבר הירדן הירדן וחרץ מואב היתה בעבר הירדן במזרחי ומתוך ששלטו בישראל עברו את הירדן וירשו את יריחו כמו שכתוב למעלה ונתנו את סרכיהם ופליטהם על ישראל: רדקו: להרוג את כל מואב שבעבר הירדן שלטו: וילכדו את מעברות

שמונים ו' מלאים בקריא' וסי' מציעתא דמשותלח' ותשקוט הארץ דאהור' ויהי בשמונים שנה דארץ' ויד' במחנה אשור דמלכים' ואם בגבורות שמונים שנה' בהראתו את עשר כבוד מלכותו' וכל דה' דכו' מלא' במ'א חס' ויעש מהם שבעים אלף נשא סבל' ונססר גם בסדר בראשית:

הירדן' שלא יעברוהו מואב לנוס ולשוב אל ארצם: כל שמו' כל גבר חימתן: מלמו

מזרחה סמוך לירדן או לכדו מעברו הירדן לאותם בני מואב שהיו בארץ ישראל שלא יוכלו לנוס לארצם: כל שמו' תי' כל חימתן ותרגם החימים חימתני כלומר גבורי' שתפול חימה בלב רוחיהם ואמ' שמון כלומ' בריחי' נחזקים וכן ויהרג בשמניהם ויש למרס שמון עשירים וגדולים ובדרס הנה משמני הארץ מן שמיניח די בארעה כלומ' עשירים גדולים מפיך דוכסין ומעיל דוכסין:

ויהי בבואו ותקע בשופר בהר אפרים וירדו עמו בני ישראל מן ההר והוא לפניהם: ויאמר אלהם רדפו אחרי בני נתן יהוה את איביכם את מואב בידכם וירדו אחריו וילכדו את מעברות הירדן למואב ולא נתנו איש לעבר: ויכו את מואב בעת ההיא בעשרת אלפים איש כל-שמן וכל-איש חיל ולא נמלט איש: ותבנע מואב ביום ההוא תחת יד ישראל ותשקט הארץ שמונים שנה:

רלבג
ואז תקע בשופר בהר חפרים לרדוף אחריו מואב בעמדם ובהל' על מיתת חזוניהם ולכדו תחלה מעברות הירדן למואב כל למה שכתבו מעבר לירדן ובזולת מ מהמקומות שכתבו מואב מישראל בדרך שלא יוכלו מואב לעבור הירדן ולנוס לארצם' ואחר זה הכו כל ה' הגימטא ממואב בארץ ישראל בערים ההם והיה מספר המואבים שהכו כעשרת אלפים איש: כל שמון וכל איש

פי' רבי ישעיה וילכדו את מעברו הירדן למואב' שהיו בני מואב מעבר מערבי של ירדן כדכת' לעיל וירשו את עיר התמרים וכו' הוא יריחו: כל איש שמון' פי' גבור בעל שמונה' כמו לריח שמוך: ותשקט הארץ שמונים שנה' פי' ששקטה הארץ וכן הכל היה שמונים שנה בין השעבוד והשקט:

חיל' לל כל עשיר וכל גבור חיל כי עגלון קצץ שם לפי הנרחה היומר חזקים להיות סמוכי' לארץ ישראל כדי שישימו הארץ שכבשוה ויכבשו תמיד מהארץ שנשחרה לישראל והנה שקטה הארץ שמוני' שנה מעת התחלת השעבוד ולזה יהיה זמן ההשקט עד לב' שנה: ואולם התועלות המגיעות מזה השפור הן אלו:

הראשון הוא כולל כל ספור זה הספר והוא שמי שיעבוד הש' הוא מושגח ונעמר בו ואשר יסור ממנו תסור ההשגחה האלהית ויהיה נכון אל שיגיע כל רע ולזה תמצא שתקף ספרו ישראל מאחרי יי' היו נופלין ביד אויביהם ובסובס חליו היו ניבולים ולפי שזה התועלת הוא כולל כל סיפור זה הספר ספר הכתוב בזה הענין בראש הספר בכללות' לל כי ישראל הסתכסכו בעו' והיו נופלים ביד אויביהם וכאשר היו שבים חליו הקים יי' להם שופט והושיעם ובמות השופט היו שבים למרעים וכן בזה הדרך והנה הקדמנו לספר זה התועלת כי הוא כמו כולל בזה הספר ולרוב הספורי' אשר בספר הנביאים:

השני הוא שראוי למו שישתדל בפועל מה שיכיון בראשיתו הנעת התכלית ביותר שלם שאפשר לו ולזה שאלו את פי יי' אחרי מות יהושע מי יעלה בתחלה להלחם בכנעני ויהיה נער בשי' לכנח אותם כדי שיפול מזה מורך לב על הנשחרים ויתיערו בזה ישראל לכנחם ולזאת בעיני ספר שקצצו בהונות ידיו ורגלי' חרני בזק כמו שביארנו ולזאת הסבה בעיני התחכם אהוד בזה האופן שספרנו שהשלם לו הצלת ישראל מיד מואב והשבת עריהם שהיו ביד מואב להם:

השלישי הוא שראוי למו שירצה לבקש דבר מולתו שלא ישאל תחלה כל מה שירצה שיתן לו כי אולי לא יתן לו אבל יבקש תחלה מה שיחשב שלא ישיב פניו ואחר זה יבקש מה שנשאר ממנוקשו ולזה תמצא שהסתייה עכסה עתהאל בן קנז לשאל מכלב אביה שיתן לה שדה ואחר זה היה לה מקום לשאל מואביה גלות מים להשלי' ענין השדה והנה זה הוא מהתחבולות הטובות שצריך לאנשים שיתנהגו בה בזה שיצטרך להם לבקש מה חסד בזה מאדניהם ולזאת הסבה בעיני סבה שישראל עתהאל השדה לא היא כי אם שאלה אותנו מכלב לא היה לה מקום להתרעם עליו ולומר ארץ הנגב נתתני:

הרביעי הוא שראוי להתחבר עם השלמים הלא תראה כי בני קיני מצד שהיה חתן משה וכן להתחבר עם ישראל ולחסות תחת כנפי השכינה:

החמישי הוא שאין ראוי לקפח סכר כל בריה ובריה הלא תראה כי האיש היוצא מן העיר היה מוכרח להראות מצוה העיר או יהרגוהו בני יוסף כי כבר היה בידם והיה די לו אם יציל עצמו בזאת ההודעה כי כל אשר לאיש יתן בעד נפשו והם הצילוהו עם משפחתו כדי שלא ידאג לבו מאד על מה שעשה להם מן החסד בראותו אהדן מולדתו:

הששי הוא שראוי לעשות מלחמה בתחבולות יחיאל להביא הענין אל תכלית מן הדרוש כש' שהיה ראוי כאשר נלחם ונצחו אויביו בתחבולות להשב מדה כנגד מדה וכש' שיחויב זה כשהיה אויבו חזק ממנו כמו שעשה חברהם כשבח להלחם עם ד' המלכים שלקחו את לוט בן אחיו שנחלק עליהם לילה כדי שלא ירגישו ולזה תמצא כי כשראה אהוד מה שעשה עגלון מן החמם לישראל בבואו עליהם לקחת ארצם על יד בני עמון ועמלק עשה דבריו בחכמה להשיב מה שנזל מהם ולזה השתדל להביא לעגלון מנחה חשובה בעבור ישראל כדי שיתקרב דעתו אליו ויבטחו בו ומדמן הענין שהיה אהוד חטר יד ימינו כי זה ממה שיעזור לו להשוב מביקשו בהריגת עגלון קודם שירגיש בזה והנה עשה החרב בעלת שתי פיות כדי שתכנס בבטן עגלון בקלות ולא עשה ארוכה מואד כדי שלא יוכר שהוא נוסח חרב ולזאת הסבה שמה מתחת למדיו ושלא תחלה לנושאי המנחה קודם שהרגנו לסבות' האחת שאם אמר לו לעגלון שיש לו לדבר אליו דבר סתר היה לעגלון לירא שהיה על בד התחבולה ושלא יהיה תכלית שלוח המנחה כי אם לזה הענין ולא היה מתיר עצמו אל שישיאר יחידי בבית עם אהוד ולזה יצא משם ואחר שב להורגו שכבר שכת דבר מה היה לו לדבר אתו והראה זה שלא היה הדבר ההוא מכוון על הכוונה הראשונה כי הוא רחוק שיסכח האדם מה שדרכו הוא בעבורו על הכונה הראשונה ואמנם ישכחו הדברים שהם על הכוונה השנית ולזה לא נשמר עגלון מזה' והסבה הב' כי בחר אהוד שתהיה הסכנה לו לבדו לא לחביריו נושאי המנחה יחד כי זה ממה שראוי לברור בו כי הוא תועלת ז' בזה הספור' והסבה הג' כי כבר היה יותר קל מהמלט לאהוד כאשר לא היה לו להשתדל כי אם בהצלת עצמו ואם היו עמו חביריו היה עליו משא' ההשתדל' בהצלתו ובהצלתו אולי יהיה זה סבה אל שלא ימלט איש מהם ולזה הולך חביריו עד הפסילים באופן שכבר עברו הפסילים כשעשה אהוד זה הפועל והנה השתדל אהוד שהיה סמוך למלך ושיהיו שניהם לבד בבית כשהביא המלך לקום מעל הכסא ולכדו' תנועת המלך מרוב השומן היה קל עליו אז לקחת החרב מיד שמאלו מתחת למדיו ותקעה בבטנו בעוד שהיה טרוד לקום עד שלא הרגיש בזה הענין שאם היה מרגיש בו היה צועק והיו בחי' עבדיו וכדי שיתחמת לו שכבר מת קודם הפרדו ממנו הביא בבטנו יד החרב אחר החרב באופן שראה שיכח הפרס בזולת שליפת החרב בבטנו כי אם לא היה מת קודם באתו לא יתכן שיסלם ההמלט לאהוד והנה נעל הדלתו במפתח שיחשבנו עבדיו כי חזוניהם סגר מפנים במפתח בעבור הצניעות כדי שלא יכנס אדם שם בעודו נכונה בחדר המקרה וכן כך נשאל ההמלט לאהוד' ובעודם מתנהלי' על מיתת מלכם השתדל סגברו ישראל למואב אשר בארץ ישראל הדרך שלא יברחו ולזה לכדו תחלה מעברות הירדן למואב באופן שלא נמלט איש מהמואבים אשר בארץ ישראל כהרג והם היו היומר תקיפים שבבני מואב לסבה שזכרנו ובה האופן דפו די הנשחרים ולא נלחמו עם ישראל' ספר

דק

שופטים ד

רשי

כי ביד חסה יזעק סמך סמך ביד ועל פי הנבואה חמרה זה ואיכנו ככון לענין הסוק שאמר חס כי לא תהיה תשחרתך חלל פירושו כן חס חלך לא תהיה תפארתך כי על ידי תהיה התשועה ויאמר כי ביד דבורה ימכור יי את סמך ולא תהיה התשועה הזאת נקראת על סמך ויעל ברנלי ויעלה כפרד קמון פי

ועל ברנלי עמו: חילון בצענים מישר חגניה מקום מישור של בצענים מריסק בלעז והוא חגניה גבים כמון גומות שהמים נקבצים סם חגני דארעה מקרון: מחרושת הגוים חל כחל קיסון הזעיקם סילכו חל כחל קיסון מחרושת הגוים שהוא יושב סם: בשמיכה תירגס ונתן בנוכח ופירס רב החיי גונכח גלופקרין

כפרד מדבר יהודה שיטבו סם בני קני כשעלו מעיר התמרים: חילון בצענים כן כתיב וקרי בצענים והכל ענין אחד והוא סם מקום נקרא כן על ענין ידוע חלל וית מישר חגניה דומה טלקחוא מן בצעי המים בדברי רזל שהם גבים מלאים מים בצדות שהם כמו חגנות מלאות מים וכן זכרוהו סם זל בזה הלשון כמו שאמרנו הנהו חגני דארעה מקרון: מחרושת הגוים פירשנוהו למעלה: הלא יי יבא לכרך כתרוממו הלא מלאכה דיי נפק לאחלא קדמך: וסמך נס' לא נס חל מקום סגם מחנהו כי סם נסו חל נכח חרצם שהיה חרושת הגוים וברק ועמו רדפו אחריהם והכוס לפי חרב וסמך ידע שלא יוכל להמלט בנוסו כי ידביקוהו וגם למקום אחד שלא ירבו בו וירדפו אחריו ונס למקום אחד קרוב למקום המלחמה להמלט חל חלילי על כי שלום היה ביניהם וחשב סימלט סם ויסתירוהו עד עביר המלחמה: סודה חלילי סוניה חלילי סניהם מלרע שלא כמנהג ברוב: בשמיכה תי בנוכח וכירס רבינו החיי זל גלופקרה המוכר בדברי רזל קיטח בלעז ובערבי גוחבי י כלסון התרגום והוא כסות עב יוכחין ממנו ציוות מן הכמר בכל פני הכסות ונראה כי מכני זה נקרא שמיכה כי בדבריהם שמיכתה דבר עב וביקרה רבה ותכסהו בשמיכה רבנן דתמן אמרי בסודרה רבנן דהכח ח אמרי במשיכלא חמר רים לקים חורנו בכל המקרה ולא מנחנו כלי שטמו שמיכה חלל מה הוא שמיכה בשין כתיב שמיכה כ כלומר שמי הוא כחן שמיני על יעל שלא נבע בה סמך: ותסקוהו נתכסהו חזרה וכסתו אחד שהשקתה אותו כדי שירדס ולא ירגס ומה שהשקתו חלב ל להכבירו כדי שיהיה נרדס: עמודי מקיר ויאמר חלילי לעמוד פתח האהל: ותכנת

ויעק ד בקריא וסי ויעק ברק את זבולן ואת נפתלי ויעק סמך את כל רכבו ויעק אותי וידבר אלי ויעק ויאמר בנינוה: דברה ג חס וסי ותמת דברה מנקת רבקה ותאמר דברה אל ברק קום ושרי ביששכר עם דברה וסי בלשון תרגום אתקברו ורבנא דברק ונסמרו בסוד וישלח: וברק בקריא וסי וברק ארי ביד אתמא ומסוד יי ית סמך וקמת דבורה ואולת עם ברק לקדש: וכנש ברק ית שבטא דזבולן וית שבטא דנפתלי לקדש וסליקו עמיה עסרא אלפין גברא וסליקת עמיה דבורה: וחבר שלמאה אתפרש משלמאי מבני חובב חמויה דמשה ופרסיה ל למשכניה עד מישר אנניא דעם קדש: וחויאו לסמך ארי סליק ברק בר אבינועם לטור תבור: וכנש סמך ית כל רתיביה תשע מאה רתיבין ד דברזלא וית כל עמיה דעמיה כרתקוף ברפי עממיה לנחלא דקישון: ואמרת דבורה לברק קום ארי דין יומא דמסר יי ית סמך בידך הלא מלאכה דיי נפק לאחלא סמך ונחת ברק מטורא דתבור ועסרא אלפין גברא בתרוהו: ותבר יי ית סמך וית כל רתיביה וית כל משריתיה לפרתגם דחרב קדם ברק ונתת סמך מעל רתיביה ואפד ברנלוהו: וברק ררף בתר רתיביה ובתר משריתא עד תקוף ברפי עממיה ואתקטלא כל משרית סמך לפתגם דחרב לא אשתמאר עד דר: וסמך אפד ברנלוהו למשכניה דיעל אתת חבר שלמאה ארי שלמא בין יבין מלכיה דחצור ובין בית חבר שלמאה: ונפקת יעל לקדמות סמך ואמרת ליה זור רבוני זור לורתי למ הרחל וזר לותה למשכנא ובסיתיה בגונכא ואמר לה אשקיני בעז ועיר מיה ארי צחי אנא למשתו ופתחת ית גורא דחלבא ואשקיתיה ובסיתיה: ואמר לה קומי בתרע משכנא ויהי אם אנש יירתי וישאלניך ויאמר האית כא גברא ותימרין לאו אסיבת יעל אתת חבר ית ספת משכנא

כי ביד אשה ימכר יהוה את סמך ותקם דבורה ותלך עם ברק קדשה: ויעק ברק את זבולן ואת נפתלי קדשה ועל ברנלי ועשרת אלפי איש ותעל עמו דבורה: וחבר הקיני נפרד מקין מבני חבב חתן משה ויש אהלו עד חילון בצענים אשר את קדש: ויגרו לסמך כי עלה ברק בן אבינועם הר תבור: ויעק סמך את כל רכבו תשע מאות רכב ברזל ואת כל העם אשר אתו מחרשת הגוים אל נחל קישון: ותאמר דברה אל ברק קום כי זה היום אשר נתן יהוה את סמך בידך הלא יהוה יצא לפניך וירד ברק כתר תבור ועשרת אלפים איש אחריו: והם יהוה את סמך ואת כל הרכב ואת כל המחנה לפי חרב לפני ברק וירד סמך מ מעל המרכבה ונס ברנלי: וברק רדף אחרי הרכב ואחרי המחנה עד חרשת הגוים ופלל כל מחנה סמך לפי חרב לא נשאר עד אחד: וסמך נס ברנלי אל אהל יעל אשת חבר הקיני כי שלום בין יבין מלך חצור ובין בית חבר הקיני: ותצא יעל לקראת סמך ותאמר אליו סורה אדני סורה אלי אל תירא ויסר אליה האהלה ותכסהו בשמיכה: ויאמר אליה השקיני נא מעט מים כי צמתי ותפתח את נאוד החלב ותשקהו ותכסהו: ויאמר אליה עמד פתח האהל והיה אם איש יבא וישאלך ויאמר היש פה איש ואמרת אין: ותקח יעל אשת חבר את ירתו האהל

סקורין קיטח: נאוד החלב: שהחלב מכביד את הניף להיות נרדס: עמוד פתח האהל: זרזי עמך בדבר ויש פותרים עמוד כמו לעמוד: יתד האהל: קבליח בלעז שתוקיעין בחרץ עם שיפולי האהל לפוטטו: המקבת

רלבג

כי ביד חסה ימכור יי את סמך: רל ביד דבורה כי חלילה נתיחס זה הנס כמו סיראה בדבר הסירה המכרת אחד זה ונתכבה עס זה סמך יפול ביד חסה והיא יעל כמו שכתבאר בזה הספור: והנה זכר שחבר הקיני היה כפרד מקין מבני ח חובב חתן משה סמך למעלה שיטבו את יהודה במדבר יהודה ונטה אהלו עד חילון בצענים אשר את קדש וירדה פועל יעל סמנהג חבר הקיני היה כמנהג שאר בני חובב להתנהג בדת ישראל ולזה הסתדלה יעל להרנן סמך ו חמנס היה שלום בין חבר הקיני ובין סמך עס היות ה המלחמה בין סמך ובין ישראל כי חלילי חבר הקיני נתן בוארו תחת עול יבין מלך כבען חו היתה אהבה ביניהם לסבה אחרת: והנה הונד לסמך כי עלה ברק בן ח אבינועם הר תבור והזעיק סמך את כל רכבו ואת כל העם אשר אתו מחרשת הגוים חל כחל קיסון והנה חמרנו כי עלה ברק הוא לאות כי ד דבורה היתה אשת ברק כי חס לא היה הענין כן היה ראוי שיאמר כי עלתה דבורה וחיליה כי היא היתה המנהגת את ישראל וזה כי הראש ראוי

דברה חס וסי אתקברו ברנלי דכיק

רדף אחרי הרכב ואחרי המחנה ותרד דברה וברק בן וברק ממרוסחו יחלך: לא נשארנ פסוקי סטען בהן וסי ערוב לא נשאר אחד פרעה לא נשאר בהם עד אחד: סמך לא נשאר עד אחד: האהלה ח וסי ומור אברהם ויבאה יצחק האהלה: וצא משה לקראת חתנו: והיה כבא משה האהלה: וישארו שני אנשים וישלח ידוע מלאכים: ותצא יעל לקראת סמך:

סזכר בזה וחמנס מבני שהיה ברק בעלה יחס הרחשויות לו ונתנה דבורה לברק שיקום להלחם עם סמך וחילן כי הפי יבא לפני להלחם בהם ונתנה נכחו כלם ביד ברק וחילן וולת סמך שחשב להמלט נכסו באהל יעל לפי שכבר היה שלום ביניהם ויעל הראה עצמה חפצה להצילו וכסתה אותו בשמיכה בתוך האהלה שלא יראה סם והנה שמיכה הוא קיטח בלעז והנה שאל מים ונתנה לו חלב להרדמו עס מה שער להרדמו היותו עוף ויגע כדי שתוכל להימתו בהיותו נרדס והנה לקחה יעל את יתד האהל שהיה מברזל לפי מה שאחשוב: ותעס

המקבת' הרפתח מרטי' בלעז' בלט' ברז חרש' ותצנח בחרץ' ונעצת בחרעא: ברקתו' כזדעיה נלה טימ' בלעז' ותחבה ברקתו ובהרץ: בפרוע פרעות בישראל בהינדב עם' כשבח פרצות על ישראל ספרנו בהם חזיבהם על עזבם את יי' והתנדב העם לשב בתשובה מעתה ברכו את יי' על התשובה שעשה: חכני חכני' כפול שניעתי מדרס חדה לא קבח הקבה שבר תבור וכרמל שבחו למתן תורה לית עליהם את התורה וחזרו בבשת הפנים אמר להם הקבה סוף שאני פורע להם כפלים כאמר בסני חכני יי' חלהך בתבור יאמר חכני חכני יי' חלהך בכרמל יאמר כפול יי' הוא חלהים יי' הוא חלהים בימי חליהו: יי' בזאתך משעיר' זה

מתן תורה כמה שח' זרח משעיר למו ומה ענינה לכחן כך ח חמרה דבורה קסה היא התורה לפרוש הימנה וטובה היא לידבק בה שהרי ב צמורה ובגבורה ניתנה ולכן נוספו ישראל ביד חזיבהם על פ כרישתם הימנה וכשהתנדבו לעסוק בה נשענו כל זה יש ללמוד מתרגומו של יונתן: נאפני הזול טל תחיה: הרי כולו כימים נזלים כיוונג: זה סיני' כבר מפורס מה כראה בועשן כולו וקול ולפידו' ואש מבני יי' והרי זה יקרא קצר זה סיני' מה חרע בו מפני אשר ירד עליו יי':

רלבג

נתש' את המקבת בידה' הוא כלי ברזל שמכין בו האבנים ופוסלן אותן ושמה היתד כ כנגד רקתו והכחה במקבת על היתד עד שנתקע היתד ברקתו וכפלה בחרץ ונתקעה בה והנה סיסרה היה נרדס וכבר היה יעף קודם זה ולזה לא ה הדגיש בזה הפועל והנה ברק היה דוקף את סיסרה כשלא מ מראהו בדרכו שדקף עד חרושת הנוס ועלה על דעתו כי כבר היה כחבא באחד מ מהמקומות והודיעה אותו יעל כי הוא מת בביתה ונתבאר לברק כי יעל המיתתהו כי ראה היתד ברקתו ובסוף הענין הכריתו בני ישראל בימי דבורה את יבין מלך כנען ועל זה הנס שעשה הש' לישראל על יד דבורה שרה היא וברק זאת השירה שזכר

בלט ד' ג' חס' א' וא' כתיב א' וס' ותבא אליו בלאט דיעל מלי' דברו אל דוד בלט' וזכרת את כנף המעיל' ותבא בלט ותגל מרגלותיו: ברכו יי' דסמיכו בקריא' וס' בפרוע פרעות בישראל' לבי להקקי ישראל' ברכו יי' מלאכיו' ברכו יי' כל צבאו' ברכו יי' כל מעשיו: האזינו ח בקריא' וס' נמסר ברוש סדר האזינו:

ותשם את המקבת בידה ותבוא' אליו בלאט ותרתקע את היתר' ברקתו ותצנח בארץ והוא נרדס ויעף וימרת: והנה ברק רדף את סיסרא ותצא יעל לקראתו ותאמר לו לך ואראך את האיש אשר אתה מבקש ויבא אליה והנה סיסרא נפל מת והיתד ברקתו:

וכנע אלהים ביום ההוא את יבין מלך כנען לפני בני ישראל: ותלך יד בני ישראל הלוח וקשה על יבין מלך כנען עד אשר הכריתו את יבין מלך כנען: ותשר דבורה וברק בן אבינעם ביום ההוא

בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו יהוה: שמעו מלכים האזינו רזנים אנכי ליהוה אנכי אשירה אומר ליהוה אלהי ישראל: יהוה בצאתך בצעדך משרה אדום ארץ רעשה גם עבים נטפו מים: הרים נזלו מפני יהוה זה סיני מפני יהוה אלהי ישראל:

לקרבא] אציתו שלטוניא [דהו עס יבין מלכא דכנען לא בחילתכון ולא בנבורתכון מתגברתון וסלקתון על דבית ישראל] אמרת דבורה בנבואה קדם יי' אנא משבחה מודא ומברכא קדם יי' אלהא דישראל: יי' אוריתך דיהבתא לישראל כד עברין עלה שלטין בהון עממיא וכד תיבין לה מתגברין אנון על בעלי דבביהון יי' ביום אתגליתך למתגרה להון משעיר בהון אתגליתא בהופעות יקרך על תחומי אדום ארעא זערת אף שמא מכו אף ענניא נגידו מטרא: הרים: טוריא זעו מן קדם יי' [טורא דתבור טורא דחרמון וטורא דכרמלא מתרגשין דין עם דין ואמרין דין לדין דין אמר עלי תשרי שכנתיה ולי חזיא ודין לדין אמר עלי תשרי שכנתיה ולי חזיא אשרי שכנתיה על טורא דסיני דהוא הלש וזעיר מכל טוריא] דין סיני מתרגיף ומתרגיש וסליק תנניה בתנניא דאתונא מן קדם דאתגלי עלוהי יקרא דיי' אלהא דישראל: בימי

רדק

ותצנח' היתד עברה רקתו ונתקעה בחרץ: נרדס' פתח והוא כפול עבר: יעף' העיף בפתח להנדיל בינו ובין יעף חלי שהוא ענין אחר ופי' יעף וכבר היה עיף לפיכך נרדס ולא הרגיש בהכונה אותו וימת: ומשר דבורה וברק בן אבינעם' ילפי שבדורה עיקר המעשה כמו ומדבר מרים וחרץ:

בפרוע פרעות' בנקוס נקוס תקמת חיתפרע פורענו: בהתנדב עם' כשישראל מתנדבים ומתגברים ללחמיה כלומר על הרע ועל הטוב ברכו יי' ות' הפסוק כן כד מרדו בית ישראל באוריתא ונ': שמעו מלכים' מלכי הארץ וימ כנגד ישראל אמר כענין שאמרנו כל ישראל בני מלכים הם: יי' בזאתך משעיר' רוב מפרשים כירשו ענין זה על מתן תורה שחדדו ההרים ונטפו מים וכן פי' זה סיני כמו זה סיני שחדד כמו ש' ויחדד כל ההר מאד כן חדדו שאר ההרי' כמו הר שעיר והר פחרץ ואלעפ שאינו כתוב שם חלה ויחדד כל ההר וכן דעת המתרגם' והחכם רבי אברהם חע' זל פי' כי הוא רמו למלחמות שנלחם הקבה בעבור ישראל וכן זרח משעיר למו וכן חלה מתיומן יבא וקדוש מהר פחרץ וכן חלהים בזאתך לפני עמך בכעדך בישיומן כלה: חרץ רעשה' וכן ותנעם ותרעם הארץ הכל רמו למלחמות ופי' בזאתך משעיר בכעדך משדה חרוס כי סס התחילו ישראל להלחם באומות כשעברו את הר שעיר ונלחמו בסיוחן וענו ויבא השם ית' לפנייהם ונכחום ובכחו גברו בכל המלחמות ההם וכן שמים נטפו גם עבי' כטפו מים הרים כולו מפני יי' הכל משל על המלחמה עד מן שמים כלחמו' ופי' זה סיני כמו שזה סיני חדד מפני חלהי ישראל כן חדדו כל העולם מפניו כמו שנאמר תפול עליהם חיימה ופחד נמוג כל יושבי כנען: בימי

פי' רבי ישעיה

ברקתו' תרגו' כזדעיה: ותצנח בחרץ' הניעה היתד עד הארץ שנקבה שתי דעיו ונגעה יתד בחרץ ודומה לו ותצנח מעל החמור' שהניעה עצמה עד הארץ: והוא נרדס ויעף וימות' פי' מקרא מסורס הוא' ויעף' ונרדס' וימות: ויעף כמו עיף' כמו כשב כשב: עכ

ואין הרצון בזה שהיה ברק עוזר לה בעשיית פירה כי היא לכה עשתה אותה והנה כזכר עמה ברק כזכר אז יסיר משה ונ': בפרוע פרעות' הוא מענין הסבתה וביטול והרצון בזה כי עם היות ישראל מושבתים ומבטלים מהגבורה מפני לחן סיסרה ויבין והיו מפני זה בתכלית החולשה רחוי מפני זה לברך הש' כשהתנדבו עם ישראל לעלות עליהם למלחמה עם ראותם חולשתם וגבורת סיסרה וחילו כי זה היה כפלא מאד: שמעו מלכים' רל מלכי האומן כדי שיראו מלהרע לישראל' חכני ליי' רל כל לא עם אחר וזה כחה ללסיר ולומר ליי' חלהי ישראל כי חפליח חסדו לי: יי' בזאתך משעיר' ובלכת בעדיך משדה חרוס ארץ רעשה וחא' על כד המשל כאילו השמים והעבים כתבו והיו למים והנה אמר זה למשל על מלחמת סיוחן וענו על שהיו רחוקים ונבזים מאד שהיתה אחר זאת ישראל משעיר שהוא שר חרוס כמו שזכר זה בתורה ורמו עוד בזה על שאר המלחמות שהיו אחר זה ובכמו זה האופן מהמשל דברו הנביאים במקומות רבים' הרים כולו יתכן שרמו בזה על מ'ת ואמר שנס החרס בעצמם נזלו ונכתבו וחדדו מפני יי' וזה היה ביום מ'ת שנתחדש המופת מן ההר ההוא זה הר סיני אז כול מפני יי' חלהי ישראל ובה נשלם בקיצור זכירת החסדים שעשה השם לישראל במלחמות האומות ולחם בס מלחמות תנופה כענין מ'ת והנפלאות שחדס שם שהיו סבה שיאמינו ישראל בויקבלו מנותיו' ואחר

דדק

שופטים ה

רשי

בימי שמגר בן ענת' הוא היה משופטי ישראל כמו שהזכיר למעלה ואף על פי שהושע את ישראל לא היתה כתשועה הגדולה הזאת כי בימיו חללו ארצות' וטעם להזכיר יעל כלומר על ידי בזה קצת התשועה הזאת ודומה כי היא היתה חטא חשובה ואזהבת יי' שהביא על ידה התשועה הזאת אלפי כן לא היתה היא תחילת התשועה עד שקמתי חכי

על דרך ה' וסי' ותסר בגדי אלמנותי' וישרנה הפרות' רכבי אתנות צחורות' כנסר על דרך אשור' יתיצב על דרך לא טוב' וכל על הדרך רכבו ויש אליה אל הדרך' ואתה תשמע השמים דה' :

תחילת התשועה עד שקמתי חכי דבור' שקמתי והייתי כאש לישראל : חללו פרזון' כרזון שם מענין ערי הפרזון' ושקמתי סניה' הסין פתוח פתח גדול במקום פתח קטן : יבחר' כשכח ישראל חללים חדשים אז היתה להם המלחמה בשערי' ולא היו יכולין להרחות מנן ורומח להלחם בחיוביהם ואלפי שהיו ישראל סך חשבון אלפי ויותר והוא סך חשבון אלפי כן היו נסים מפני חיוביהם ונסגרים בעריהם נחייביהם רודפים אותם עד ה' השערי' ויש מכרסים מנן חס יראה לפסח כלומר כשהיו ישראל עושין רצון הבורא יתע' ולא היו הולכים אחרי אלהים אחרים וזה היה בימי יהושע לא היה כדך להם מנן או רומח בארבעים חלף בני גד ובני ראובן ואף על פי שהיו חלוצי כנען לא הצטרפו להדחות מנן או רומח כי יי' היה נלחם להם ובחזו עם אחיה וסבו להם בכלום אף שטן ואין פגע רע מכני שהיו עושין רצון הבור' וית כד חתרעיו ונגו' ומלת לחם היא משונה בנקודה כי היא כ נקודה בסגול היות והיא שם כמו מלחמה והוא במשקל חמץ עקב חצר חלף שזה בסגול סלף כמנהג : לבי לחקקי ישראל' גדולי ישראל וסוכטיו ומנהיגיו שהתנדבו בעם לנחת למלחמה לבי ירצני אלהים ואומרת איהם בדכו השם שהכניע חיובים לפניכם ויקראו הגדולי' חוקקים שמשמין החקים בעם' ויש לפדש חוקקי ישראל' כושריו וחמיו אומרת להם שיברכו יי' על התשועה הזאת נפי' המתנדבים בעם ללמד להם תורה ומצות : צחור' לבנות כמו וצמר צחר לל הסוחרים רוכבי החתונות חסובות וטובות שלא היו יכולין ללכת מבני החיוב עתה שיחו וזמרו לאלהים ית' וכן יושבי על מדין והוא שם מקום הנזכר בספר יהושע מדין וכבכה או הוא שם לדרך ידוע חללם היו יראי' ללכת בחותו הדרך מכני החיוב ועתה שתלכו בבטחה שיחו וזמרו לטי' ואמר במסרה בב' לישי מדין וכבכה יושבי על מדין להטות מדין דלים חד לפן קרתא וחד לשון ארחה וחד לשון דין וית' הפסוקים כן דהו מבטלין עסקיהון ונגו' מקול

בימי : פד חבו ביומי שמגר בר ענת ביומי ועל פסקו ערי אורזן דהו מרילכין בשבילין דרנאנין תבו למחיו אזלין באורזן מנגבין דהו יתבין בארעא דישראל אצטדיאה ואטלטלו דיריהון עד דאשתלחית אנא דבורה א אשתלחית לאתנבאה על דבית ישראל : יבחר : פד אתרעאו בני ישראל למפלח למעורא דדתן דמקריב אתעבידא ד דלא אתעסקו ביהון אבהתהון ארתו עליהון עממיא וטרדונון מקרויהון וכר תבו למעבר א אוריתא לא יכילו להון עד דאנגברו וסליק עליהון סיסרא סנאדא ומעקא בארבעין אלפין רישו משרון בחמשיין אלפין אחריו סיפין בשתיין אלפין אחריו רומחין בשבעין אלפין אחריו תריסין בתמנן אלפין מחצצי גירי' בר מתשע מאה רתיכין דברחלא דהו עמיה ורתיכוהי כל אלון אלפא וכל אלון משריתא לא יכילו למקם קדם ברק וקדם עשרא אלפין נברא דעמיהו לבי : אמרת דבורה בנבואה אנא שלידיא לשבחה לספרי ישראל דכר הות עקתא דהיא לא פסקו מלמדרש באוריתא וכרו יאי להון דיתבין בבתי כנשתא בריש גלי ומאלפין ית עמיה פתגמי אוריתא ומקריבין ומדין קדם יי' רכביו דהו מבטלין עסקיהון רכיבין על אתנן דחשיקן בכל מיני ציורין ומרילכין בכל תהום ארעא דישראל ומרתחברין למתב על דיעא דהו אזלין באורחתהון ומשתעין על גבורן דאתעבידא להון בארעא דישראל :

בימי שמגר בן ענת בימי יעל חדרו ארצות והלכי נתיבות ילכו ארצות עקלקלות : חדרו פרזון בישראל חדרו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל : יבחר אלהים חדשים אז לחם שיערים מנן אסיראה ורמח בארבעים חלף בישראל : לבי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ברכו יהוה : רכבי אתנות צחורות ישיבי על-מדין והלכי על-דרך שיחו

בימי שמגר בן ענת בימי יעל חדרו ארצות והלכי נתיבות ילכו ארצות עקלקלות : חדרו פרזון בישראל חדרו עד שקמתי דבורה שקמתי אם בישראל : יבחר אלהים חדשים אז לחם שיערים מנן אסיראה ורמח בארבעים חלף בישראל : לבי לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ברכו יהוה : רכבי אתנות צחורות ישיבי על-מדין והלכי על-דרך שיחו

גדודים במערכות אחרוב בעברי המים שם יתנו עתה רוכבי החתונות והולכי על דרך את צדקת יי' ומה הן הצדקות צדקת פרזון בישראל שהשקיט את ישראל לשכון פרזון ולנחת מפוזרים ביחדי שלא באכיפת עם אז ירדו לשערים חזרו לערי מושבותם שברחונ מהם ליחסף אל ערי המבצר : שערים : כמו כי ימצא בקרבך באחד שעריך עיירות :

פי' רבי ישעיה

ועכשיו בימי שמגר בן ענת ובימי יעל חללו ארצות' שמכני פחד החיובים חללו הולכי ארצות' והזכיר שמגר ויעל שהם עשונותשועה בישראל : חללו פרזון בישראל חללו' פי' חללו משבת בערי הפרזון מפחד החיובים' ויש לפתור לשון ממשלה שחללו מהיות להם ממשלה וחללו השני כמו חפץ והדגש בלא כורך כמו הדגש הנפיו : עד שקמתי דבורה' כמו שקמתי' כמו שלמה שחתה : יבחר אלהים חדשים' פי' כשכח ישראל לעבוד אלהים חדשים מקרוב בחזו' אז בחזו החיובים ללהם השערים שלהם ואם היה נכחה מנן ורומח מן החיובים בארבעים חלף בישראל היה מתגרה ומכריחן' ולחם שם המקור : לבי לחוקקי ישראל' פי' לבי מדבר לחוקקי ישראל הם החכמים : המתנדבים בעם' לעבוד את השם : רכבו את ה' על התשועה שעה : רוכבי חתונות צחורות' אותם החשובים הרוכבים על חתונות צחורות לבנות ויושבין על הדן והולכי על הדרך ממקום למקום לשפוט את ישראל שיחו וסברו ככללות הבורא' והמם של מדין בא נוסף כי דרך המם להיות נוסף בשמות :

רלבג

ואחר זה שבה דבורה להזכיר בואת השירה הענין שבו היה זה הנס והתחילה ואמרה כי בימי שמגר בן ענת אף על פי שהושע את ישראל תשועה מה כמו שקדם חללו ארצות' לל שהולכי דרכים חללו מהלך בהם מפחד החיוב ואם היה שילכו בדרך ילכו ארצות עקלקלות וטו מדך הישר כדי שלא ימצאם החיוב : חללו פרזון' רל' שערי הפרזות חללו מהיות בהן יושב מפחד חיוב ולא נשאר ישראל אז כי אם בערים המוקפים חומה וכן הענין בימי יעל ידמה מזה שיעל נמנית בכלל המושעים קודם זה המעשה שעשתה בהמתת סיסרא והיה זמן שמגר בן ענת וזמן יעל ככללים בכ' שנה שלחן סיסרא בחזקה או אמר זה על זה המעשה שעשתה מהמתת סיסרא להניד שלא היה רועם מוחם כמה שעשתה לישועה הגדולה שבה מזה וזה מבואר מאד וחפילו הרחשון הוא יותר נכון : עד שקמתי דבורה שקמתי' חכי הייתי חס ומנהגת ישראל : יבחר אלהים חדשים' פי' בוכי בעת שבחר ישראל בע' שהם אלהים חדשים אז היתה להם המלחמה בשערי' ולא יכלו לנחת לחוז ואיפשר לפרש כי הפי' בחר דברים חדשים להשלים זה הנס והוא שכבר משך לב סיסרא וחילו להלחם עם ברק בשערי ישראל ליכול שם לפי מה שסבב הפי' אשר עמקו מחסבותיו והנה באמת לא נכחו ישראל זאת המלחמה בכחם ועוצם דם כי לא היו להם כלי זין כי אם לאנשים מועטים עד שבכל ישראל לא היה מנן ורומח בארבעים חלף ולא היה מבואר כי בעשרת אפים איש שעלו מבני נפתלי ומבני זבולן לא היו בכלי זין כי אם לאנשי מועטים : לבי לחוקקי ישראל' רל' החכמים והסופרי המתנדבים בעם להשלים וללמד תורה ומצות הנה ראוי לכם לדרך השם יתעלה על התשועה הגדולה שהושע את ישראל כי לא היו יכולין ללמוד תורה וללמד מלחן חיוב או אמר זה על בני נפתלי ועל בני זבולן שירדו מהם מחוקקים לעזור לדבורה בואת המלחמה כמו שיבא אחר זה : רוכבי חתונות ונגו' הסוחרים הנכבדים רוכבי חתונות לבנות שהיו יושבים על דרך מדין ומתעבדים עם ולא יוכלו להשלים דרכם הישר מפני פחד חיוב וטו דרכם ללכת על דרך אחר ואח דרך שיחו כמו שאמר במה שקדם והולכי נתיבות ילכו ארצות עקלקלות :

בימי שמגר בן ענת בימי יעל' מלמד שאף יעל שפטה את ישראל בימיה : חללו ארצות' היו יראים ישראל לנחת לדרכם מפני החיובים והיו הולכים דרך עקלקלות בהחבא : חללו פרזון' ערי הפרזון שאין להם חומה חללו מהיות יושבים בהם מפני החיובים ונאספו אל ערי המבצר : עד שקמתי' כמו שקמתי וכן שחתה מדבר עמי : יבחר אלהי' חדשים אז לחם שערי' כשכח לישראל חללים חדשים אז ה' הווקקו למלחמה ב בשעריהם רחו עתה בהתנדבם חס יראה בישראל מנן ורומח שצריך להלחם ב בארבעים חלף ראשי גייסות שהביא הסנחל עליהם וכולם הממס המקום במלחמת ה הכוכבים וכל קיסון גרפס : לבי' חכי דבור לחוקקי ישראל לאהוב את חכמי ישראל ש שהתנדבו בעם לאמר ברכו את יי' וסוכו איו : רכבי חתונות צחורות' הסוחרים והשעים שידכבו מעתה על חתונות לבנו החשובו מבלי יראה ודחבת חיוב וחותן שיושבין על מדין לשון דינים שהיו יראים לעשות מסבט בפרהסיא וכן תירגס יונתן דהו מתחברין למיתב על דינא וחותן שהולכין רגלי על דרך שיחו ו וסברו את התשועה הזאת אשר מקול הממכנים חתכם חורבים ליסטים ו מוכסין היושבין ג

סדק' וסוכו איו : רכבי חתונות צחורות' הסוחרים והשעים שידכבו מעתה על חתונות לבנו החשובו מבלי יראה ודחבת חיוב וחותן שיושבין על מדין לשון דינים שהיו יראים לעשות מסבט בפרהסיא וכן תירגס יונתן דהו מתחברין למיתב על דינא וחותן שהולכין רגלי על דרך שיחו ו וסברו את התשועה הזאת אשר מקול הממכנים חתכם חורבים ליסטים ו מוכסין היושבין ג

מחצבים

מחצבים

מקול

רדק

שופטים ה

רשי

בארץ הנלעד כמו שאמר ויחיר בן מנשה הלך וילכוד את מותיהם ויש לפרש עוד כי מה שאמר נלעד בעבר הירדן סכן הוא דרך תמיהה ואומר לראובן למה יסבת בביתך ולא באת למלחמה נלעד עשה כן כמו שעשית אתה וישב ושכן בעבר הירדן הלא חרד ובה לעזור למלחמת ישראל ואתה למה עשית כן ואף על פי שאתה מעבר לירדן הלא גם הוא מעבר לירדן ויש לפרש נכ לענין זה הפירוש שלא בדרך תמיהה כלומר נלעד הלא סכן בעבר הירדן כמין וחלקו ננחלתו עם הלא ואלו פכ עבר ובה לעזרת ישראל ואתה למה לא עשית כן: וכן למה יגור חכיות חינן חומר על חכיות הי' כי לא היה חלקו על הים כי זבולן היה חלקו עם כמו שאומר זבולן לחוף ימים ישכון ואף על פי שכתוב בחלקו מולי יסו אלעפ כן לא היה יסו בחלקו חלא חכיות הירדן לל עבר הירדן ובר מופחד החיוב והים נכסיו לעבר הירדן וכן תי' ונו ועברו ירדנה ונו: אשר ישב לחוף ימים כי עם היה חלקו ונורלו כמו שנאמר בנורלו ופנע בכרמל הימה ואמר והיו תוצאותיו הימה מהבל חכיותה: ועל מפרציו ישכון על מקומות הצרובים לו בערו ישכון עם מופחד חויבים לפיכך לא יבא למלחמה שלא יניח עריו פרצות וית קרני עממיה ונו: חקף כפשו למונת גלה ופרסם כפשו ומסר עצמו למיתה מרוב הפנו למלחמה ונפתלי כמו כן עם עצמו על מרומי שדה להלחם וית דבית כפתלי ישבחונו כל עממי חרע: בתענך על מי מבידו תענך ומיגדו שני מקומות הם בחלק מנשה ומן הנרח' כי רחוקי היו זה מזה כמו שאמר ויושבי תענך ונבותיה ויושבי מיגדו ונבותיה ח'כ מהו שאמר בתענך על מי מיגדו ויתכן לפרש כי באו מלכי כנען להלחם והוא סיסרה ואשר באו עמו להלחם בתענך והיו חילותיו כל כך רבים שהיו מביעים עד מי מיגדו וכה' בתענך הונו סרן ומטן על מי מיגדו: בצע כסף לא לקחו' לא היו לוקחים שום מומן מבני ישראל שהיו נופלים בידיהם חלא היו הורגים אותם: מן שמים נלחמו' כל כך היה הנכחון גדול שכחו ישראל חיל סיסרה כאילו מן השמי' נלחמו עם סיסרה: הכוכבים ממסילותם' על דרך שמה הנחת יי גבוריך ודרך הדרם כי הכוכבים חממו אותם והיו לובשי' שריוני ומרוב חמימות היו כנכסין בנחל קישון להתקרר ושוכטם הנחל לפיכך סמך פסוק נחל קישון גרפם לפסוק מן שמים נלחמו ולפי דרך הפשט לבי שהמלחמה היתה בערבה אשר על שפת נחל קישון היו כנכסין בנחל הן לברוח הן לערוך מלחמה עם ישראל וכנכסלו המרכבות כמו במדרים שאמר ויסר את חופן מרכבותיו ונפלו הפרשים בנחל וגרפם הנחל וטבעו ולא כן היה לישראל חלא שדרכו הנחל בענו ועברוהו בלא שום פנע ונוק וזהו שאמר תדרכי ככשי עוז כלומר הנחל שגרפם דרכה ככשי בענו כי מן השמים נלחמו עמהם בעבורי וית תדרכי ככשי עוז דושיסת ככשי קטילי גבריהון בתקוף ופי' נחל קדומים נחל שהיה עם מקדם כאילו נכרה עם מקדם להקסם באויבי יי על דרך כל פעל יי למענה ונו: אז הלמו' פועל עומד כאילו חומר נהלמו עקבי הסוסים מרוב מרוצתם במלחמה וזהו שאמר מדהרות דהרות חביריו מה שמכה הסוס בכח על הארץ בעת המרוצה ושלא בעת המרוצה שגרהה כמרקד תקרה דהירה וכן נוסם דוהר ומרכבה מרקדה' ואמר עקבי סוס כי בעקבין חין כרסה לפיכך אמר כי נהלמו עקבי סוס בכח מכת הסוס בארץ וטעם חביריו על הפרשי' או על הסוסים: אורו מרוז' עם עיר קרובה למקום המלחמה ולא באו למורה לפיכך קללה אותן אבל הרחוקים שלא באו לא קללה אותם: אמר מלאך יי' כמשמעו כי נביאה היתה דבורה ועל פי הנבואה אמרה זה וית אמר ברק נבייא דיי' תבורך מרוז תהיה חרוכה אבל יעל תהיה ברובה שהיתה זרזה לעזרת יי' במקום שהיתה עם בחלהה ויותר תבורך משאר נשים היושבות בחלה: מים וחילו: נחל קישון גרפם' ידמה שכבר נברח אז על דרך מופת מן נחל קישון שהיו בו מים מעטים וכשהיו עוברי בו סיסרה וחילו גברו המים והסירות כמו שתסיר המכבדת אשר יכבדו בה הבית מה שעל הארץ מן העפר ונולתו וזכה האופן טבעו רוב חיל סיסרה ונפל פחדם אל הנשאר' ועם זה הענין הנה בנחל המי' הקדומי' שהיו בנחל קישון: תדרכי ככשי עוז לל שלא גברו המי' ליסר בעברם בדרך שיניעו וסירות ממקומם אבל היו דורכין עם בענו ותוקף וזה היה כלא גדול דומה באופן מה לכלא שהיה לישראל על ים כוף: אז הלמו' אז נהלמו וכשברו עקבי סוס סיסרה שלא נשאר להם כח מחזק מרוצתם והכותם בהם בארץ כשהנהיגו גבורי סיסרה ולא נשאר להם כח לנום ואפשר שהיה הרצון בזה כי אז בנחל קישון מרוב המים שנברו עם היו עקבות סוסיהם כאילו נשברו ולא יכלו לזהר אבל נבנו המים דגליהם: אורו מרוז' שהיתה עיר גדולה קרובה למק' המלחמה: אמ' מלאך יי' זאת הנבואה לדבורה שעיר מרוז תהיה חרוכה לל יושביה כי לא באו לעזרת יי' עם היותם קרובי': תבורך מנשים' חייגם יעל תהיה ברובה

וכן דן הכנים ממונו בספינות לעבור ולברוח: ועל מפרציו' לסמור פרצות חרצו: זבולן עם חרף ונו' בזה נפשו והפקיר עצמו למונת במלחמה עם ברק וכן כפתלי על מרומי שדה על הר תבור: בתענך על מי מיגדו' תי' בתענך הונו סרן ומטן על מי מיגדו' ראש המח' בתענך ומביע עד על מי מיגדו: בצע כסף לא לקחו' חנם באו לעזרת סיסר' לא בקשו ממונו שכר: מן שמים נלחמו' ואף הקבה סלח בס כנח שאינם רוצים שום שכר: ממסילותם' ראש הכוכב בשמים וסופו בארץ מכחן חמרו עובי סל רקיע כאויר שנין שמי' לארץ שהכוכב תקיע ברקיע כמין נגר בדלת מדת חרכו כעביו סל רקיע ומן המוקרה שמעיד ממשילותם נלחמו חנו שומעין שעוביו סל רקיע כנובה שמים על הארץ: גרפם' טחטם מן העולם כמגרפה זו שגורפת את האפר מן הכיר: נחל קדומי' שנעשה ערב לים על זה מימו' מצרי' כדאית' בפסחים: תדרכי ככשי' ברנלי' את עז גבורי כנען: הלמו עקבי סוס' כשתלפו טלפי סוסיה' שהיה חום הכוכב מדמית את הטוטו והצפרון נשמטת כמו שמונבין את הרגלים בדומתן והטלפים נשמטים ומתוך ש שנשתלפו נהלמו ה הרגלי': מדהרו דהרו' חביריו' שהיו מרקדו' את סוסיהם במלחמה

תברך נ' בקריא' וסי' תברך מנשים יעל אשת חבר הקיני ב' בפסוק' ואחריתם לא תברך: באהל ו' בקריא' וסי' ויאמר הנה באהל' כל הבא אל האהל וכל אשר באהל' ורא' באהל בעמוד ענן' מנשים באהל תברך' ואת כל כלי הקדש אשר באהל' וחברו דה' ונססר גם בסדר חקדו:

וְדָבִירַת דָּן גִּזּוּ עֲבָרֵי יִרְדְּנָא וְשׁוּיָאוּ נִכְסִיהוֹן בְּסַפִּינָן דְּבֵית אֲשֵׁר עַל סִפְרָא יִפְיִיא שָׂרוּ קְרוּי עֲמֻמֵּינָא דְּפִנְרוּ תְבוּ וּבְנִין וְיִתִּיבוּ בְּהוֹן וְזוּבֹלן דְּבֵית זְבוּלָן לְקַבִּיל עֲמֻמֵּינָא דְּגִדְיָפוּ קְדָם יי מְסָרוּ גְּפִישִׁהוֹן לְקַשְׁלָא אֲהֲנוּ וְדָבִירַת גְּפִתְלֵי יִשְׁבַּחוּנוּן כָּל עֲמֻמֵּי אֲרַעָא : בָּאוּ אֲתוּ מִלְכֵינָא דְהוּוּ עִם סִיסְרָא וְאֲנִיחוּ קִרְבָּא בְּכֵן אֲנִיחוּ קִרְבָּא מִלְכֵי פְנֵעֵן בְּתַעֲנָךְ הוּוּ שָׂרָן וּמִטָּן עַל מִי מִגְדוּ מְמוֹן דְּכֶסֶף לֹא קָבִילוּ : מִזּוּ מִזּוּ שְׂמִיָּא אֲתַנַּח עֲפִהוֹן קִרְבָּא מֵאֲתַר דְּנִפְקִין כּוּכְבָּיָא מִכְּבִישֵׁי דְבְּרִיהוֹן תַּמָּן אֲתַתַּח קִרְבָּא עִם סִיסְרָא : נַחֲלָא דְקִישׁוֹן תַּבְרַנוּן נַחֲלָא דְאֲתַעֲבִידוּ בֵּיהּ נִסּוּן וּגְבוּרוֹן מִלְּקַדְמֵינָן לְיִשְׂרָאֵל הוּוּ נַחֲלָא דְקִישׁוֹן תַּמָּן דּוּשִׁישַׁת נַפְשׁוֹ קַטִּילֵי גְּבַרְיהוֹן בְּתַקּוּף : אֲזוּ בְּכֵן אֲשַׁתְּלַפְּא טוּפְרֵי סוּסוֹתְהוֹן מִפְּנוּכֵינָא דְהוּוּ מִפְּגִיד קְדָם רְתִיבֵי גְּבַרוּהֵי : אֲוֹרוּ לֹטוּ מִרוּז אֲמַר בְּרַק נְבִיא דִּי לֹטוּ וְתַבְרוּ יִת יִתְבַּהֵא אֲרִי לֹא אֲתוּ לְסַעֲדָן עֲבָא דִּי כֹר אֲנִיחַ קִרְבָּא בְּגַבְרֵינָא : תַּבּוּרְךָ : תַּתְּבַרְיָךְ מִבְּרַכַּת נְשִׂיאָא טַבְתָּא יַעַל אֲתַת הַבְּרָ שְׁלֵמָאָה כְּחָדָא מִנְּשִׂיאָא דְמִשְׁמִישֵׁן בְּבֵיתִי מְדַרְשֵׁן תַּתְּבַרְיָךְ :

לשון סוס דוהר הוא לשון הרקדת הסוס: אורו מרוז' חמרו לה כוכבא הנה ואמרו לה גבר חשיבה הנה והיה סמוך למקום המלחמה ולא בא: חמר מלאך יי' חמר ברק בשליחותו של הקבה: ושביה' היושבים בארבע אמות שלו בארבע מאה סיפוריה שמתיה ברק למירח: לעזרת יי' כביכול העוזר את ישראל כעוזר את השכינה: מנשו' באהל' שדה שכ' בה הנה באהל' דבקה שנאמר בה ויביאה יצחק האהלה רחל ולאה שכ' בהן ויצא מאהל ללחה ונו: מנשים באהל תבורך יעל' למה הן ילדו ונדלו ונאם לא יעל הרי הרשע הזה בא ומאבדן כך היא בבראשית רבה' דא חף יעל היתה יושבת חוהלים לפיכך הזכיר אותה בברשת חוהלים:

רלבן

והנני תמה על דן למה יגור חכיות הנה נחלתו לא היתה מעבר הירדן ולא די שלא באו לעזרת יי' אבל ברם והנני עמו והלך עם קניינו בעבר הירדן באניו כמו שת' הנה אשר יש לו התנכלו' חם לא בא לעזרת יי' כי הוא יושב על הספר ולזה היה ראוי לשמור חרצו ולשכון על המקומו' הפרוצי' בארצו שלא יבאו עם האויבי' ואמנם זבולן ונפתלי ראוי שישובו והוא כי זבולן הוא עם שחרף כפשו למונת מרוב קנאותו להקסם מהחיוב לל שומר עצמו לסכנה' וכן כפתלי נכ כי מבני כפתלי ומבני זבולן היו החיל אשר עלו עם ברק על הר תבור שהיו על מרומי שדה כי הם ראוי חיל עם סיסרה ועם זה מסרו עצמם לסכנה לעלות עליהם למלחמה מרוב בטחונם בשם ית': באו מלכי' נלחמו' ידמה שמלכי' רבים ממלכות הגוים ממשפחות כנען ירדו עם סיסרה להלחם עם ישראל ונלחמו אז מלכי כנען בתענך ועל מי מיגדו והם המקומו' שהיו חוטבים לכבשם בקלות וכל כך היו חפצים להלחם בישראל שלא לקחו בצע כסף על זה מיבין מלך כנען כמוהו מן שאינו תחת המלך שאם ירצה המלך להביאו למלחמתו יתן לו שכר: מן שמים נלחמו' חמר זה להורות כי לא בחרבם נכחו לסיסרה חך מאת השם ית' בא להם זה הניצוח והוא ית' שם הכוכבי' ממשילותם נלחמו' עם סיסרה בהשפיע בהמצעותם מה שיפלט בו ניצוח סיסרה וחילו: נחל קישון גרפם' ידמה שכבר נברח אז על דרך מופת מן נחל קישון שהיו בו מים מעטים וכשהיו עוברי בו סיסרה וחילו גברו המים והסירות כמו שתסיר המכבדת אשר יכבדו בה הבית מה שעל הארץ מן העפר ונולתו וזכה האופן טבעו רוב חיל סיסרה ונפל פחדם אל הנשאר' ועם זה הענין הנה בנחל המי' הקדומי' שהיו בנחל קישון: תדרכי ככשי עוז לל שלא גברו המי' ליסר בעברם בדרך שיניעו וסירות ממקומם אבל היו דורכין עם בענו ותוקף וזה היה כלא גדול דומה באופן מה לכלא שהיה לישראל על ים כוף: אז הלמו' אז נהלמו וכשברו עקבי סוס סיסרה שלא נשאר להם כח מחזק מרוצתם והכותם בהם בארץ כשהנהיגו גבורי סיסרה ולא נשאר להם כח לנום ואפשר שהיה הרצון בזה כי אז בנחל קישון מרוב המים שנברו עם היו עקבות סוסיהם כאילו נשברו ולא יכלו לזהר אבל נבנו המים דגליהם: אורו מרוז' שהיתה עיר גדולה קרובה למק' המלחמה: אמ' מלאך יי' זאת הנבואה לדבורה שעיר מרוז תהיה חרוכה לל יושביה כי לא באו לעזרת יי' עם היותם קרובי': תבורך מנשים' חייגם יעל תהיה ברובה

וְדָבִירַת דָּן גִּזּוּ עֲבָרֵי יִרְדְּנָא וְשׁוּיָאוּ נִכְסִיהוֹן בְּסַפִּינָן דְּבֵית אֲשֵׁר עַל סִפְרָא יִפְיִיא שָׂרוּ קְרוּי עֲמֻמֵּינָא דְּפִנְרוּ תְבוּ וּבְנִין וְיִתִּיבוּ בְּהוֹן וְזוּבֹלן דְּבֵית זְבוּלָן לְקַבִּיל עֲמֻמֵּינָא דְּגִדְיָפוּ קְדָם יי מְסָרוּ גְּפִישִׁהוֹן לְקַשְׁלָא אֲהֲנוּ וְדָבִירַת גְּפִתְלֵי יִשְׁבַּחוּנוּן כָּל עֲמֻמֵּי אֲרַעָא : בָּאוּ אֲתוּ מִלְכֵינָא דְהוּוּ עִם סִיסְרָא וְאֲנִיחוּ קִרְבָּא בְּכֵן אֲנִיחוּ קִרְבָּא מִלְכֵי פְנֵעֵן בְּתַעֲנָךְ הוּוּ שָׂרָן וּמִטָּן עַל מִי מִגְדוּ מְמוֹן דְּכֶסֶף לֹא קָבִילוּ : מִזּוּ מִזּוּ שְׂמִיָּא אֲתַנַּח עֲפִהוֹן קִרְבָּא מֵאֲתַר דְּנִפְקִין כּוּכְבָּיָא מִכְּבִישֵׁי דְבְּרִיהוֹן תַּמָּן אֲתַתַּח קִרְבָּא עִם סִיסְרָא : נַחֲלָא דְקִישׁוֹן תַּבְרַנוּן נַחֲלָא דְאֲתַעֲבִידוּ בֵּיהּ נִסּוּן וּגְבוּרוֹן מִלְּקַדְמֵינָן לְיִשְׂרָאֵל הוּוּ נַחֲלָא דְקִישׁוֹן תַּמָּן דּוּשִׁישַׁת נַפְשׁוֹ קַטִּילֵי גְּבַרְיהוֹן בְּתַקּוּף : אֲזוּ בְּכֵן אֲשַׁתְּלַפְּא טוּפְרֵי סוּסוֹתְהוֹן מִפְּנוּכֵינָא דְהוּוּ מִפְּגִיד קְדָם רְתִיבֵי גְּבַרוּהֵי : אֲוֹרוּ לֹטוּ מִרוּז אֲמַר בְּרַק נְבִיא דִּי לֹטוּ וְתַבְרוּ יִת יִתְבַּהֵא אֲרִי לֹא אֲתוּ לְסַעֲדָן עֲבָא דִּי כֹר אֲנִיחַ קִרְבָּא בְּגַבְרֵינָא : תַּבּוּרְךָ : תַּתְּבַרְיָךְ מִבְּרַכַּת נְשִׂיאָא טַבְתָּא יַעַל אֲתַת הַבְּרָ שְׁלֵמָאָה כְּחָדָא מִנְּשִׂיאָא דְמִשְׁמִישֵׁן בְּבֵיתִי מְדַרְשֵׁן תַּתְּבַרְיָךְ :

רשי שופטים ה רדק רסט

חלב נתנה / לעת חם לבנו עליו שיבין בן טעם מים לטעם חלב כן תדנס ונתן : בספל חליריים / בספל שפותין בו מים שהמים נקראו חליריים שכ' במים חליריים : להלמות עמלים / סוכרף שהיה עמל ויגע : ותיבב / לשון דיבור כמו כיב שפתים ורבותיו כירשוהו לשון גניחה כתרועה דמתרנמי יבבא / ואזי חומר לשון רחיה כמו בבת עינו וכן

מיס שאל חלב נתנה / להכבירו כדי שירדס במהרה עס העיינות שהיה לו החלב ששתה שלא ירנוס בהכותה אותו וית מיה שאל מינה כסרח רשיעה וכו' בספל חליריים / בספל גדול שפותין בו גדולים וחליריים / והחכס רבי יונה פי' חליריים הדועים הגדולים כמו חלירי האלן וית בכיילי נבריה וכו' וכן תרנס קובעת כוס התרעלה כפילי כסח דלייטא

כח מים שאל חלב נתנה בספל חליריים חמאה : וימינה עמלים ראשו ומחצה רקתו : שכב בין נפל באשר ברע שם נפל שדוד : בער החלון ותיבב אם כדוע בשש מדוע חכמות העגנה לה : יחלקו שלל גבר שלל לסיסרא צבע רקמתים

באשר טו בקריא וסי' אל קול הנער באשר הוא שם / ראה את כל מאומה / בין רגליה כרע נפל שכב / וקס דוד ואנשיו / ואלישע אמר אל האשה / עמדי נא בחברך / לרסיס אשר אשר ישמרו את שבתתי / ואמרו

מיס : מיה שאל מנה סיסרא רשיעה חלבה אשקיתיה למדע אם אית רעיונהו עלוהי בפילי גבריה קריבת לקדמיהי שמן דגובנין / ידה : טבתא יעל אתרת חבר שלמאה דקיימת מה דכתיב בספר אורייתא דמשה לא יהיו תקון ון דובר על אתתא ולא יתקין גבר בתקוני אתתא אלהן ידא לסבתא אושיטת וימינה לארזפתא דנפחין למתבר רשיעין ואנסין מתתה לסיסרא תבררת רישיה פצעת מוחיה א אעברת סבתא בצדעיהו בין : בין רגליה ברע נפל שביב בין רגליה ברע נפל באתר דכרע תקן נפל בזוא סיסרא / בערו מן הרקא אסתכיאת ומרקא אמייה דסיסרא מביני אעיתא אמרת כה דין אחרא רתיכרהי דסיסרא ברי מלמתי מא דין אתעפבו רהשיה דהו מתין לי אגרת נצחנין / הכמות : חכמת פרסתותרא ענין לה אף הלא מדמשכחין כפלנין בזתא יתבין גבר וביתיה כל חר וחד בזא סני קדם סיסרא בזת ציורי צבעונין על צוריה נכסי עתיריא ומני חמודא קדם נכרוהי דבזו / כן

וכן השותים במורקי יין דשתיין כפילי חמר ובדברי רזל היה מביח כפילי של חדס חדסה ובלשון יין כוס כפילי : הקריבה חמאה / חלב חמאה וחלב שזכר עומד במקום פנים והשקתו החלב הנותר אחר החמאה כי הוא מכביד חלב וטורף הדעת ויתכן לפרש כי נתנה לו חמאה לחבל אחר שהסקתו כי בגלל החלב השקתהו כמו שאמר ותפתח את כהד החלב ותסקהו ובספל חלירי הקריבה לו חמאה לחבל : ידה ליתד תשלח / כמו תשלח והלן והיה נוספות כלן הא מסדרונה פרסדונה וף על פי שאין המנהג כן בפעלים וחלוי חבי זל פי' תשלחה ידה וימינה שלחה בעבור יתד והלמות ידה שמאלה צריכה יתד וימינה צריכה הלמות וכנה השלימות לידים בעבור כי הם עשו ה המעשה ודומה לו וכל אשר שאלו עיניו / בביתה לא ישכנו רגליה וכתבנות כפיו ינחס / ואס תאמר כי תשלחה בודד חץ צריך לכל זה כי פירוש ידה וימינה השטו בעבור יתד והלמות / ורבי אחי ר' משה זל פירשו בחסרון קף הדמיון כמו לב שמת ייטיב גהה שפירשו כנהה וכן פי' ידה כידה והוא דרך שאלה בעבור שאמר תבורך מנשים יעל חמר רחיה לה הנרקה יותר משאר נשים כי עשתה מעשה גבור שלא יעשו שאר הנשי' כי חץ מעשה גבורה לנשים כי חס לאנשים לפיכך חמר דרך שאלה כידה ליתד תשלחה הנשים האחרות וימי' להלמות עמלים והלמות עס הכלי שמכ' בו האנשים העמלים בעלי המלאכה : מחקה ראשו הסיר ראשו מלשון מחק בדברי רזל חץ מוחקי במקום סגורשן והמחק הוא הכלי שמעבירין על המדה שמעביר כל מה שעליה :

היא בחוכמא מתיבא ואמרא למימר להן : הלא : הלא מדמשכחין כפלנין בזתא יתבין גבר וביתיה כל חר וחד בזא סני קדם סיסרא בזת ציורי צבעונין על צוריה נכסי עתיריא ומני חמודא קדם נכרוהי דבזו / כן

רלבן

ברוכה כי עמרה להם בהריגת סיסרא ויתר מנשים שהן באהל תבורך חן ירצה בזה שהיא תבורך מנשים שהן באהל ללמד תורה כמו דבורה ויהיה הרצון בזה כי קללת מרוח חמר מלחך יי' (ואולם ברכת יעל אמרה דבור' על כד התפלה והברכה והנה ספרה על מה ברכה יעל וזה כי היא עשתה מעשה בחכמה ובגבורה לעזור ישראל וזה שכאשר שאל סיסרא מים לשתות נתנה חלב לשכרו והקריבה לו חמאה בכלי גדול לשתות והרצון בחמאה חלב שמן סלח הוסרה ממנו החמאה כי הוא משכר יותר / והנה כספל הלשון בזה / ומה שספר תחלה כי מנאל החלב הסקתהו היה בזה האופן רל' שהוכיחה ממנו בספל גדול אשר ישתו בו הנבורים : ידה ליתד תשלחה / והנה כחתייה המנהיגים הנוף תשלחה ידה השמאלית ליתד ושלחו וימינה למה שהולמים ומיכן בו העמלים במלאכות רבות העמל והכחה סיסרא כראשו עד שהפסידה ופרדה החבור אשר בו והכחה ביתד ועברה היתד דקתו חן כרתה רקתו : בין רגליה כרע נפל / רל' כי בחכמה סבה שספל וכרדס לפניה : באשר כרע עס כפל שדוד / רל' כי תקף שספל שדדתה והמיתתה ויעל' הנה חס סיסרא נשקפה בעד החלון והילילה בדמיון תרועה והיתה חומרת מה הסבה שיהיה בוסס רכב סיסרא לבוא / והנה החכמות שבשרותיה היו עונות אותה וגם היא בעצמה היתה מסיבה לדכריה וחומרת מה שהחכמת החכמות האן והוא כי סבת חיחורו הוא שאס ימצאו שלל שיחלקוהו : רחס רחמתי' ולסימם פרוצים בעריות הקדימו בספור שלל העריות חולי השיב כל אחד מהן כערה אחת או שתיים ולסיסרא נכ יתנו שלל בגדי הצבעונים הנכבדים שלל בגדי צבעונים שהם מרוקמים ובגדי צבע רקומים משני עבדיהם ויחלקם סיסרא לבוארי עמו / והתפללה

אליו הנידה נא לנו באשר / באשר תמותי אמות / באשר דבר מלך שלטון / מה יתרו העשה באשר הוא טוב ללכת אל בית אבלי / וד' ובאשר וסי' גם אני אבחר בתעלוליהם / וסגיתי אתכם להרב' / ואפרדיו יעלעו דם / ותאמר רות אל הפועי :

הוא בחוכמא מתיבא ואמרא למימר להן : הלא : הלא מדמשכחין כפלנין בזתא יתבין גבר וביתיה כל חר וחד בזא סני קדם סיסרא בזת ציורי צבעונין על צוריה נכסי עתיריא ומני חמודא קדם נכרוהי דבזו / כן

ומחצה / מן ומיכן מכתו / וחלפה / העבירה היתד ברקתו וכת' אעברת כדעדיה חן יהיה וחלפה מן יחלוף ויסגיר שהו לשון כריתיה : בין רגליה כרע נפל / כל מנהג הלשון לכסול הדברים כדי לחזקם והענין כי ברע כרעה סלח היתה לו תקומה והוא שאמר כאשר כרע עס כפל שחוד ויש בו דרש והוא רחוק כי יש כפסוק שבעה בין כרע וככל ושכב ואמרו כי שבע בעילות בעל אותו רשע ליעל אותו היום ומה שכתבו למעלה במילת שמיכה מכח' זה הדרס : ותיבב / הרועה מתרנן' תרועה יבבא וית וחלוקיה לשון הבטה : האשכב / כמו החלון וכן בעד אשכבי נשקפתי : תעננה / כל אחת מן החכמות תענה אותה : אף היא / חס סיסרא : תשיב חמריה לה / היא בעצמה כמו שהחכמות משיבות לה כן היתה ה' בעצמה משיבה וחומרת כי בעבור זה אחרו פעמי מרכבותיו : ימצאו יחלקו שלל / ימצאו שלל לרוב בארץ ישראל שינחמו אותם ויחלקו השלל ביניהם ולזה הם מאחרים לבא : רחס רחמתי' / כערה חן שתי כערות : לראש גבר / לכל גבר וגבר יש לו כערה חן שתי כערות מהשלל וית יתבין גבר וביתיה לכל חר וחד : שלל צבעים / בגדים עשויים במיני צבעונים : רקמתים / שעשו בו מעשה הרקמה מפני הפנים בסוה והרקמה היא מעשה מחט כנגד כערות מצבעים שונים זה מה : לנחרי שלל / כמו לראש השלל כלומר נתונים הבגדים בראש השלל לתתם לשר הצבא וית כן בזת ציורי צבעונין וכו' / ואזהבין

שופטים ו רלבג

והתפללה דבורה ואמרה כן יחבדו כל חויבי יי' כמו שבד סיסרה וחוהבי השם יתעלה יהיו כזאת השמש בגבורתו שאורו הולך ומתחזק עד נכון היום והרצון באמרנו בגבורתו ברחם תקופת תמוז כי אז יראה אורו יותר חזק והחום המגיע ממנו הוא יותר חזק ויהיה הולך ומתחזק עד חזי היום ושקטה הארץ עד שלמות ארבעי שנה מעת התחלת השעבוד ולזה יהיה זמן ההסקט עשרים שנה: ואולם התועלת המגיעות מזה הספור הם אלו: הראשון הוא להודיע כי השם יתעלה לא יעשה המופתים רק לעת הצורך ולזה בנה ברק למשך

רדק

והוא חייב וחוהבי יי' כזאת השמש בגבורתו וזהו חזי היום כן יהיו בבוקר שהולך ואור עד שהוא בגבורתו והוא חזי היום כן יהיו חוהבי השם ית' הולכים ומחזקים וית' ורחמיהו צדיקיהו יהוה עתידין וגו' המנהגו' כמו מערו ויש להם חלון למעלה שתכנס ממנו האורה ומפני זה נקראו מנהרות: המנהרות מבשרים חזקים: והיה חס זרע' כאשר זרעו כוונתו היה חס בא חל חסות אחיו ואם היה היכול לבני ישראל והדומי להם: וישחיתו את יבול הארץ התבולות שהיו בעשב קודם שיגמר בשולם וכן האלנות הכל היו כורתים ומפילי ולא היו משחירים מחיה: וזהו נסור וחמור' היו נוהגים להם: איש נביא' מפרש בסדר עולם זה פנחס ולהוכיח' בא ולהודיעם כי מבני חמאתם קרה להם מה שקרה: ואחרם

רשי

כן יחבדו דבור' חומר' תנחומין של הכל הן לה: כן יחבדו כל חויבי יי' כאשר חבד הוא: וחוהבי כזאת השמש בגבורתו לעתיד לבא שבעתים כאור שבעת הימים שהיא על חמה שלם מאות וארבעים ושש כמספר ארבעים ותשע שבעות: ותשקט הארץ' חץ זה מדברי דבורה חלח מדברי כותב הספר: ויעשו הרע' עד כאן נאמר ויסימו שהיה נכבד חט על חט חבל בשירה זו נמחל ל להם כל אשר עשו ועכשו מ מתחילין לחטוא כך נדרש ב בחבדת תלים: מנהרות' וממוריתיהו ובלשון לעז' ונלעם ועל שם שמועין בהם מאור קטן במקו' שאין ניכר קורין מנהרות לויז'ירנש בלעז': מערות' גרוטה בלעז': מצודות' פליסוף' בלעז' שמועין בעיר' על ידי הכלת האילנות סביב סביב: הם ומקניהם' לרעות את התבואה: איש נביא' זה הנביא הוא פנחס בסדר עולם: חבי

כֹּן פְּסִיכָא בְּן יִבְרוּן כָּל סְנָאֵי
עֲבָד יִירְחֻמוּהוּ צְדִיקָא יְהוּן עֲתִידִין
לְאַזְהָרָא בְּיַדְהוּר יְקָרִיָּה עַל הַד
תְּלַת מָאָה וְאַרְבַּעִין וְתִלְתָּא בְּמַפְק
שְׁמַשָּׁא בְּגִבּוֹרְתֶיהָ וְשִׁדּוּכַת אֲרַעָא
דְיִשְׂרָאֵל מִלְּמַעְבַּד קִרְבָּא אֲרַבְעִין
שָׁנִין: וְעַבְדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּבִישׁ קָרָם
יִי וּמְסָרְנוּן יִי בִידָא דְּמִדְּנָאֵי שְׁבַע
שָׁנִין: וְתִקְיַפַת יַד מִדְּנָאֵי עַל יִשְׂרָאֵל
מִן קָרָם מִדְּנָאֵי עַבְדוּ לְהוּן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל יַת מְטֹמְרִיתָא דְּבִטּוּרָא וְיַת
מְעָרְתָא וְיַת מְצֹדְתָא: וְהוּא
כִּד זִרְעַת יִשְׂרָאֵל וְסִלְקִין מִדְּנָאֵי
וְעַמְלִקָאֵי וּבְנֵי מִדְּנָאֵי וְסִלְקִין
עֲלוּהוּ: וְשָׂרוּ עֲלֵיהוּן וּמְחַבְּלִין
יַת עֲלִילָתָא דְּאַרְעָא עַד מַעְלָנָא
דְּעִזְרָא וְלֹא מְשָׁרִין מִזִּין לְקִימָא
נְפִשׁ בְּיִשְׂרָאֵל וְאַמְר וְרַגְדוּ וְחָמַר
: אַרְי אַנּוּן וְנִיתְהוּן סִלְקִין
וּמְשַׁבְּנִיהוּן וְאַרְתִּין כְּמַסַּר גּוּבָא
לְסַנְי וְלְהוּן וְלְגַמְלִירִיו לִירַת מִנּוּן
וְעֲלִין בְּאַרְעָא לְתַבְּלוּתָא: וּמֵאַד
יִשְׂרָאֵל לְחַדָּא מִן קָרָם מִדְּנָאֵי
וְזַעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל קָרָם יִי:
וְהוּא כִּד זִעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
קָרָם יִי עַל עַסְק מִדְּנָאֵי וְשִׁלַּח
יִי בְּבִרָא נְבִיא לִירַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאַמְר לְהוּן כִּדְנָן אֲמַר יִי אֱלֹהֵי
דְיִשְׂרָאֵל אֲנָא אֲסַקִּית יִתְכוּן מְצַרִּים
וְאַפְקִירַת יִתְכוּן מִבֵּית עַבְדוּתָא:

וְתַעֲזוּ ב' וּבְסִפְרָא וְסִי וְתַעֲזוּ יְד מְדִין: וְיִדְל יִב פְּתַחִין בְּלִישׁ וְסִי הַעֲשִׂיר לֹא יִרְבָּה
וְאִם דִּל הוּא וְאִין יְדו' הַגְּהָ אֲלִפִי הַדִּל' מְדוּעַ אַתָּה כִּכָּה דִל' וְדִל יִשְׂרָאֵל מֵאַד' יִדְל כְּבוֹד יַעֲקֹב' נִצְרָה
עַל דִּל שְׁפַתִי וְתַהִי לְדִל תְּקוּה' דְלוּ מֵאַגּוּשׁ נַעֲו' אֵל תְּגוּל דִּל' וְדִל מְבִין יִחְקִרְנִי אִם דִּל אִם עֲשִׂיר'
וְכִל דְּסַמְכִין לְאַבְיִין דְכוּ':
כֹּן יִאבְרוּ כָּל-אֲוִיבֵיךָ יְהוָה
וְאַחֲבִיבוּ כִצְאֵת הַשָּׁמֶשׁ
בְּגִבּוֹרָתָהּ וְתִשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבַּעִים
שָׁנָה: וְיַעֲשׂוּ בְנֵי-
יִשְׂרָאֵל הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וְיִתְנַסּוּ יְהוָה
בְּיַד-מְדִין שְׁבַע שָׁנִים: וְתַעֲזוּ-יַד-
מְדִין עַל-יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי מְדִין עֲשׂוּ-
לְהֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַמְּנַהֲרוֹת
אֲשֶׁר בְּהָרִים וְאֶת-הַמְּעָרוֹת וְאֶת-
הַמְּצֹדוֹת: וְהָיָה אִם-זָרַע יִשְׂרָאֵל
וְעָלָה מְדִין וְעַמְלֹק וּבְנֵי-קָרָם וְעָלוּ
עֲלָיו: וְיַחֲנוּ עֲלֵיהֶם וְיִשְׁחִיתוּ אֶת-
יְבוֹל הָאָרֶץ עַד-בּוֹאֵר עֵזְרָא וְלֹא-
יִשְׁאִירוּ מְחִיָּה בְיִשְׂרָאֵל וְשָׂרוּ וְשׂוּר
וְחָמַר: כִּי הֵם וּמְקַנְיָהֶם יַעֲלוּ
וְאַחֲלִיֵּהֶם יִבְאוּ כְּדֵי-אַרְבָּה לְרֹב
וְלֹהֵם וּלְגַמְלִיָּהֶם אִין מְסַפֵּר וְיִבְאוּ
בְּאַרְץ לְשַׁחֲתָהּ: וְיִדְל יִשְׂרָאֵל מֵאַד
מִפְּנֵי מְדִין וְזַעֲקוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי-
יְהוָה: וְהָיָה כִּי-זַעֲקוּ
בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי-יְהוָה עַל אֲדוֹת
מְדִין: וְיִשְׁלַח יְהוָה אִישׁ נְבִיא
אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיֹאמֶר לְהֵם
כֹּה-אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אֲנֹכִי הָעֲלִיתִי אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם
וְאֹצִיא אֶתְכֶם מִבֵּית עַבְדִּים:

יתברך כמו שמעך
אל כחל קישוף סיסרה
ורכבו והמונו וזה כי
מושיחת בני ישראל בהר
תבור היה חיפסר ש
שיטלס בזולת עשיית
המוכת וכבר ביארנו
הסכה בזה בספר מל':
הוא להודיע
כי כשיעשה
הש' המופתים יסבב
עליהם הסבות אשר
עמוס יהיה יותר מעט
מהזרנו במופת ההוא
חל הטבע ולזה ה
התח' הש' להביא בני
ישראל בהר תבור והעת'
שם סיסרה ועמו חל
כחל קישוף לרדוף אחרי
ברק ועמו וסבב עם זה
שרבו מי הנחל עד
שטבעו בו רבים מבני
החיל ונתקבצו בזה
סבות רבו אל שיכבדו
ברק ועמו' ה' ה' ה'
הבהלה שהבהילום
מי הנחל' וה' כי בברק
ועמו היו יורדים אליהם
ולזה היו עליונים וזה
ינמה שיוסף להם ח
חוזק על סיסרה ועמו
וידמה שנתחברה עם
סכה שליטת והיא
שכבר היה חור השמש
ככה פני סיסרה ועמו
והיה משיס סנוורים
בעיניהם ולזה אמרה
דבורה כי הכוכבים
מומלכותם נלחמו עם
סיסרה:
השלישי הוא ל
להודיע
חמת הכנאה חלע
שהיתה ע' חסה כי
לא ככל דבר ממה
שיעלה דבורה בזה הספור' והנה לפרסום חמת הכנאה אז נסכמו ישר' ללכת
במתי מעט ובכלי מלחמה מעטים להלחם עם סיסרה ורכבו והמונו עם תכלית
כחו ובגבורתו נרדפו כלי המלחמה אשר להם: הרביעי
בתכלית רחוי שיתנהג האדם להגיע אל
דבורה השירה הזאת ונתנה תודה לשם יתעלה כעל כל אשר נמלנו:
השמיני הוא לפרסם גנות האומות ההם והיותם פרוצים בעריות ולזה הקדימה חס סיסרה בספור הצלחת סיסרה רחם רחמתיים לראש גבר וכבר
פרסמה התור' ג' ממהנהגים הפחותים עוד ספר ששבו בני ישראל לעשות הרע בעיני יי' אחר מות דבורה ולזה נתנס השם ביד מדין ז' פנים
ותקפה יד מדין עמד על ישראל עד שהזכרו לעשות להם בהרים מנהרות והן מערות שיש בהן כמו חלונות תכנס מהן אורה במערה' ואפשר שהרצון יהיה במנהרות
חבוקות בעלות אור גדול והיה זה כן כי כשהיו רוחץ מהררי' שבחו בני מדין היו עושין בחבוקות ההן סימן שירגשו בו ישראל ויתחבאו הם ויסתירו מקניהם וקנינם עד
שבזה הדרך היתה מנעת בקלות ההודעה הזאת לישראל בעשותם הסימן הזה להם מהר חל הר' והיה אפשר שיבילו מאויביהם דברים רבים ועכו עשו מערו להתחבא
עם בקלות ומצודות שהם ביניינים חזקי' להמלט עם מאויביהם לא שיטבו תמיד במערות ובמנודות כי היה בלתי אפשר שיטלס להם חיותם בזה האופן כי לא יזרעו ולא
יאספו תבואה' ואחר זה ביאר מה הכרחים לעשות המנהרות והמערות והוא מה שהיו משחיתי' בני מדין תבואותיהם ומקניהם' ויהי כי בר להם מאד מפני מדין
זעקו חל יי' ושבחו חליו שיועיש' והנה שלח הש' כביחו אז לבני ישר' והודיעם כי עונותיהם הטו שיפלו ביד מדין כי הם סרו מאחרי יי' ועבדו חלחי' אחרי' חלחי האמורי אשר
בארצם עם רוב הטובו' שחנן הש' אותם וידמה שזה הנביא היה פנחס כמו שזכרו רז' בפנחס בימי דוד שהניד הכתו' כי לפני יי' עמו והנה היה זמן ארוך מאד ולזה אמרו
כי פנחס הוא חליו כי כבר התבאר שחליו נ' חיה שנים רבות וכבר יעד מלחי' שהשי' יביאחו בימי הנחולה אשר הנה חלכי' שולח לכס את חליו הנביא וגו' ואף לאומר
שיאמר שכבר מת חליו קודם שהתנבא חליוע כמו שאמר כי היום חליוכי' לוקח מאתך וזה שכבר מנחנו שהגיע מכתב מחליו חלר זה כמו שנבאר שם בע' בספר
דברי הימים ובספר מלכים

ובא
כך מלך
כך כיה
תיבותא וקרי'
וה'
ומצא
ב' מל' ואח' חס'
אש מתיב' חס'

ויש

שופטים ו רלבג

אלה תמוש מזה עדי בואי חלך זה גם כן לעד שזה הענין היה בהקק כמו הענין שכלחה במלךך במונח ואסתו כיוו שאסתו עתיד לבלח עס בגזרת החל והנה גדעון שאל אות סיכר ממונו שהנח בח במלכות יי כדי שיוכל לסמוך על דבריו והנה היה האות הזה שכאשר שלח מלךך יי את קצה המטענת אשר בידו ויגע בבשר ובמנות עלתה האש מן הסור וזה דומה למופת שנתן אליהו בהר הכרמל והנה פעולות זה הכביח דומות מצד לפעולות אליהו וזה ממה שיחזק מאמר האומר פנחס זה אליהו וכאשר ראה גדעון כי מלךך יי הוא פחד מן המות לחשבוכי כבר ראה בעיניו המכילו הדוחי וכבר היה מפורסם שכאשר יקרה זה ימסך אחריו המות ויראה זה ממאמר

גדעון ומאמר מוכח ומאמר יקבץ כי ראיתי חללים פנים אל פנים ותכל נפשי הורה שזה הענין כפלא שתכל כפס הרואה המציאות הדוחי ואמר בתורה נחל חזילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את האלהים הורה על זה שהיו ראויים שיסלח ידו בהם מפני ראותם האלהים והשיב לו מלךך יי אחר שעלה כל כך שלא היה יכול גדעון לראותו שלום לך אל תירח לאתמות וידמה ששם אליו ה המלךך כשאמר לו זה המאמר והוא נכ אמר לו בלילה שיקח את פר השור אשר לאביו ונאפשר שיאמר שזה הדבור שהיה בלילה היתה מדרגת מה מ מדרגות הגבוהה והביאור הקודם הוא יותר נכחה לנו ידמה שהיה הרצון באמר כי לאביו היה שור גדול והסתדלו להקצו הפך שיליד השור ה הוה תחלה לעז מלדה ויבטן ומהרין כדי שיהי יפה וגדול כשור שהולידו והיה מקודם לעז מיוס היתנו וכן הקצו גם כן זה הפך השני שהיליד השור ההוא והנה היו מוקצים ז' שנים וזה יורה כי זה הטעם היה מעת התחלת השעבוד כי ז' שנים היו תחת יד מדין כשקרה זה והיה לאביו מובח ל לבעל והאשרה היתה אכלו וזוה השם ית' באמצעות הכביח אז הנילך שיהרס את מוב' הבעל אש לאביו ושיכרות האשר אשר אכלו על ראש המענו הזה הוא הסלע שהניח עליו הבשר והמנות: במערכה לל במקום המסודר בו שיוכל להבנות בו מובח וזוה שיקריב בנ הפך ההוא לאל ויעלהו עולה בעני האשרה וכל זה היה הוראת שעה כמו שארזל כי זה נעשה בזר ובחוק ובלילה ובעני האשרה והנ' עשה מהמוקצה לעז קרבן לש' כי יראה שבעשותו בהפך האמונ' סגול בה תשלם לו ההצלה וההצלה בהפך ממה שהיו חושבים עובדי עז והנה היתה הכונה להוסיף בגדעון אמונה בפי ולפי שזה הענין לא היה יכול גדעון לעשותו הוא לבדו קרא י אנשי מעבדיו ועזרוהו בזה עס שזה היה קדוש השם והיה מן הראוי שיהיה בפרהסיא לפי מה שהיה אפשר לו והנה

ויוצא יב סל וסי ויוצא אתו החוצה ויוצא העבד כלי כסף ויאמר שלום לכם ויוצא יוסף אותם ויוצא משה את העם ונדעק בא ויוצא משם את כלי פתח את אוצרו לקול תתו המון מים וחברו תנינא ויוצא יהודע הכהן ויוצא ישראל מתוכם: מלאך האלהים ה' וסי נמסר בהאי סיפרא סי' ג': פנים אל פנים

רק

והמרק המים שנתבטל בהם הכשר נקראו מרק לפי שבהם מירוק הבט והיוצא ממנו נמכ' המרק חזיו קמץ וחזיו פתח במקצת ספרים המדויקים והוא שלא כמפוטט השמות מזה המשקל וראיתי במחברת בן אשר שזכר אותו בכלל הקמנו: בפרור ידוע הוא דוד כחשת שמבטלן בו הבשר חל תחת האלה ת' לתמות אלכא: שלום לך המלךך אחר שעלה השמינו הקול הזה כי ראה שהיה מוכח גדעון כי היה מלךך: פר השור כמו פר בן בקר וכן ת' תור בר תורי וס' לפרס כי פר חינו סמוך והשור בדמות תואר לו כאילו אמר פר הגדול שהיה דומה לשור: וכר השני יא שני לבטן והנכון שני לפר הראשון שזכר ופי' שבע שנים ת' דליתכמים שבע שנים ואפשר שהיה בן שבע שנים ובדברי רזל שהוקצה לעז שבע שנים שאמר אמר ריש לקיש חין מוקצה לעז חלל מוקצה לשבע שנים שחמ' ופר השני שבע שנים ומהם אמרו כי נעבד היה ואמרנו שמה דברי הותרו בנות הלילה חוק נור ולילה וכלי שרת וכלי אשר ועני אשרה ומוקצה ונעבד: המענו הזה הוא הסלע שהקריב עליו הבשר והמנות: במערכה כתרנומו בסדרה ופירושו במקום המיסור שבראש המענו שיוכל לערוך עס חבני המובח: את

רשי

קמח מצות למדנו שפסח היה יום תפוסת העומר לכן נאמר והנה כליל שעורים מתהפך ונ': המרק הרטוב: אהה לשון דחנה כלומר מה תהא עלי: כי על כן ראיתי כי על אשר ראיתי מלךך יי לך חזי דואב וזכוק אהה: ויקרא גדעון למובח"י שלום יי הוא שלומנו: ופר השני שבע שנים ותורח תנייח פר השור פר הבחור שהסיר בן יונו קרוי שור תנינא: שבע שני דליתכמס שבע שני לבן שבעה דברים הותרו אותו הלילה מוקצה אשר ולילה ובמה וכו' כדאיתא בתורה: ראש המענו ראש הסלע: האתם

לא כען תעדו מפא עד מיתאי לתד ואפיק ית תקרובתי ואניח בדמד ואמר אנא אוריד עד דתתוב ונדעון אתא ועבד נדיא בר עזי ומכילתא דקמחא אפדה פטיר בסרא שוי בסלא ותבשילא שוי בקרדא ואפיק לותיה לתחות אילנא וקריב: ואמר ליה מלאכא די סב ית בסרא וית פטירא ואחית לכיפא דיכי וית תבשילא שפוד ועבד בן: ואושיט מלאכא די ית ריש שוטינא דבדיה וקריב בבסרא ובפטירא וסליקת אשתא מן טנרא ואכלת ית בסרא וית פטירא ומלאכא די אסתלק מלקביל עינוהו: וחזא גדעון ארי כלאכא די הוה ואמר גדעון בבכו יי אלהים ארי על כן חזיתי בלאכא די אפין באפין: ואמר ליה יי שלם לך לא תרחל לא תמות: ובנא תמן גדעון מדבחה קדם יי ופלה עלוהי קדם יי דעבד ליה שלם עד יומא דדין עד כען איתוהי בעפרת אבוהי דעזר: והוה בליליא ההוא ואמר ליה יי סב ית תור בר תורי די לאבוק ותור תנינא דאתפטים שבע שני ותפגד ית אנורא דבעלא די לאבוק וית אשרתא די עלוהי תקוין: ותבני מדבחה קדם יי אלהי על ריש תוקפא דדין בסררא ותסב ית תורא תנינא ותסיק עלתא באעי אשרתא די תקוין: ודבר גדעון עסרא גברין מעבדוהי ועבד כמא דמליל עימיה יי והוה מדרחיל מן בית אבוהי ומן אנשי קרמא מלמעבד ביממא ועבד ליליא:

ה' דסמיכיוס' נמסר בסדר ושלח: שלום לך ד' דסמיכי בקרא' וסי' ויאמר לו' שלום לך קהנו ובאה כי שלום לך ואין ורוח לבשה את עמשאי ראש: והעלית ג' בקרא' וסי' אבנים שלמות תבנה את מובח' ובנית מובח ל"י אלהיך על ראש המענו והעלית את ירמיהו ונמסר גם בסדר תנא:

פי' רבי ישעיה וחיבת קמח מצות כי מפני שמהר לעשות ולא הספיק להחיות: כי על כן ראיתי על אשר ראיתי: ופר השני שבע שנים פי' שני הוא מפותס למו ועל מיטב הנאף ועל הבקר ועל המשנים והלוי יתירה וכך פי' קח את פר השור אשר לאבך פר שנתכמס שבע שנים עכ' והמסכר המעט שישלם בו זה הוא י' ולולי יראתו את בית אביו ואת חכשי העיר שיימנעו אותו מעשות זה היה עושה זה ביום להוסיף בזה פרסוס' והנה

צליל / צלול כתיב שהיה הדור צלול מן הצדיקים / צליל לחם שעורים / חרד לחים
 שעורין חרדה שאופין על הנחלים / ויכהו ויפול האהל ויהפכהו / האהל מלמטה
 למעלה ונפל האהל / לחם שעורים / הוא זכות העומר הקרב בכסח / זאת שברו
 זאת ממכרו כלומר זאת פתרונו / את מספר החלום / את סיפור החלום ית שועית
 חולמח וית פשריה /

צלול / כתוב בלוי וקרי בלוי ואחד הוא כי אותיות אהוי מתחלפות והוא מענין
 תצילנה חזינו כלומר שמע רעם / לחם שעורים שהיה / מתהפך במחנה מדין
 ובחמרו לחם שעורים כראה כי שמע וראה חזינו חזי יהיה מן צלי חם פתחו צלה
 כמו מן שורש הנה הבינו ופי' עונת שעורים וטעם צליל שהיתה צלויה בנחלי' והוא
 הנקרא בדברי רזל חרדה ולא

שופרו ונפידו / להזכיר
 זכות מתן תורה
 ופשוטו לילה היה כמו
 שכתוב והיה חשך
 לפיכך נשאו שום ל
 לפידים להאיר להם
 וכתובם בכדים כדי
 שלא יבינו בלמידים:
 ממני תראו / את אשר
 אני עושה ראו ועסובן
 / חככי וכל אשר חתי'
 אחד מן הראשים /
 ומאה חים / היו עמו:
 לוי ולנדעון / חרבח
 דמקטלא מן קדם יי'
 וניכח על ידי נדעון:
 הקס הקיימו כבר בני
 החיל את השומרי'
 שהיתה משמרתם ב
 באשמורת התיכונה
 שכן דרך בני גייסות
 להעמיד שומרים אלו
 ישמרו שלים הלילה
 הראשון ואלו שלים
 השני ואלו שלים ה
 האחרון / ונפק הכדי'
 / ולסבור הכדי אשר
 בידם / ויריעו תרועת
 מסע וניסה / ולכדו

והנה צלול לחם שעורים מתהפך
 במחנה מדין ויבא עד האהל ויכהו
 ויפול והפכהו למעלה ונפל האהל:
 ויען רעהו ויאמר אין זאת בלתי
 אס-חרב נדעון בן-יואש איש
 ישראל נתן האלהים בידו את-מדין
 ואת-כל-המחנה:
 ויהי כשמע נדעון את-מספר החלום
 ואת-שברו וישתחו וישב אל-מחנה
 ישראל ויאמר קומו כיי-נתן יהוה
 בידכם את-מחנה מדין: ויחץ את-
 שלש-מאות האיש שלשה ראשים
 ויתן שופרות ביד-כלם וכדים ריקים
 ולפרים בתוך הכדים: ויאמר
 אליהם ממני תראו וכן תעשו והנה
 אנכי בא בקצה המדנה והיה כאשר-
 אעשה בן העשון: ותקעתו בשופר
 יאנכי וכל-אשר אתי ותקעתם
 בשופרות גם אתם סביבות כל-
 המחנה ואמרתם ליהוה ולנדעון:
 ויבא נדעון ומאה-איש

והנה צלול לחם שעורים מתהפך
 במשרית מדינאי ואתא עד משכנא
 ומחיה ונפל והפכיה לעילא ונפל
 משכנא: ואתיב חכריה ואמר
 לית דא אלהן חרבא דנדעון בר
 יואש אנש ישראל מסר יי בידיה
 ית מדינאי וית כל משריתא:
 והוה בר שמע נדעון
 ית שועית חלמא וית פשריה
 ואורי ותב למשריתא דישראל
 ויאמר קומו אחי מסר יי בידכון
 ית משרית מדינאי: ופלג ית
 תלת מאה גברא לתלת משרין
 ויהב שופריא ביד כולהון וכדון
 ריקנין ובעורינא בנו כדון
 ואמר להון בני תחיון וכן תעבדון
 והא אנא אתי בספי משריתא ויהי
 כמא דאעביד בן מעבדון:
 ואתקע בשופרא אנא וכל דעמי
 ותקעון בשופריא אהף ארתון
 סחרנות כל משריתא ותימרון
 חרבא דמקטלא מן קדם יי
 ונצחנא על ידי נדעון:
 ואתא נדעון ומאה גברא דעמיה
 בספי משריתא בריש כטריתא
 מציעתא ברם אקמא אקימו ית
 נטרין ותקעו בשופריא ונפצו
 כדון דבידיהון: ותקעו תלת
 משרין בשופריא ותברו כריא
 ואתקפו ביד סמלהון בבעורינא
 וביד ימינהון בשופריא למתקע
 ואמרו חרבא מן קדם יי
 ונצחנא על ידי נדעון:
 וקמו גבר בארתיה סחור סחור
 למשריתא ורהטת כל משריתא
 ויביבו ואפכו: ותקעו תלת
 מאה שופריא ושוי יי ית חרב גבר
 בחכריה ובכל משריתא ואפסת
 משריתא עד בית שטא לצרירת
 עד ביה מישר אבל מחולה לטבת:
 ואתכניש אנש ישראל מנפתלי
 ומן שבטא דאשר ומן כל שבטא
 דמנשה ורדפו בתר מדינאי

הנקרא בדברי רזל חרדה ולא
 חרדה על גבי נחלים וכתי חרד
 לחים שעורים / והיה זה משל על
 ישראל שהיו חלשים מתגברים
 על מדין ומנצחים אותם: מספר
 החלום / מן ומספר להם את
 חלומן לשון הגדה: זאת שברו
 פתרונו כי החלום כמו הדבר
 החתום והסתום והפתרון שובר
 אותו ומגלה אותו: ואמרתם לוי'
 ולנדעון / כי חרב כמו שאמר
 ויקראו חרב לוי' כלומר חרבינו
 לוי' הוא כי נלחם לנו ואחריו
 חרבצו הוא לנדעון כי על ידו
 כנצח המחנה הזה וכתי חרבח
 דמקטלא מן קדם יי וניכחנא
 על ידי נדעון:
 האשמורת התיכונה /
 שהיו שומרים המחנה בלילה
 והיו חולקים משמרות הלילה
 לשלשה חלקים השומרי' בתחילת
 הלילה היו עור' עד שלים הלילה
 והוא סוף האשמורת הראשונה
 וראש האשמורת התיכונה
 והיו השומרים הראשני' הולכים
 לישן והאחרים קמים משנתם
 לסמור והיו שאמר אך הקס
 אקימו את השומרי' והנה נדעון
 בא אל המחנה: שלשת הראשים
 / אינו חומר כי הראשים לכדס
 תקעו כי כל העם תקעו ופירוט
 ראשים חלקים כמו והיה ל
 לארבעה ראשים: וירץ כל
 המחנה / לנס כמו שאמר וינסו
 / ומה שאמר ויריעו תרועת שבר
 וכמד: כדרתה / בשני ר'סין /
 ולכדו

רלבנ

צלול לחם שעורים /
 לל קול הכרת לחם
 שעורים:
 האשמורת התיכונה /
 אח עבוד שלים הלילה
 והנ' בראש האשמורת
 ההיא הקיימו השומרי'
 מדין ועמלק לסמור
 המחנה שהיו סס הם
 עדים לבי שכל חכמי
 המחנה היו יפנים ו
 וידמה שכן היו שם
 שומרים ממוני לקום
 בראש כל אשמורת
 ואשמורת ממשמרות
 הלילה כי חץ לחומר
 שיחמ' שלא ישנו חכמי
 המלחמה עד סוף ה
 האשמורת הראשונה
 ולזה הוצרכו אז להקי'
 את השומרי' לא קודם
 זה כי מה ששמע ג
 נדעון כדרתו במחנה
 קודם זה הורה שכבר
 היו ישנים / והנה
 התחיל תחלה לתקוע
 בשופר נדעון ומאה חים
 הכדים בידם ונשאר
 לוי' ולנדעון ועם רוב
 חרב חסכו חיל מהם
 שהיה חיל נדעון בנייהם
 וחשב כח מהם שהיה רעהו
 מאנשי נדעון ולזאת הסבה
 היה חרב חים בחייו והנה
 קצתם היו נכסים מפחד
 מי שהיה אכלם שחשבו
 שהיה מחיל נדעון / והנה
 כועק בני ישראל מנפתלי
 ומן אשר ומן כל- /
 מנשה וירדפו אחרי מדין:

אשר-אתו בקצה המחנה ראש
 האשמרת התיכונה אך הקס הקיימו
 את-השומרים ויתקעו בשופרות
 ונפוץ הכדים אשר בידם: ויתקעו
 שלשת הראשים בשופרות וישברו
 הכדים ויחזיקו ביד-שמאולם
 בלפידים וביד-ימינם השופרות
 לתקוע ויקראו חרב ליהוה ולנדעון:
 ויעמדו איש תחתיו סביב למחנה
 וירץ כל-המחנה ויריעו וינסו:
 ויתקעו שלש-מאות השופרות וישם
 יהוה את-חרב איש ברעהו ובכל-
 המחנה וינס המחנה עד-בית השטרה
 צררתה עד שפת-אבל מחולה על-
 טבת: ויצעק איש-ישראל
 מנפתלי ומן-אשר ומן-כל- /
 מנשה וירדפו אחרי מדין:

פי' רבי ישעיה
 צליל לחם שעורים / פי' חרדה חז'
 גלוסקא: חץ זאת בלתי חם
 חרב נדעון / פי' צליל לחם שעורי'
 שהיה כב' בעיניו וסברנו לאכלו
 כלחם ומכני רוב שכלותו נדמה
 ללחם שעורי' / או כדברי רבותינו
 שאמרו יום הגפת העומר היה:
 זאת שברו / פי' פתרונו:

ויצום לאמר זה הדבר דמלכים / ויצו עליהם לאמר בה דדה ודבתריה וכל ריב אשר יבא: ויריעו ר' מלאים
 וסי' ורע העם ויתקעו בשופרות דירחון / וירץ כל העם ויריעו / ויריעו איש יהוד' דדה:

בשופר נדעון ומאה חים אשר חתו ואחר תקעו בשופרו' שני הראשי' הנסחרי' והאנשי' אשר חתם ובעת שהתחילו לתקוע בשופרו' שברו
 הכדים אשר בידם ונשאר לוי' ולנדעון ועם רוב חרב חסכו חיל מהם שהיה חיל נדעון בנייהם וחשב כח מהם שהיה רעהו
 מאנשי נדעון ולזאת הסבה היה חרב חים בחייו והנה קצתם היו נכסים מפחד מי שהיה אכלם שחשבו שהיה מחיל נדעון / והנה כועק בני
 ישראל מנפתלי ומן אשר ומן כל מנשה וירדפו אחרי מדין לכולתם בעת שהיו נבהלים והיו נסוים / ומלאכים

שרתה
 5 בתרי ר'סין
 וירד נדעון

רדק

שופטים ח

רשי

ולכדו להם את המים / שלא יוכלו לעבור ולא היו מים חלו מי הירדן חלל מים / אחרים שהיו בדרכס עד בית ברה שהרי אמר אחר כן ואת הירדן / בזכר עורב / אחר שהרגו עורב קרח צור עורב וכן יקב זאב אחר שהרגו עס זאב כקל / יקב זאב ותי יקב זאב מיטור זאב חולי המיטור ההוא היה כמו יקב שפתו גבוהת

ולכדו להם את המים / המפסיקי בין חרס לחרץ כנען / ואת הירדן / שנס הוא היה מפסיקי / הביא חל גדעון מעבר לירדן / בנקר כמעבר גדעון את הירדן לרדוף אחר זבח וכלמונע / מה עשיתי עתה ככס / מה חסוב מה שעשיתי בתהלתי כמה שעשיתם אתם בסוף / הלא טוב עוללות / שכלו לידכם בסוף מתחלת הצביר

לו סביב: הלא טוב עוללות חפרים / דרך משל כלומר הפחותים שבכם טובי מהגדולי / שבנו חו עוללות ובציר משל על מדן ומה שעשה גדעון במדן היה כמו הצביר כי הוא החל המלחמה והרג הממנה שהיה כב ומה ששחר אחר הצביר הם העוללות והוא דבר קטן כנגד הצביר כן חפרים לכדו שרי מדן שהם כעוללות כנגד כל הממנה הלא שהיו שרים וגדולים זהו שאמר הלא טוב עוללות חכמי מצביר חביעור כי המעשה שלכם טוב מהמעשה שלי כי שרי מדן כפלו בידכם ותי הלא טבין חלשי דבי חכמי מתקיפיה דבי חביעור / מבציר / הבית הפה ורחויה להדגש: אז רפתה רוחם / דוח הפעם כמו חל תבהל ברמחן לכעוס: ויחמר שרי סכות / אחד מהשרים ענה לו בעבור כלס לפיכך חמר ויחמד לשון יחיד: את קוצי עש קוצי המדבר ופירושו ודשתי סאבה בקוצים על כשרכס וית את קוצי על כוכי מדברא ועל ברקיה / נכרה מדבריו שפירושו שילכס על הקוצים עדומי וידוש ברנליו עליהם וכדלה כי סכות זה היה מקום קוצים וברקנים לפיכך עס העיר סכות כמו התמלא בסכות עורו שפירושו קוצים לפיכך חמר סיכה אותם בקוצים: הברקנים / מן מומי הקוצים: בקרקר / הבית פתוחה לסימן הא הידיעה שלא כמנהג / להכניסה על עס עיר כי אם במקומות מועטים והוא לרוב ההודעה: דדך

ואחזקו שלח גדעון בכל טורא דבית אפרים למימר חותו ל לקדמות מדנאי ואחורו עליהו ית מניו ית עד בית ברה וית ירנא ואתכניש כל אנש אפרים ואחורו ית מניו ית עד בית ברה וית ירנא: ואחורו תרין רברבי מדן ית עורב וית זאב וקטלו ית עורב בשקוף עורב וית זאב קטלו במישר זאב ורדפו בתר מדנאי וריש עורב וזאב איתאו לות גדעון מעברא לירדנא: ויאמרו ליה אנש אפרים מא פתגמא דרין עברתא לנא בדיל מרה לא קריתא לנא פדאולתא לאתחא קרבא במדן ודינין עמידה בתקוף / ואמר להון מרה עברית כען כותכון הלא טבין הלשיא דבית אפרים מתקמיה דבית אביעור: בידכון מסר ית רברבי מדן ית עורב וית זאב ומה יכלית למעבר כותכון כון נחת רוחיהון מניה במלותיה פתגמא דרין / ואחא גדעון לירדנא עבר הוא ותלת מארה גבריא דעמיה בר משלהו ורדפין: ואמר לאנשי סכות הבו כען פתח דלחמא לעמא די עמי ארי משלהו אנון ואנא דרדיף בתר זבח וצלמנע מלכי מדן: ואמרו רברבי סכות הא פאלו זבח וצלמנע כען מסרין בידך ארי נתן לחילך לחמא: ואמר גדעון כון בר ימסר ית זבח וית צלמנע בידי וארוש ית בסריכון על כוכי מדברא ועל ברקנאי / וסליק מתמן לפנואל ומליל לותהון כרא ואתיבו יתיה אנשי פנואל כמא דאתיבו אנשי סכות: ואמר אף לאנשי פנואל למימר כד אתוב בשלם אתרע ית מנדלא דרין: זבח וצלמנע בקרקר ומשריתיהון עפהון פחמשת עסר אלפין כל דאישתארו מכל משרית בני מדנא ודאתקטלו מארה ועשרין אלפין גברא שליפי הרבא:

ברה ה' כתיב הא בקריא וסי' עד בית ברה / וחכרו דבתריה / מצות י' ברה מארת / ברה כחמה אומה כנתלו / ברה היא לזלדחה / וכל לשון אכילה דכוו' כתיב הא במא / וראש יא בקריא וסי' במס' רבת / יכולתי' בקריא / וסי' נפתולי אלהים נפתלתי עם אחתי / ומה יכלתי עשות בכם / השיגוני עונתי ולא / ונסמרגם בסד ויצא: ומלאכים שלח גדעון בכל הר אפרים לאמר רדו לקראת מדן ולכדו להם את המים עד בית ברה ואת הירדן וצעק כל איש אפרים וילכדו את המים עד בית ברה ואת הירדן: וילכדו שני שרי מדן את ערב ואת זאב ויהרגו את עורב בצור עורב ואת זאב הרגו ביקב זאב וירדפו אל מדן וראש ערב וזאב הביאו אל גדעון מעבר לירדן: ויאמרו אליו איש אפרים מה הדבר הזה עשית לנו לבלתי קראות לנו כי הלכת להילחם במדן ויריבון אתו בחזקה: ויאמר אליהם מה עשית עתה בכם הלא טוב עליות אפרים מבציר אביעור: בידכם נתן אלהים את שרי מדן את ערב ואת זאב ומה יכלתי עשות בכם אז רפתה רוחם מעליו בדברו הדבר הזה: ויבא גדעון הירדנה עבר הוא ושלש מאות האישי אשר אתו עיפים ורדפים: ויאמר לאנשי סכות תנונא בכרות לחם לעם אשר ברנלי כי עיפים הם ואנכי רדף אחרי זבח וצלמנע מלכי מדן: ויאמר שרי סכות הכף זבח וצלמנע עתה בידך כי נתן לצבאך לחם: ויאמר גדעון לכן בתת יהוה את זבח ואת צלמנע בידי ודשתו את כשרכס את קוצי המדבר ואת הברקנים: ועל משם פנואל וידבר אליהם כזאת ויענו אתו אנשי פנואל כאשר ענו אנשי סכות: ויאמר גם לאנשי פנואל לאמר בשובי בשלום אתן את המנדל הזה: וזבח וצלמנע בקרקר ומחניהם עמם בחמשת עשר אף כל הנותרים מכל מחנה בני קדם והנפלים מארה ועשרים אף איש שלח חרב:

שבצרכו חגי ומשפחתי שהרי בידכם נתן יי את המלכים ומה י יכולתי לעשות שיהא חשוב כמעשה שלכם: עובר הוא ושלם מאות האישי / עוברים את הירדן אחרי זבח ו כלמונע שעברו את הירדן מחלה והיו מ' מושחיתים מעבר לירדן את חרץ רחובן וגד מה ומנשה ועבר עס כדי לכקוס חף בהם: לחכשי סכות / ישראל היו: הקף זבח וכלמונע / בידך סאתה מתפאר שהנלחנו מיד מדן: הברקנים / רונכס א בלעו: בקרקר / עס מקום: דדך

רלבנ

ומלאכים שלח גדעון בכל הר חכרי סירדו לקראת מדן וילכדו להם את המים עד בית ברה ואת הירדן כדי שלא יוכלו לעבור המים וילכדו ויהרגו בהיות להם המלחמה פנים ואחור / והנה לקחו את עורב ואת זאב שני שרי מדן והרגו את עורב בצור זהו קראוהו אחר זה צור עורב והרגו את זאב במיטור אחד היתה תמונתו כתמונ' יקב וקראוהו אחר זה יקב משכי זה המעשה שאירע בו: הלא טוב עוללות חכרים ונו' דמה החלשי לעוללות שהם ענבים חסרים והגבורים לענבים ה השלמים אשר יבצרו אותם כי העוללות היו מניחים לעניים ואמר לפייסם כי טובים ה החלשים שבאפרים יותר מהגבורים ש שבמשפחתו וזבה שקצה כעסם והגיע מרוע תכונת שרי סכות שלא רצו לזאת לכבא עם גדעון ונס לא רצו לתת להם ככרות לחם והוא להם גדעון סבת יי את זבח ואת כלמונע בידו

ייכרם על זה שדעו שפרם אל הקוצים ואל הברקנים / ועלה משם פנואל ועמיהו אנשי פנואל כמענה שרי סכות והתפעל מזה התפעלות רב לרוע תכונתם עד שלא הסכימו לצבור בזאת המלחמה חילי זה העיר המעטו ולפי שנסכמו כל חכשי פנואל במעשה חמר לנתון המנדל ולהרנן יושביי אבל קצר בדבריו וכמעט מלגלות להם שהיה רגם וידמה שזה הענף כלו היה בלילה ההוא שהתחיל במלחכת המלחמה / והנה רדף אחריהם עם ג' מאות האנשים אשר אתו וכבר היו זבח וכלמונע במקום אחד ששמו קרקר ומחניהם עמיהם כחמשה עשר חלף ולא ידא גדעון מרדף אחריהם להיוטם אז נכבליים ונסים והיה לילה שלא היו רואים חיל גדעון / והנה

דרכי השכנוי בזהלים / דרך חרץ קדר וערב השוכנים במדבר בזהלים שרועים מקנה תמיד ואין דרים בבתים: מקדם לבנה וינבחה: שהם ערי ישראל ולא רצה לילך עם חלא דרך עקלתון כדי שלא ירגישו בהם ויהומם פתאום: מלמעלה החרס: עד שלא שקעה השמש בעוד החמה נראית נבחה: וידע בהם: ותבר בהון: אחד כתואר בני המלך: ית אחד היה בהם שתוארו כתואר בני המלך ויש לפתור כמורך כמו הם תואר אחד לכס כי כתואר בני מלכים היו: ולא שלף חרבנו להורג שהיה ירח מהם: השרונים: לניטש בלעז של זהב: השרונים

דרכי השכנוי בזהלים / באהלים כימי: עוד אושיבך באהלים כימי: וישאלהו בקריא וסי' וישאלהו האיש לאמר מה תבקש וילכד נער מאנשי סכות וישאלהו המלך דרמיה: בכורו ג' מלאים בקריא וסי' ויקח יהודה אשה לער בכורו: ויאמר ליתר בכורו קום: והיו בכורו אמנו: ונמסר

רלבג

מלמעלה
ל יהוא חזק מן
ו זנון תכנין
כסיה לתלך כ
כחז ענין

והנה עלה גרעון דרך השכנוי בזהלי לחקור בחי זה מקום זבח וכלמוכע חולדות חס נחשלו עם חו כלי ש לא ירחונו זבח ונחניהם עד היותו עליהם והנה בא גרעון גכה המחל והמחנה היה בטח במקו' ההוא ולא הרגישו בו עד באו ונסו משם זבח וכלמוכע ודקף אחריה ולכדו ונחרי כל המחל שהיו חושבים שיהיה חיל גרעון רב מאשר חס כי לילה היה ויתכן ש שקראו זכ חרב ליי ולגרעון להחריד והנה שב גרעון מן המלחמה מענת שהתחיל השמש לעלות כי לילה היה כשבח על המחל זבח וכלמוכע: וזכר חס זה שכבר קיים לחשי ס סכות ולאנשי פנחאל מה שאמר להם חיפה האכסים אשר נגמ' שאל להם חיפה פה ד דומה להם שודעו בו תאר ותמונת' והמרולו כי תחרס כתאר גרעון ונכללה הנה תחרס ב כתואר בני המלך כי הם יפי תאר חו חמרו זה על בני גרעון כי הם היו עם כמו שאמ' חחר זה ויחמרו ליתר בכורו ורצו בזה כי תאר אחד מההרונים היה כתאר בני גרעון והשאר היה תחרס כ כתאר גרעון: השרונים: אשר נבזרחי בה הם כדמות ירח: כי ישמעאלים הם: המדינים: הנטיבות

באהלים ד' וסי' דרך השכנוי באהלים: ובית לא תבנו: ונשב באהלים ונשמע: עוד אושיבך באהלים כימי: וישאלהו בקריא וסי' וישאלהו האיש לאמר מה תבקש וילכד נער מאנשי סכות וישאלהו המלך דרמיה: בכורו ג' מלאים בקריא וסי' ויקח יהודה אשה לער בכורו: ויאמר ליתר בכורו קום: והיו בכורו אמנו: ונמסר ועל גרעון דרך השכנוי באהלים מקדם לבנה וינבחה ויך את המחנה והמחנה היה בטח: וינסו זבח וצלמנע וירדף אחריהם וילכד את שני מלכי מדין את זבח ואת צלמנע וכל המחנה החריד: וישב גרעון בן יואש מן המלחמה מלמעלה החרס: וילכד נער מאנשי סכות וישאלהו וכתב אליו את שרי סכות ואת זקניה שבעים ושבעה איש: ויבא אל אנשי סכות ויאמר הנה זבח וצלמנע אשר חרפתם אתי לאמר הכף זבח וצלמנע עתה בידך כי נתן לאנשי העפיים לחם: ויקח את זקני העיר ואת קוצי המדבר ואת הפרקנים וידע בהם את אנשי סכות: ואת מנדל פנחאל נתן ויהרג את אנשי העיר: ויאמר אל זבח ואל צלמנע איפה האנשים אשר הרגתם בתבור ויאמרו כמוד כמוהם אחר כתאר בני המלך: ויאמר אחי בני אמי הם חיי יהוה לו החיתם אותם לא הרגתי אתכם: ויאמר ליתר בכורו קום הרג אותם ולא שלף הנער חרבו כי ירא כי עודנו נער: ויאמר זבח וצלמנע קום אתה ופגע בנו כי באיש נבורתנו וקם גרעון ויהרג את זבח ואת צלמנע ויקח את השרונים אשר בצוארי גמליהם: ויאמרו איש ישראל אל גרעון משל בנו גמ' אתה גס בנג גס בנג בני הושעתנו מיד מדין: ויאמר אלהם גרעון לא אמשל אני בכס ולא ימשל בני בכס יהוה ימשל בכס: ויאמר אלהם גרעון אשאלה מכס שאלה ותנוללי איש נזם שללו בני נזמי זהב להם כי ישמעאלים הם: ויאמרו נתון נתן ויפרשו את השמלה וישליכו שמה איש נזם שללו: והי משקל נזמי זהב אשר שאל אלה ושבע מאות זהב לכד מן

וסליק גרעון באורח משרית ערבאי דשרן בשכונין במדברא מברנהא לנובח ורמתא ומחא ית משריתא ומשריתא שריא ל לרוחצון: ואפכו זבח וצלמנע וירדף בתריהון ואחר ית תרין מלכי מדין ית זבח וית צלמנע וכל משריתא אזיע: ויתב גרעון בר יואש מן קרבא עד לא מעל שמשא: ואחר עולימא מאנשי סכות ושאלה וכתב ליה ית דברבי סכות וית סבהא שבעין ושבעא גוברין: ואתא לות אנשי סכות ויאמר הא זבח וצלמנע דחסרתון יתי למימר הא כאלו זבח וצלמנע בעז מסרין בידך ארי נתן לנכרד דמשלהן לחמא: ודבר ית סבי קרתא וית כופי מדברא וית ברקניא ויתבר עליהון ית אנשי סכות: וית מגדל פנחאל תרע וקטל ית אנשי קרתא: ויאמר לזבח וצלמנע היבא נבריא דקטלתון בתבור ואמרו כותד בן אף אנון חר מנהון כחזי דבני מלכא: ויאמר אחי בני אבא אנון קים הוא יי אלו קמתון יתהון לא קטלית יתכון: ויאמר ליתר בוכריה קום קטול יתהון ולא שלף עולימא חרביה ארי דחיל ארי עד בעז יניק: ויאמר זבח וצלמנע קום את ושלט בנא ארי כנברא כן נבורתיה וקם גרעון וקטל ית זבח וית צלמנע ונסיב ית ענקא די בצוארי גמליהון: ויאמרו אנשי ישראל ל גרעון מלוד עלנא אף את אף ברך אף בר ברך ארי פרקתנא מן יד מדינאי: ויאמר להון גרעון לא אמלוד אנא עליכון ולא ימלוד ברי עליכון יי ימלוד עליכון: ויאמר להון גרעון שאיל אנא מנכון שאילה והבו לי נבר קדשיה מן בותא ארי קדשי דדהבא להון ארי ערבאי אנון: ויאמרו מתן נתן ופרשו ית כסותא ורמו לרתמן נבר קדשיה מן בותא: והורה מתקל קדשי דדהבא רשאל אלה ושבע מאה דהבא בר מן

טרס הפסק חור השמש חו פ פירושו שהיה השמש עדין למעלה נראה ברקיע שלא נכנס עדין תחת החרץ ויש לפרש כי כל הלילה דקף גרעון אחרי זבח וצלמנע ובבקר כעלות השחר שב מן המלחמ' והיו מלמעלה החרס: ויכתוב חלוי: כדי שלא ישכחם עד בואו העיר: וידע בהם: כתרגומו ותבר עליהון מן וידוע חולי שהיה לסוף שבירה ויתכן לפרשו כמשמעו שהזויע להם כפעם עם הקוני: ויהרג את אנשי העיר: מה שלא חמר בתחלה כי חס לנתן את המגדל לפי שהיו בוחטים בו: וענהו ענות ועתה הרג את אנשי העיר חלוי היו כלחמים עמו כשבח לנתן את המגדל: חיפה האכסי: מה תחרס ותכונתם: כמורך כמו הם אחד: כמורך כמו הם כלם אחד ונורה אחת: והיו כתואר בני המלך: כמו שחתה כן הם וינתן כי אחד מהם היה כתואר בני המלך כותך כן חנן חד מנהון כחוזו דבני מלכא ונרא' פירושו לפי שמלת אחד נכרדת בטעם וחמר בני המלך כי ברוב בני המלך יפס כתואר משאר בני חדס לפי שהם מגדלים בתענוב: כי כאים נבורתו: כלומר לא כמות עי נער שנכטער בפגיעתו כי חין לו נבודה וכח עדין שיכה בנו בפעם אחת מהרה חתה ה שחת נבור כי כמו שהחיס גדול כן נבורתו תכה בנו חתה וכמות על ידך מהרה: ויקח' להודיע כי להחם לעצמו כי בדעתו היה ל לשחול כל השרונים: והנזמים מבני החיל כמו שאמר השאלה מכס שאלה: השרונים: חלי בדמות ירח תרגום ירח סיהרא: כי ישמעאלים הם: מדינים הם ישמעאלים כי בני קטורה הם וקטורה היא הנר וכן במכירת יוסף וימכרו את יוסף ליסמעאלים וחרו כן חמ' והמדנים מכרו חותו חל מצרים וית חרי ערבאי קטילו נראה מתרגומו כי חינו חו על המדנים כי ישמעאלים הם חבל הערבים השכנוי בזהלים שעברו כרדפס אחרי מדין והרגום ומהם היו נזמי זהב: והנטיבות

מסרה
גם בסדר וישב: גם אתה גם חד מן יב פסוק' את בהן גם גם וסיסנ' גם תבן גם מספוא' וצו גם את השני' שלחה הנער אתי' לא איש דברים אנכי: גם צאנכם גם בקרכם' גם אהבתם גם שנאתם' ויאמרו איש ישראל אל גרעון וישאל שאול ביי' כי גם אחך ובית אביך' כי גם נביא גם כהן' גם תמול גם שלשום' גם לא שמעת גם לא ידעת:

רדק

והנטיפות' ה' כליליא וימי מן כסף
ושחלת ופי' כטיפות סס כלי זהב
שנושאין בהם כסף שהוה הכרי:
לאמר' עשה אותן כמין חגור'
או מלבוש זהב והכיב אותן בעירו
שיה' לזכרון התסוע' הגדול והו'
עשה אותן לטובה ואחרי מותו
זנו בני ישראל אחרינו ועשו אותן חללה
ובדברי רז'ל במשתחווה לאפוד
עצמו כמה דלת חמר ועשו אותן
גדעון לאפוד: וישב בביתו
שלא היו לו מלחמות כמו שאמר
ותשקטן הארץ חרבעים שנה:
עם בית ירבעל גדעון' די היה
באחד אלא שמהנה הלסון כן
במקומות לרוב ההודעה וכן בית
לחס חכמתה: דקים ופוחזים'
קלים מתנועעים על טרפס שלא
היה להם במה יחיו מן פחוזי'
ג'ית סריקין וברקין סריקין לל
ריקין כמו בוקי סריקין בדברי
רז'ל וברקין כמו פקרי בלא כמו
הבקר לעניים הבקר בבית כמו
בפ'ח ופירושו חכמים מופקדן
ומשולחין ואי יהיה בקרין כ
כמושמו בבית ורל רועי בקר כי
הם הנכזי' שבאנשי' כמו שמזכיר
בדברי רז'ל חפילו רועי בקר
ונכסח'ח אחרת מזאתי סריקין
ונכסידים ופי' כנזים כמו דבר יי'
בזה תרגומו בסר: ויותר יותם'
כותר מהשבעים וע' חסר אחד
הרנ ואף על פי שאמר שבעי חיס
מנהב הלסון הוא במקומות שלא
יפחות חשבון הכולל בעבור ח'ח'
כמו כל הכסף הנחה ליעקב
מזרימה שבעים' ארבעים יכנו:
עם

פי' רבי ישעיה

ועשו אותן גדעון לאפוד' פי' מין
הקמים היה ועונה על פי כספים
דנמת חמוד הקדם: וישיו להם
בעל ברית לאלהי' פי' בעלי ברית
לז'ו הם כהני הבמות: ופוחזים'
פי' נמרחי לב: עכ

שופטים ט

בשיבה טובה ד' דסמיכי בקריא' וסי' ואתה תבוא אל אבותיך בשלום' ויגוע וימת אנדרהם בשיבה טובה' וימת
גדעון' דוד דרה: שכמה' בקריא' וסי' וישלחו מעמק חברון ויבא' ויאסף יהושע' וילך אבימלך בן
ירבעל' וישלח מלאכים אל אבימלך' הגה חג' יי' בשילה' וילך רחבעם שכמה דרה' ונמסר גם בסדר וישב:
וכל בית יב' וכל בית זוסף' וכל בית מלוא' וירדו אחיו וכל בית דשמשון' וילך דוד משם' ויאמר

השהרנים והנטיפות ובני הארנן
שעל מלכי מדין ולבד מן הענקות
אשר בצוארי גמליהם: ועשו אתו
גדעון לאפוד ויצג ארתו בעירו
בעפרה ויגנו כל ישראל אחרי שם
ויהי לגדעון ולביתו למוקש:
ויבנע מדין לפני בני ישראל ולא
יסקו לשאת ראשם ותשקט הארץ
ארבעים שנה בימי גדעון:

וילך ירבעל בן יואש וישב
בביתו: ולגדעון היו שבעים בגנים
יצאי ירכו כי נשים רבות היו לו:
ופילגשו אשר בשכם ילדה לו נס'
היא בן וישם את שמו אבימלך:
ויכת גדעון בן יואש בשיבה טובה
ויקבר בקבר יואש אביו בעפרה
אבי העזרי:
כאשר מת גדעון וישבו בני ישראל
ויזנו אחרי הבעלים וישיו להם
בעל ברית לאלהים: ולא זכרו בני
ישראל את יהוה אלהיהם המציל
אותם מיד כל איביהם מסביב:

ולא עשו חסד עם בית ירבעל
גדעון ככל הטובה אשר עשה עם
ישראל:
אבימלך בן ירבעל שכמה אלה:
אחי אמו וידבר אליהם ואל:
כל משפחת בית אבי אמו
לאמר: דברו נא באזני כל בעלי
שכם מה טוב לכם והמשל בכם
שבעים איש כל בני ירבעל אס'
משל בכם איש אחד וזכרתם כי
עצמכם ובשרכם אי: וידברו אחי
אמו עליו באזני כל בעלי שכם
את כל הדברים האלה וישל לבם
אחרי אבימלך כי אמרו אחינו הוא:
ויתגורלו שבעים כסף מבית בעל
ברית וישבר בהם אבימלך אנשים
ריקים ופחזים וילכו אחרי: ויבא
בית אביו עפרתה ויהרג את אחיו
בני ירבעל שבעים איש על אבן
אחרת ויותר יותם בן ירבעל הקטן
כי נחפא:
כל בעלי שכם וכל בית מלוא
וילכו ומליכו את אבימלך למלך

הסלך אל אחימלך' ודוד וכל בית ישראל דשחוקים' וחברו דמעלים' בענא בן אחילוד' כי כל הגוים
ערלים' בן אדם אחין' הנשיא המשא הזה' ואתה בן אדם קח לך עץ אחד:

רשי

השהרנים והנטיפות'
עונקיה וכליליא: ועשו
אותן לאפוד' להיות
לזכרון על תסועה ג'
גדולה לרחו' כמה היה
חילס כבד שכמוני
חשוביהם היה כל
הזהב הזה: ויזמו כל
ישראל אחרינו' לאחד
מיתת גדעון: בעל
ברית' כך שמו: ולא
עשו חסד וגו' שהרגו
את בניו כמו שכתוב
בענין: וכחזים'
בהלים במעשיהם ל
לעשו בלא תבונה:
עם

רלבג

הנטיפות' הן כלי זהב
היו כוסאין בן הכסף
והוה הכרי: הענקות'
הן כמו ענקים והן ת'
תכסטיין יושמו ב'
בנחרי' והנה עשה
גדעון מהזהב הזה ח'
אפוד והוה בדמיון ה'
החגורה וידמה שעשה
זה להזכי' הנס הזה והל'
טעו אחרינו כל ישראל
לעשות ממנו כז' וידמה
שלא היה זה הטעות
בימיו ודבר זה היה
לגדעון ולביתו למוקש
והנה שקטה הארץ מ'
שנה בימי גדעון ולא
ישב בביתו כי לא היה
לו מלחמות ואומרו
בימי גדעון להורות
הוא הורחה שלא כ'
ככללו בזה המספר
שנות השעבוד ואפשר
שנאמר שכבר ככללו
בזה המספר שנות
השעבוד וחולס חמר
בימי גדעון להורות
שתקף שמת סר ה'
ההשקט' והנה אחר
מותו טעו בני ישראל
לזנות אחר הבעלים
ושמו להם לאלהים בעל
אחד ששמו היה בעל
ברית' וספר שכבר
עזרו חנסי שכם את
אבימלך על הדינת
חמו כדי שימלך כי
אחיהם הוא והרגום
כלס וולת יותם שנסח'
כי נחפא ולולי זה היו
הורגין אותנו: עם

ט

וישבר
כל ל' בית
סין במל'
וכסרום על'
למך
כס וכל חס'
ואמר וימתי'
וישראל דר'

עם חלון מוצב / סמוך לחלון כמו המה עם בית לחם והדומים לו וחילון מוצב כתרנגונו מישר קמתה היתה חבן חו זולתה עם ויחס המישור חליו: הלך הלכו העצים / ית לסוף תמיהה המיוול חזלו חיליח וכן תרגם החלתי האשכנזי כלומר האכזר חסדו להם חכמים להמליך עליהם כי המליכו הפחות שבה ונהו חבימלך / תוספת האטד חבימלך וכן ויבאו עד גרן האטד ולכי שבו קוצים גודרים בו הדברים הכריזים להשמר מההיזק ולפי שהמלך נכבד לשמור העם מנזק ומכל דבר רע חמ' כי המלך שבחרו הם ונהו חבימלך חינו רחמי לחותנו התכלי' שראוי שיושם עבדנו מלך על העם לשמורם מהיזק כי אחרבה הוה מייק להם הפך הכוונ' כמו

רשי

עם חלון מוצב / מישר קמתה מישור שהיו בו מוצבות: הלך הלכו העצים / מפלה היה לזית עתהאל בן קנו הבח יושבט יהודה שנקרא זית שחמך זית רענן יפה פרו תואר ונ': דשני' לשון שומן: לתהלה / דבורה חת יותק דש דבורים: לבכ' גדעו שהו' מודע יסף שחלבו בן סורת כגופן דשני' ונ': היושמה חלה' / שאין חומרים הלויס שיר הקדשן חלה על ה הנסכים: חל האטד / פניח בלעו: חס בחמת' שחני הגון למלכות: ניסר

רלבג

עם חילון מוצב / חלל מישור שהיכו עם היה חבן חו דבר חזר: החלתי חת דשני חסר בי יכדו חלהים וחכמים / חמר זה כי מהשמן היוצא ממנו היו מ מוליקין במקדש חת המנורה / וחמר על היין המשמח חלהים וחכמים בעבור כסוך היין שהיה במקדש / ונהה האטד הוא מין ממיני הקוצים תרגם ודרדר וחלטין ונהה חמר זה יותם להודות על פחיתות של ח חבימלך שלא היה כ כסון שניע ממנו ת תועלת כמו שלא יניע מהאטד שום פרי: ועתה חס בחמת' עבתמים עשיתם' הנה ביאר יותם שלא עשו זה בחמת ובתמי' ולזה לא ימסך מזה המחמ' להם שיטמחו בחבימלך וישמח הוא בהם אך שיטמחו זה חת זה וכן היה להם בסוף כי ים חלהים שופטים בחרן: והנה

עם-אלון כיצב אשר בשכם: ויגירו ליותם וילך ועמד בראש הר-גרוזים וישא קולו ויקרא ויאמר להם שמעו אלהי בעלי שכם ושמעו אלהים אלהים: הלך הלכו העצים למשח עליהם מלך ויאמרו לזית מלוכה עלינו: ויאמר להם הזית החדלתי את דשני אשר-בי יכברו אלהים ואנשים ויהלכתי לנוע על-העצים: ויאמרו העצים לתאנה לכי את מלכי עלינו: ותאמר להם התאנה החדלתי את-מתקי ואת-תנובתי הטובה והלכתי לנוע על-העצים: ויאמרו העצים לגפן לכי את מלוכי עלינו: ותאמר להם הגפן החדלתי את-תירושי המשמח אלהים ואנשים והלכתי לנוע על-העצים: ויאמרו כל-העצים אל-האטד לך אתה מלך-עלינו: ויאמר האטד אל-העצים אם באמת אתם משחים אתי למלך עליכם באו חסו בצלי ואם-אין תצא אש מן-האטד ותאכל את-ארזי הלבנון: ועתה אם-באמת ובתמים עשיתם ותמליכו את-אבימלך ואם-טובה עשיתם עם-ירבעל ועם-ביתו ואם-בגמול ידיו עשיתם לו: אשר-נלחם אבי עליכם וישלך את-נפשו מנגד ויצל אתכם מיד מדין: ואתם קמתם על-בית אבי היום ותהרגו את-בניו שבעים איש על-אבן אחת ותמליכו את-אבימלך בן-אמתו על-בעלי שכם כי אחיכם הוא: ואם-באמת ובתמים עשיתם עם-ירבעל ועם-ביתו היום הוזה שמחו באבימלך וישמח גם-הוא בכם: ואם-אין תצא אש מאבימלך ותאכל את-בעלי שכם ואת-בית מלוא ותצא אש מבעלי שכם ומבית מלוא ותאכל את-אבימלך: וינס יותם ויברח וילך באררה וישב שם מפני אבימלך אחיו:

עם מישר קמתה די בשכם: וחיאו ליותם ואזל וקם בריש טורא דגרוזין וארים קליה וקרא ויאמר להון קבילו מני יתבי שכם ויקבל צלותכון יי: המיול אזלו אילניא למנארה עליהון מלכא ואמרו לזיתא מלך עלינא: ויאמר להון זיתא האשכנזי ית משחי דמניה מיקרין קדם יי ויביה מתפנקין בני אנשיא ואהד למעבר מלכו על אילניא: ויאמרו אילניא לתיתא אתה את מלכי עלנא: ויאמרת להון תיתנא האשכנזי ית הול' וית דבילתי שפרתא ואהד למעבר מלכו על אילניא: ויאמרו אילניא לגופנא אתה את מלוכי עלנא: ויאמרת להון גופנא האשכנזי ית חמרי דמניה מנסכין קדם יי וביה חרן דברביא ואיהד למעבר מלכו על אילניא: ויאמרו כל אילניא לאטרא אתה את מלך עלנא: ויאמר אטרא לאילניא אם בקשוט אתון משחין יתי למהוי מלכא עליכון עולו שרו בטולי ואם לא תפוק אשתא מן אטרא ותיכול ית ארזי לבנון: ובען אם בקושטא ובשלמותא עבדתון ואמלכתון ית אבימלך ואם טבתא עבדתון עם ירובעל ועם ביתיה ואם בגומלא דידוהי עבדתון ליה: דאניח אבא עליכון ומסר ית נפשיה כעל גב לאתקטלא ושוב יתכון מיד מדינא: ואתון קמתון על בית אבא וימא דין וקטלתון ית בנוהי שבעין נכרא על אבנא הדא ו אמלכתון ית אבימלך בר אכתיה על יתבי שכם ארי אהובון הוא: ואם בקושטא ובשלמותא עבדתון עם ירובעל ועם ביתיה וימא דין חרו באבימלך ויחדי אף הוא בכון: ואם לא תפוק אשתא מאבימלך ותיכול ית יתבי שכם וית בית מלוא ותפוק אשתא מיתבי שכם ומבית מלוא ותיכול ית אבימלך: ואפד יותם וערק ואזל לבאר ויתבי תפן מן קדם אבימלך אחוהי:

הקצן המרעילמי שיחזו בו או יפעל בו כן עשה חבימלך בעם שכם שהרג טהם ובחזיו וכמו שהקצן הוה דבר שאין בו תועלת רק היוק כן יקרה לחשני שכם וחבימלך שהמליכו עליה' שירע להם ולא יועיל' לכ: מלכ עלינו / מלוכה כתי' וחחד הוא: החלתי מבנין הפעיל והוה ממוחר חו מבנין ה הפעל כמו החלתי בקצן ההח ורל החלתי מדשני וית האשכנזי ית משחי: חלהים וחכמים / כנר שמדליקין בשמן זית לכני חלהים ולכני חכמים חו במלכל מקריבין השמן במנחות לחלהים וחכמים נכ יחללו חותנו' דמיניה מיקרין קדם יי וביה מתפנקין בני חכשא: לנוע על העצים / תי למעבד מלכו: חת מתקי / חמס נקרא בקצן חטט: המשמח חלהים וחכמים / מחלן סמכו רזל שאין חומרים שידה חלה על היין של המשמח חלהים וית דמיני' מנסכין קדם יי וביה חרן דברבי' הדחיק יותם עה השמחה מהבנר יתעלה כמו שהרחיק כל שאר התארים נומנו כי חין לפניו לא שמחה ולא ענבן ומה שחמ' בו מהם על דרך משל כי דברה תורה כלסין בני חדם וכן תרגם חנקלוס ויתעבד חל לבו וחמר במימרי' למיתבר תוקפיהון כדעוטיה הרחיק לשון הענבין מומנו ית' ומה שלא עס' כן במלת ויחר חף יי והדומים לו הוה לסוף ידוע חלל מביני מדע ומה שתרנ' חכמים דברבי' חל כי היין משמח חלהים הנדולים והחכמי' ותיטיב דעתם בו כמו שאמר רזל חמר' וריחי כקחין חבל החכמים ה הפחיתים ישתכרו בו ותשתבש דעתם בו / ומה שהזכיר ג' ענים חלה לדבר לקצר הדבר ועוד כי הזכיר שלטה המשובחים וחמר כך הזכיר הפחות שהוא משל לחבימלך וח' חל כתב כנגד שלטה שאמרו ישראל לנדעון משול בט גס חתה גס בכך גס בן בכך: על בעלי שכם' על חלני העיר ונדוליה כי הם עיקר חכמי העיר וית יתבי שכם: מלוא' שם לא מואר וכן ועבדו חותנו כ בתמים ובחמת: ניסר

מסרה / ישפטו' עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא' ויבא הנני אח' מאחי' ואקום לילה אני ואנשים: לנגד' וסי' החלתי את דשני' / החלתי את מתקי' / החלתי את תירושי' / כן אהבו לנע: נלחם יב פתחין בקריא' וסימ' כי חשכון עיר סיהן מלך' אשר נלחם אבי עליכם' ואבימלך נלחם בעיר / ועתה הטוב טוב אתה מבלק בן צפור / וישלח תני' את יורם בע' / ויתר דברי קדמא' / ויתר דברי חזאשי' / ויהי כל מעבר מטה מוסדה' והמה מרו ועצבו' / ויהי פחד אלהים' / והוא נלחם עם מלך בני עמון: בארה' ג' טעמו באלף וחד טעמו לרע וסי' נמסר בסדר ויש:

וישר על כורחם כהגב רבנות ובהנהגה: רוח רעה: שאלה טלכט בלעז: געל בן עבד: גוי היה: ויעשו הלולים: ועבדו חינוך: מוי חבימלך ומי שכם: מוי חבימלך להיות שר על שכם ומי שכם להיות עבדו לחבימלך הלא בן ירובעל היה חבימלך והוא מן עפרת חבי העזרי וזבול פקידו וזהו פקיד העיר ששמו זבול פקידו של חבימלך הוא וחלוניו חין לו משפט מלכ' בעיר ואף פקידו חינו כלום: עבדו את חכמי חמור: חס בחתם לקנות לכס חלונ' בלח ועבדו את חכמי חמור שהיה נשיא הארץ מקדם ומדוע נעבדנו לחבימלך: ויאמר לחבימלך: ויאמר געל בפני זבול להודיע לחבימלך רבה כבאך וזה מן המקום שחתה עם ונראה את גדולתך: בתרמה: כמו במרמה בתרמית כלומר בלח ובסתר: חרבעה ראשים: חרבעה כתות: מעס

רק

וישר לחבימלך: מבנין קל מנחי העין בשקל וישר חליה והוא ענין שררה ולפי שמלך מעבדו ולא מלך על כל ישראל לפיכך אמר וישר ולא חמר ויפלט כי לא הלך בדרך טובה ולא החזיר את ישר למוטב: לבח חמס' כלומר סבה הייתה מאת השם ית' שכנודו בעלי שכם בחבימלך כמו שאמ' וישלח חלוי' רוח רעה והיה זה לבח חמס' שבעים בני ירובעל לשום דמס על חבימלך ועל בעלי שכם ולא נתמנה לבח חל העיר ושמו לו מארבים על ראשי ההרים והוא המארבים היו גוללים כל אשר עבר עליהם לומר שיכחו מתחת רשותו וחין לה' מושל והיו עושים הישר בעיניהם: ויבכרו חס כרמיהם: כי היו יריאים מחבימלך לבח' ולבצו' את כרמיהם ובעזר' געל וחחיו יבאו: הלולים: שמחות וכן בדברי רז' נק' בית השמחה הלולא וית חנוך: מוי חבימלך ומי שכם: כלומר חבימלך ושכם שהיה שר העיר מקדם אחד הם זה כזה ומי הוא שנעבדנו חף על פי שהיה עתה חבימלך מלך עליהם הלא גם שכם היה מלך העיר הזאת חס בן עבדו חכמי חמור חבי שכם: נחסי' את חבימלך: והלא הסירו חותנו חלח חסירה חותנו לעולם שלא יוכלו חכמי שכם להשלים עמו חס ירבו: ויאמר לחבימלך: כנגד חבימלך ואף על פי שאינו שם כלומר בא אתה חבימלך בכל גבא שתוכל לרבות בעוד שאני הנה כראש מה יהיה בני וביך: רבה: בסגול שלא כמנהג: בתרמה: כמו במרמה וכן תרנס יונתן ברו כלום בסתר שלא הרגישו בו חכמי שכם או יהיה בתרמה עם מקום והוא חרומה ש' וישב חבימלך בחרומ' כן פירשו ח' ז' לפי שלא נמצא זה המשקל בחי הלול: כרים את העיר עליך: כמו שיק' מנור כשכרים את העיר מבחוק ולא יוכל חס לבח ממנה כן נקרא מנור כששומרים את העיר שלא יכנס חס בה מבחוק ועל הדרך הזה כרים את העיר עליך כלומר בעבורך שומרי' את העיר שלא תכנס בה: כל ההרים חמה רוחה כאש' חק בנו ואמ' לו דרך לעב חכמי חלח חלח כל ההרים דמה לך כאש' מעס

וישר נ' כתיב סין בקריא' וסי' וישר אבימלך על ישראל: וישר אל מלאך ויכל בכה' וכל דכתיב סמך רכז: אחיהם ד' בקריאה וסימ' לבוא חמס שבעים בני ירובעל: ויאב ואבישי החזי' בבית אחיהם הבכור: עוד זה מדבר זה בא' וחד ואחיהם' והשוערים שלום יעקב:

רלבג

והנה לא מלך חבימלך על ישראל כי חס שלש שנים ותוך זה הזמן הקצר נתקיימה קללת יותם וזה שכבר שלח חלוי' רוח רעה בן חבימלך וביניהם באופן שהשחיתו זה את זה: וישמו לו בעלי שכם מארבים על ראשי ההרים: כל ששמו בעבדו מארבים שם כדי שיהרגו חס' ימנח להם וחונתם ה' המארבי' גזלו כל אשר יעבור עליהם בדרך כי לא הייתה חיות המלכות עליהם: והנה הוגד זה הענין לחבימלך וכשמר מ' מלכות שם: והנה געל בן עבד וחחיו עבדו בשכם ובטחו בו בעלי שכם לנלות דעת' בפניו שהייתה כנגד חבימלך ולזה קללו חבימלך בפני לדעתם כי גם הוא שונאו: ויאמר געל בן עבד מוי חבימלך ומי שכם כי נעבדנו: כל כסם שאין ראוי שנעבדו שכם מפני היותו בן חמור שהיה נשיא הארץ כן חין ראוי שנעבדו חבימלך מפני היותו בן ירובעל שהיה מושל על ישראל: הלא בן ירובעל וזבול פקידו: כל חין מעלה לחבימלך חלח שהיה בן ירובעל וכס' וזבול שהו' פקידו גדעון וחבימלך ואם היה ראוי לעבדו זבול היה ראוי לעבדו את חכמי חמור חבי שכם וזה דבר בלתי ראוי ומי יתן את עס שכם בכללו מכל וכל ואסור חבימלך על עיר וסבב שיאמר העם לחבימלך רבה שתוכל להלחם עמנו ונראה דברי מי יקום והוא מבואר שכל עס שכם לא היו כסכמים בזה המאמ' שאם היה הענין כן היו מוכיחים זבול מהעיר או היו הורגים חותנו והוא מבואר שקנתם היו מורדי' וקצת' היו אחרי חבימלך: בתרמה: הוא עם מקום שהיה ופס' בו חבימלך ותרמה והרומה הוא מקום אחד: ויגרש

ומלך אבימלך על ישראל תלת שנים: וישלח יי רוחא בישא בין אבימלך ובין יתבי שכם ושקרו יתבי שכם באבימלך: למיתי חטוף שבעין בני ירובעל ורמיהון לשוארה על אבימלך אחוהון דקטל יתהון ועל יתבי שכם ד' דרמיקופו ית ידוהי למקטל ית אחוהי: ושואו ליה יתבי שכם כמנין על רישי טוריא ואנסין ית כל די עבר עליהון באורחא: ואתחוא לאבימלך: ואתא געל בר עבד ואחיהו ועברו בשכם ואתרחיצו עלוהי יתבי שכם: ונפקו לחקלא וקטפו ית כרמיהון ועצרו ועברו חנוך ועלו לבית טעותהון ואכלו ושתיאו ולטיטו ית אבימלך: ואמר געל בר עבד מן אבימלך ומן שכם אחי ג נפל חניה הלא בר ירובעל חבול שולטניה פלחו ית אנשי חמור אבוהי דשכם ומא' דין נפל חניה אנחנא: ומן ימסר ית עמא דדין בידי ואעדי ית אבימלך ואמר ל לאבימלך טקים ית משרתך ופוקו ושמע זבול רב קרתא ית פתגמי געל בר עבד ותקיף רוגזיה: ושלח אנדרין לרת אבימלך ברו למימר הלא געל בר עבד ואחוהי אתן לשכם והלא אנן צירין ית קרתא עלך: וכעז קום בליליא את ועמא דעמך וכמון בחקלא: ויהי בצפרא כמדינח שמשא תקדים ותתנגיד על קרתא והלא הוא ועמא די עמיה נפקין ל לקרמותך ותעביר ליה כמא' ד רת שבח ידך: וקם אבימלך וכל עמא די עמיה בליליא וכמנו על שכם ארבעא משרין: ונפק געל בר עבד וקם במעלנא דתרע קרתא וקם אבימלך ועמא די עמיה מן כמנא: והוא געל ית עמא ואמר לזבול הלא עמא נחיר מרישי טוריא ואמר ליה זבול ית טוריא דטוריא את חזי כנבריא: ואוסוף עוד געל למלא ואמר הלא עמא נחתין

וישר אבימלך על ישראל תלת שנים: וישלח אלהים רוח רעה בין אבימלך ובין בעלי שכם ויבגדו בעלי שכם באבימלך: לבוא חמס שבעים בני ירובעל ודמס לשום על אבימלך אחיהם אשר הרג אותם ועל בעלי שכם אשר חזקו את ידיו להרג את אחיו: וישמו לו בעלי שכם מארבים על ראשי ההרים ויגזלו את כל אשר יעבר עליהם בדרך ויגד לאבימלך: ויבא געל בן עבד ואחיו ועברו בשכם ויבטחו בו בעלי שכם: ויצאו השדה ויבצרו את כרמיהם ויחרבו ויעשו הלולים ויבאו בית אלהים ויאכלו וישתו ויקללו את אבימלך: ויאמר געל בן עבד מי אבימלך ומי שכם כי נעבדנו הלא בן ירובעל וזבול פקידו עבדו את אנשי חמור אבי שכם ומדוע נעבדנו אנחנו: ומי יתן את העם הזה בידי ואסירה את אבימלך ויאמר לאבימלך רבה צבאך וצאה: וישמע זבול שר העיר את דברי געל בן עבד ויחר אפו: וישלח מלאכים אל אבימלך בתרמה לאמר הנה געל בן עבד ואחיו באים שכמה והנם צרים את העיר עליה: ועתה קום לילה אתה והעם אשר אתך וארב בשדה: והיה בבקר כורח השמש תשכים ופשטת על העיר והנה הוא והעם אשר אתו יצאים אליך ועשית לו כאשר תמצא ידך: וקם אבימלך וכל העם אשר עמו לילה ויארבו על שכם ארבעה ראשים: ויצא געל בן עבד ועמד לפתח שער העיר וקם אבימלך והעם אשר אתו מן המארב: וירא געל את העם ויאמר אל זבול הנה עם יורד מראשי ההרים ויאמר אליו זבול את צל ההרים אתה ראה כאנשים: ויסף עוד געל לדבר ויאמר הנה העם ירדים

וישר אבימלך ויאסרה את ראשו: ואסירה את גדולתך: ששמה ו' וסימ' נסר בסדר וישב ולעיל בהאי סיפרא ובהאי סימן:

מעט טבור הארץ מעט תוקפה דהרעה מהר הנבונה שבכולם: חלון מעונכיס: מיסור מעונכיס: ויכח העם השדה: חנסי שכס: וינדי: המנודים לחבימלך שיכחו בני העיר חל הסדה לעשות חפזיהם: פתח שער העיר: שלא יוכלו ליכנס: כריח: יער שכסו חילנות ופסגים סביב סביב יקורין אותו פליטייר בלעז: ביתחל ברית: חותנו כריח היה של בעל כרי' סס של עבד' זל שלהם וכלמון יער היה שם וים פותרין כריח נוטש בלעז שעושין בקרקע: שוכת עזי: עקף עזים: פלח

מעט טבור הארץ כמו שהטבור בלדס הוא מיכוע הגוף כן יקרה מיכוע הארץ והמקום הנבונה שבה טבור ותי מתוקפה דהרעה: חילון מעונכיס: מיסור מעונכיס: היה חנסי פיד' כלומר היה דכריך שהיית חומר: ויגרש זבול: והיחך גרשנהו וחנסי העיר היו נלחמי' עם חבימלך והיחך זבול שהיה פקידו של חבימלך גירש געל שהי' עוזר לחנסי שכס ונלחם בעבורם עם חבימלך ונראה כי היו מקצת חנסי העיר כומכי' ידי זבול כי חבימלך היה אחיהם וכאשר ראו כי גברה יד חבימלך חזקו ידי הסומכים זבול ורפנו ידי העם אשר כנגדו וגרשו געל משבת בשכס: והראשים אשר עמו: לא היה חלח רחש אחד עמו שהרי חנה חותם לשלטה ראשים וסני הראשים פשטו על כל אשר בשד' וחבימלך גרשם השלישי אשר עמו פשטו ככה העיר עד שעמדו פתח שער העיר והראש שהיה עם חבימלך היו בהם חנסי גדולים לפיכך חמר והראשים אשר עמו:

והוא אחיו ה' בקריאה וסמ' וישב יוסף את אביו ואת אחיו: ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו: האמר לאביו ולאמו לא ראתיו: וישב אבימלך בארומה: ואקח את יאנוה בן ירמיהו בן חבצניה: ונמסר גם בסדר ויש: ואת העם יב וסמ' נמסר בסדר שלה לך: קרדמות ג בליש' וסמ' ועל אבימלך הר צלמון:

מֵעַט טִבּוֹר הָאָרֶץ וְרֵאש־אֶחָד בַּת מִדְרָךְ אֲלוֹן מְעוֹנְכִיס: וַיֹּאמֶר אֲלוֹן זָבֹל אֵיךָ אֵפֹא פִּיךָ אֲשֶׁר תֹּאמַר מִי אֲבִימֶלֶךְ כִּי נַעֲבְדֵנוּ הֲלֵא זֶה הָעָם אֲשֶׁר־מֵאִסְתָּהֶבּוּ צֵא־נָא עִתָּהּ וְהִלַחַם בּוֹ: וַיֵּצֵא גַעַל לִפְנֵי בְעֻלֵי שָׁכֶם וַיִּלַחַם בְּאֲבִימֶלֶךְ: וַיִּרְדְּפוּ אֲבִימֶלֶךְ וַיִּנָּס מִפְּנֵיו וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים רַבִּים עַד־פֶּתַח הַשָּׁעַר: וַיֵּשֶׁב אֲבִימֶלֶךְ בְּאַרְוֹמָה וַיִּגְרֶשׁ זָבֹל אֶת־גַּעַל וְאֶת־אָחִיו מִשְׁבַּת בְּשָׁכֶם: וַיְהִי מִמַּחֲרֹת וַיֵּצֵא הָעָם הַשָּׂדֶה וַיִּגְדּוּ לְאֲבִימֶלֶךְ: וַיִּקַּח אֶת־הָעָם וַיַּחְצֵם לְשִׁלְשֵׁה רֵאשִׁים וַיֹּאֲרֹב בְּשָׂדֶה וַיִּרְא וְהִנֵּה הָעָם יֵצֵא מִן־הָעִיר וַיִּקַּם עֲלֵיהֶם וַיִּכֶם: וַאֲבִימֶלֶךְ וְהֵרָאשִׁים אֲשֶׁר עִמּוֹ פָּשְׁטוּ וַעֲמָדוּ פֶתַח שַׁעַר הָעִיר וַשְׁנֵי הָרֵאשִׁים פָּשְׁטוּ עַל־כָּל־אֲשֶׁר בְּשָׂדֶה וַיִּכּוּם: וַאֲבִימֶלֶךְ נִלְחַם בְּעִיר כָּל הַיּוֹם הַהוּא וַיִּלְכֹּד אֶת־הָעִיר וְאֶת־הָעָם אֲשֶׁר־בָּהָרָג וַיִּתֵּן אֶת־הָעִיר וַיִּזְרַע מֶלֶח: וַיִּשְׁמְעוּ כָל־בְּעֻלֵי מְגִדָּל־שָׁכֶם וַיָּבֹאוּ אֶל־צָרִיחַ בֵּית אֵל בְּרִית: וַיִּגְדּוּ לְאֲבִימֶלֶךְ כִּי הִתְקַבְּצוּ כָל־בְּעֻלֵי מְגִדָּל־שָׁכֶם: וַיֵּעַל אֲבִימֶלֶךְ הַר־צִלְמוֹן הוּא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וַיִּקַּח אֲבִימֶלֶךְ אֶת־הַקְּרָדְמוֹת בְּיָדוֹ וַיִּכְרַת שׁוֹכֵת עֲצִים וַיִּשְׂאֵר וַיִּשֶׁם עַל־שִׁכְמוֹ וַיֹּאמֶר אֶל־הָעָם אֲשֶׁר־עִמּוֹ מַה רְאִיתֶם עֲשִׂיתִי מִהָרָו עֲשׂוּ כַּמוֹנִי: וַיִּכְרַתוּ גַם־כָּל־הָעָם אִישׁ שׁוֹכֵה וַיִּלְכּוּ אַחֲרָיו אֲבִימֶלֶךְ וַיִּשְׁיֵמוּ עַל־הַצָּרִיחַ וַיִּצִּיתוּ עֲלֵיהֶם אֶת־הַצָּרִיחַ בָּאֵשׁ וַיָּמָתוּ גַם כָּל־אֲנָשֵׁי מְגִדָּל־שָׁכֶם כַּאֲלֶף אִישׁ וְאִשָּׁה: וַיִּלָּךְ אֲבִימֶלֶךְ אֶל־תַּבְּצַן וַיַּחַן בְּתַבְּצַן וַיִּלְכְּדָהּ: וּמְגִדָּל־עַז הָיָה בְּתוֹךְ־הָעִיר וַיִּנָּסוּ שָׁמָּה כָּל־הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים וְכָל־בְּעֻלֵי הָעִיר וַיִּסְגְּרוּ בְּעָרֶם וַיֵּעַלוּ עַל־גֵּג הַמְּגִדָּל:

מִן תּוֹקְפָא דְאַרְעָא וּמִשְׁרִיתָא קְרָא אֲתֵיא מְאוּרַח מִיִּשְׁר מְעוֹנְכִיא: וַאֲמַר לִיהִ זָבֹל זָבֹל אֵיזֵן אֲנִיזֵן פִּתְנָמְד דִּי אֲתָ אֲמַר מִן אֲבִימֶלֶךְ אַרְי נִפְלַחְנִיה הֲלֵא דִין עֲמָא דְקִצְתָא בֵּית פּוֹק פְּעֵן וְאַנְח קִרְבָּא בֵּיה: וּנְפַק גַּעַל קְרָם יִתְבִי שָׁכֶם וְאַנְח קִרְבָּא בְּאֲמִימֶלֶךְ: וַרְדִּפִּיה אֲבִימֶלֶךְ וַאֲפַד מִן קְרָמוּהִי וַנִּפְּלוּ קְטוּלִין סְבִיאִין עַד מְעֻלְנָא דְהַרְעָא: וַיִּתֵּיב אֲבִימֶלֶךְ בְּאַרְוֹמָה וְתִרְיָד זָבֹל יֵת גַּעַל וַיִּרַת אַחוּהִי מִלְּמִיתֵב בְּשָׁכֶם: וַהוּהּ בְּיוֹמָא דְבִתְרוּהִי וּנְפַק עֲמָא לְחַקְלָא וַיְחִוִּיאוּ לְאֲבִימֶלֶךְ: וַדְּבַר יֵת עֲמָא וּפְלַגְנוֹן לְתַלְתָּ מִשְׁרָן וּכְמֵן בַּחַקְלָא וַחֲוָא וְהָא עֲמָא נִפְיָק מִן קְרָתָא וְקַם עֲלֵיהוֹן וּמַחְנוֹן: וַאֲבִימֶלֶךְ וְכָל מִשְׁרָן דְּעַמִּיהִי אֲתַנְגִּירוּ וְקָמוּ בְּמַעֲלָנָא דְהַרְעָ קְרָתָא וְתַרְתִּין מִשְׁרָן אֲתַנְגִּירוּ עַל כָּל דִּי בְּחַקְלָא וְקְטוּלוֹן: וַאֲבִימֶלֶךְ אַנְיָח קִרְבָּא בְּקִרְתָּא כָּל יוֹמָא הַהוּא וּכְבִּשׁ יֵרַת קְרָתָא וַיִּת עֲמָא דִּי בָהּ קָטַל וְתַרְעֵ יֵת קְרָתָא וַיִּזְרַע מֶלֶח: וַיִּשְׁמְעוּ כָּל יִתְבִי מְגִדָּל שָׁכֶם וַאֲתוּ לְצָרִיחַ בֵּיתֵאל לְמִנְזֹר קִיס: וַאֲתַחֲוֹדָה לְאֲבִימֶלֶךְ אַרְי אֲתַכְנִשׁוּ כָּל יִתְבִי מְגִדָּל שָׁכֶם: וְסִלִּיק אֲבִימֶלֶךְ לְטוּרָא דְצִלְמוֹן הוּא וְכָל עֲמָא דִּי עִמִּיהִ וַנְּסִיב אֲבִימֶלֶךְ יֵת כּוּלְבֵיָא בְּיָדֵיהּ וַיִּקַּח סוֹכֵת אֲעִין וַנִּטְלָה וַשְׁוִי עַל פִּתְפוּהִי וַאֲמַר לְעֲמָא דִּי עִמִּיהִ מַה חֲזִיתוֹן עֲבַדְרִית אַחוּהִי עֲבִידוּ כְּתוּי: וַקְצוּ אֶף כָּל עֲמָא גְבַר סוֹכִיָּה וַאֲזוּלוּ בְּתַר אֲבִימֶלֶךְ וַשְׁוִיֵּהוּ עַל צָרִיחַ וַאֲדִלְקוּ עֲלֵיהוֹן יֵרַת צָרִיחַ בְּנוֹרָא וַאֲתַקְטְלוּ אֶף כָּל אֲנָשֵׁי מְגִדָּל שָׁכֶם כַּאֲלֶף גְּבַר וַאֲתַתָּא: וַאֲזוּל אֲבִימֶלֶךְ לְתַבְּצַן וַיִּשְׂרָא בְּתַבְּצַן וּכְבִּשָׁהּ: וּמְגִדָּל רַתְקִיף הוּדָה בְּנוֹ קְרָתָא וַאֲפִיכוּ לְתַמְּן כָּל גְּבַרְיָא וְנִשְׂיָא וְכָל יִתְבִי קְרָתָא וַאֲנִיפּוּ בְּאִפְּהוֹן וְסִלְקוּ עַל אֲגַר מְגִדָּלָא:

והוא אחיו ה' בקריאה וסמ' וישב יוסף את אביו ואת אחיו: ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו: האמר לאביו ולאמו לא ראתיו: וישב אבימלך בארומה: ואקח את יאנוה בן ירמיהו בן חבצניה: ונמסר גם בסדר ויש: ואת העם יב וסמ' נמסר בסדר שלה לך: קרדמות ג בליש' וסמ' ועל אבימלך הר צלמון:

רלבג

ויגרש געל שהי' עוזר לחנסי שכס ונלחם בעבורם עם חבימלך ונראה כי היו מקצת חנסי העיר כומכי' ידי זבול כי חבימלך היה אחיהם וכאשר ראו כי גברה יד חבימלך חזקו ידי הסומכים זבול ורפנו ידי העם אשר כנגדו וגרשו געל משבת בשכס: והראשים אשר עמו: לא היה חלח רחש אחד עמו שהרי חנה חותם לשלטה ראשים וסני הראשים פשטו על כל אשר בשד' וחבימלך גרשם השלישי אשר עמו פשטו ככה העיר עד שעמדו פתח שער העיר והראש שהיה עם חבימלך היו בהם חנסי גדולים לפיכך חמר והראשים אשר עמו: בעלי מגדל שכס: חדוני מגדל שכס לא היו בעיר כשלא ח חבימלך העיר וכאשר שמעו הלכו חל כריח בית חל להמלט בכריח ההוא וכריח כמו מגדל כמו וככלעים ובכריחים ושם המקום שהיה בו זה הכריח בית חל כריח ודעת יונתן כי כריח בית חל שם המקום: וכירוש כריח שבו חל היה לכרות כריח עמסה וכתי וחתנו לכריח בית חל ל למינזר קייס: שוכת עזים: שוכה כמו עקף וכן במשנה חבל לא יקח את השוכה על מנת ליתן דמים: שוכה: כמו שוכתו כמו נזרס לבלות שחול שהוא כמו נזררס חו הוא משקל אחד סך בשקל בור: פלח

פי' רבו ישעיהו מעט טבור הארץ פי' מקום היה ממוצע בין העיירות שמעט היו נוטים זה לעיר זו וזה לעיר זו כמו פרשת דרכים: כל בעלי מגדל שכס פי' בעלי הקריה שכל העיר תפס והקריה לא תפס עדיין: ויבאו חל כריח בית חל כריח פי' כריח הוא סך הסלע ושם היו בתים בנויים של עיר: ומגדל עז פי' מגדל של עז וחזן פירושו מגדל עז כלומר חזק:

קולה כנחש ילך כי בחול' בסכך עץ קרדמות: ומגדל ו בקריא' וסמ' נמסר ביהושע סימן טו: ומגדל עז ג דסמיכי בליש בקריאה וסמ' ומגדל עז היה בתוך העיר' מגדל עז שם פי' מגדל עז מפני אויב:

רדק

שופטים

רלבג

כלח רכב / חתיבה מרכב שהיא אחת מן הדיחיים והיא העליונה לפיכך נקראת רכב והתחתונה ריחים או טכב : ותרן / בחוריק הרים והמנהג בסבול והוא מבין הפעיל מפעלי הכפל מן קנה רצון או הו' מנחי העין וכן יורעבו וירכבו לשון טבירה וחפטר שנס הוא מפעלי הכפל : פן יאמרנו לי' בעבורי כמו אמרו לו אחי הוא : להושיע את ישראל / שנס אבימלך הושיע את ישראל וחקף על פי שלא נזכר כיון שאמר אחרי אבימלך נראה שנס הוא הושיע ישראל מיד חויביהם וחילו לא כן לא היה חומר אחרי ולא היה כמנהג עם שופטי ישראל ולא כאמר עליו וישר על ישראל : תולע בן פוחה בן דודו חיים ישפכר / כך שמו וכן במקצת נסחאות כתרנומו בר דודו ובמקצת הנוסחאות בר אח אביהי ואם כן הוא ירצה לומר בן דוד אבימלך : ושלסים עיריים להם / כמו ערים ונדרת בו עין הפעל לזוננו עם עיריים שזכר שהוא עין אחד והוא דרך כחות ספור זה להודיע שבת היותו שופט כי גדול היה וכבד בעושר ובכביס וכבוד וכל אחד מבניו היה נכבד רוב' על עיר אחת והעני הוא החמו' הנער כמו חכרי לנפן עירה ועל עיר בן חתונות חולי הם הנכבד' בארצות ההם לרכוב וחפטר נס כן כי עולי ימים מהסו' יקראו גם כן עיריים כי מצאנו בזולתי החמוד ועיר פרח וחפטר לפי שהפרא הוא חמוד הכר : חוות יאיר / חס הם הנזכרים בתורה ויאיר זה הוא יאיר בן מנשה הדבר תימה כי חס כן חיה יאיר יתר משלם מח' סנה' ונכל לומ' כי זה יאיר הנלעדי חיני יאיר בן מנשה והעיר' האלה חכ' חסן חוות יאיר הכתובות בתורה : ולא

רשי

כלח רכב / חתי' חבן של ריחים העליונה הקרויה רכב : ותרן / ותרונן : פן יאמרנו / פן יאמרנו עליו : בן דודו / כך שמו : עיריים / עולים סוסים בחורי : ושלסי' עיריים להם / ושלסי' עיריים בלא חומה להם לכך נקראו עיריים לשון עיריות : חת

כלח רכב / היא חתיבת מרכב והיא אחת מהרתי' והיא העליונה להיותה רוכבת על התחתונה : ושלסי' עיריים להם / ככל הענין בעניני' מתחלפי' על כל הצמות והנה הוא כמו ערים כמו שזכר להם יקראו חות יאיר / ואולם התועל' המניעו' מזה הספור הן חללו : הראשון הוא להודיע שאין ראוי שיתרשל האל / מההכלה מבני רוב שפלות ידו והכנעו לפני החויב אבל ראוי שיתחכם בזה לפי מה שאיפשר ולזה ספר כי בראות ישראל כי מדון באים תמיד ל לשלל ולהשמיט המציון תחבולות ל להמלט מזה לפי מה שאיפשר ולזה עשו המנהגות בהרים ו והמערות והמצדו' כי בהם תשל' להם הצלת מזה כמו שביארנו : השני הוא להודיע עוצם השנאת הסי' בישראל מפני בריתו עם האבות והו' שתקף שסבו ישראל ליו' שלא נכחו להכילם ביד גזעון ומסך לבנו לזה בכמו זה החוכן הנכפח שבה בזה ה הספור וכל זה לחזק ההשגחה בישראל וידמה שבחר הסם ית שמהיה התשועה על יד גזעון למתי סבות האחת כי חולי היה היותו ראוי לזה ה המעשה כי הוא היה גבור חיל והיה נכ' ית ראוי שיעשה הנס על ידו מולתו מישראל חז והב' כי ידמה שהרע שעשו ישראל היה שרשו בבית יואש אביו כי הם היה הבעל ומזבח ה הבעל והאשרה והיה שם פר שהוקצה לעז' ז' סנים ולזה יתכן שהתחיל יואש בזה הטעות וזו אחריי בית ישראל ולפיכך נתינת מוצח הבעל וכריתת

ותשלך ג' וסימ' ותשלך את הילד / ותשלך אשה אחת פלח / ותשלך דברי אחריו' ונסטר גם בסדר וירא : קללת ג' בקריאה וסימ' כי קללת אלהים תלו' ותבוא אליהם קללת יותם בן ירבעל' כן קללת חנם לא תבוא / אך ונסטר גם בסדר כי תצא : דודו ה' מלאים בקריאה וסי' וקם אחרי אבימלך להושיע את

ויבא אבימלך עד הכנרת וילחם בו ויגש עד פתח המנדר לשרפו באש : ותשלך אשה אחת פלח רכב על-ראש אבימלך ותרוץ את-גלגלתו : ויקרא מהרה אל הנער / נשיא כליו ויאמר לו שלף חרבך ומותרני פן יאמרו לי אשה הרגתהו ויקרהו נערו וימרת : ויראו איש-ישראל בימת אבימלך וילכו איש למקמו : וישב אלהים את רעת אבימלך אשר עשה לאביו להרג את-שבעים אחיו : ואת כל-רעת אנשי שכם השיב אלהים בראשם ותבא אליהם קללת יותם בן-ירבעל :

ויקם אחרי אבימלך להושיע את-ישראל תולע בן-פוחה בן-דודו איש יששכר והוא-ישב בשמיר בהר אפרים : וישפט את-ישראל עשרים ושלש שנה וימת ויקבר בשמיר :

ויקם אחריי יאיר הגלעדי וישפט את-ישראל עשרים ושתים שנה : ויהיו לו שלשים בנים רכבים על-שלשים עיריים ושלשים עיריים להם להם יקראו חות יאיר עד היום הזה אשר בארץ הגלעד : וימת יאיר ויקבר בקמון :

וינשאו דודו ונספרו להוציא עצמים / ואחריו אלעזר בן דודו' אלהן בן דודו :

האשרה היה ראוי שיקדם קודם הצלת ישראל מהרע שנפלו בו על זה המרי זה היה חייפטר שיטלם בקלות על יד גזעון לבער הרע מקרבם קודם הלחמם עם מדון השלישי הוא להודיע ענין המופתים אשר עשה העי' על יד נכחו כי באמונתם יתקיימו הפנות התוריות כמו שביאר בספר מו' ובביאורנו לדברי התור' ולזה זכר שעלה האש מן הצור עד המופת ואכלה הבט' והמזו' ושנשא רוח יי' השלחן חלח חסר לא ידע עד אשר הלך מעיני גזעון : הרביעי הוא להודיע כי כשימסך דבר רע ידבר מה ראוי שיסירו הדבר ההוא קוד' שיסתללו בהסרת הרע הנמשך ממנו ולזה ספר שצוה הסי' להרוס מוצח הבעל ולכרו שהוקצה לעז' כדי לבערו וחולס מי שיסתדל בזה התועלת בנולת זה החוכן ידמה למי שירצה לטבול מפני טומאות טרן וטרן בידו כי בזה לא יטהר מטומאתו כלל :

החמישי הוא להודיע שראוי למי שיחוייב לו לעשו' פועל על מה שיסתדל לעשותו באופן אשר יתכן לו לעשות בקלות ולזה ספר כי לא הסכים גזעון לעשו' זה הענין שצוה הענין ביום ימנעהו מזה כל בית אביו וכל בני עירו לרוב היותם שקועים בזה המרי ולזה הסכים לעשות זה הענין בלילה : הששי הוא להודיע שהקדם הסי' ראוי שתהיה בעשרה מישר' לפרסם הענין יותר ולזה זכר שלקח גזעון עשרה חכמי מעבדיו במעשה הדבר הזה מהרסית מוצח הבעל וכריתת האשרה והעלת הכר הסני :

השביעי הוא להודיע כי מי שירצה למנוע דבי' מרב' מה יכבד לו ראוי שיסתדל בחכמה בשיראה שהוא מסכים להם בזה שבעבורו היה התעוררותם לזה הפועל אשר יקשה לו ובזה יקל לו ובזה לו למצוא תואנה למנוע מן המעשה ההוא ולזאת הסבה מצאנו בראובן שלא בקם מחייו שיכחו יוסף וילך לו כי ידע שלא ישמעו אחיו לו לזה חך בקם מהם שלא ישפכו דם אבל שיסמו אותו בבור וסמה ימות מעצמו וכן עשה יואש בזה המקו' להכיל בנו מיד העם המבקשי' אותו להרגו וזה כי לא חמ' להם כי אין לבעל אלהות כי חולי לא ישמעו לו אבל הודה להם שהנח אלוה וזהו צוה אותם שלא יריבו בעבורו כי הם יחסרו בזה מעלתו ויכלתו והתפלל הוא לפניו שיריב הבעל בעצמו לאשר כתן חת מוצחו : השמיני הוא לפרסם ענין המופת' שזכר מענין ירידת הטל על גזת הצמר לבדו והיה על כל הארץ חורב ומענין ירידת הטל על כל הארץ ועל הגז' היה חורב כמו ססא גזעון כי בזה יתקיימו הפנות התוריות כאמרם זל בהאמנת המופתים : התשיעי הוא להודיע שראוי למי שיתחיל במלחמה עם מי שתקוף ממנו שיעשה דבריו בחכמה רל' שאם לא יתבאר לו שיכח לא יימסר עצמו לסכנה ולזה תראה ששאל גזעון אות שיכח קודם שיתיר עצמו להלחם עמה ולפי שהיה קצת ספק באות הראשון שב לשאל אות שני כמו שביארנו עם שביעיו האותות תתחזק האמונה בנביא כמו שביארנו בבאורנו לדברי התור' על מה שאמר והיה חס לא יאמינו לקול האות הראשון וגו' ולזה נכ' כתן הסי' לגזעון אות שלישי שכבר ינצח המלחמה והוא מספר החלום ואת שברו ששמע במחנה מדון : העשירי הוא להודיע שראוי ללחם שלא יערב עם בני חילו מי שהוא ראוי שינוכח כי בהיות האחד מבני החיל מנוצח יכול מורך לב על הנשארים ויהיה זה סבה שיכלו

האשרה היה ראוי שיקדם קודם הצלת ישראל מהרע שנפלו בו על זה המרי זה היה חייפטר שיטלם בקלות על יד גזעון לבער הרע מקרבם קודם הלחמם עם מדון השלישי הוא להודיע ענין המופתים אשר עשה העי' על יד נכחו כי באמונתם יתקיימו הפנות התוריות כמו שביאר בספר מו' ובביאורנו לדברי התור' ולזה זכר שעלה האש מן הצור עד המופת ואכלה הבט' והמזו' ושנשא רוח יי' השלחן חלח חסר לא ידע עד אשר הלך מעיני גזעון : הרביעי הוא להודיע כי כשימסך דבר רע ידבר מה ראוי שיסירו הדבר ההוא קוד' שיסתללו בהסרת הרע הנמשך ממנו ולזה ספר שצוה הסי' להרוס מוצח הבעל ולכרו שהוקצה לעז' כדי לבערו וחולס מי שיסתדל בזה התועלת בנולת זה החוכן ידמה למי שירצה לטבול מפני טומאות טרן וטרן בידו כי בזה לא יטהר מטומאתו כלל :

החמישי הוא להודיע שראוי למי שיחוייב לו לעשו' פועל על מה שיסתדל לעשותו באופן אשר יתכן לו לעשות בקלות ולזה ספר כי לא הסכים גזעון לעשו' זה הענין שצוה הענין ביום ימנעהו מזה כל בית אביו וכל בני עירו לרוב היותם שקועים בזה המרי ולזה הסכים לעשות זה הענין בלילה : הששי הוא להודיע שהקדם הסי' ראוי שתהיה בעשרה מישר' לפרסם הענין יותר ולזה זכר שלקח גזעון עשרה חכמי מעבדיו במעשה הדבר הזה מהרסית מוצח הבעל וכריתת האשרה והעלת הכר הסני :

השביעי הוא להודיע כי מי שירצה למנוע דבי' מרב' מה יכבד לו ראוי שיסתדל בחכמה בשיראה שהוא מסכים להם בזה שבעבורו היה התעוררותם לזה הפועל אשר יקשה לו ובזה יקל לו ובזה לו למצוא תואנה למנוע מן המעשה ההוא ולזאת הסבה מצאנו בראובן שלא בקם מחייו שיכחו יוסף וילך לו כי ידע שלא ישמעו אחיו לו לזה חך בקם מהם שלא ישפכו דם אבל שיסמו אותו בבור וסמה ימות מעצמו וכן עשה יואש בזה המקו' להכיל בנו מיד העם המבקשי' אותו להרגו וזה כי לא חמ' להם כי אין לבעל אלהות כי חולי לא ישמעו לו אבל הודה להם שהנח אלוה וזהו צוה אותם שלא יריבו בעבורו כי הם יחסרו בזה מעלתו ויכלתו והתפלל הוא לפניו שיריב הבעל בעצמו לאשר כתן חת מוצחו : השמיני הוא לפרסם ענין המופת' שזכר מענין ירידת הטל על גזת הצמר לבדו והיה על כל הארץ חורב ומענין ירידת הטל על כל הארץ ועל הגז' היה חורב כמו ססא גזעון כי בזה יתקיימו הפנות התוריות כאמרם זל בהאמנת המופתים : התשיעי הוא להודיע שראוי למי שיתחיל במלחמה עם מי שתקוף ממנו שיעשה דבריו בחכמה רל' שאם לא יתבאר לו שיכח לא יימסר עצמו לסכנה ולזה תראה ששאל גזעון אות שיכח קודם שיתיר עצמו להלחם עמה ולפי שהיה קצת ספק באות הראשון שב לשאל אות שני כמו שביארנו עם שביעיו האותות תתחזק האמונה בנביא כמו שביארנו בבאורנו לדברי התור' על מה שאמר והיה חס לא יאמינו לקול האות הראשון וגו' ולזה נכ' כתן הסי' לגזעון אות שלישי שכבר ינצח המלחמה והוא מספר החלום ואת שברו ששמע במחנה מדון : העשירי הוא להודיע שראוי ללחם שלא יערב עם בני חילו מי שהוא ראוי שינוכח כי בהיות האחד מבני החיל מנוצח יכול מורך לב על הנשארים ויהיה זה סבה שיכלו

האשרה היה ראוי שיקדם קודם הצלת ישראל מהרע שנפלו בו על זה המרי זה היה חייפטר שיטלם בקלות על יד גזעון לבער הרע מקרבם קודם הלחמם עם מדון השלישי הוא להודיע ענין המופתים אשר עשה העי' על יד נכחו כי באמונתם יתקיימו הפנות התוריות כמו שביאר בספר מו' ובביאורנו לדברי התור' ולזה זכר שעלה האש מן הצור עד המופת ואכלה הבט' והמזו' ושנשא רוח יי' השלחן חלח חסר לא ידע עד אשר הלך מעיני גזעון : הרביעי הוא להודיע כי כשימסך דבר רע ידבר מה ראוי שיסירו הדבר ההוא קוד' שיסתללו בהסרת הרע הנמשך ממנו ולזה ספר שצוה הסי' להרוס מוצח הבעל ולכרו שהוקצה לעז' כדי לבערו וחולס מי שיסתדל בזה התועלת בנולת זה החוכן ידמה למי שירצה לטבול מפני טומאות טרן וטרן בידו כי בזה לא יטהר מטומאתו כלל :

החמישי הוא להודיע שראוי למי שיחוייב לו לעשו' פועל על מה שיסתדל לעשותו באופן אשר יתכן לו לעשות בקלות ולזה ספר כי לא הסכים גזעון לעשו' זה הענין שצוה הענין ביום ימנעהו מזה כל בית אביו וכל בני עירו לרוב היותם שקועים בזה המרי ולזה הסכים לעשות זה הענין בלילה : הששי הוא להודיע שהקדם הסי' ראוי שתהיה בעשרה מישר' לפרסם הענין יותר ולזה זכר שלקח גזעון עשרה חכמי מעבדיו במעשה הדבר הזה מהרסית מוצח הבעל וכריתת האשרה והעלת הכר הסני :

השביעי הוא להודיע כי מי שירצה למנוע דבי' מרב' מה יכבד לו ראוי שיסתדל בחכמה בשיראה שהוא מסכים להם בזה שבעבורו היה התעוררותם לזה הפועל אשר יקשה לו ובזה יקל לו ובזה לו למצוא תואנה למנוע מן המעשה ההוא ולזאת הסבה מצאנו בראובן שלא בקם מחייו שיכחו יוסף וילך לו כי ידע שלא ישמעו אחיו לו לזה חך בקם מהם שלא ישפכו דם אבל שיסמו אותו בבור וסמה ימות מעצמו וכן עשה יואש בזה המקו' להכיל בנו מיד העם המבקשי' אותו להרגו וזה כי לא חמ' להם כי אין לבעל אלהות כי חולי לא ישמעו לו אבל הודה להם שהנח אלוה וזהו צוה אותם שלא יריבו בעבורו כי הם יחסרו בזה מעלתו ויכלתו והתפלל הוא לפניו שיריב הבעל בעצמו לאשר כתן חת מוצחו : השמיני הוא לפרסם ענין המופת' שזכר מענין ירידת הטל על גזת הצמר לבדו והיה על כל הארץ חורב ומענין ירידת הטל על כל הארץ ועל הגז' היה חורב כמו ססא גזעון כי בזה יתקיימו הפנות התוריות כאמרם זל בהאמנת המופתים : התשיעי הוא להודיע שראוי למי שיתחיל במלחמה עם מי שתקוף ממנו שיעשה דבריו בחכמה רל' שאם לא יתבאר לו שיכח לא יימסר עצמו לסכנה ולזה תראה ששאל גזעון אות שיכח קודם שיתיר עצמו להלחם עמה ולפי שהיה קצת ספק באות הראשון שב לשאל אות שני כמו שביארנו עם שביעיו האותות תתחזק האמונה בנביא כמו שביארנו בבאורנו לדברי התור' על מה שאמר והיה חס לא יאמינו לקול האות הראשון וגו' ולזה נכ' כתן הסי' לגזעון אות שלישי שכבר ינצח המלחמה והוא מספר החלום ואת שברו ששמע במחנה מדון : העשירי הוא להודיע שראוי ללחם שלא יערב עם בני חילו מי שהוא ראוי שינוכח כי בהיות האחד מבני החיל מנוצח יכול מורך לב על הנשארים ויהיה זה סבה שיכלו

האשרה היה ראוי שיקדם קודם הצלת ישראל מהרע שנפלו בו על זה המרי זה היה חייפטר שיטלם בקלות על יד גזעון לבער הרע מקרבם קודם הלחמם עם מדון השלישי הוא להודיע ענין המופתים אשר עשה העי' על יד נכחו כי באמונתם יתקיימו הפנות התוריות כמו שביאר בספר מו' ובביאורנו לדברי התור' ולזה זכר שעלה האש מן הצור עד המופת ואכלה הבט' והמזו' ושנשא רוח יי' השלחן חלח חסר לא ידע עד אשר הלך מעיני גזעון : הרביעי הוא להודיע כי כשימסך דבר רע ידבר מה ראוי שיסירו הדבר ההוא קוד' שיסתללו בהסרת הרע הנמשך ממנו ולזה ספר שצוה הסי' להרוס מוצח הבעל ולכרו שהוקצה לעז' כדי לבערו וחולס מי שיסתדל בזה התועלת בנולת זה החוכן ידמה למי שירצה לטבול מפני טומאות טרן וטרן בידו כי בזה לא יטהר מטומאתו כלל :

החמישי הוא להודיע שראוי למי שיחוייב לו לעשו' פועל על מה שיסתדל לעשותו באופן אשר יתכן לו לעשות בקלות ולזה ספר כי לא הסכים גזעון לעשו' זה הענין שצוה הענין ביום ימנעהו מזה כל בית אביו וכל בני עירו לרוב היותם שקועים בזה המרי ולזה הסכים לעשות זה הענין בלילה : הששי הוא להודיע שהקדם הסי' ראוי שתהיה בעשרה מישר' לפרסם הענין יותר ולזה זכר שלקח גזעון עשרה חכמי מעבדיו במעשה הדבר הזה מהרסית מוצח הבעל וכריתת האשרה והעלת הכר הסני :

השביעי הוא להודיע כי מי שירצה למנוע דבי' מרב' מה יכבד לו ראוי שיסתדל בחכמה בשיראה שהוא מסכים להם בזה שבעבורו היה התעוררותם לזה הפועל אשר יקשה לו ובזה יקל לו ובזה לו למצוא תואנה למנוע מן המעשה ההוא ולזאת הסבה מצאנו בראובן שלא בקם מחייו שיכחו יוסף וילך לו כי ידע שלא ישמעו אחיו לו לזה חך בקם מהם שלא ישפכו דם אבל שיסמו אותו בבור וסמה ימות מעצמו וכן עשה יואש בזה המקו' להכיל בנו מיד העם המבקשי' אותו להרגו וזה כי לא חמ' להם כי אין לבעל אלהות כי חולי לא ישמעו לו אבל הודה להם שהנח אלוה וזהו צוה אותם שלא יריבו בעבורו כי הם יחסרו בזה מעלתו ויכלתו והתפלל הוא לפניו שיריב הבעל בעצמו לאשר כתן חת מוצחו : השמיני הוא לפרסם ענין המופת' שזכר מענין ירידת הטל על גזת הצמר לבדו והיה על כל הארץ חורב ומענין ירידת הטל על כל הארץ ועל הגז' היה חורב כמו ססא גזעון כי בזה יתקיימו הפנות התוריות כאמרם זל בהאמנת המופתים : התשיעי הוא להודיע שראוי למי שיתחיל במלחמה עם מי שתקוף ממנו שיעשה דבריו בחכמה רל' שאם לא יתבאר לו שיכח לא יימסר עצמו לסכנה ולזה תראה ששאל גזעון אות שיכח קודם שיתיר עצמו להלחם עמה ולפי שהיה קצת ספק באות הראשון שב לשאל אות שני כמו שביארנו עם שביעיו האותות תתחזק האמונה בנביא כמו שביארנו בבאורנו לדברי התור' על מה שאמר והיה חס לא יאמינו לקול האות הראשון וגו' ולזה נכ' כתן הסי' לגזעון אות שלישי שכבר ינצח המלחמה והוא מספר החלום ואת שברו ששמע במחנה מדון : העשירי הוא להודיע שראוי ללחם שלא יערב עם בני חילו מי שהוא ראוי שינוכח כי בהיות האחד מבני החיל מנוצח יכול מורך לב על הנשארים ויהיה זה סבה שיכלו

ותקצר נפשו בעמל ישראל לא תי לרחק התאריש מהבורח ית כמו שכתבנו ולא מזה דרך לכרסו והניחו מלתרנס והחכם הגדול רבי משה פר מיימון זל פי' נפשו רצונו ופי' תקצר נפשו יחדל רצונו מלהגדיל עמל ישראל כי בתחילה כפעשו הרע בעיניו היה חפזו בעמלם ובצרתם וכסקרה להם מה שקרה צרות רבות ורעות וככענו ושבו אל יי ועבדוהו רחם עליהם וחדל רצונו מלהגדיל עוד עמלם ובי' בעמלם כמו מ' והנותר בכשר ובלחם כג' וכאזרח הארץ והדומים להם ולפי דעתי כי בעמל כמשמעו ופירוש ותקצר נפשו כמו המו מצי לו וכן ויתעב אל לבו והכל הוא שרץ משל ודברה מורה כלטון בני חדם: ויחזו בגלעד' היה העיר שלכדו בני מכיר בן מנשה ועתה נחשבו בני עמון וחזו בגלעד שחשבו ללכדה וכשרחו בני ישראל זה נחשבו וחזו במצפה להלח' בבני עמון וכיון שנחשבו בני ישראל חללו להם בני עמון ושבו להם לארצם ויפת' כשפלה מלחמים אל ארץ בני עמון שלח וכן כשהלך להלחם אל ארץ בני עמון הלך כמו שאמר וממשה גלעד עבר בני עמון כי לא נחשם בארץ הגלעד כי כבד הלכו להם: בן פלגש זונה' בן פלגש גלעד היה ונקראת זונה לפי שאי' עם בעלה בכתיבה וקדושי' והיא כמו הזונה ואף על פי שהיא מיוחדת לו לית בונדקיהא כמו שתרגם נכ' רחב הזונ' פונדקית' או הו' הענין בעמלם כי הזונה כמו הפונדקית שפונדקת עממה ובתרגום של תוספתא דא' היא כיומא הו' בישראל מלקדמין דלא מייסדחא חסנתא מסבטא לשבטא וככן לא הו' יכול גבר למיכס חיתתא דלא מסבטא וכל הו' חיתתא דרחמא גבר דלא מסבטא' הו' כפקא מבי נשא בלא חסנתא והו' חש' קרן לה פונדקיתא דרחמינת גברא דלא מסבטא' וכן הו' ליה לאימיה ד'פתח גומה כי הצריכו כל זה למתרגם לפי שאמר לא תחל בבית חביו כי בן חשה אהרת חתה וכן תרג' חרי בר חיתתא מסבטא חמורי חת' ולפירושו יהיה פי' לא תחל לבי סהיה בן פלגש והו' בן חשה אהרת לבי' הו' חומר' שלא יחל עממה ושלא כדון הו' מנרשין חתו כי בן הפלגש יורש כמו שאמרנו דול מ' שיש לו בן מכל מיקום בנ' הוא לכל דבר חוק ממי שיש לו מן השפחה ומן הכסרית ונאמר לכל דבר למאי הלכתא לירשו ולשמא לו וכן אמר להם יפתח ותברסוני מבית חבי כלומ' בעינת עמדי שלא כדון: בארץ טוב' חזון הארץ היה שמו טוב ית' בארע טוב וכן חס' יגאלך טוב: לפני

רשי

ותקצר נפשו בעמלו כו כביכול לא היה דחבת מיקום לסבול ולכב' סס צרה שהיה לו בעמל ישראל: ויבעקו נחשמו עי' כרוו: ויחמו בני עמון' היה האמורה למעלה: חת כל דברו התחילי סביניהם: לפני

רלבנ

והנה קצר רצון הס' מהושיע אותם תסועה שלימה כמו הענין ב' בתסועות הקולמות בסבת עמל ישראל חמד זה על דברה מורה כלטון בני חדם שהם כחילו סבבו לפי עמל ויגיעות להצילם ולשוב להצילם פעמים רבות מחד היו' סוכי במרים ככלב שב על קיחו וכחילו להלחמו על זה' חו עכין עמל מנעין ס' סקר וכוב כמו עמלואן וירדה בזה כי בסבת הסקר והכוב סבחר בו ישראל והו' עבדס ח' חלה' חמרי קצר רצון הס' מהושיע אותם תסוע' שלימה כמו הענין בתסועות הקולמות ולזה לא חמ' להם בזה הענין ויקס' ו' ונ' והל' סכר כי יפתח היה בן חשה זונה ופי' בו סכר היה בן חשה שהיתה מסבט אחר ולפי שלא נשאת לאחד מבני השבט קראה זונה להיות כוטה ממה טרואי להנשא לאחד ממשפחתה כדי שלא תסוב כחלה מומטה למטה והנה נפשו גלעד חשה אהרת מסבטו והיו לו בנים ממנה ובני חאם' הו' סכבו על יד זקני גלעד שלא יחל יפתח עמה בבית ח' חביהם והיה זה עולכי היה דלוי שירס עממה' והנה ברת יפתח מבני חחיו וישב בארץ ח' ששמו טוב ויתלקטו חליו חכמים רקים ויחלו עמו וידמה ש'פתח היה מ' מנהיגם והיו הולכים למלחמה תמיד ומסס חפרו חלכס' ולפי שכתב נתבאר לוקני גלעד שהיה יפתח מכליה במלחמותיו באו חל' וחמרו לו סהיה להם לקצין חס' יהיה נלח' בעבורם בבני עמון וזוה התחילי קבלו יפתח להלחם בבני עמון וחמרו כל חלו הדברים לכני' ח' חזה לומר סכבר חמרו ס' יהיה שומע בינותס חס' לא יקיימו מה שקבלו עליהם' והנה

ותקצר נפשו בעמל ישראל ויהי כי הציקה לו ותחלצו' וגם נפשו בהלדה' בעמל ב' ישראל' אגוש: ויפתח ג' וס' נמסר ביוחשע סימן טו: והייתה ג' מלאים

ויאמרו בני ישראל אל יהוה חטאנו עשה אתה לנו ככל הטוב בעיניך אך הצילנו נא היום הזה: ויסירו את אל חי הנכר מקרבם ויעבדו את יהוה ותקצר נפשו בעמל ישראל:

ויבעקו בני עמון וחזו בגלעד ויחספו בני ישראל ויחזו במצפה: ויאמרו העם שרי גלעד איש אל רעהו מי האיש אשר יחל להלחם בבני עמון יהיה לראש לכל ישיבי גלעד:

ויפתח הגלעדי היה גבור חיל והוה בן אשר זונה וילד גלעד ארתי יפתח: ותלד אשת גלעד לו בנים ויגדלו בני האשה ויגרשו את יפתח ויאמרו לו לא תנחל בבית אבינו כי בן אשה אחרת אתה: ויברח יפתח מפני אחיו וישב בארץ טוב ויתלקטו אל יפתח אנשים ריקים ויצאו עמו:

ויהי מימים וילחמו בני עמון עם ישראל: ויהי כאשר נלחמו בני עמון עם ישראל וילכו זקני גלעד לקחת את יפתח מארץ טוב:

ויאמרו ליפתח לכה והייתה לנו לקצין ונלחמה בבני עמון: ויאמר יפתח לזקני גלעד הלא אתם שנאתם אותי ותגרשוני מבית אבי ומדוע באתם אלי עתה כאשר צר לכם: ויאמרו זקני גלעד אל יפתח לכן עתה שבנו אליך והלכת עמנו ונלחמת בבני עמון והיית לנו לראש לכל ישיבי גלעד:

ויאמר יפתח אל זקני גלעד אם משיבים אתם אותי להלחם בבני עמון ונתן יהוה אותם לפני אנכי אהיה לכם לראש: ויאמרו זקני גלעד אל יפתח יהוה יהיה שמע בינותינו אם לא כדברך בן נעשה: וילד יפתח עם זקני גלעד וישימו העם אותו עליהם לראש ולקצין וידבר יפתח את כל דבריו

ויאמרו בני ישראל קרם יי חבנא עביר את לנא ככל דתקין קרנא ברם שובנא כען יומא דין: ואעדיו ית טעות עממא מביניהון ופלו קרם יי ועקרת נפשיה ב בעמל ישראל:

ואתכנישו בני עמון ושרו בגלעד ואתכנישו בני ישראל ושרו במצפה: ויאמרו עמא רברבי גלעד גבר לחבריה מן גברא דישרי לאנחא קרנא בבני עמון יהי לריש לכל יתבי גלעד:

גלערא הוה גבר חילא והוה בר אתתא פונדקיתא ואוליד גלעד ית יפתח: וילדת אתת גלעד ליה בנין ורביאו בני אתתא ותרבו ית יפתח ואמרו ליה ל' תהסין בבית אבונא חרי בר אתתא אוחרי את: וערק יפתח מן קרם אתתה וימיב בארעא טבא ואתכנישו לית יפתח גברין ס' סריקין ונפקו עמיה:

והוה מזמן וזמן ואמחו קרבא בני עמון עם ישראל: והוה בר אמחו קרבא בני עמון עם ישראל ואולו סבי גלעד ל למדבר ית יפתח בארע טב:

ויאמרו ליפתח אתה ותהי לנא לרבא ונגיית קרבא בבני עמון: ויאמר יפתח לסבי גלעד הלא אתון סגיתון יתי ותרכבוני בבית אבא ומא דין אתיתון לתי כען בר עקת לכו: ויאמרו סבי גלעד ליפתח בכין כען תבנא לותד ותהד עמנא ותגיה קרבא בבני עמון ותהי לנא לריש לכל יתבי גלעד: ויאמר יפתח לסבי גלעד אם מתיבין אתון יתי לאנחא קרבא בבני עמון וימסר יי ותהון קרמי אנא אהו לכו לריש: ויאמרו סבי גלעד ליפתח מימרא ד' יהי סהיד ביננא אם לא כפתנמד בן נעביר:

ואל יפתח עם סבי גלעד ומנאו עמא יתיה עליהון לריש ולרבא וסדר יפתח ית כל פתגמיה ק

למלחמה תמיד ומסס חפרו חלכס' ולפי שכתב נתבאר לוקני גלעד שהיה יפתח מכליה במלחמותיו באו חל' וחמרו לו סהיה להם לקצין חס' יהיה נלח' בעבורם בבני עמון וזוה התחילי קבלו יפתח להלחם בבני עמון וחמרו כל חלו הדברים לכני' ח' חזה לומר סכבר חמרו ס' יהיה שומע בינותס חס' לא יקיימו מה שקבלו עליהם' והנה

עמון וחזו בגלעד שחשבו ללכדה וכשרחו בני ישראל זה נחשבו וחזו במצפה להלח' בבני עמון וכיון שנחשבו בני ישראל חללו להם בני עמון ושבו להם לארצם ויפת' כשפלה מלחמים אל ארץ בני עמון שלח וכן כשהלך להלחם אל ארץ בני עמון הלך כמו שאמר וממשה גלעד עבר בני עמון כי לא נחשם בארץ הגלעד כי כבד הלכו להם: בן פלגש זונה' בן פלגש גלעד היה ונקראת זונה לפי שאי' עם בעלה בכתיבה וקדושי' והיא כמו הזונה ואף על פי שהיא מיוחדת לו לית בונדקיהא כמו שתרגם נכ' רחב הזונ' פונדקית' או הו' הענין בעמלם כי הזונה כמו הפונדקית שפונדקת עממה ובתרגום של תוספתא דא' היא כיומא הו' בישראל מלקדמין דלא מייסדחא חסנתא מסבטא לשבטא וככן לא הו' יכול גבר למיכס חיתתא דלא מסבטא וכל הו' חיתתא דרחמא גבר דלא מסבטא' הו' כפקא מבי נשא בלא חסנתא והו' חש' קרן לה פונדקיתא דרחמינת גברא דלא מסבטא' וכן הו' ליה לאימיה ד'פתח גומה כי הצריכו כל זה למתרגם לפי שאמר לא תחל בבית חביו כי בן חשה אהרת חתה וכן תרג' חרי בר חיתתא מסבטא חמורי חת' ולפירושו יהיה פי' לא תחל לבי סהיה בן פלגש והו' בן חשה אהרת לבי' הו' חומר' שלא יחל עממה ושלא כדון הו' מנרשין חתו כי בן הפלגש יורש כמו שאמרנו דול מ' שיש לו בן מכל מיקום בנ' הוא לכל דבר חוק ממי שיש לו מן השפחה ומן הכסרית ונאמר לכל דבר למאי הלכתא לירשו ולשמא לו וכן אמר להם יפתח ותברסוני מבית חבי כלומ' בעינת עמדי שלא כדון: בארץ טוב' חזון הארץ היה שמו טוב ית' בארע טוב וכן חס' יגאלך טוב: לפני

מסדה דמלאים וס' ויאמרו ליפתח לכה והייתה לנו לקצין אתה הייתה המוציא והמביא את ישראל דשמואל אם תחוק מסני אדם והייתה לי לישועה את עבדת אתי והיית כתיב' ושאר א והיית כתיב: לראש ה' בספרא וס' רחם רחמתיס לראש גבר שלל צבעי לסיסר' ויאמרו העם שרי גלעד' ויאמרו זקני גלעד אל יפתח דבתרהא אם משיבי אתם גלעד וישימו העם אותו: בינותינו ג בקריא ב' סל וא' חס' וס' ראד ראנו כי היה יי עמך' כי ער הוא בינותינו יי היה שומע בינותינו אם לא ברברך' כשעתא חס':

לפניו במצפה למקו שנחמנו כולם שהשגינה שורה על רוב ציבור: עדים סוף
 בדדומה של חרץ חלוש וחרץ חלוש בדדומה של חרץ כנען: אעברה בארץ
 מזרוע לכפון ליכנס לחרץ כנען: ונס אל מלך מואב: שהיתה חרצו בסוף
 חרץ חלוש במזרח של חלוש ובדרומה של חרץ ישראל: ולא חכה: משה

רמיה בתורה כאשר
 עשו לי בני עשו ה
 היושבים בשעיר ו
 והמואבים היושבים
 בער כסם שחלוש לא
 נתנו לעבור כך מואב
 לא נתנו לעבור:
 וילך במדבר מן
 המערב למזר במיזר
 דרומי של חרץ ומואב:
 ויסב את חרץ חלוש
 כל דרומה ואת חרץ
 מואב כל דרומה ו
 וכשהגיע למקצוע ד
 דרומי מזרחי פנה אל
 הכפון לסבוב את מיזר
 המזרחי: ויבא
 ממזרח שמש של חרץ
 מואב: ויחנן בעבר
 חרצו, לכוף מזרח
 של חרץ מואב וסם
 התחילה חרץ סיחון
 וענב וכיבשו עבר ה
 הירדן במזרח חרץ
 כנען ועברו הירדן ו
 ונכנסו לה לחרץ כנען
 דרך המזרח: ויירשו

רלבג

והנה שלח יפתח מ
 מלחכים אל מלך בני
 עמון והדחה לו בסוף
 הענין כי חין לו ת
 תרעומת כלל על
 ישראל מזד החרץ
 שלקח ישראל בעלותו
 ממוכרים מארצו על
 יבוק ועד הירדן ונזמ'
 פי לא לקחה ישראל
 מבני עמון אבל לקחה
 מסיחון מלך האמורי
 וירמה ששלח לו ב
 בראשי הדברי השני'
 כה אמר יפתח כי א
 חולי יפתח היה
 מפורסם ביניהם ב
 בגבורה ורצה מפני זה
 להודיעו כי הו' המוסל
 על ישראל כדי שיסמר
 מלך בני עמון מ
 מלהלחם עם ישראל
 נאמר לו על דד הלעב
 הלא את אשר ירשך
 כמום חלהך אותו
 תירש כי לא יכול כמום
 חלהים להציל מיד

לפני יהוה במצפה:

וישלח יפתח מלאכים אל מלך בני
 עמון לאמר מה לי ולך כי באת אלי
 להלחם בארצי: ויאמר מלך בני
 עמון אל מלאכי יפתח בילקח
 ישראל את ארצי בעלותו ממצרים
 מארנו ועד היבק ועד הירדן ועתה
 השיבה אתהן בשלום: ויוסף עוד
 יפתח וישלח מלאכים אל מלך בני
 עמון: ויאמר לו כה אמר יפתח לא
 לקח ישראל את ארץ מואב ואת
 ארץ בני עמון: כי בעלותם ממצרים
 וילך ישראל במדבר ערבים סוף
 ויבא קדשה: וישלח ישראל
 מלאכים אל מלך אדום לאמר
 אעברה נא בארצי ולא שמע מלך
 אדום וגם אל מלך מואב שלח ולא
 אבה וישב ישראל בקדש: וילך
 במדבר ויסב את ארץ אדום ואת
 ארץ מואב ויבא ממזרח שמש לחרץ
 מואב ויחנן בעבר ארנון ולא באו
 בגבול מואב כי ארנון גבול מואב:
 וישלח ישראל מלאכים אל
 סיחון מלך האמורי מלך חשבון
 ויאמר לו ישראל נעברה נא בארצי
 עד מקומי: ולא האמין סיחון את
 ישראל עבר בגבולו ויאסף סיחון
 את כל עמו ויחנן ביהצה וילחם
 עם ישראל: ויתן יהוה אל היישראל
 את סיחון ואת כל עמו ביד ישראל
 ויבוש וירש ישראל את כל ארץ
 האמרי וישב הארץ ההיא:

ולך בקריא וסימ' מה לי ולך כי באת אלי
 ותאמר אל אליהו: לך אל נביאי אבך: מה לי ולך מלך
 יהודה ורדה: ויאמר יב סבירין ויאמרו וסי' ויאמר מצרים אנוסדו: ויאמר בני גד ובני ראובן קדמא'
 ויאמר שר סכור: ויאמר כה אמר יפתח: ויאמר הגה בניות ברמה: כי לא מצאתם בידי מאומה: שלום

קדם יי במצפה:
 ושלח יפתח אנדרין
 לות מלכא דבני עמון למימר מה
 לי ולך ארי אתימא לותי לאנחא
 קרבא בארעי: ויאמר מלכא
 דבני עמון לאונדרי יפתח ארי נסיב
 ישראל ית ארעי במסקיה ממצרים
 מארנונא ועד יובקא ועד ירדנא
 וכען אתיב יתהן בשלום:
 ואוסף עוד יפתח ושלח אנדרין
 לות מלכא דבני עמון: ויאמר
 ליה כרגן אמר יפתח לא נסיב
 ישראל ית ארעא דמואב וית
 ארעא בני עמון: ארי במסקהון
 ממצרים ואול ישראל במדברא
 עד יפא דסוף ואתא לרקם:
 ושלח ישראל אנדרין לות מלכא
 דאדום למימר אעבר כען בארעך
 ולא שמע מלכא דאדום ואף
 לות מלכא דמואב שלח ולא
 קבל ויתיב ישראל ברקם:
 ואול במדברא ואקיף ית ארע
 אדום וית ארע מואב ואתו מ
 ממדנח שמשא לארעא דמואב
 ושרו בעברא דארנון ולא עלו
 בתחום מואב ארי ארנון תחום
 מואב: וישלח ישראל אנדרין
 לות סיחון מלכא דאמורא מלכא
 דחשבון ואמר ליה ישראל נעבר
 כען בארעך עד אתרי: ולא
 הימין סיחון ית ישראל למעבר
 בתחומיה וכנש סיחון ית כל עמיה
 ושרו ביהצה ואניח קרבא עם
 ישראל: ומסר יי אלהא דישאל ית
 סיחון וית כל עמיה בידא דישאל
 ומחונן וירית ישראל ית כל ארע
 אמורא יתיב ארעא ההיא:

בואך, כה אמר בן הדד, ויהוה יצא אל עבדי אדני, ויאמר אפרים אך עשרתי, והאמצים יצאו ויבקשו
 (עיין פס' מעות): וגבלו בגבולו חס בקריאה וסימ' נמסר בסדר חיי:

לפניו במצפה, במקו שהיה שם ביתו כמו שאמר ויבא יפתח המצפה אל ביתו
 ומה שאמר לפניו כמה שאמר יי יהיה שומע בינותינו או לפי שהשכינה שורה בישראל
 במקום שיתקבצו או הטעם כמו שפירשתי בספר יהושע כי היא המצפה שנועדו
 המלכים להלחם עם יהושע ומפני התעוה הגדולה שהיתה שם היה המנהג
 בישראל להקבץ שם והיה שם

מיבא ובית תפלה ולאחיה מ
 מצפה הלכו אנשי גלעד עם
 יפתח לדבר עם דבריהם לפני
 יי במצפה: את חרץ מואב ואת
 חרץ בני עמון, מה לו להשיב
 לו על חרץ מואב והוא לא היה
 שואל ממנו כי חס חרץ בני עמון
 לפי שהוא היה שואל ממנו
 מארצו ועד היבוק לפיכך השיב
 לו כי חתה החרץ שחתה שואל
 בשם מואב היתה נקדחת ויולך
 האמורי לכדה ממואב וישראל
 לקחה ממלך האמורי, והנה
 ישראל לא לקח לא ממואב ולא
 מבני עמון: במדבר ערבים סוף
 במדבר הידוע והוא מדבר סור
 וכן כתי' ויסעו ממדב' סור וילכו
 שלשת ימים במדבר והוא מדבר
 חיתם ושני שמות נקדחו לו כי כן
 כתיב ויעברו בתוך הים המדבר
 וילכו שלשת ימים במדבר חיתם
 ויחנן במרה והלכו המסעו ההם
 מרה וחליש עד שבאו עד ים סוף
 וכן כתי' ויסעו מאלים ויחנן עד ים
 סוף ומה שאמר עד ים סוף והם
 כבר עברו הים ואחרי עברם
 הלכו בזה המדבר דע כי ישראל
 לא עברו הים לרחבו כי בפיאה
 שכנסו ממנה לים סוף באותה
 הפיאה עמיה יבאו כי הנה כ
 כנסו ממדבר חיתם לים סוף
 ומים סוף יבאו למדבר חיתם ע
 עמנו ואם האמר אחרי שלא
 הוצרכו לעבור הים לרחבו למה
 כנסו בו והם יבאו אל המקום
 שהיו בו מתחלה לא עשה כן י
 יתבדק שמו חלל להרחות עינם
 גדולתו שעברו ישראל בתוך הים
 ביבשה ויטבעו המצריים בתוכו
 ולאורך הים הלכו המסעו ההם
 אחר שעברו ומה שאמר ויחנן
 על ים סוף ועד עתה במדבר ים
 סוף הלכו המסעו עד עתה הלכו
 רחוק מן הים ובמסע הזה חנן
 על שפת הים לפיכך אמר גם כן
 הנה עד ים סוף ומסע נסעו אל
 מדבר סין ומה שאמר הנה ויבא
 קדשה קצר המסעות וכת' הנדך
 לו לכתוב והוא קדש כי מסע
 שלחו המלחכים כמו שכתוב
 וישלח משה מלחכים מקדש אל
 מלך אדום וגם אל מלך מואב
 שלח והנה לא ראינו בתורה ש
 ששלח אל מלך מואב רק מבני
 שאמר כאשר עשו לי בני עשו
 היושבים בשעיר והמואבים
 היושבים בער כדחה ששלח להם כמו ששלח לבני עשו ומה שאמר כאשר עשו לי בני
 עשו והם לא הניחו לעבור וגם כן המואבים לא הניחו לעבור כמו שאמר וגם אל
 מלך מואב שלח ולא חכה והוא אמר כאשר עשו לי בני עשו והמואבים כלומר
 שהניחו לעבור פי' החכם רחבע'ל כי מלך אדום לא הכיח לעבור על דרך מדינתו
 כי מסע היתה חרץ כנען קרובה אבל עברו על דרך שעיר לפיכך אמר היושבים
 בשעיר כי כן כתיב אתם עוברים בגבול אחיכם בני עשו היושבים בשעיר וכתיב
 ונסב את הר שעיר וכן מלך מואב לא הניחו לעבור אבל המואבים היושבים בער
 הניחו לעבור סך' אתה עובר היום את גבול מואב את ער: וילך במדבר במדבר ים
 סוף כמו שכתוב ויסעו מהר מהר דרך ים סוף לסבוב את חרץ חלוש: ויחנן'
 ה'ון נוספת כלן תסמרון תזכרון: כמום

במוש חלהיך והנה הוא היה חלהי מושב רדק זה אמר לו חתה שאלה הארץ שהיא ממושב ומלך האמרי לקחה ממושב ולא הצילו כמוש חלהי וכך היה כפי המושלים חילוף מושב חבדת עם כמוש נאם כן הוא שהארץ היתה לך וכמוש היה חלהי חת אשר יירשך כמוש חלהיך חותות ירש כי הוא לא היה יכול להציל הארץ מיד מלך האמרי וי' חלהיכו הנריש מלך

ויירשו מארצנו ועל היבוק שחתה חומר שהוא שלך הם מסיחון לקחה: מן המדבר ועל הירדן מדברות היו עם לפני הירדן: על ידי חרנון חבל חרנון שהיו ממושב וידעו שלא היה להם לעבור עליה שהרי מסיחון כבשום שלקחה ממלך מושב: שלם מאות שנה משכבו שנת הארץ בימי יהושע עד יפתח מלך ישראל ללמוד שנת השופטים

הטוב ד' רפז וס' הטוב טוב אתה מבלק בן צור הטוב היותך כהן הטוב לך כי תעשק הטוב כי יחזקור אתכם: הרוב ג' ב' חס' וא' מלאוסי' ועתה הטוב הרב עם שרדי יסור הרב דברים לא יענה קדמא מל: נלחם יב פתחן וס' נמסר לעיל בהאי סיפרא סימן ט' ומדוע וס' נמסר ברש סדר קרח: וידר ג' בקריא וס' וידר וירשו את כל גבול האמרי מארנון ועד היבוק ומן המדבר ועד הירדן ועתה יהיה אלהי ישראל הוריש את האמרי מפני עמו ישראל ואתה תירשנו: הלא את אשר יורישך כמוש אלהיך אותו תירש ואת כל אשר הוריש יהודה אלהינו מפנינו אותו תירש: ועתה הטוב טוב אתה מבלק בן צפור מלך מואב הרב רב עם ישראל אם נלחם נלחם בס: בשבת ישראל בחשבון ובכנותיה ובערעור ובכנותיה ובכל הערים אשר עליה ארנון שלש מאות שנה ומדוע לא העלתם בעת ההיא ואנכי לא חטאתי לך ואתה עשה אתי רעה להלחם בני ישפט יהודה השפט היום בין בני ישראל ובין בני עמון: ולא שמע מלך בני עמון אל דברי יפתח אשר שלח אליו: ואתה על יפתח רוח יהודה ויעבר את הגלעד ואת מנשה ועבר את מצפיה דגלעד ומצפיה דגלעד עבר בני עמון וקים יפתח קים קדם וי' ואמר אם ממסר תמסר ית בני עמון בידי: ויהי דיפוק מפך בר כרשי ביתי לקדמותי בר אתוב בשלם מבני עמון ויהי קדם וי' ואסקניה עלתה: ועבר יפתח לות בני עמון לא אנהא קרבה בהון ומסרנון וי' בדיה ומחננו מערער עד מעלנא דמנית עשרין קרוין ועד מישר פרמיה מחתה רבתה לחדה ואתברו בני עמון מן קדם בני ישראל: ואתה יפתח למצפיה לביתה והיא ברתה נפקת ל לקדמותיה בתופין ובחננין ולחוד היא יחידה לית ליה מניה בר או ברת: והנה בר חזי יתרה ובע עת לבושהו ואמר וי' ברתו יעקב נדר לאמר אם יהיה וידר ישראל נדר לוי ואמר וידר יפתח נדר: נתן ד' מלאים וס' נתן אותועל נתן חתן לו ולא ירע ויאמרו נתן נתן וידר יפתח וכל כחו דכו: ה סבירין מפנה וקרין ממנו וס' ודרים מסנו בקסצו מסלת המנחה ומשמנה ואם בהמה אשר יקריב ממנה קרבן ונא יפתח המצפה אל ביתו אל השדה ללקט אורות וילך בכל דרך אסא דמלכים וס' בליש ארמית אפרש בערא דיפתח ולקט באורותא ונמסר גם בסדר צו:

וירשו את כל גבול האמרי מארנון ועד היבוק ומן המדבר ועד הירדן ועתה יהיה אלהי ישראל הוריש את האמרי מפני עמו ישראל ואתה תירשנו: הלא את אשר יורישך כמוש אלהיך אותו תירש ואת כל אשר הוריש יהודה אלהינו מפנינו אותו תירש: ועתה הטוב טוב אתה מבלק בן צפור מלך מואב הרב רב עם ישראל אם נלחם נלחם בס: בשבת ישראל בחשבון ובכנותיה ובערעור ובכנותיה ובכל הערים אשר עליה ארנון שלש מאות שנה ומדוע לא העלתם בעת ההיא ואנכי לא חטאתי לך ואתה עשה אתי רעה להלחם בני ישפט יהודה השפט היום בין בני ישראל ובין בני עמון: ולא שמע מלך בני עמון אל דברי יפתח אשר שלח אליו: ואתה על יפתח רוח יהודה ויעבר את הגלעד ואת מנשה ועבר את מצפיה דגלעד ומצפיה דגלעד עבר בני עמון וקים יפתח קים קדם וי' ואמר אם ממסר תמסר ית בני עמון בידי: ויהי דיפוק מפך בר כרשי ביתי לקדמותי בר אתוב בשלם מבני עמון ויהי קדם וי' ואסקניה עלתה: ועבר יפתח לות בני עמון לא אנהא קרבה בהון ומסרנון וי' בדיה ומחננו מערער עד מעלנא דמנית עשרין קרוין ועד מישר פרמיה מחתה רבתה לחדה ואתברו בני עמון מן קדם בני ישראל: ואתה יפתח למצפיה לביתה והיא ברתה נפקת ל לקדמותיה בתופין ובחננין ולחוד היא יחידה לית ליה מניה בר או ברת: והנה בר חזי יתרה ובע עת לבושהו ואמר וי' ברתו

ועבר יפתח לות בני עמון לא אנהא קרבה בהון ומסרנון וי' בדיה ומחננו מערער עד מעלנא דמנית עשרין קרוין ועד מישר פרמיה מחתה רבתה לחדה ואתברו בני עמון מן קדם בני ישראל: ואתה יפתח למצפיה לביתה והיא ברתה נפקת ל לקדמותיה בתופין ובחננין ולחוד היא יחידה לית ליה מניה בר או ברת: והנה בר חזי יתרה ובע עת לבושהו ואמר וי' ברתו

רלבנ

וספר טכב נדר יפתח נדר לוי שחס יתן בידו חת בני עמון יהיה לוי חסר יבא מביתו בסובו בשלו מבני עמון ועלנו עולה חס היה ראוי לה ונהנה היו' מדלת ביתו יהיה בהכרח בעל ה החיים ואם היה ממון האדם יהיה לוי ויהיה מיוחד לעבודת הש' לכד ואם יהיה זכר לא יטרכ שיהיה פ פרוש מן האשה כי כבר יהיה מיוחד לעבוד הש' כזולת זה האופן כמו שנמצא בכהנים ובלויים ומאחזו נכ זה הלשון בסמואל עם לקחו אש והולידו בנים ממנה ואמנם חס ה היתה חסה יחוייב שתהיה פרושה מאיש שחס היה לה בעל לא תהיה מיוחדת לעבודת הש' אבל תעבוד על זה בעלה כמשפט הנשים הנשואות ולא קרע יפתח חת בנדיו בראותו בתו יבאה ל לקחתו כי זה הנדר יחייב שלא תהיה לאיש ידמה

סמנו הסבירין מחכב וקר' מסכו

חשובים ככנין חבל ממונו לא היה לנבן חן בת כי חס זהות: וירדתי

הכרע הכרעתי לטון נקבה ודומה לו לבבתיני חמותי כלה : היית בעוכרי כל דמי נעכר קפחת את רגלי : וירדתי על ההרים לטון יללה הוא ודומתו על גנותיה וברחובותיה כולו יילל יורד בבכי המתעבס בבכי עד שבנוס מסתבר ומדרש הגדה דורשו רבי תנחומא על ההרים לפני סנהדרין שמה ימאלו פתח לכדריק ותבך על בתוליה מדלח כתיב על בתוליה מושמע בתולים ממש : ותהי חק נזרו שלא יעשה חלם עוד כן שחילו הכך חלל פנחס חו בח חללו היה מתיר לו כ כדרו עמדו בגדולתן ומבין שניהם חבדה ונכרע מהם פנחס כסתלקה שכינה ה הימנו שנאמר בדברי הימים לכנים יי עמו למדנו שבסופו חינו עמו ויפתח הוכה בשחין וניפול חיברים שנאמר ויקבר בערי הגלעד ויש עוד לפתור ותהי חק בישראל מחובר למקרא של אחריי מ ימימים ימימה תלכנה וכו' הדב' הזה קבעה עליהם לחק : לתנות לקינן : ויעבר צפונה ויעבר את הירד והלכו לכפון עבר הירדן אל הגלעד :

וירדתי ימ מענין חרד בשחי וירד בענין אחד ורבי כמוהו והנכון לפרשו כמשמעו כי המצפה ששם היה בית יפתח היה גבוהה על ההרים או חמר וירדתי כנגד העמק אשר בין המצפה וההרים וכן יעלו חומם עמק עכור וירד הסלע כמו שפירסנו וית ותנבד על טוריה וברש וירדתי על ההרים חלק לפני סנהדרין חולי ימאלו פתח לכדריק : ויעם לה את כדרו אשר נדר שיעשה לה בית והכניסה שם והיתה שם פרוש מבני חלם ומדרכי העולם והיה חק בישראל כי משנה לפנה היו הלכות חליה בנות ישראל : לתנות לה כלומר לקינן ולכבות על בתוליה עמה כתרנומו להלחה ותרנוס ויקינן המלך ואלח מ מלכח או פירוש לתנות להשיחה ולנחמה חרבעה ימים כי כל השנה היתה מתבודדת כמו האנשים הפרושים הסגורים בבתיים והחק הזה עשו עמה כל ימי חייה ומה שאמר ותהי חק לטון נקבה לל הליכ' בנות ישראל היתה לחק בכל שנה וית והות גורה בישראל בדיל דלא לאסקה גבר ית בדיה וית ברתיה וכו' ומאלו בזה מחלוקת רזל חמרנו וכי נדר היה רבי יוחנן ור' שמעון בן לקיש רבי יוחנן חמר דמיס היה חייב וריש לקיש חמר חבי דמיס לא היה חייב דתנין חמר על בהמה טמאה ועל בעלת מוס הרי חלו עולה לא חמ' כלום הרי חלו לעולה ימכרו ויביאו בדמיהן עולה ולא היה שם פנחס שיתיר לו כדרי כלומר שיאמר לו כי ב דמיהם היה כטור חמר פנחס הוא כדרי לי יבא חללי ויפתח חמ' ראש קיבני ישראל חלי וחלק חללו בין דין לדין חבדה הנעדרה ושניהם נענשו יפתח כנשילת חברים מת שנאמר ויקבר בערי גלעד פנחס כסתלקה ממנו רוח הקדש שנאמר וכפנחס בן אלעזר הכהן נגיד היה עליהם הוא ע עליהם חק כתיב כחן חלל היה עליהם לכנים ויי עמו עכשו לא היה עמו רחינו מדבריה כי מה שעשה יפתח בטעות עשה והיה הוא סבור שגדרו היה נדר כמו שאמר ואנכי פציתי פי חל' ולא חוכל לשוב ובתו גם כן רצתה בדברו כי חשב גם כן שגדרו היה נדר כמו שאמרה פצית את פיך חל' עשה לי כאשר יבא מפניך :

רלבנ

ידמה שעשה לה יפתח כי מחון לא רחש חלם בן ולא חשה ויטבה שם חק המתין לה ש שנים חדשי חלק בהם עם דעותיה לבכות על בתוליה על ההרי ובה הזמן הסגירה בבית ההוא ולא היתה דואה חלילו חשה שם זולתי חרבעי ימים בשכ' שהיה חק לישראל שתלכנה בנות ישראל לתנות לבת יפתח על בתוליה והיה היתה פרושה מאיש כל ימיה ורחמי שנעיין כמה שאמר יפתח זה שלם מאות שנה עבד פלגת שכבשו הארץ הריח עד ה

הכרע הכרעתי וארת היית בעוכרי ואנכי פציתי פי אל יהוה ולא אובל לשוב : ותאמר אליו אבי פציתך את פיך אל יהוה עשה לי כאשר יצא מפיה אחרי אשר עשה לך יהוה נקמות מאיביך מבני עמון : ותאמר אל אביה יעשה לי הדבר הזה הרפה מבני שנים חדשים ואלכה וירדתי על ההרים ואבכה על בתולי אנכי ורעיתי : ואמר לבי וישלח אותה שני חדשים ותלך היא ורעותיה ותבך על בתוליה על ההרים : והי מקץ שנים חדשים ותשב אל אביה ויעש לה את נדרו אשר נדר והיא לא ידעה איש ותהי חק בישראל : מימים ימימה תלכנה בנות ישראל לתנות לבת יפתח הגלעדי ארבעת ימים בשנה : ויצעק איש אפרים ויעבר צפונה ואמרו ליפתח מדוע עברת להלחם בבני עמון ולנו לא קראת ללכת עמך ביתך נשרף עליך באש : ויאמר יפתח אליהם איש ריב הייתי אני ועמי ובני עמון מאד ואצעק אתכם ולא הושעתם אותי מידם : ואראה כי אינך מושיע ואישמרה נפשי בכפי ואעברוה אל בני עמון ויתנם יהודה בירי ולמה עליתם אלי היום הזה להלחם בי : מדרהו : וחדת ארי ליתך פריק ומסרית נפשי בעל גב לאתקטלא ועברית לות בני עמון ומסרנון יי בידי ולמא סלקתון לותי וימא דין לאנחא קרבא בי :

אכרעא אכרעתי וארת היית בעוכרי ואנכי פציתי פי אל יהוה ולא אובל לשוב : ותאמר אליו אבי פציתך את פיך אל יהוה עשה לי כאשר יצא מפיה אחרי אשר עשה לך יהוה נקמות מאיביך מבני עמון : ותאמר אל אביה יעשה לי הדבר הזה הרפה מבני שנים חדשים ואלכה וירדתי על ההרים ואבכה על בתולי אנכי ורעיתי : ואמר לבי וישלח אותה שני חדשים ותלך היא ורעותיה ותבך על בתוליה על ההרים : והי מקץ שנים חדשים ותשב אל אביה ויעש לה את נדרו והיא לא ידעה איש ותהי חק בישראל : מימים ימימה תלכנה בנות ישראל לתנות לבת יפתח הגלעדי ארבעת ימים בשנה : ויצעק איש אפרים ויעבר צפונה ואמרו ליפתח מדוע עברת להלחם בבני עמון ולנו לא קראת ללכת עמך ביתך נשרף עליך באש : ויאמר יפתח אליהם איש ריב הייתי אני ועמי ובני עמון מאד ואצעק אתכם ולא הושעתם אותי מידם : ואראה כי אינך מושיע ואישמרה נפשי בכפי ואעברוה אל בני עמון ויתנם יהודה בירי ולמה עליתם אלי היום הזה להלחם בי : מדרהו : וחדת ארי ליתך פריק ומסרית נפשי בעל גב לאתקטלא ועברית לות בני עמון ומסרנון יי בידי ולמא סלקתון לותי וימא דין לאנחא קרבא בי :

אכרעא אכרעתי וארת היית בעוכרי ואנכי פציתי פי אל יהוה ולא אובל לשוב : ותאמר אליו אבי פציתך את פיך אל יהוה עשה לי כאשר יצא מפיה אחרי אשר עשה לך יהוה נקמות מאיביך מבני עמון : ותאמר אל אביה יעשה לי הדבר הזה הרפה מבני שנים חדשים ואלכה וירדתי על ההרים ואבכה על בתולי אנכי ורעיתי : ואמר לבי וישלח אותה שני חדשים ותלך היא ורעותיה ותבך על בתוליה על ההרים : והי מקץ שנים חדשים ותשב אל אביה ויעש לה את נדרו והיא לא ידעה איש ותהי חק בישראל : מימים ימימה תלכנה בנות ישראל לתנות לבת יפתח הגלעדי ארבעת ימים בשנה : ויצעק איש אפרים ויעבר צפונה ואמרו ליפתח מדוע עברת להלחם בבני עמון ולנו לא קראת ללכת עמך ביתך נשרף עליך באש : ויאמר יפתח אליהם איש ריב הייתי אני ועמי ובני עמון מאד ואצעק אתכם ולא הושעתם אותי מידם : ואראה כי אינך מושיע ואישמרה נפשי בכפי ואעברוה אל בני עמון ויתנם יהודה בירי ולמה עליתם אלי היום הזה להלחם בי : מדרהו : וחדת ארי ליתך פריק ומסרית נפשי בעל גב לאתקטלא ועברית לות בני עמון ומסרנון יי בידי ולמא סלקתון לותי וימא דין לאנחא קרבא בי :

התחלת שנות יפתח ונעיין עם זה כמה שנאמר בבנין הבית שהיה בתב שנה לכאח בני ישראל מארץ מצרים ונה ממה שיחייב שלא היה מעת צמיחת יפתח עד בנין הבית כי חס קמ שנה ואם חקרנו בזה נמצא בו יותר וזה שבשקבץ שנות יפתח ואבנן וחיילן ועבדון יהיו לח' ואם נקבץ עם זה שנות השעבוד ביד פלשתים שהיו מ' שנה עם שנות שמשון שהם כ' שנה ושנות עלי ושנות שמואל ושאלו שהם ג' שנה ושנות דוד ושלמה עד בנין הבית הבית שהם מ' שנה יהיו קכ' שנים ואם חמרנו ששנות השעבוד ביד פלשתים בכללו בשנות שמשון ועלי עדיין יהיו כוספים ז' שנה ועוד כי יתכן שכבר התחילה השעבוד קודם הריון שמשון אחר שכבר כראה המלך חל האשה ואמר לה והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים וידמה שנאמר בהיתר זה כי ישל היו ביד פלשתים גם בימי יפתח ובימי השופטים הבאים אחריו לא שלא היו פלשתים עדיין מושלים בישראל חק היו מתגברין עליה במלחמותיה ולזה ספר קודם צמיחת יפתח שכבר מכרס הש' ביד פלשתים ובימיה היה הריון שמשון והתחל השעבוד להיות פלשתים מושלי בישראל סביב צמיחת ממשלת שמשון ולזה חמרנו ישראל לשמשון הלא ידעת כי מושלי בני פלשתים ועכו' הנה יהיו שם ז' שני נוספות ואפסר שנאמר כי חללו הז' שנים היו חסרי מהג' מאו' שנה שאמר יפתח והנה חמר על דרך הקירוב ג' מאות שנה כי לא חשש לז' שנים החסרות מזה והנה ימאלו זה מסכי' על האופן שפירסנו בסנתיא שהושע והזקנים פרנסו ישראל כז' שנה ואחר פרכס עתה חל בן קנו ישראל מ' שנה עד שנות השעבוד ופרנסו אהוד את ישראל עד ש' שנה עד שנות השעבוד ופרנסו דבורה וברק את ישראל מ' שנה עד שנות השעבוד ופרנסו ירובעל את ישראל עד ש' שנה עד שנות השעבוד ופרנסו חבימלך את ישראל ג' שנים ותולע אחריו כב' שנה ויחיר כב' שנה ויח' שנות השעבוד הרי רכב' שנים וכסתבר עליהם מ' שנה מעת יביאת מצרים עד כבישת הארץ והיה וקמ' שנה מצמיחת יפתח עד בנין הבית והיה הכל רב שנה ואם נפל ספק מתי היה פסל מוכה וענין סילגס בגבעה שסופר שם שהיו בעת שלא היה מושל בישראל איש הישר בעיניו יעשה ולזה יחשב שהיה בין שמשון ובין עלי זמן בלתי קצר עמנו בו ישראל בזולת שופט הנה נתייר זה הספק בשנאמר שזה היה בשנות השעבוד שזכרנו שלא היה שופט חס קודם צמיחת עתה חל בן קנו חס קודם צמיחת אהוד חס קודם צמיחת זולתם מן השופטים בשנות השעבוד שלא היה בישראל מושל וכבר נאמר בזה עוד בנה בהניענו לשם ואפס' שנאמר שמה שאמר יפתח שלם מאות שנה היה שופט אחרים בשנות שמשון עליו שהרי בסוף היה יושב שמשון בארץ פלשתים ויתכן שחז' היה שופט עלי ונוחשבו אותם השנים בשנות שמשון כי הוא היה שופט אחרים כהוא נכח עוד זה בהניענו שם בעה נשוב למה שהיינו בו מביאור חילו הדברים : וספר חמר זה שכבר הניע מרוב בני אפרים שאמרנו לשרוף בית יפתח עליו באש על אשר לא קראת בואת המלחמה תחת מה שראוי להם לגמלו חסד על הטובה אשר עשה להם ששם נכפשו בכפו ונלחם עם חוביה והנה לא נשתדל יפתח לפייסם באופן שיפייסם וירובעל חו' חולי לא היה יכול על זה והיה זה סבה על שנפלו מאפרים מב חלק : וספר

כליטי חפרים חתם כלל פליטי חפרים חתם מהולקים בתוך חפרים ובתוך מנשה ולין חתם חסובים לכולם לפי שהיו חנפי חפרים מחרפין חתם כך היו חנפי גלעד מכים חתם כשהיו מוכחים חתם יחידים עוכרין בארצם ולדעת המתרגם חתם דבק עם גלעד לא עם חפרים וכתי חרי חמרו משזבוח דבית חפרים מה חתון חשיבין דבית גלעד בנובית חפרים ובנו בית מנשה ומה סחמר פליטי חפרים לל הפחותים שבחפרים היו מחרפין חתם כך ויכתי הפירוש הזה והיה כי יאמרו פליטי חפרים חזקורה והמלחמה הזאת לא היתה להם לכי גלעד כי עם האגסים הרקים והפחותים שבחפרים והם נקראים פליטי חפרים והם אשר היו צריכים לעבור מפני

הכהמו' שהיו רועי מעבר לירדן שהיה עם מרעה לכני חפרים כמו שחנן עתידים לבחר בספר שמואל בכסוק בעיר חפרים והפחותים הם הרועים ברוב וההרג הרב הזה היה לעונם ל עונות שהיו בשבט חפרים בגסתר: האכרתי חתה' נקרא חפרתי אשר משבט חפרים ונקרא ח חפרתי אשר מבית לחם חפרת כמו ודוד בן חיש חפרתי: שבלת' כמו שהיו מכסין חתם בזאת המלה כן היו מכסין חתם בכל מלה שיש בו טין והאחרים היו קורין חתה סין ולקח חתנו' חתת מהנולות וימ כי לקח מלת שבלת לפי שהיה שבלת הנדה במקום שהיו עוברים בני חפרים שהיו נובמנין בחתה הסין חולי היה חורר ארצם גורם להם זה כמו חנפי צרפת שחין מ מוכיכים לקרא הסין וקוראין ח חתה כמו תין רפה: בערי גלעד' דרך הדגש בזה שהוכה בשחין כדו והיה נופל חיברים מעיר לעיר ובכל עיר שהיה נופל חיברו היה נקבר עם וזה היה לו עונם שהרג בתולא נשאל על נדרו ובדרך הפסג פירוש בערי הגלעד בחת מערי הגלעד ו נכמוהו בשמים תחתן כי בחת משמים ועל עיר בן חתונות בן חת האתונות: חכנן מבית לחם' חמרו רזל חכנן זה בועז והנראה בעיני כי חמרו זה בעבור סכור הכתוב כשואי בניו ובנותיו וסמך לו דבר מנח ללמדך שלא יתנאה חס לא ב בעושר ולא בבנים כי חכנן עשה שמים סעודות בין בניו ובנותיו ובכלל לא זימן מנח לפי שהיה עקר והיה חומר כוננתא עקרתא במחי פרע לי נחירע לו מפני זה שכולן מתו בחייו והיה לו למנח בן קיים והיה שופט ישראל כי ראה השם בעלבונו וטוב הוא חס קבלה היתה אלס זה ולפי דרך הכטט ספר הכתוב כשואי בניו ובנותיו לספר ההצלחה הגדולה שהיתה לו בבנים ובנות כי כלם השיאם בחייו ובחמת היו בו ר דברים טובים אשר בסכר' הניע לחת ההצלחה ולמעלה גדולה להיותו שופט ישראל: רוכבים על שבעים עיירים' הספור הזה גם כן להודיע הצלחתו שראה בנים ובנות וכני בנים גדולים חנפים רוכבים על עיירים כלומר מרוב עשרם וגדולתם לא היו צריכין להתעסק במלחכ' אחרת ובעבודת הארץ חלל רוכבים על עיירים ונתמנה שופט ישראל: חרבעים שנה' מחשבון ימי השופט הם חלו הארבעים: ממספחת

החוצה יוסיסן ויוצא אותו החוצה' ויהי כהוציאם אותם החוצה' ולרבה את' ותחפשוהו בכנרו' ויהי בראותה כי עוב' ויהי כשמעו כי' ויהי בהרימו קולי' כי ישבו אחים' בחוץ תעמד והאיש' והיה כל אשר יצא' ויהי לו שלשים בנים' ושכימו ויהי בעלות' ויקרא את נערו' ואריכו הדבים

וכנש יפתח ית כל אנשי גלעד ואגיה קרבא עם דבית אפרים ומחו אנשי גלעד ית דבית אפרים ארי אמרו משזבא דבית אפרים מה אתון חשיבין דבית גלעד בנו בית אפרים בנו בית מנשה: ואחרו דבית גלעד ית מניות ירדנא על דבית אפרים והורה כד אמר חר ממשזבא דבית אפרים אעבר ואמרין ליה אנשי גלעד אפרתי את ואמר לא: ואמרין ליה אמר בען שובלתא ואמר שובלתא ולא מתקין למלא בן ואחרין ליה ונכסין ליה במניות ירדנא ואתקטלו בעדנא ההיא מאפרים ארבעין ותרון אלפין: ודן יפתח ית ישראל שירת שנין ומית יפתח גלעדארה ואתקבר בקרוי גלעד: ודן בתרוהי ית ישראל אבצן דמבית לחם: והוה ליה תלתין בנין ותלתין בנן שלח לבגרא ותלתין בנן כלן אעיל לבנוהי מן בגרא ודן ית ישראל שבע שנין: ומית אבצן ואתקבר בבית לחם: ודן בתרוהי ית ישראל אילון דמבית זבולן ודן ית ישראל עסר שנין: ומית אילון דבית זבולן ואתקבר באילון בארע זבולן: ודן בתרוהי ית ישראל עבדון בר הלל דמפרעתון: והוה ליה ארבעין בנין ותלתין בני בניו רכיבין על שבעין עילין ודן ית ישראל תמנא שנין: ומית עבדון בר הלל דמפרעתון ואתקבר בפרעתון בארע שויבשא דאפרים בטורא דבית עמלק: ואוסיפו בני ישראל למעבר דביש קדם יי ומסרנון יי בידא דפלשתאי א ארבעין שנין:

ויקבץ יפתח את כל אנשי גלעד וילחם את אפרים ויכו אנשי גלעד את אפרים כי אמרו פליטי אפרים אתם גלעד בתוך אפרים בתוך מנשה: וילכו גלעד את מעברות הירדן לאפרים והיה כי יאמרו פליטי אפרים אעברה ויאמרו לו אנשי גלעד האפרתי אתה ויאמר לא: ויאמרו לו אמרנא שבלת ויאמר שבלת ולא יכין לדבר כן ויאחזו אורתו וישחטוהו אל מעברות הירדן ויפל בעת ההיא מאפרים ארבעים ושנים אלף: וישפט יפתח את ישראל שש שנים ומית יפתח הגלעדי ויקבר בערי גלעד: וישפט אחריו את ישראל אבצן מבית לחם: ויהיו לו שלשים בנים ושלוש בנות שלח החוצה ושלוש בנות הביא לבניו מן החוץ וישפט את ישראל שבע שנים: ומית אבצן ויקבר בבית לחם: וישפט אחריו את ישראל אילון הזבולני וישפט את ישראל עשר שנים: ומית אילון הזבולני ויקבר באילון בארץ זבולן: וישפט אחריו את ישראל עבדון בן הלל הפרעתוני: ויהיו לו ארבעים בנים ושלוש בני בנים רכבים על שבעים עירם וישפט את ישראל שמונה שנים: ומית עבדון בן הלל הפרעתוני ויקבר בפרעתון בארץ אפרים בהר העמלקי: ויסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני יהוה ויתנם יהוה ביד פלשתים ארבעים שנה:

דטלכים' וחברו דרה' יען בעד ובכתף תהדפו:

רשי

כי חמרו פליטי חפרים חתם גלעד פחותים שחפרים היו מכסין חת הגלעד וחמרים להם מה חתם גלעד חסובין בתוך חפרים ובתוך מנשה כן ת תרגם יונתן: וילכל חת מעברות ונגו' היו שומרים במקום ה המעברות: חמר נח שבלת' שבלת הנדה הזה חעבור ולא יכין לדב' כן שהע מנמני בלשונם: חכנן' זה בועז: יין

פי רבי ישעיה

כי חמרו פליטי חפרים חתם פי' כי היו מכירי בני גלעד חת פליטי חפרים מפני שגלעד היתה בין חפרים ובין מנשה: חמ' כח שבלת' פי' על שבלת הנדה:

חלבנ

וספר אחר זה סכבר מת יפתח ונקבר בערי גלעד והנה הרבו בזה סכבר נקבר בחת מערי גלעד והנכון חלבי כי יפתח מפני שלא השאיר אחריו בן חו בת יהיה נק' בהם שמו בזה שיקברו ע עכמותיו בכל ערי גלעד קצת פה וקצת פה כדי שיהיה לו זכר בחותן

המקומות שהציל מיד מלך בני עמון' והנה זכר סכבר שפט אחריו חת ישראל חכנן מבית לחם ולפי שבונו כראה מענינו שהיה שופט ישראל והיה מבית לחם ולא נמצא בסופטים זולת חכנן מבית לחם חמרו רבו' זל כי חכנן זה בועז ונכון היא ואחריו שפט חת ישראל חילון הזבולני ואחריו שפט חת ישראל עבדון בן הלל' עוד

שופטים יג רדק רעט

גמטפת הדני / ב'יד היחס כמו שבט המנשי ומשפחת כמו שבט וכן ויקרב את משפחת יהודה : עקרה ולא ילדה / תוספת ביחוד וכן ותהי שרי עקרה חין לה ולר : נאל תשתי יין ושכר / הינו מורה כי השמרי כל ל' מטומאה כמו שהנזיר היה נשמר מטומאה ומיין ושכר כן צוה אותה להיותה נשמרת מכל הדברים האסורים לנזיר להיות קדושתו מן הבטן ומה שאמ' ואל תאכלי כל טמא חמר שאמ' השמרי כל פי' השמרי כל מטומאת מנע וזהו ופי' כל טמא שלא תאכל דברים טמאים חו' פי' ואל תאכלי כל טמא דברים האסורים לנזיר כמו כל חמר יבא מבפן היין מחרצנים ועד וכל מספר ענבים כמו שפירשו רבו זל מאי ואל תאכלי כל טומאה דברים האסורים לנזיר אבל ית כל מסאב' ולדעתו ולכירוינו

רשי

יין ושכר / חמר חדת ועתיק / ומורה / תער על סם שמור' ומסלק את הסער : ואל תאכלי כל טמא / דברי האסורים לנזיר : לנער היולד / העתיד להיולד : חמרי

רלבג

עוד ספר שכבר ה' הוסיפו בני ישראל לעשו' הרעבעניי' והיה זה סבה א' שהיו פלסטים מושלים בהם חרבעים שנה וזה המספר ה' התחיל סביב צמיחת ממשלת שמשון כמו שזכרנו חמנס קודם זה מכרס הס' ביד פלסטים מקודם עת יבחו ובימי השופטים חמר אחריו שזכרנו כל פלסטים מנדים לישראל ולזה בא ה' שהיה הרת ותלד בן והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלסטים אז חולי לא היתה כלל יד פלסטים על ישראל בימי השופטים ההם אבל יעד שני עניינים יחד והוא שכבר יהיו ישראל תחת יד פלסטים ושמשון יחל להושיעם מידם ולפי שהיה גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד שמשון לרדוף אחרי הנשים וללקות בהם יתחכם הס' מלידה ומבטן ומהריון למנעו מזה ולזה רצה סיהיה נזיר חללים כי ההלנע משתיית יין מועיל מאד לזה העניין באמרם כל הרזחה סוטה בקלקלה יזיר עכמו מן היין ולחלת הסבה בעינה מנע חמו בעת היותה הרה ממנו משתיית היין והשכר והזחיר אותה מאכילת כל טומאה להורות על קדושת הנער היולד כי זה ממה שייסרס להנהיגו בקדושה גיהיה עוד זה סבה לחנכו אל סיהיה פרס מהבלי העולם מהתאוות הגופניות גלזחת הסבה נ' צוה שלא יעלה מורה על ראשו להורות על קדושתו כי זה כלל ממה שירחיק ממנו ההתגאל בענין המשגל לפי מה שאפשר ועם שבוה הענין מבואר לענין הגבורה ל' גדול השער חלל שראוי שלא יעלם ממנו שהשם חדש בו גבורה נוספת מפני הנזירות אשר לא יחייבה גדול השער לפי הטבע וזה שכבר מנאחו שחקב טבולח סר כמו ממנו ולא היה זה כן חס היתה הגבורה מתחייבת מגדול השער כי הרסס סיס בגדול השער בגבורה הוא מצד עזרו האידים העשמיים בגוף שהיה מדרכס סיתהוה מהס השער וזה כי השער כשהגיע אל תכליתו לא יגדל ואז יעברו האידים העשמיים ההם תוך הגוף ותגבר האדומה בגוף ויתחדש מזה רוח גבורה ומי סזה דרכולא תסור הגבורה בגלוח השער כי

ויהי איש אחד מצרעה משפחת הדני ושמו כננוח ואשתו עקרה ולא ילדה : וירא מלאך יהוה אל האשה ויאמר אליה הנהינא את עקרה ולא ילדת והרית וילדת בן : ועתה השמרינא ואל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא : כי הנך הרה וילדת בן ומורה לא יעלה על ראשו כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלסטים : ותבא האשה ותאמר לאישה לאמר איש האלהים בא אלי ומראהו כמראה מלאך האלהים נורה מאד ולא שאלתיו אי מורה הוא ואת שמו לא הגיד לי : ויאמר לי הנך הרה וילדת בן ועתה אל תשתי יין ושכר ואל תאכלי כל טמא כי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן עד יום מותו : ויעתר מנח אל יהוה ויאמר בי אדוני איש האלהים אשר שלחת יבואנא עוד אלענו ויורנו מה נעשה לנער היולד : וישמע האלהים בקול מנח ויבא מלאך האלהים עוד אל האשה והיא יושבת בשדה ומנח אישה אין עמה :

וילדת ג בקריאה וסימ' וקראת שמו ישמעאל כי שמע' כיהנך הרה וילדת בן ומורה / ויאמר לי הנך הרה : יחל ה' ב' קסצין ונ' פתחין וסימ' נמסר ברוש סדר שמורת : ויאמר לי ה' דסמיכי בקריאה וסימ' ויאמר לי הנך הרה וילדת בן / ויאמר לי מי אתה ואומר' / ויאמר לי עבדו' / ויאמר לי שלמה בנך' / ויאמר לי יחמוך דברי' / ויאמר לי הנך הרה וילדת בן ומורה / ויאמר לי הנך הרה :

והנה גברא חר מצרעה מוצרעית ה' ושמירה מנח ואתתיה עקרא לית לה ולר' : ואתחזי מלאכא דיי לאתתא ויאמר לה הא כען את עקרה ולית לך ולר' ותערין ו ותלדין בר' : ובען אסתמרי כען ולא תשתיין חמר חדת ועתיק ולא תיכלין כל מסאב' : ארי הא את מעדיא ותלדין בר ומספר לא יעבר על רישויה ארי נזירא דיי יהי רביא מן בטנא והוא ישרי למפרק ית ישראל מידא ד רפלשתאי : ואתת אתתא ואמרת לבעלה למימר נביא דיי אתא לותי וחזויה בחזו מלאכא דיי חסין לחרא ולא שאלתיה אי מדין הוא וית שמיה לא חוי לי : ויאמר לי הא את מעדיא ותלדין בר ובען לא תשתיין חמר חדת ועתיק ולא תיכלין כל מסאב' ארי נזירא דיי יהי רביא מן בטנא עד יום מותיה : וצלי מנח קדם יי ויאמר בבועו יי נביא דיי דשלחתא ייתי כען עוד לותנא וילפננא מה נעבר לרביא דאתיליד : ושמיע קדם יי צלותיה דמנח ואתא מלאכא דיי עוד לות אתתא והיא יתבא בחקלא ומנח כ בעלה לית עמה :

מדוע פנד רעים' על מה זה אתה מבקש' והשגל יושבת אצלו : מלאך האלהים ח' דסמיכי בקריאה וסימ' ויאמר אלי מלאך' ויסע מלאך' קח את הבשר' ומראהו כמראה' וישמע האלהים בקול מנח' ודגל בעבדך' וארני חכם בחכמת' כי כמלאך האלהים כן אדני המלך : ויעתר ד בקריאה וסימ' ויעתר יצחק לוי לנכח אשתו' ויאמשה מעם פרעה דערו' ויאמסעם פרעה דארבה' ויעתר מנח אל יי ויאמר' ונמסר גם ברוש סדר תולדות : בי אדני ה' דסמיכי וסימ' נמסר בסדר שמורת :

והנה גברא חר מצרעה מוצרעית ה' ושמירה מנח ואתתיה עקרא לית לה ולר' : ואתחזי מלאכא דיי לאתתא ויאמר לה הא כען את עקרה ולית לך ולר' ותערין ו ותלדין בר' : ובען אסתמרי כען ולא תשתיין חמר חדת ועתיק ולא תיכלין כל מסאב' : ארי הא את מעדיא ותלדין בר ומספר לא יעבר על רישויה ארי נזירא דיי יהי רביא מן בטנא והוא ישרי למפרק ית ישראל מידא ד רפלשתאי : ואתת אתתא ואמרת לבעלה למימר נביא דיי אתא לותי וחזויה בחזו מלאכא דיי חסין לחרא ולא שאלתיה אי מדין הוא וית שמיה לא חוי לי : ויאמר לי הא את מעדיא ותלדין בר ובען לא תשתיין חמר חדת ועתיק ולא תיכלין כל מסאב' ארי נזירא דיי יהי רביא מן בטנא עד יום מותיה : וצלי מנח קדם יי ויאמר בבועו יי נביא דיי דשלחתא ייתי כען עוד לותנא וילפננא מה נעבר לרביא דאתיליד : ושמיע קדם יי צלותיה דמנח ואתא מלאכא דיי עוד לות אתתא והיא יתבא בחקלא ומנח כ בעלה לית עמה :

עדת דבורי' בגיית האררה ונדסו וכך היות חשת שמשון למרעהו הכל סבה להניקס מפלסטים יתב' האל אשר לו כתכנו עלילות וסבות ומאחזו הכל אבל עונס נקיטת עיניו לפי שאמר ותישר בעיני שמשון ואמר אותה קח לי כי היא ישרה בעיני דמה כי חשק בה ליפיה וכן באחרות אשר חשק ולקח לתאוותו אליהן והנה הפסיד כוונתו הראשונ' הטובה שהיתה רצון האל כמו שכתוב כי מיי היתה כי תואנה הוא מבקש מפלסטים נראה כי בתחילה היתה כוונתו לטובה לבקש תואנה מפלסטים ואחר כך גברה עליו התאוה בראותו אותה וישרה בעיניו והפסיד כונתו האלהית בכונתו הגופנית הבמהית אשר התערבה בה ולפיכך כעס ונקרז פלסטים את עיניו מדה כנגד מדה ור' חמר כן חף על גב דכתיב כי מיי היא כי אזל מיהא בתר ישראלית אזל וחף על פי כן עזרוהו מן השמים ונקס נקמת עיניו מפלסטים : יין ושכר / כתרגומו חמר חדת ועתיק ובדברי ר' זל מייין ושכר יזיר ר' אליעזר הקפר ברבי חומר יין זה חמוג שכר זה חיי' : הנך הרה / תהיה הרה : וילדת בן / מורכב מן יולדת וילדת ואמר בו בלשון פועלת וחף על פי שאינה עדיין יולדת לפי שאמר הרה שהוא תואר כמו פועלת חמר גם כן לשון פועלת בלידה ואמר בו בלשון פועלת לפי שעתידיה ללדת או יהיה וילדת מן הדומה למרובע : ומורה לא יעלה על ראשו / הוא התער וכתי ומספר : והוא יחל' כי השופטים אשר היו לי ולגיני ולכדי ואז נלחמו בישראל תחלה חו' חמ' יחל להושיע לפי שלא הושיעם תמועה שלימה : במראה מלאך האלהים נורה מאד' פי' כי המון בני אדם חושבין כי המלאך גוף וצורתו צורה נוראה : לנער היולד / כשהיה יולד ותואר כמו חמר

כל טמא / קדש כל טמא / מייין כל טמא / מליית יכל ט' היעוד לאשת מנח / ששה א' חבל

מזה ולזה רצה סיהיה נזיר חללים כי ההלנע משתיית יין מועיל מאד לזה העניין באמרם כל הרזחה סוטה בקלקלה יזיר עכמו מן היין ולחלת הסבה בעינה מנע חמו בעת היותה הרה ממנו משתיית היין והשכר והזחיר אותה מאכילת כל טומאה להורות על קדושת הנער היולד כי זה ממה שייסרס להנהיגו בקדושה גיהיה עוד זה סבה לחנכו אל סיהיה פרס מהבלי העולם מהתאוות הגופניות גלזחת הסבה נ' צוה שלא יעלה מורה על ראשו להורות על קדושתו כי זה כלל ממה שירחיק ממנו ההתגאל בענין המשגל לפי מה שאפשר ועם שבוה הענין מבואר לענין הגבורה ל' גדול השער חלל שראוי שלא יעלם ממנו שהשם חדש בו גבורה נוספת מפני הנזירות אשר לא יחייבה גדול השער לפי הטבע וזה שכבר מנאחו שחקב טבולח סר כמו ממנו ולא היה זה כן חס היתה הגבורה מתחייבת מגדול השער כי הרסס סיס בגדול השער בגבורה הוא מצד עזרו האידים העשמיים בגוף שהיה מדרכס סיתהוה מהס השער וזה כי השער כשהגיע אל תכליתו לא יגדל ואז יעברו האידים העשמיים ההם תוך הגוף ותגבר האדומה בגוף ויתחדש מזה רוח גבורה ומי סזה דרכולא תסור הגבורה בגלוח השער כי

אשר בא ביום חלי בנה היום וכן תי בינא דיכוי משפט הנער ומעשהו דחזו לרביא ומה נעבוד ליה בלחמך במחלך כי לחם כולל כל המזון ואם מעשה עולה כלום זה גדי עזים שחתה חומר שתעשה לפני לא חוכל ממנו ואם תרצה חתה לעשות ממנו עולה תעשה ובחמר ליי לפי שאותו הדור היו עושים הרע בעיני יי והיו מעלים עולות לחללים אחרים: כי לא ידעו טעמו דבק עם נעצרה כל חותך: מי שמך ולא חמר מה כמשפט הלשון שלא לחמר מי חלא על נכס חי מדבר והסם חיכו הנכס לפי לא יחמר על הסם מי חלא מה שמך מה שמו ואם נחמר כי לפי שהיה דוחי חמ' כי חן למלך נק' והסם כמו הנכס הכה לא ידע מנח כי היה דוחי עד טעלה ויש לפדע לפי שהיה בעיני מנח נביא גדול וכבוד והאל גדול כודע בשמו למי שלא ראהו והנה השם כמו הנכס: כי יבא דברך וכבודך וכתו דברך וחמד הו' על העני וכירושו כתרבומו חרי יתקיימו פתגמך וכיקרייך: פלחי בהעלם האלף והיוד ליחס ואם היתה האלף נכחת היה על משקל עברי וכירושו מוכס ונעלם שלא תוכל לדעתו וית' והוא מפרש וכן תרגום כי יפליח חרי יפריש וענינו מופרש ומובל מדעתך חותו: ועל על הכוכ' מכנין הפעיל ומה שהעלה מנח עולה על הכור ליי בשעת חיבור ה' בשילה כחשרו הבמות חמרו רזל הורחת שעה היתה כי הנה המלאך חמר לו ואם תעלה עולה ליי העלכה ומפלי לעש' המלאך היה מפליח לעש' בהוצאת האש מן הכור וחכול הגדי והמנחה ונכשהאש גדל והעלה להב עלה מלאך יי כלומר כסתלק מעליהם בלהב: בעל' הלהב מעל המזבח בבית: ולא יסף עוד' שלא כרה' להם פעם אחרת עוד' וטעם אז ידע מנח דבק עם ועל מלאך יי בלהב המזבח ולא עם ולא יסף אז יהיה פי' ולא יסף כלו כשראה שנסתלק מעיניו ידע כי מלאך יי היה ויש לפדעו דבק עם ולא יסף ויהיה פירושו ולא יסף להרזה על המרחה ההיא בעצמה כלומר עלה בלהב המזבח ולא כרהה להם עוד אז ידע כי מלאך הוא שהלך מעיניהם ולא ראוה עוד במרח' ההיא: להרח' בחולס וכן להרח' בשילה כמו שבה בשלמים הכתוב תתן ותחל רוח יי לפעמו' תי' ושריאת רוח נבונה מן קדם יי לתקפותיה' כלומר הנבונה והכס' שהיה לו במחנה דן החל לו והוא המקום שחנן שם בני דן כשהלכו ללכוד את ליש והוא המקום בין כרעה ובין אשתחול ושם החל לו הכח מחת יי חולי היה לו עם דבר עם חויבי' ונכסם והכתוב לא סכר ויהיה פירוש לפעמו לחזקו הפך בנין כפעל והתפעל ממנו שהוא חסרת הכח וסבירת החיברים כמו כפעמתי ולא חדר ותפעס דוחו ותתפעס וכבר כתבתי בו פירושים אחרים בספר מכלל בשדש פעם חבל זה הפירוש הו' הנכון בעיני ובדברי רזל כי פי' לפעמו מענין פענון שהיתה רוח נבוא' מקטקט' לפני כוננו וכי' רוח יי נבואתו של יעקב חבינו החלה אז שאמר יהי דן כחם עלי דרך: וירד שמשון תמנתה' וכתוב ביהוד' הנה חייך עולה תמנתה ויש מרזל שאמר שני תמנות היו ומהם חמ' חדש תמנת היא דחתי מהחי ניסח עליה דחתי מהחי

רשי

אחרי חסותו חחר עכת' מה יהיה משפט הנער ומעשהו מה חזי למיעבד לעולימח ומה נעבוד ליה: נעצרה נח' נחסוף חותך חל הבית: כי יבא דברך חס יבא לנו שליחות דבר מ' מחתך משכנע וככיר חת שמך וככונך ו נכס' מה שתשלח לנו: והוא פלחי' מכוסה תמיד הוא משתנה ו חזינו יודע למה משתכ' היום: וכעת הזאת לא השמיענו כוח' לא היה משמיענו בסור' זו חס רחויים חנו למות: לעמו' לבא בקרבנו טו לפעמים: כי

רלבנ

הנה זה המלאך ש שדבר חל מנח וחל חסתו היה נבי' בהכרת כי חן מדרך הנבואה שתהיה יחד לשכ' בנה החוסן הנזכר בנה המקום והנה החסוב שזה הנביא היה פ פניחם והנה לא רצה לחכול מגדי העני' כמו שלא רצה לחכול מ מהבשר והמזכות ש שהביא חל פניו נדעון כדי ליסב יתגר בלב מנח ואסתו כי הוא מלאך יי' כדי שיהיו כ נזירים מכל שאמר להם' והנה עלה המלאך בלהב המזב' כמו הענין כמה פעם נדעון מענין האש שחכל הכסר והמזכות והלך מעיניו אז מלאך יי' וחולי לוח' הסכה לא רצה הנביא לגלו שמו כי אז לא היו מאמיני' מאד בכחיל' כי דבר יי יקר אז ולהוסיף להם החינה בדבריו העלי' מהם מי הוא' והנה היו ירחי' מהמות מנח וחסתו בדחותם מלאך יי' לכמה חסר זכרנו בזה הענין נדעון: ותחל רוח יי' לפעמו' לל סכר החלה רוח נבונה שחיתה בו מחת הפי' לפעמו וזה שפעס היה חושב להלחם עם פלסמים ופעס חושב להמנע מזה כפעמון זה שמכ' חילך וחילך: והתחכם

ומעשהו ג בקרו' וסי' מה יהיה משפט הנער ומעשהו ואיש במעון ומעשהו בכרמל ומעשהו השכילו: ואת המנחה ח' בסדר פקודי: ומפלא פליא ד' חס' יוד בליש' וסי' כי יפלא לנדר נדר נזיר' ומפלא לעשות ומנות ואשתו' הפלא עצה הגדיל תושיה' ונסם נס בסד' נשואה:

ותמהר האשה ותריץ ותגר לאישה ותאמר אליו הנה נראה אלי האיש אשר בא ביום אליו: ויקם וילך כנח אחרי אשתו ויבא אל האיש ויאמר לו האתה האיש אשר דברת אל האשה ויאמר אני: ויאמר מנח עתה יבא דבריה מה יהיה משפט הנער ומעשהו: ויאמר מלאך יהוה אל מנח מכל אשר אמרתי אל האשה תשמר: מכל אשר יצא מפני הין לא תאכל ויין ושכר אל-תשת וכל טמאה אל-תאכל כל אשר צויתיה תשמר: ויאמר מנח אל מלאך יהוה נעצרה נא אורתי ונעשה לפניך גדי עזים: ויאמר מלאך יהוה אל מנח אם תעצרני לא אכל בלחמך ואם תעשרה עלה ליהוה תעלנה כי לא ידע מנח כי מלאך יהוה הוא: ויאמר מנח אל-מלאך יהוה מי שמך כי יבא דברך וכבר נודע: ויאמר לו מלאך יהוה למה זה תשאל לשמי והוא פלאי: ויקח מנח את גדי העזים ואת-המנחה וישל על-ד-הצור ליהוה ומפלא לעשות ומנח ואשתו ראים: ויהי בעלות הלהב מעל המזבח השמימה וישל מלאך יהוה בלהב המזבח ומנח ואשתו ראים ויפלו על פניהם ארצה: ולא יסף עוד מלאך יהוה להראה אל-מנח ואל-אשתו אז ידע מנח כי מלאך יהוה הוא: ויאמר מנח אל-אשתו מות נמות כי אלהים ראינו: ותאמר לו אשתו לו חפץ יהוה להמיתנו לא לקח מידנו עלה ומנחה ולא הראנו את-כל-אלה ובעת לא השמיענו כזאת: ותלד האשה בן ותקרא את-שמו שמשון ויגדל הנער ויברכהו יהוה: ותחל רוח יהוה לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין אשתאול:

ואוחיאת אתה ורהטת וחויאת לבעלה ואמרת ליה הא אתחוי לי וברא די אתא ביומא דיכוי לוחי וקם ואיל-מנח בתר אתתיה ואתא לות נברא ואמר ליה האת גברא די מללתא עם אתתא ואמר אנא: ואמר מנח בען ותקימון פתגמך מה יהי דחוי לרביא ומה נעביד ליה: ואמר מלאכא די למנח מכל דאמרית לאתתא תסתמר: מכל דיפוק מגופנא דחמרא לא תיכול וחמר חדרת ועתיק לא תשתי וכל מסאב לא תיכול כל די פקדתה תטר: ואמר מנח למלאכא די ניהוד בען יתך ונעביד קרמך גדי' בר עזי: ואמר מלאכא די למנח אם תחרגני לא איכול בלחמך ואם תעביד עלתא קדם יי תסקנה ארי לא ידע מנח ארי מלאכא די הוא: ואמר מנח למלאכא די מה שפך ארי ותקימון פתגמך וינקרנד: ואמר ליה מלאכא די למא דנן את שאל לשמי והוא מפרש: ונסיב מנח ית גדיא בר עזי וירת תקרובתא ואסק על שיגרא קדם יי ומפרש למעבד ומנח ואתתיה חון: והוה במסק שלהוביתא מעלוי מדבהא לצית שמי' וסליק מלאכא די ב בשלהובית מדבהא ומנח ואתתיה חון ונפלו על אפיהון על ארעא: ולא אוסיף עוד מלאכא די לאתחזאה למנח ולא אתתיה בכן ידע מנח ארי מלאכא די הוא: ואמר מנח לאתתיה ממת נמות ארי מלאכא די חזינא: ואמרת ליה אתתיה אלו רענא קדם יי דנמות לא קביל מננא עלתא ומנחתא ולא אחזננא ית כל אלון וכעדן פון לא אשמעננא כהדא: וילדת אתתא בר וקרת ית שמייה שמשון ורביא רביא וברכיה יי: ושריאת רוח נבורא מן קדם יי לתקפותיה במשרית דן בין צרעה ובין אשתאול: ונחת שמשון לתמנת וחזיא אתתא בתמנת מבנת פלשתאי:

וירד שמשון תמנתה וירא אשה בתמנתה מבנות פלשתים:

ונחת שמשון לתמנת וחזיא אתתא בתמנת מבנת פלשתאי:

בסח ירדיה' ודרך דרש יהודה שנתעלה בה כתיב ביה עליה שמשון סנתגנה בה כתיב ביה ירדיה: תלנה

כי תחכה הוא מבקש עלילה להתגרות בו: על דבר לחשה על האשה דבר לקרוביה כן תדעם יונתן:

עדת דבורים קינה דברייתא כניסת דבורים: וירדה לטון הנבלת דיבוק של כל דבר הנדבק וכן לטני פת הנדבקה בתנור נקרה הנבלת רדייה הדורה פת מן התנור הדורה את כוננתו על פס שהדבס עשוי על ידי חלות שענה מן מוזבקה בדופני הכלי בכל כדדן מדוכן אל דופן כמדת עוגל הכלי וכן תדע יונתן וירדהו וכסמיה: וירד חביהו אל האשה על עיסק חיתתה: מרעים חבדים לשושבינות: ויהי ביום השביעי ליימות השב ולא שביעי למסתה והוא רביעי לימי המסתה: הלכטנו

רלבג

והתחכם למצוא ת תוחכה מפלשתים כדי שיוכל להכותם ולזה בחר לקחת אשה מ מפלשתים כי בזה ה האופן חשב שטיב מ מוצקטו והנה חמרוזל שהיה ניררה תחלה כי חלילה למי שהו' סופט ישראל שיתגאל בכנות הערלים ויהיה עובר על מה שהזהירה ה התורה מלהתחתן ב בם כס הו' שהיה נזיר חלשים וכבר ספר מעובס גבורת שמשון שבלח' עליו רוח גבורה מוחת יי עד שססע כפיר החריית השואב לקרחתו כססע הנדי ומחומה חין בידו וחחר סנה מהעת הזאת שהיתה האשה הזאת לשמשון לחשה שב שמשון לקח חותה לו לחש וידמה שכתנו לה שנים עשר חדש גפרנס את עמיה: ויגד

ויעל ויגד לאביו ולאמו ויאמר אשה ראיתי בתמנתה מכנות פלשתים ועתה קחתי אותה לי לאשה: ויאמר לו אביו ואמו האין בכנות אחיד וככל עמי אשה כי אתה הולך לקחת אשה מפלשתים הערלים ויאמר שמשון אל אביו אורתי קחלי כיהיה ישרה בעיני: ואביו ואמו לא ידעו כי מיהוה היא כי תאנה הוא מבקש מפלשתים ובעת ההיא פלשתים משלים בישראל:

וירד שמשון ואביו ואמו תמנתה ויבאו עד ברמי תמנתה והנה בפיר אריות שאג לקראתו: ותצלח עליו רוח יהוה וישסעוהו כשסע הנרי ומאומה אין בידו ולא הגיד לאביו ולאמו את אשר עשה: וירד וידבר לאשה ותישר בעיני שמשון:

וישב מימים לקחתה ויסר לראות את מפלת הארמה והנה עדת דברים בנות הארמה ודבש: וירדהו אל כפיו וילך הלוך ויגל וילך אל אביו ואל אמו ויתן להם ויאכלו ולא הגיד להם כי מגות הארמה רדה הדבש: וירד אביו אל האשה ויעש שם שמשון משתה כי כן יעשו הבחורים: ויהי בראותם אותו ויקחו שלשים מרעים ויהיו אתו:

ויאמר להם שמשון אחודהנא לכם חידה אם תגיד תגידו אותה לי שבעת ימי המשתה ומצאתם ונתתו לכם שלשים סדינים ושלשים חלפת בנדים: ואם לא תוכלו להגיד לי ונתתם אתם לי שלשים סדינים ושלשים חליפות בנדים: ויאמרו לו חודה חידתך ונשמענה: ויאמר להם מהאכל יצא מאכל ומעו יצא מתוק ולא יכלו להגיד החידה שלשת ימים: ויהי ביום השביעי ויאמרו לאשרת שמשון פתי אתך אישך ויגד לנו את החידה פן נשרף אתך ואת בית אביך באש:

וסליק וחיו לאביו ולאמו ויאמר אתמה חזירתי בחמנת מכנות פלשתאי וכען סבו יתרה לי לאתו ויאמרו ליה אביו ואמיה: הא לרת בבנת החד וככל עמי אתמה דאת אויל למסב אתמה מפלשתאי ערליה ויאמר שמשון לאביו יתה סב לי ארוי היא כשרת בעיני: ואביו ואמיה לא ידעו ארוי מן קדם יי הוא ארוי תוסקפא הוא בעי לאתנראה בפלשתאי ובעדנא החיא פ פלשתאי שלטון בישראל:

ונחת שמשון ואביו ואמיה לתמנת ואתו עד ברמי תמנה והא ארמי בר ארון נהים לקרבותיה: ושרת עלוהי רוח גבורה מן קדם יי והרמיה כמא דמדרמין גרמ ומדעס לית בידיה ולא חיו לאביו ולאמיה ית דעבר ונחת ושאל בארתא וכשרת בעיני שמשון: ותב לזמן יומין למסגרה וסר למחזי ית פגרא דארמי והא פגרא דדברתא ב בפגרא דארמי ובידה דובשא:

ונסתיה בדידה ואול מיול ואכיל ואול לות אביו ולות אמיה ויהב להון ואכלו ולא חיו להון ארוי מפגרא דארמי נסיח דובשא: ונחת אביו על עסק אתמה ועבר תמן שמשון משתה ארוי כן עכרין עולמא: והנה כד חזו יתיה ודברו תלתין חברין והו עמיה: ואמר להון שמשון איחוד כען לכון חודיתא אם חואה תחזון יתה לי שבעת יומי משתה ותשכחון ואתן לכון תלתין פלדסין ותלתין אצטלון ד דלבושא: ואם לא תוכלון לחואה לי ותתנון אתון לי תלתין פלדסין ותלתין אצטלון דלבושא ואמרו ליה חוד חידתך ונשמענה: ואמר להון מאכלא נפק מיכלא ומתקיפא נפק חוליא וליא יכילו לחואה חודיתא תלתא יומין והנה כיומא שביעאה ואמרו לאת שמשון שדילי ית בעליך ויחיו לנא ית חודיתא דלמא נוקיד ו יתה וית בית אבוב בנורא:

והנה כיומא שביעאה ואמרו לאת שמשון שדילי ית בעליך ויחיו לנא ית חודיתא דלמא נוקיד ו יתה וית בית אבוב בנורא:

ו בקראו וסי אל האשה אמר הדבד ארבה עצונך והרוגך ואב לא שפירת טמאה תחת אישך ואת כי שפית תחת אישך ב במסוק פתי את אישך אחרי מות אישך וירד רפן וסיס פתי את אישך ונד לנו יי אלהיך ונד לך תעלמות חכמה וקף השמים ויגד לך:

תחכה עלילה כתרנונו תוסקפא ותרגוס עלילות דברים תסקופי מלץ וכן האלהים חנה לידו לשון עלילה וכבה: כפיר חריות סמיכתו כסמיכת גדי עמיס והככיר גדול מגור והחריה גדול מהכפיר והלביח גדול מהחריה והליש גדול מהלביח וכל זמן שמוקין גבורתו כוספת בו:

לקרחתו חוליו הוא הולך בדרכ לקני חביו וחמו מרחוק והכפיר כח לקרחתו וחביו וחמו לח כ רחיהו והו שאמר ולא הגיד ל לחביו ולאמו את אשר עשה: רוח יי רוח גבורה מן קדם יי: ויססעהו תרגומו והדמיה כמח דעהדמין גדיח וכן בחרמית הדמין יתעבדון ענין חתיכת הדבר לשנים וכן ושסע חותו בככפץ לפיכך היה צריך לפרס ולא יבדיל: וידבר לחשה בעבור האשה שיתנוה לו חו דבר עס האשה עמיה שתכסח לו:

וירדהו תרגומו וכסמיה מן בית גלחים יסח יי ענין נתיבת הדבר ממקומו וכן והכניס ידו על ידיהם ובענין הזה הרדיה ב בדברי רזל לקיח הפת ממקומו שנדבק סס בתנור ואמר חף ה הדודה ונתן לכל הסל מרפץ לחלה וקראו עס הכלי שנותנין בו הפת מרדה כחמרה כסידה לא ירדה במרדה חלה בסכין:

אל האשה כתרנונו על עיסק חיתתה ואמר וירד חביהו והנה ירדו שלשת שמשון וחביו וחמו כראה כי חביו נכנס לעיר תחילה על ענין האשה שתכין עמיה ל לנשואין: ויקחו שלשים מרעים כמו ויקח קרח כלומר כל אחד לקח חבירו ונתקבצו ואם כראות על המרעים שזכר חחר כן וכמוהו ותרחהו את הילד ו והדומי לו שכתבנו בספ מכלול:

סדינים הם ירעות של פשתן שהחדס טוכב בהס כלילה חו מתעטף בהס ביום ית פלדסין ותרגס בשני חריטין כהרי פ פלדסין: ביו השביעי יום השבת היה יום רביעי לימי החופה ופי ותבך עליו שבעת ימים השלמת שבעת ימים מיום השבת עד סוף שבעת ימי המשתה היתה בוכה בכל יום ופוצרת בו שיגיד לה ה חידה ויש לכרש ביום השביעי כמשמעו שביעי לימי המשת והס כשראו שלא יוכל להגיד החידה בשלשת הימים כחששו מהגידה והחרישו עד יום השביעי וביום השביעי אמרו לאשת שמשון פתי את אישך ופירו ותבך עליו שבע הימים היא מעמיה בכתה עליו כל שבעת ימי המשתה ולא רצה להגיד לה וביום השביעי ה הכיקתהו לפי שאמר לה כשרק חותך והגיד לה: הלכטנו

רדק

שופטים טו

רשי

הלידשנו קראתם לנו הלא... הלידשנו קראתם לנו הלא... הלידשנו קראתם לנו הלא...

הלידשנו קראתם לנו הלא... הלידשנו קראתם לנו הלא... הלידשנו קראתם לנו הלא...

כמו החדרה והטעם שאלו בא... השמש ביום השביעי טרם ה...

הלמסכנותא קריתון ותנא ה... הלכא : ובכת אתת שמשון...

ולי ה בקריאה וסימ' ותנך אשרת שמשון עליו... הכסף ולי חזוב אמר' לי גלעד ולי מנשה קדמאה דספר'...

למרעהו' לאחד... מוטוביכו נתנו נקייתי הפעם בדון חעשה...

רלבג

ויגד לה כי הציקתהו'... חפטר סיהיה הרצון בזה שמרוב הסתדלות...

טו

הגיד לה את החידה... עד שבטר יבא השמש ביום הזה נשאל ל...

המשה' ואחר זה בימי קציר חטים היה שב שמשון... לאשה לחטבו סככר שחאה ורצה לתת לו לפייסו...

האשה' וירד אשקלון וירד אחיו וכל בירת אביו... בני מררי ויחל שלמה לבגוד : אמר ו' ג' חס' ו' ג' סל' ו' ס' נמסר בראש סדר משפטים ובסדר נשא :

המשה' ואחר זה בימי קציר חטים היה שב שמשון... לאשה לחטבו סככר שחאה ורצה לתת לו לפייסו...

חתן התימני חתן הפלשתי אשר בתמונה: חם תעשון כוחותי שמה רגילים חתם בכך לתת חמתו של זה לזה: סוק על ידך פרשין עם רגלך כוכב סוס חינו נשען על ירכו כי חם על סוקו רגל אחד נתון בברזל התלוי במרכבת: בסעף: בנקרת סלע עיטם וחכירו סעיף סלעי מסעף כחמה: וינטשו ויתכבדו: בלתי עם מקו: למה עליכם עליונה והלח עבדי חכמו לכם: לחסור חם שמעון: סתאסרוהו ונתסגרוהו לנו: לא כי חסור כחסוך ללא כהרן חותך כי חסר כחסוך: רותי: רוח גבורה מן קדם יי: חסוריו: קסוריו: טריה: לחה ורחיטי בספר רפואו: סקורח ללחה טיבה מן המכה טרי: חמו חמורתי: בלתי חמו: לכבוד כיבורין רבי בלועה דחמר: רמיתנין דגורין: חת המכתשי

בגומא שהסן יושבת בה עשויה כמין מכתש: עין הקורח: מעין ש שבח על ידי זעקת ה הקורח א יי: למתני

רלבג

ויאמר להם שמעון: הראוי שתעשו כוחות להוסף לעשות כבדי הנה חם נקמתי בכס מענך הראשון וחחר א חלד מהרע לכס אך עתה עשבתם לעשות כבדי הנה חמי עושה עמכם רעה והכה א חותם שמעון סוק על ירך מכה גדולה לל סוק חלד ירך ודמה ה רגלי לסוק והפרשי הרוכבים בסוס לירך כי הסוק הוא למטה מהירך וחחר ירך ש שמעון וישב בסעף סלע עיטם מכני פ פלשתי שהיו חורבים לזו: וינטשו בלתי לל שהתפזרו והתפטו ב במקום ההוא מענך והנס כטופים: והכה חסרו בני יהודה חת שמעון בסנים עבותי חדשים לתנו ביד פ פלשתיים הוא בח עד לחי שהיו עם פלשתיים רבים ותכלח עליו רוח גבורה מוחת יי ושבנו העבותים אשר על זרועותיו חבל בגורתו כפשתים אשר בערו באש כחוכן סדני לז כלו כמנו חסוריו מעל ידיו כילא ככטרך לכח מרנישילכתק העבותים וחבשר עם זה שהיו שחר הדברי יחד לל שהשי החליש על דרך המופת העבותות ההם ושם בחולסם כפשתי אשר בערו באש ורוח הגבורה שסרתה עליו היתה בהדינתו אז אף חיש בלתי חמו שמכ וחמר שמעון בלתי ה חמור החרשתי כבוד וכבודין מהרונני וחמר חמור חמורתיס לזונ שם עם חמור על כד הצמות: ויהי ככלותו לדבר וישלך הלחי מ מידו ויקרא למקום ה ההוא רמת לחי: כי נעשית שם גבורה כ כפלות באמצעות לחי החמור עם שהמקום ההו שחללו הית ה המלחמה היה שמו לחי

ואת אביה ל את רחב וחד ושפטתה ח חתם

ועד כרם זית: ויאמרו פלשתים מי עשה זאת ויאמרו שמעון חתן התמני כי לקח את אשתו ונתנה למרעהו ויעלו פלשתים וישרפו אתה ואת אביה באש: ויאמר להם שמעון אם תעשון כזאת כי אם נקמתי בכס ואחר אחרל: ויד אותם שוק על ירך מכה גדולה וירד וישב בסעף סלע עיטם: ויעלו פלשתים ויחנו ביהודה וינטשו בלתי: ויאמרו איש יהודה למה עליכם עלינו ויאמרו לאסור את שמעון עלינו לעשות לו כאשר עשה לנו: וירדו שלשת אלפים איש מיהודה אל סעף סלע עיטם ויאמרו לשמעון הלא ידעת כי משלים בנו פלשתים ומה זאת עשית לנו ויאמר להם כאשר עשו לי כן עשיתם להם: ויאמרו לו לאסור ירדנו לתת ביד פלשתים ויאמר להם שמעון השבעו לי פן תפגעו בי אתם: ויאמרו לו לאמר לא כי אסר נאסרך ונתנוך בידם והמת לא נמיתך ויאסרוהו בשנים עבתיים חדשים ויעלהו מן הסלע: הוא בא עד לחי ופלשתים הריעו לקראתו ותצלח עליו רוח יהודה ותהינה העבתיים אשר על זרעותיו כפשתים אשר בערו באש וימסו אסוריו מעל ידיו: ויצא לחי חמור טריה וישלח ידו ויקחה וידבה אלה איש: ויאמר שמעון בלתי חמור חמור חמורתיים בלתי חמור הכיתי אלה איש: ויהי כבלתו לדבר וישלך הלחי מידו ויקרא למקום ההוא רמת לחי: ויצא מאד ויקרא אל יהודה ויאמר אתה נתת ביד עבדה את התשועה הגדלה הזאת ועתה אמות ב בצמא ונפילתי ביד הערלים: ויבקע אלהים את המכתש אשר בלחי ויצאו ממנו מים וישת ותשב רוחו וחי על בן קרא שכה עין ה הקורא אשר בלחי עד היום הזה:

חתן ד' וא' וחתן וס' נמסר בשמות: תעשון טו וס' נמסר בסוף סטות ובהאי סיפרא סימן ז: ויקרא ויאמר ז' בחד פסו וס' וירא אהרן ויבן מובח ויקרא שמשון אל י' ותלך לקחת ויקרא אליה ויקרא אל י' ויאמר י' ועד זיתא: ויאמרו פלשתאי מן עבר דגא ויאמרו שמעון התניה דתמני ארי נסיב ית אתתיה ויהבה לחבריה וסליקו פלשתאי ואוקירו יתה וית אבוה בגורא: ואמר להון שמעון אם תעברון פה דגא אלהן כד אתפרע מנכון וכתר בן אתמנע: ומחא יתהון פרשין עם רגלאין מחא סגיאה ונחרת ויתיב בשקיף כיה עיטם: וסליקו פלשתאי ושרו בארעא דבית יהודה ואתרשישו על לחי: ויאמרו אנשי יהודה למא סלקתון עלגא ויאמרו למיסר ית שמעון סליקנא למעבר ליה כמא דעבר לגא: ונחתו תלתא אלפין בגרא מדבית יהודה לשקיף כיה עיטם ויאמרו לשמעון הלא ידעת ארי שלטין בגא פלשתאי ומה דגא עבדת לגא ואמר להון כמא דעברו לי כן עבדית להון: ויאמרו ליה למיסרך נחתנא למיסרך ביד דפלשתאי ויאמר להון שמעון קיימו לי דלמא תשלטון בי אתון: ויאמרו ליה למיסר לגא ארי מיסר ניסרנך ו נמסרנך ביד יהודון ומקטל לגא נקטלנך ויאסרוהו בתרמין גרילן חדתין ואסקוהי מן ביפא: הוא אתגא עד לחי ופלשתאי יביבו לקדמותיה ושרת עלוהי רוח גבורא מן קדם יי והואה גדולתא דעל דרעוהי ככתנא דארח ביה גורא ואתמסו אסרוהי בעל ידוהי: ואשבח לו עגא דחמרא בטינתא ואושיט ידיה ונסבה וקטל בה אלה בגרא: ויאמר שמעון בלועא דחמרא רמיתנן דגורין בלועא דחמרא קטלית אלה בגרא: ונהו כשצויתיה למללא ורמא לועא מן ידיה וקרא לאתרא ההוא רמת לחי: וצחי להרא וצלי קדם יי ויאמר את עבדת על יד עבדך ית פורקנא רבא דגא ובען אימרת בצחותא ואתמסר בידא דערלא: ובען ית ביפא די בלועא ונפקו מגיה מנא ושתי ותבת רוחיה וחיא על בן אתקרי שמה עינא דאיתיהיבת בצלותא דשמעון היא קיימא בלחי עד יומא דהיו:

רדק

ועד כרם זית ועד כרם ועד זיתים הכל הנעיר ולתי ועד כרמיח ועד זיתיה ויש לבד כרם סמוך לזית ויקר' כרם זית הזית הנטועים ביחד הרב כמו סקורח כרם הנפנים הנטועים ביחד הרבה וכן אמרו רזל כרם זית חיקרי כרם סתמח לא חיקרי: חם ת תעשון כוחותי חם מתחיל כסגולו חשתי עשיתם זאת עסרתם חזונה ואת בית חביה היה טוב חבל עתה שלא חספת מתחילה עד שבקשתי חמי דיני מכס לא חלד עדין אה חם כן נקמתי בכס פעם אחרת וחחר כן חלדל: סוק על ידך תי פרשין עם רגלך סוק הוא הרגלי ויירך הוא הרוכב ויש לבד סוק על ירך על הנופלים בנוסס כלומר כי לא הפך אחד מהם כניו חליונלא עמד חיש ב בכינו חלח כלס כנס מפניו והכה חותם בנוסס ונופל' סוק על ירך כי הנס ונופל על פניו מתהפך סוק על ירכיו: וינטשו בלתי על שם סיכו כי על דבר לחי החמור נקרא המקו לחי ופירו וינטשו לשון סטיחה כמו והנס כטופים על פני הארמה: כאשר עשו לי רע עשו לי ורע עשיתם להם וכן כאשר יתן מוס בחלם כן ינתן בן ויעלהו מן הסלע כי מקום בני יהודה היה גבוה מן הסלע כמו שאמ' למעלה וירדו א סעף סלע עיטם: בערו באש יי כ ככיתנח דלחד ביה נורח: וימסו מבנין כפעל והוא כמו וימס לבב העם: חסוריו עם והאחד ממנו חסר והם היתרי אשר נחסר בהם: טריה לחה וכן מכה טריה וכן יקראו לה בערבי טרי וית בטיתחא וחס הבית שמים פירושו בלחמה מדברי רל' חם היתה שדה מטונכת מותר פי לחה: חמור חמורתי: כבורי כמו חמר חמרים והם שלשה משקלי בנה הענין חמור מסקל אחד בשקל שאור יאור וחומר מן ח חומרים מסקל אחר בשקל קדש חדש וחמורתי מן חמורה מסקל אחר מסקל דבור חמורה: רמת לחי תרגו ויסלך ורמת ולפי ש שהסליך הלחי עם קראו רמת ל לחי: חל המכתש אשר בלחי ית ית כיפח דבלועה ירח דעת ה התרגום כי בלע היה תחת הלחי והיה הסלע עשוי כמו מכתש ל לפיכך קראו מכתש ונכסחח אחרת מכחתי ית ככח דבלועה והיא הגומא שהסן תקועה ב בתוכה ובנוסחח אחרת מכחתי רומחא דבלועה ולא ידעתי מה: עין הקורח כתרנומו עינא דאתיהיבת בצלותיה דשמעון:

וידמ' שה' היה מקו' גבוה ולזה נכ קראו רמת לחי: המכתש אשר בלחי חסנו' שהיה סן סלע דמ' למכתש במקו' שהיה שמו לחי ועל המופת בקע חותה הסי ויחאו ממנו מים וישת ולחזכי זה הנס קראו שמו עין הקורח אשר בלחי הרנן בנה שסס היה עין השס א הקור' לו שהו' שמעון להוכיח לו מעשם מים

והנה זכר שכבר שבט את ישראל בימי פלשתים עשרים שנה וחמור בימי פלשתים להורות שבימי שמשון בכלל היו פלשתים מושלים בישראל חלף שהנה הושיע מידם תשועת מה' אחר זה ספר שבט שמשון עתה וראה שם חשה פונדקיתא ובה לביתה ללן עם והנה הוגד לבני עמה שבט שמשון שם וארבו לו כל הלילה

עד אור הבקר ו' וסי' ויתחרשו כל הלילה ונבוה בהם' כי אם נותר לנבל' ולא הגידה לו דבר' עד אחד לא נעדר להם' ואנחנו מחשיים והכינו עד אור הבקר' ינתק ג' וסי' כאשר ינתק פתיל' ינתק מאהלו מבטחו' ודן ירת ישראל בימי פלשתאי עשרין שנין' ואל

עצמו כחרשים כדי שלא ישמר מהם שמשון' ויסעס' ויסע עמו ועם הכריח כי לא נמצא ממנו מעל הקל יוצא לי חם בודל וכן ויסע את היד הארנ עם היד חו יהיו חלה הסנים פעלים יוצאים והאחרים פעלים עומדי' והאנחנו נתן לך' בפתח שלא כמנהג והדברים האלה אשר עשת לו לדעת כמו לא היו ביום אחד לא הייתה שואלת ממנו יום אחד ואחר יומים הייתה עוד חוקרת אותו ומציקה אותו ב בדבריה כמו שכתוב ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים' יתרים לחים' אשר משבטים לחים' וחלתי' כתרנומו נחלום: בהריו חש' כלומר סינתק בהיומו קרוב לחם שלא יפלוט בו החש חלף מעט בריח ולדעת יונת' ויו בהריונו על האם סתדנס דארח ביה נורח: עובתים' יתרים עשוי משלם חבלים שהם חזקים' מחלפות

והנה זכר שכבר שבט את ישראל בימי פלשתים עשרים שנה וחמור בימי פלשתים להורות שבימי שמשון בכלל היו פלשתים מושלים בישראל חלף שהנה הושיע מידם תשועת מה' אחר זה ספר שבט שמשון עתה וראה שם חשה פונדקיתא ובה לביתה ללן עם והנה הוגד לבני עמה שבט שמשון שם וארבו לו כל הלילה בשער ההיח לל שהם סגרו השער וארבו לו כל הלילה בזה האופן להרנו בבקר לחשבם שהנה תחת ידם' והנה שכב שמשון עד חצי הלילה והוא קם וחזו בלילות שער ה העיר ובשתי המזונות והסיע עם הכריח ושם על כתפיו ו והעלה אותם על ראש ההר אשר על בני ח חברון והי ממה שיר על עוכס גבורתו' אחר כן ספר שהשב חשה בחל שורק מ מבנות פלשתים ושמה דלילה וידמה שניירה תחלה כמו שחזרו ו ועלו איה סרני פלשתים והשיחוה לבתות את שמשון שנידיעה במה כמו גדול ובמה יוכלו לחסור אותו לענותו והתל בה ג' ואחר זה הציקתהו בדבר עד שהלחת אותו עם ס שכבר הייתה מונעת מונו בעת שהיה יבנו תקמו כמו שחמרו רזל ולזה קוד' כפשו למות וכשקצרה כפשו למות חז הגיד לה את כל לבו והיה זה סבה ש שכל ביד פלשתים כי לא היו קשובים ונקרו עיניו וחסרוהו דלילה ויחסר בכחשתים והיה טוחן אתו לעיניהם בבית האסורי כמנהג האסורים שהיו טוחנים שם מיני התבואה ל להשתעבד בהם' והנה

והנה זכר שכבר שבט את ישראל בימי פלשתים עשרים שנה וחמור בימי פלשתים להורות שבימי שמשון בכלל היו פלשתים מושלים בישראל חלף שהנה הושיע מידם תשועת מה' אחר זה ספר שבט שמשון עתה וראה שם חשה פונדקיתא ובה לביתה ללן עם והנה הוגד לבני עמה שבט שמשון שם וארבו לו כל הלילה בשער ההיח לל שהם סגרו השער וארבו לו כל הלילה בזה האופן להרנו בבקר לחשבם שהנה תחת ידם' והנה שכב שמשון עד חצי הלילה והוא קם וחזו בלילות שער ה העיר ובשתי המזונות והסיע עם הכריח ושם על כתפיו ו והעלה אותם על ראש ההר אשר על בני ח חברון והי ממה שיר על עוכס גבורתו' אחר כן ספר שהשב חשה בחל שורק מ מבנות פלשתים ושמה דלילה וידמה שניירה תחלה כמו שחזרו ו ועלו איה סרני פלשתים והשיחוה לבתות את שמשון שנידיעה במה כמו גדול ובמה יוכלו לחסור אותו לענותו והתל בה ג' ואחר זה הציקתהו בדבר עד שהלחת אותו עם ס שכבר הייתה מונעת מונו בעת שהיה יבנו תקמו כמו שחמרו רזל ולזה קוד' כפשו למות וכשקצרה כפשו למות חז הגיד לה את כל לבו והיה זה סבה ש שכל ביד פלשתים כי לא היו קשובים ונקרו עיניו וחסרוהו דלילה ויחסר בכחשתים והיה טוחן אתו לעיניהם בבית האסורי כמנהג האסורים שהיו טוחנים שם מיני התבואה ל להשתעבד בהם' והנה

עד אור הבקר ו' וסי' ויתחרשו כל הלילה ונבוה בהם' כי אם נותר לנבל' ולא הגידה לו דבר' עד אחד לא נעדר להם' ואנחנו מחשיים והכינו עד אור הבקר' ינתק ג' וסי' כאשר ינתק פתיל' ינתק מאהלו מבטחו' ודן ירת ישראל בימי פלשתאי עשרין שנין' ואל שמשון לעזרא וחזא תמן אתתא פונדקיתא ועל לותרה: לעזתאי אתחורה למימר אתא שמשון הלכא ואסחרו וכמנו ליה כל ליליא במעלניא דתרע קרתא ושתיקו כל ליליא למימר עד ניהור צפרא ונקטלניה: ושכב שמשון עד פלגות ליליא וקם בפלגות ליליא ואחד בדשי תרע קרתא ובתרון ספא ונטלנון עם עברא ושיו על כתפוהי ואסקנון לריש טורא דעל אפי חברון: והורה בתר כן ורחים אתתא בנחלא דשורק ושמה דלילה: וסליקו לותרה טורני פלשתאי ואמרו לה שדילי יתיה וחזי במה חיליה רבא ובמה נכול ליה וניסרניה לעניותיה ואנחנא נתן ליד גבר אלף ומאה סלעין דכסף: ואמרת דלילה לשמשון חזי בען לי במה חילך סגי ובמה התאסר לעניותך: ואמר ליה שמשון אם ייסרוני בשבעה יתרון רטיבין דלא יבישו ואחלוש ואהוי כחד מן בני אנשא: ואסיקו לה טורני פלשתאי שבועא יתרון רטיבין: ולא יבישו ואסרתיה בהון: וכמנא יתיב ליה באדרון בירת משכבא ואמרת ליה פלשתאי אתו עלך שמשון ופסק ית יתרא כמא דמתפסק חוטא דכתנא דארח ביה נורא ולא אתידע חיליה: ואמרת דלילה לשמשון הא שקרת בי ומללתא עמי כדבין בען חזי בען לי במה התאסר: ואמר לה אם מיסר ייסרוני בגדילן חדתן דלא אתעבידא בהון עבדתא ואחלוש ואהוי כחד מבני אנשא: ונסבת דלילה גדילן חדתן ואסרתיה בהן ואמרת ליה פלשתאי אתו עלך שמשון וכמנא יתיב באדרון בירת משכבא ופסקנון מעל ד דרעוהי בחוטא: ואמרת דלילה לשמשון עד הכא שקרת בי ומללת עמי כדבין חזי בען לי במה התאסר ואמר ליה אם תשתין ית שבע

ין

יאסרוני

כל כפיתין

דשמשון דסי

חזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

וחזקת לנבי

רשי

לעזתים לחמר' לחאשי עמה לחמר: ויתחרשו' כהנו עכמו בשתיקה: ויסעס' ויעקרם ממקומם: יתרים' חבלים דקים: ולא נודע כמו' לא הוכרך להתחזק בכתרון חותם: עבותי' חבלים גסים: מחלפות

והחוש המשלש לא במהרה ינתק: נעשה ח' קמץין וסי' נמסר בסדר א:

רדק

שופטים יו

רשי

והימנעו כתיב שרשו יום והימנעו קרי שרשו יום והענין אחד כמו יוטב וטוב וענינו ענין הסרה חל הדבר כמו לא ימים עמוד הענין לא ימים מתוך האהל שהם ענין הסרה חלח שאלו פעלים עומדים וזה פועל יובא ואלו ענין ריחוק מבני שהם דברים עם גלם וזה ענין קרוב מפני שהוא דבק עם את כמו חל במקומות

את העמודים אשר הבית נבון עליהם והימנעו כחלפאך בלעז כמו חולי ימונעו: זכרתי כא' זכור עשרים שנה ששפטתי את ישראל ולא חמרתי לאחד מהם העבר לי מקל זה ממקום למקום: נקם אחת מנשתי עיני' ושכר עין השנית הנה לי לעולם הבא וכאן כפר לי שכר החמת מהן: וילפת' ויחזו אינכרלכא בלעז כמו ויחדד האיש וילפת' נאחו בזרועו האשה:

ואת העמודי' כמו ואלו וכמוהו ואת בית יי' חני הולך ואחרים זולתו וימ' חותו ענין מיושם

תמות נ בקריא' וסי' תמות נפשי עם פלשתים' תמות נפשו מות ישרים' תמות כנער נפשם וחיותם' וחד ותמת בצמא' וחד את פלגשי ענו ותמת' ונמסר גם בסדר בלק: וכל בית יב' וסי' נמסר בהאי סיפרא סימן ט': אביהו ז' וסי' נמסר לעיל בהאי סיפרא סוף סימן יד:

רלבג

והנה סבב שמעון עם הנער המחזיק חותו שיביאנו למשפט העמודים אשר הבית נכון עליהם למשפט כדי כ' עין עליהם' וקרא שמעון לסם ית' שיחזקו בפעם ה' הזאת להקים מחויביו שבקרו עיניו ושמע ה' השם לקולו ובחר שמועון למן עם פלשת' כדי סיכס מהם' והנ' הטעם שמעון שני עמודי התוך אשר ה' הבית נכון עליהם' וכבר נסמך עליה' ח' בימינו וחד בשמאלו והטעם למה בכת ב' בדק שכל הבית על הסרנים ועל כל העם עד שכבר המית ב' במותו רבים מאשר המית בחייו' והנה זכר אחר זה פעם ש' שנית שהוא שפט את ישראל עשרים שנה להודו כי הזמן שיטב בארץ פלשתים ככלל בחלו הכ' שנה:

והתועלות

המניעות מזה הספור הן חלו:

לפרסם מה שפלונו ישראל מהרע תקף שהרשעו לעבוד את חלוי הגוים אשר הפילם השם ביד ישראל עד שבשנה הריח רעזו וכבר כלשתים ובני עמון את ישראל והתמיד השעבוד הזה החזק שמנה עשרה שנה עד שבנו אל' יי' בכל לבם כי בזה תתקיים חמונת ההסנחה והגמול והעונש אשר היא גדולה שבפנות התורות ולזאת הסבה גם כן זכר כאשר שבנו אל' יי' בכל לבם נעזרו מאלה השם יתברך להכניע חויביהם:

הראשון

השני

הוא להודיע שאין ראוי לרדוף החלשים כי אין בשער עזרתם הלא תראה מה שקרה לזקני גלעד שרדפו יפתח בעבור אחיו שהיו קרובים ונרסוהו מהסתתף במחלתו ולסוף הענין כשטרכו חלוי סיהיה מושל עליהם:

דבריו בחכמה באופן שיביע לו הנמול אחר עשותו המעשה ולזה רצה יפתח שישימו זקני בו אחר נכחו וזו המלחמה אשר בעבורה חמרו לזקני גלעד סיהיה להם לקבץ והיא מלחמת בני עמון והיה זה במצפה שהיה מקום שהיו מתקבצים גוים תמיד כי נגלו בו דברי' כפלאים כחילוני ויבא יי' עם:

הרביעי הוא להודיע שאין ראוי להלחם עם האנשים אם לא היתה שם סבה ראויה תביא על זה ועל זה ספר ששלח יפתח מה ששלח לבני עמון והיה משיב לו

כתבאר שלא היתה שם סבה ראויה תניעוהו לזה ואמר יפתח שיפוטו הסי' בינותיהם כי עול היה עושה לו מלך בני עמון ונמשך מזה שכבר נכחהו יפתח והכה בבני עמון מכה רבה מאד:

החמישי הוא להודיע שראוי למוי סיכס טוב מה מהשי' שידור לו נדר מה כדי לפרסם בלב האנשי' כי כל הטובו' מאתו ולזה זכר כי יפתח נדר ליי' אם יתן ליי' בזולת התישבות

פרי בטן: הששי הוא להודיע שראוי למוי סיכס טוב מה מהשי' שידור לו נדר מה כדי לפרסם בלב האנשי' כי כל הטובו' מאתו ולזה זכר כי יפתח נדר ליי' אם יתן ליי' בזולת התישבות

בני עמון בידו: השביעי הוא להודיע שמי שנדר ליי' יחוייב לו שיקיימוהו ואלעם שיכבד לו מאד הלא תראה כי יפתח בעבור שפצה פיו ליי' הוכרה לקיים את נדרו אלעם שהיה

בשלמות ואפסר שנאמר שלא היה יודע יפתח שיש לנדרם היתר גם לא ידעו זה אז אחד מהאנשי' גבולו כי כבר נשקפו כלם בנמוסי' הגוים ונחזו את התורה ימים רבים והנה החכם חזן לו להתיר את הנדרים חלח כשישאל הנודר היתר לנדרו להיקחו מתחרט בנדר' ואפסר שנאמר כי בקיום זה הנדר פרסום הכם שעשה לו הסי' היה בלתי ראוי שיתחרט יפתח על זה הנדר לפימה שחשב:

השמיני הוא להודיע שאין ראוי לאל' סיכס טוב כשלא קרא לו בעשיית הטוב ההוא כדי סיהיה נקרא על שמו גם כן זה הפועל הטוב הלא תראה כי בני אפרים היו מקנאים על יפתח כשלא קרא להם ללכת עמו וקרה להם מבני זה מהרע מה שקרה:

התשיעי הוא להודיע שאין ראוי לאל' סיהיה בלתי מכיר הטובה שקבל מאחר ויגמול רע תחת טוב הלא תראה כי בני אפרים שהיה להם להכיר הטוב שבא להם יי' יפתח ולגמול להם חסד על זה כשחשבו לגמול להם רע תחת טוב שעשה להם נמשך להם מהרע הנפלא מה שסופר בזה הספור עד שפלונו מבני אפרים מ' חלף:

העשירי הוא להודיע שאין ראוי לבעלי היכולת לגנות החלשים הלא תראה כי בני אפרים היו קורין גלעד פליטי אפרים על נד הבזו והחבן שמאסו היתה לראש פנה וקעקעה את בניסם החזק:

האחר עשר הוא להודיע שראוי שתלך האשה אחר בעלה ולא ימנענה מזה גדלות בית אביה ולזה זכר מאבצן עם היותו גדול שכבר שלח שלשים בנות החונכה: השנים עשר הוא להודיע עונש ההסנחה האלהית בענין שמעון בעבור ישראל וזה כי מפני שנבלה לסם ית' ססופו ללקות בדבר הנעים התחכם למנעו מזה כפי היכולת ולזה היה נזיר חלשים מן הבטן וכמנעה ממנו לזאת הסבה בעינה ומן הנכרה שזאת ההסנחה

מנזר הנבונה אם לא יוכל לכבוש יכרו מבנות הפלשתים והוזהרה חמו שנתנה מקצת דיני הנזירות בעודה הרה ממונו לזאת הסבה בעינה ומן הנכרה שזאת ההסנחה היתה

ואמר שמעון לעולימא דמתקוף בידיה שבוק מני ואמישני ית' ע' עבודיה דביתא מתקן עלויהון ואסתמיד עלויהון: וביתא מלי גבריה ונשיא יתמן כל טורגי פלישתאי ועל אנרגא כתלתא אלפין גברא ואתתא דחזן בחוכא דשמעון: וצלי שמעון גרם יי' ואמר יי' אלהים יעול דברני קדמך ותקפני בען ברם זמנא דדא יי' ואתפרע פורענותא דדא מתרתי עיני דנקרו לי פלשתאיו: ואחד שמעון ית' תרין עמודי מציעאיו דביתא מתקן עלויהון ואסתמיד עלויהון חד בימיניה וחד בסמליה: ואמר שמעון תמות נפשי עם פלשתאי ונגד בחילא ונפל ביתא על טורגי' ועל כל עמא די ביה והו קטילא די קטל במוותיה סגיאין מדיקטל בחוהיו: ונחתו אחוהי וכל בית אבוהי ונטלו יתיה וסליקו וקברו יתיה בין צרעה ובין אשתאול בקברא דמנוח אבוהי והוהו הן ית' ישראל עקרוני שנין:

ויאמר שמעון אל הנער המחזיק בידו הניחה אותי והימשני את העמרים אשר הבית נכון עליהם ואשען אליהם: והבית כלא האנשים והנשים ושמה כל סרני פלשתים ועל הנג כשלשת אלפים איש ואשה הראים בשחוק שמעון: ויקרא שמעון אל יהודה ויאמר אדני יהודה זכרני נא וחזקני נא אך הפעם הזה האלהים ואנקמה נקם אחת משתי עיני כפלשתים: וילפת שמעון את שני עמודי התוך אשר הבית נכון עליהם ויסבך עליהם אחד בימינו ואחד בשמאלו: ויאמר שמעון תמת נפשי עם פלשתים ויט בכח ויפל הבית על הסרנים ועל כל העם אשר בו והיו המתים אשר המית במותו רבים מאשר המית בחייו: וירדו אחיו וכל בית אביהו וישאו אותו ויעלו ויקברו אותו בין צרעה ובין אשתאול בקבר מנוח אביו והוהו שפט את ישראל עשרים שנה:

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ב' והימנעו

ויהי איש מהר חפרים חלפ סככתבונשתי פרשיות הללו בסוף הספר של מיכה ושל פלגש בגבעה בתחלת השופטים היה בימי עתניאל בן קנז סנחמור וישמו להם בני דן את הפסל כל ימי היות בית חלפים בשילה למדנו שכל ימי שילה היה פסל מיכה ובפלגש בגבעה חלפ על יבוס שבירושלם לא נסור חל עיר נכרי למדנו שעדיין לא נכנסו את

ויהי איש מהר חפרים ושמו מיכיהו כתוב בסדר עולם כי בימי כנען היה כסלו של מיכה שכושמו להם את פסל מיכה אשר עשה כל ימי היות שם בית האלים ונר' וכימי היתה פלגש בגבעה סנחמור ויקם וילך עד כנען יבוס היא ירושלים ואמר לא נסור חל עיר נכרי אשר לא מבני ישראל הכה נחש מפני הפסוקים האלה

ירושלם : אשר לוקח לך אשר נכבד ממך ויש לו דומה כי חסה עבודה לנו עמור ממנו : ואת חלית קללת כל מי שנכבד ונס חמדת הקללה בחזני : הנה הכסף חני מוד לך עליו שה' בידי שחני לקחתני : ויטב את חלף ומאה הכסף לחמו חמר להחזירו לה ובמקום שהוא שם הכרי הוא ברשותך : הקדש הקדשתי אותו מידי לפני קבלתי עלי למוסרו מידי לידך ללפס פסל מסכה תהנו לי עתה ומידי חני ושיבנו חלף ים חומרים שהחשה הזאת היא דלילה לפי סכתוב חלף ומאה כסף וטעות הוא בידם שהרבה פנים קודם שמשון למיכה חף הפרשיות נסמכו על הכסף הרע עשוה כחן וכחן וכסף על פורענות היו שניהם : בית

ויהי איש מהר-חפרים ושמו מיכיהו : ויאמר לאמו אלף ומאה הפסף אשר לקח לך ואתי אלית ונס אמרת באוני הנה הפסף אתי אני לקחתיו ותאמר אמו ברוך בני ליהוה : וישב את אלף ומאה הפסף לאמו ותאמר אמו הקדש הקדשתי את הפסף ליהוה מידי לבני לעשות פסל ומסכה ועתה אשיבנו לך : וישב את הפסף לאמו ותקח אמו מאתים כסף ותתנהו לצורף ועשירו פסל ומסכה ויהי בבית מיכיהו :

והנה גברא מטורא דבית אפרים ושמידה מיכיהו : ואמר לאמיה אלף ומאה סלעין דכסף דאתנסיב לך ואת אומירת ואף אמרת קדמי דהא בספא עמי אנא נסבתיה ואמרת אמיה ברוך ברי קדם יי : ואתיב ית אלף ומאה סלעין דכסף לאמיה ואמרת אמיה אקדשתי אקדשתי ית בספא קדם יי מן ידי לברי למעבר צלם ומתבא וכען א אתיבניה לך : ואתיב ית בספא לאמיה ונסבת אמיה כאתן סלעין דכסף ויהבתיה לקינאה ועבריה צלם ומתבא והוה בבית מיכה :

חמר חכף חף בימי יהושע היה פסלו של מיכ' כי בימי השכינו חלף מועד בשילה אחר חרבע עשרה שנה שבע שכבסו ושבע שחלקו וזה רחוק שביו יהושע היה זה הפסל שהרי כתוב ויעבדו את יי כל ימי יהושע ועוד שאמר חף מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה ולא ה היה זה בימי יהושע כי חכי על המזבח שבנו בני גד ושבט ראובן אמרו לעלות עליה לכבד כל שכן פסל מיכה ומה שאמר כי דבר פלגש בגבע' היה בימים ההם מבני שאמר לא נסור חל עיר נכרי דומה שלא נכבסה ירושלים עדן וחני חומר כי בימי יהושע נכבסה סנחמ' ולא מלכי הארץ אשר הכה יהוש' ובני ישראל ובכללם מלך ירושלים אחר ו חמו' ואת היבוס יושב ירושלים

לא יכלו בני ישראל להורישם וישב היבוסים את בני יהוד' בירושלם הנה כי לקחו בני ישראל ויהודה ירושלים בימי יהושע לכד מצודת ציון שלא נכבסה עד דוד ונראה כי לא נתיישבה ירושלים מישר כל כך חלפ שכבסה לפי שהיה היבוסים עדי' שם והלוי נערו כשעברו נכח יבוס היה ערב ודומה כי מפאת היבוסים היה דרכם לא מפאת ירושלים שהיו בה ישראל ואם כן לאן שם בערי היבוסים היו פונעי תחילה ואמר לו נערו נסורא עיר היבוסים הזאת ונלך בה ואמר לו חזוני לא נסורא עיר נכרי ואמר בדרש כי נסמך זה הענין לענין שמשון מפני שהיו חלף ומאה כסף בדבר שמשון לרעה וחלף ומאה כסף של חס מיכה גם כן לרעה ונסמך גם כן חלוי דבר פלגש בגבעה כי בעון פסל מיכה נהרגו כמה חלפים מישראל במלחמת בנימין ולולא זה לא היו מתים מישראל כי בדין היו נלחמים עם בנימין לבגד הרעה מישראל : אשר לקח לך הכסף אשר לך אשר לקח ונגב מאתך : ואת חלית כל מי שלקח אותה יהיה כן וכך חני מודה כי חני לקחתני והשיב הכסף לחמו וחמו' לו חמו אחר שהשבת חזונו הנה הקדשתי הכסף מידי לך שתעשה ממנו פסל ומסכה ועתה אשיבנו לך שתעש' ממנו הפסל ולא רצה מיכה להסתדל בו לעשותה פסל ומסכה והשיבו פעם אחרת לחמו וחמו לקחה מאתים כסף ונתתם לנו קדש לעשות פסל ומסכה והמאתים כסף היו סכר הנורף ונתשע מאות כסף עשה הפסל והמסכה : לו

רלבג

היתה עוד מצד תפלת הנביא יעקב שאמר ליפועתך קויתי יי וזה שכבדה הרע הראוי לכח לשמשון לסוף הענין מפאת הנשים חמר שהוה מקוה מהם ית יושעיהו ומה על דרך ההשגחה :

הי' הוא להודיע שראוי לחקור בדברים המיישרים לתכלית מה שאפשר כדי שיגיע מהם התכלית הדרוש ולזה ספר שלא סמך מנוח על דברי חסותו אבל בקם מאת השם ית' שיטוב לו איש האלים אשר שלח כדי שתפסל לו הידיעה מה יהיה משפט הנער ומעשהו וזה היה חס הוא רחוי לסמך עליו :

הי' הוא להודיע ולפרסם ענין המופתי אשר יעשה השי' עי' נביאו כי באמונתם יתקיימו הפנות התוריות ולזה זכר זה המופת שנעשה בפני מנוח ואשתו בעליית המלחך בלהב המזבח ומופת שמשון המס חסוריו מעל ידיו ובקע המכתם אשר בלחי ונכחו ממנו מים להציל שמשון מהצמח החזק שהיה לו :

הי' הוא להודיע שכבר תקפה מאלד השנת המלחך ולזה חשב מנוח שימות כשהשיבו מלחך השם וכן זכר זה גרעון והיה זה כן כי כשהשיב השכל

אשר לנו המציאות הרומני ידמה שיחייב סידבק בנו ושאר הגוף מת חס לא ילנה לו עזר חלפי :

הי' הוא לפרסם קיום יעודי השם ולזה התחיל לספר הגבורה שעשה שמשון מדבר כפיר הארית ולקחו האשה שלקח בתמנתה שהיתה סבה להכיל חללים רבים מפלשתים ולזאת הסבה חמר כי מיי' היא כדי שיפיל חללים רבים מפלשתים כמו שיעד שהוא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים לא שהיה מאת השי' שיתגאל בגנות פלשתים הערלים ולזה ספר גם כן שאר מה שהרע שמשון לפלשתים בחייו ובמותו ודבר גבורתו עד שלולי שגלה סודו לדלילה לא היה נופל ביד פלשתים עם היותו בארצם יחיד מרוב גבורתו כחילו התחכם השי' שאם היה שיהיה נפתה לבו לנשים שתהיה לו גבורה כפלאות יהיה נשמר בה מהפלשתים :

הי' הוא להודיע שאין ראוי לגלות סודו גם לשוכבת חיקו הלא תראה כי תקף שגלה שמשון סודו לאשתו גלתה אותו לאנשי העיר וכן הענין במה שגלה סודו לדלילה שהיה סבה להפילו ביד פלשתים שנמשך מזה מהרע מה שזכר כבר בזה הספור :

הי' הוא לבאר שאין ראוי לידבק בגנות הערלים גם אחר התניירם כי נקל להם לחזור לסורם הלא תראה מה שקרה לשמשון מפני דבקו בחלו הנשים עם שהוא נבואר שאם לא היה דבק בהם והיה נלחם בפלשתים עם ישראל היה מכניעם ומשפילם מצד חוזק גבורתו והנלחמו עליהם באמונת העזר האשי שהיה בהכרח נוסף עליו חס היה נשמר מחלו הנשים והיה מנהיג ישראל כמנהג השופטים השלמים :

הי' הוא להודיע שראוי למנהיג שיסמור עמו ולא יספיק לו שמירת עצמו הלא תראה כי שמשון עם מה שנתפרסם לו מגבורתו שלא יוכלו רבים להזיק לו חס יתיה בידו כלי מלחמה כי גם בלא כלי מלחמה היה מנצח רבים כמו שבא בזה הספור הנה לא רצה להזיק בבני יהודה בבואם לאסרו לתתו ביד פלשתים וסבל שיאסרוהו ובראותו שחס לא יסבול והיריבו בני יהוד' על זה עמו בחזקה למלט נפשם מיד פלשתים ונתחדש בזה מריבה בינו ובין בני יהוד' וחלוי יפול מהם רב ולזאת הסבה שאל מהם כשהפכים לסבול שיאסרוהו שלא יפגעו בו הם כי חולי חס יראה כוונתם לבא לפגוע בו לא יוכל לסבול שלא יקום כנגדם ויפיל מהם רב והנה נ' כסבל שמשון שיאסרוהו בני יהוד' ל' לאהבתו אות' כדי שייעשה להם התנצלו עם פלשת' בימה שהיה משחית בהם כי הם הראו עינים עוזרי' לפלשת' לאסרו בידם ולזה נודע להם כי לא מלבם היה עשה שמשון הרע להם :

הי' הוא להודיע עוצם השגחת השי' עד שסבב שאיש אחד חסור וזולת כלי מלחמה נכח והמית רבים כי חף ליי' מעמד להושיע ברב או במעט :

הי' הוא להודיע שיש גמול ומשפט על כל המעשה מדה כנגד מדה ולזה זכר כי לקח שמשון בעיניו כי לכתו אחר עיניו הכשילהו בזה :

הי' הוא להודיע מה שעשה השם לקבחת כבודו במה שהיו הפלשתים מייחסים לחלפיהם כפילת שמשון בידם אשר היתה סבת התפתותו פתוי הנשים וזה שכבר השיב לשמשון כמו שנבר להנקים מהם ונפשו לא חיה כי הוא היה ראוי לכך מצד התפתותו בדברים הפחותים החלה ולזה שאל שתמות נפש עם פלשתים לפי שלא היה ראוי לו חז לעשות לו כס יותר גדול מזה והם היו ראויים נ' לזה מפני שהיו מייחסים זאת ההצלחה לחלפיהם' עוד ספר שכבר היה איש מהר חפרים ושמו מיכיהו והנה חסוב שכבר היה זה בימים הקדומים שלא היה שם שוכט והיה זה בימי השעבוד חס קודם עתניאל בן קנז חס קודם אהוד חס קודם אחד מהבאים אחריהם והביאו לזה שהי' חסוב שכבר לומר שהיה זה הענין בין שנות שמשון ובין שנות עלי לפי מה שהתבאר מדברינו הקודמים וכבר נבאר במה שאחר זה שראוי שיהיה כל זה הספור במה שבין מיתת יהושע ובין עתניאל בן קנז וחשוב שכסמך זה הספור לשמשון שהיה משכט דן לספר מה שאירע על החטא לסבט דן על דבר פסל מיכה שהתמיד זמן ארוך מאד וכבר אמרו קצת המפרשים שהיה זה בשביל הסכמת מספר חלף ומאה כסף שבא בספור שמשון ודלילה למספר אלף ומאה כסף שבא בספור מיכה ונוכל לומר לפי זה המאמר עוד שכבר הית' הסכמ' אחרת בענין חלו הכספי' והוא שמכל אחד מהם נמשך רע לך כי כסף דלילה היה סבה א סנבל שמשון ביד פלשת' ונקדו עיניו והמסך לו המו' בסבתו וכסף מיכה היה סבה שטעמו בני דן בפסל ההוה זמן ארוך' והנה ספר שכבר חמר מיכה לחמו אלף ומאה כסף חמר לקח לך ואת קללת כל מי שלקחו חס לא ישיבנו לך ונ' אמרת זה בחזני ולזה הוכרחתו להגיד לך שאני לקחתיו והוא חתי והשיב הכסף לחמו וחמרה לו חמו הקדש הקדשתי הכסף לי מידי לבני לעשות פסל ומסכה אשר היו צורות שיטעו בידם האלפים חז ויחשבו שיהיה בהם כח להגיד העתידות מצד עוררם כח הדמיוני וידמה שלאחיה הסבה עשאוה תחלה לא לשם עז וזורה על זה מה שאמרה הקדשתי הכסף ליי' והנה השיב לו חמו הכסף והוא השיב אותו שנית לחמו ועשתה ממנו פסל ומסכה והיה בבית מיכיהו כדי שיגיד לו העתידות לפי מחשבתם' וכבר

וילך הלוי' ח' ענתו כי לא נפלה לו ירושה כפי הראוי להם בחרץ מנוכשת כמו שכתוב ביהושע ויבא נבול בני דן מהם וחקף כאן יש ללמוד שהיה מעשה זה בתחלת השופטים מיד: מי הביאך הלום' יש כאן תמיהות הרבה לא מזרעו של משה רבינו חתה שכתוב בו א תקרב הלום ומי שם פה לחדם ומה זה בידך: שאל נח באלהים:

בתרפים שמדברי על ידי מוכשבות: נוכח יי' דרככם' נוכח הקבה גלוי כי זה חי' בו ממש: ואין מכלים דבר' אין אחד מהם צרי לחברו שיחזיקנו דיקס' ויכלימונו כמו שכתוב בסוף הענין אין מ' מחסור כל דבר כך שמעתי: ירם עזר' יורשים מועטים שאם יהרגו את אלו אין עוד עוררין כלחמים עם המחזיקים בנחלה: ורחוקים הם מנחלת ידועי ודבר אין להם עם חלם' שום ברית כרות' שיבאו לעזרתם לעת הצור': מה חתם' כלום מה חתם משיבין דבר מה מנחלתם ב' במוקס: שנפל לנו ג' גורלנו מה העם החזק הוא הרפה: וחתם

יח

משפחתם ל וד' ו מוספתים אר עזרס ויה חסמס ח

רלבג

וסבר שכבר היה שבט הדני מבקש נחלה לסבת בה נשלו מ' זרנלי לעיר ליש לרנל הארץ שנפלה בגורלם ועברו דרך בית מיכה והכירו הנער הלוי ו נשאו לו התכלית דרכם וענ' להם על צד הקסם באמצעות הפפל ו והתרכי' שכבר הנחלי' דרכם' והנה בלו המרגלים לעיר ליש ומכאו העם אשר בה שוקט ובטוח לא היו ירחים ממלחמו' ולא לא היו שומרים בשער העיר למועד העי' שלא יכנסו בה חובבים' ולא היה בחרץ ההיא מכלי דבר שהיה יורם המלוכה והוא המושל שהוא מכלי' בתוכחתו החוטאים' ומלת עזר הוא מענין זה יעזר בעמי ויהיה הרצו' בזה שלא היתה הממשלה הזאת בזה מהחב לבנו וזה ממה שימנע המנהיג ההו' מלמסור עצמו לסכנה בעבור שמירת הגוים שהם חיים לנו לזרענו וראוי עוד שהם רחוקים מצידונים שיעזרו דבר המלחמה ולזה הוא מבואר שטרם שתגיע הידיע' לצידונים תפסל לבני דן הורסת העיר ההיא' והנה

לישה ל קח וד' מוספתים אר עזרס ויה חסמס ח

אלהם חס' בספרא וסי' ואמר אלהם רדפו אחריהם דאחרי ויאם' אלהם גרעון לא אמשול אני בכס' אשאלה מכם שאלה' וישלחו בני דן' כזה וכזה עשה לי מיכה' ואמר אלהם אל אחי אל תרעו נא תנינא דפסו': כזה וכזה דסמיכי וסי' כזה וכזה עשה לי מיכה' כי כזה וכזה תאכל החרב' והנה אשת רבעם באה: צידנים

וילך הלוי: ויאמר הלוי לשבת את- האיש והי הנער לו כאחד מבניו: וימלא מיכה את-יד הלוי והיילו הנער לכהן והי בבית מיכה: ויאמר מיכה עתה ידעתי כי-יטיב יהיה לי כי יהיה לי הלוי לכהן: בימים ההם אין מלך בישראל ובימים ההם שבט הדני מבקש-לו נחלה לשבת כי לא-נפלה לו ער' היום ההוא בתוך שבטי-ישראל בנחלה: וישלחו בני-דן כמשפחתם חמשה אנשים מקצותם אנשים בני-חיל מצרעה ומאשתאול לרגל את- הארץ ולחקרה ויאמרו אלהם לבו חקרו את הארץ ויבאו הר-אפרים ערבית מיכה וילינו שם: המה עס-בית מיכה והמה הכירו את-קול הנער הלוי ויסורו שם ויאמרו לו מי הביאך הלום ומה אתה עשה בזה ומה-לך פה: ויאמר אלהם בזה וכזה עשה לי מיכה וישברני ואהיילו לכהן: ויאמרו לו שאל-נא באלהים ונדעה התצלח דרכנו אשר אנחנו הליכים עליה: ויאמר להם הכהן לבו לשלום נכח יהודי דרככם אשר תלכו-בה: וילכו חמשת האנשים ויבאו לישראל ויראו את-העם אשר בקרבה וישבת לבטח כמשפט צידנים שקט ובטח ואין-מכלים דבר בארץ יורש עזר ורחוקים המה מצידנים ודבר אין-להם עם-אדם: ויבאו אל-אחיהם צרעה ואשתאול ויאמרו להם אחיהם מה אתם: ויאמרו קומה ונעלה עליהם כי ראינו את הארץ והנה טובה מאד

ה' חס' ו בליש בקריאה וסי' וילכו חמשת האנשים ויבאו לישה' ותתה צוה ויכרתו לי ארזים מן הלכנן' וילך שלמה אחרי' ויעזר עובדי' ומאכל' ומשהתה ושמן' לצדנים כתיב דערא' וצידונים ותמלק בן כתיב מל דמל ושאר צידנים כתיב:

כי לא נפלה לו' לא נפלה לו כל נחלת גרולו כמו שחומר בספר יהושע ויבא גורל בני דן מהם כלומר פחות ממה שהיה ראוי להם כמו שפירשנו וכירוש בנחלה בנחלה הנחלקת לו בתוך שבטי ישראל לא נפלה לו הראויה לו והוצטרכו לבקש נחלה: עד בית מיכה' כמק' לביתו: שאל נח באלהים' לפי מחשבתם כי לא היה זה החטוי חלל לטם עו' עשו' ב

בדמות חסוד והתרכי' היו ש שאלים בהם לדעת העתימות ולא היה חלק השם ימע' בזה חך הם היו חושבים כי דבר יי' היה השאלה בתרפים ההם לסיכך אמרו לו שאלנח באלהים וכתי שאל כען במימרה דיי' ח'כ' ב באלהים זה אינו נמחק כי קדש הוא ובדברי רז' שחמרו כל ח' חלהים החומר במיכה חול חוץ מחמד שהוא קדש כל ימי היות בית חלהים בשילה חס כן ב באלהים זה חול הוא ונמחק והנה הדב' חליו ספק ומספיק' ח'י חומר שחיו נמחק' וח'י תמיה על כי נתנה להם בידכם חך חמרו עליו שהוא חול וחק רבי חליעזר שחמר במיכה יש מהם חול ויש מהם קדש' הכתובים בחלק' ללמד חול הכתובי' ביד הוא קדש חוץ מזה שבחלק' ללמד והנה קדש כל ימי היות בית חלהים בשילה' והנה לא הסכים עמו יונתן בן עוזיאל ואם זה באלהים הוא חול חמרו לו שיטל בתרכים ההם כי הלוי חמ' להם כי מינידי הם העתימות בחמת ונתפתו לדבריו וענין התרכים יש חומרי כי הוא כלי נחשת העשוי לדעת חלקי השמות ויפסדו בהם על ד דרך המולות והם הוברי שמים ויש חומרי' כי יש כח בחכמי ה המולות לעשות צורה בשעות ידועות ומדבר הנזר' ההיא כי הנה כתו' כי התרכים דברו חן והנה חן זה הפסוק רחיה כי רצה לומ' בעלי התרכים והחכם רבי חברה חבן עזרא כת' כי הקרוב חליו כי התרכים הם על צורת בן חלם והיא עשויה לקבל כח ה העליונים והעד שהתרכים כן התרכי' ששמה מיכל בת שאול במטה עד שחשבו שומרי הבית שהוא דוד: ככח יי' דרככם' על דרך הנה יי' יבא לענד' כלומר סיוע חלהים עמכם ומרגומו חתקן יי' ארחסן: ויבאו לישה' והוא לטם הנזכר בספר יהושע ופני שמו' היו לו: את העם אשר בקרבה יושבת לבטח' זכר העם בלסון נקבה וכן חטאת עמך מדוע שובבה העם הזה: כמשפט צדוני' כי הצדוני' היו קרובי' לארץ ישראל והיו שוקטים כי לא היו רובי' להלחם עמהם כי לא היו מארץ כנען כמו ש סכתו' ויהי גבול הכנעני מצדון ואמר בזבול וירכתו על צדון שהוא כמו עד צדון חבל צדון לא היה מארץ כנען לסיכך היו שוקטי' ולא היה להם פחד מישראל ומרגומו סלכת צידוני' דשקטן ושרן לרועצן: ואין מכלים דבר בארץ' כלומר אין להם סכנים שתיקום ויכלימום בשום דבר כמו לא הכלמנים וכן תרגם יונתן לית דמויק ולסיכך הם שוקטים ובטוחים ואינם ירחים ואינם יורשים מעזר' תי' יונתן זעירן כלומר ירשי המלוכה היו קטנים ולא היה חוץ במלוכה ולפי הפסט עזר הוא מלוכה מן זה יעזר בעמי ומלת ואין יורש מלוכה: ורחוקים המה מצדונים' כלומר שלא יוכלו למרס: ודבר אין להם עם אדם' שאין להם ברית עם אדם לעזרם חס ויטרכו כמו שכתו' בסוף הענין ואין מכלים דבר חן להם עם אדם וכן חלה הדברים ידעו המרגלים מבני העיר שנכנסו בעיר כאנשים מוחלים חוהרלו עזמים שמינים לטבת בארץ והיו שואלים ענין הארץ: מה חתם' חומרים כלומר מה בשורה בפיכס: קומה ונעלה' ענין זרעו כמו קום עזר קום התהלך בארץ: וחתם

שהוא כמו עד צדון חבל צדון לא היה מארץ כנען לסיכך היו שוקטי' ולא היה להם פחד מישראל ומרגומו סלכת צידוני' דשקטן ושרן לרועצן: ואין מכלים דבר בארץ' כלומר אין להם סכנים שתיקום ויכלימום בשום דבר כמו לא הכלמנים וכן תרגם יונתן לית דמויק ולסיכך הם שוקטים ובטוחים ואינם ירחים ואינם יורשים מעזר' תי' יונתן זעירן כלומר ירשי המלוכה היו קטנים ולא היה חוץ במלוכה ולפי הפסט עזר הוא מלוכה מן זה יעזר בעמי ומלת ואין יורש מלוכה: ורחוקים המה מצדונים' כלומר שלא יוכלו למרס: ודבר אין להם עם אדם' שאין להם ברית עם אדם לעזרם חס ויטרכו כמו שכתו' בסוף הענין ואין מכלים דבר חן להם עם אדם וכן חלה הדברים ידעו המרגלים מבני העיר שנכנסו בעיר כאנשים מוחלים חוהרלו עזמים שמינים לטבת בארץ והיו שואלים ענין הארץ: מה חתם' חומרים כלומר מה בשורה בפיכס: קומה ונעלה' ענין זרעו כמו קום עזר קום התהלך בארץ: וחתם

דק

ואתם מחשים ד' בקריאה וכו' אל תעצלו ללכת / ואנחנו מחשים וזכינו עד אור הבקר / מחשים מקחת אותה / והלויים מחשים לכל העם: על כן ט' בטעם וסו' נמסר בסדר וישלח: הידעתם ג' וסו' נמסר בסדר ויצא:

פי' רבי ישעיה כל דבר אשר בחקך אשר מלה יתירה וזויה לו במלכים ויען את הילדים אשר גדלו אתו אשר העומדים לפניו אשר השכי יתר: בלו שמה לקחו את הפסל: הסיירו וי' הם ופתרונם וכלו שמה ולקחו את הפסל לשבט ולמשפחה בישראל פי' כל שבט דן לא היה חלה משפחה אחת דכתי' וכני דן חושים: הכבודה פי' כל משח כבוד שהיה להם והטף והמקנה והכבוד של בני דן היו ולא לקחו ממיכה חלה הפסל והתרפים: נזקקו נקבכו על ידי זקן סנעקן זה לזה:

שופטים יח

ואתון שרתקין לא תרתשלון למיול למעל למירת ית ארעא: במתיבון תעלון לות עפנא דשרן לרוחצון וארעא פתיורת ידון ארו מסרה יי בדיבון אתרא דלית תמן חסרון כל מדעם די בארעא: ונטלו מתמן מזערית דין מ מצרעה ומאשתאול שירת מארה גברין מורזין במני קרבא: וסליקו ושרו בקרית יערים ב בארעא דבית יהודה על בן קרו לאתרא ההוא משרית דן עד יומא דדין הא הוא אחורי קרית יערים: ועברו מתמן לטורא דבית אפרים ואתו עד בית מיכה: ואתיבו חמשא נבריה דאזלו לאללא ית ארעא ליש ואמרו לאחוהון הידעתון ארי אית בבתיא האלון אפוד ודמאין ופסלא ומתבא ובען דעו מה תעבדון: וזרו לתמן ועלו לבית עולימא ליוארה בית מיכה ושאלו ליה לשלם: ושית מאה גברין מורזין במני קרביהון קימין במעלנא דתרע דמשבט בני דן: וסליקו חמשא נבריה דאזלו לאללא ית ארעא עלו לתמן ונסיבו ית צלמנא וית איפודא ית דמאין וית מתבא וכהנא קאם במעלנא דתרעא ושירת מארה גברא ד דמרוי במני קרבא: ואלין עלו לבית מיכה ונסיבו ית צלם אפודא וית דמאין וית מתבא ואמר להון בהנא מה אתון עבדין: ואמרו ליה שתוק שוי ידך על פומך ו אול עפנא והוי לנא לאב ולכהנא הטב דתהי כהין לבית גברא חד או דתהי כהין לשבטא ולרעי בישראל: ושפר לבא דכהנא ונסיב ית איפודא וית דמאין וית צלמא ועל בנו עפא: ואתפניאו ואזלו ושויאו ית טפליא וית בעורא וית קנינא קדמיהון: אנון ארחיקו מבית מיכה ונבריה די בבתיא דעם בית מיכה אתכנישו ואדבקו ית בני דן: וקרו לבני דן וחסחרו אפיהון ואמרו למיכה מא לך ארי אתכנישתא:

רשי

ואתם מחשים / מתעבלי: ואת הכבוד / משונות: כל דבר / שהוא כבוד בהליפתו / שאינו יכול לרוץ חס / ירדפו בני המקום / אחריהם: הכבודה / פונטומא בלעז: / ניסכו פניהם: בני דן / הקוראים אליהם: ומה

רלבנ

והנה לים הוא לשם המזכר בספר יהושע והעד סכבר חמר נכ שם סכבר קראו שם העיר דן כסם דן א חביהם כנוו שחלמר בנה המקום: וספר כי מדי עברם עברו בית מיכה חמשת ה המרגלי ולקחו הפסל והמסכה והחמוד ו והתרפים מבית מיכה ופתו הנער הלוי ולקחוהו עמם והיה לאב ולכהן לכל ש שבט דן והיו שם פתח השער שם מואות חס חגור כלי מלחמה ה משבט דן: וכרואת

ושש ג' רס' נמסר בסדר משפטים: כבודה ג' מלאים בליש' דנשי' וסו' ואת הכבודה לפניהם' ולשבת על מטה כבודה' כל כבודה בת מלך פנימה: ויסבו ג' דנשי' בקריאה וסו' ויקראו אל בני דן' את ארון אלהי ישראל' ויסבו את פניהם משכנין: ו

וכשרה זה אישה הלך אחריה לדבר על לבה להשיבה כי ידמה שזרה מוטע על דבר הקטנות שהקניטה בביתו ולזה הוצרך לכיסה וכו' האופן הלך להשיבה ויראהו חבי העני' ויסמח לקראתו וידמה שזה האיש הלוי היה נכבד מאל ולזה השתד' לכבדו מאל חבי העני' והיה מראה מאל כי כבד קשה עליו פרידתו עד שכבד עכבס שם עד היום החמישי ורצה לעכבס עד היום השמי' ולא יכול' וקם האיש הלוי ללכת עם פילגשו אלכ' שכבד רפה היו' לערוב' והנה בחן עד נוכח יבום והיא ירושלים: והיום רד מאל' דל טלח נשאר ממנו כי חם מועט כי השמש ירד מהאופק ולפי שהיום מתחדש מן השמש יאמר שהיום ירד מאל כשירד השמ' ולא רצה האיש הלוי לכבד שם כי היה שם היבוס' יושב בעת ההיא ולזה אמר לא נסור אל עיר נכרי אשר לא מבני ישראל הנה וזה לאות כי לא כבשו עדין בני יהוד' את ירושלים ולא ככבשה נב' כימי יהושע ואף עפ' שכבד הכה יהוש' את מלך ירושלים לא מנחנו שכבס העיר עד שכח שבט יהודה אחריו ונלח' בירושלים ונלכו אותה כמו ש' שזכר בראש זה הספר והנה היה זה הענין מהפילגס קודם שנלחמו שכבס יהודה בירושלים ולזה נס' כן יתבאר שחברי מות יהושע היו חלו הספורי' כמו שזכרנו ואולם ככתבו בזה המקום לסבה שביארנו והנה ספר שלנו בנבעת ב' בנימין והגיע מרוע תכונתם טלח היה שם איש מבני העי' מאסף אותם הביתה ללך עד שכל איש אחד מהר אפרים היה נר שם והוא הכיחו לכימו'

רדק

ותזנה' תרנו' ובסרת ותרגו' דבר יי' בזה בסר רוצה לו' בותה חותנו וינחה מביתו והלכה לבית חביה או יהיה פירושו זנות כמשמ' כי חסתו היתה חבל בלא כתיבה וקדושין זכות מתחתיו' ופי' עליו על פניו כלום טלח חספה לו ולא כסתרה ממנו לזנות או פירו' עליו עמו בעוד שהיה עמו כמו ויבאו האנשים על הכסי' שהוא כמו עס' ופי' נתלך מחתנו שכבס בעל עמה והלכה לה לבית חביה: ימים חרבעה חדשי' חסר ויו' השמשו כמו שנים ירח ופי' ימים שנה או יהיה ד' חדשים פי' ימים וכן מ' יומין חרבע' ירחין: להשיבו' כן כתי' וקרי להשיבה ופירס הכתוב להשיבו אליה והיא תשיב אליו: ותיבאוהו בית חביה' מבח' חותנו כלבשו בדך והכניס' חותנו לבית חביה: סעד לכך פת לחם' בפת לחם והוא טלח כמשפ' חבל סעד כאלכבך והו' קמץ הו' חטוף כי הוא סומך במקף: כטות היום' כטות השמש לכד מערב כי היום נקר' זמן היות השמש על הארץ: רפה היום לערוב' רפיון השמש הוא לעת ערב שרפה חוממו ואורו ונבורתו וחוקו הוא בחי' היו' וכמו שאומר בנבורתו בחי' היום והוא מה שאמ' ויחזיקו ככח השמש בנבורתו כל ככח השמש עד זמן שהיה בנבורתו והוא חבי היום כי עד אז האו' הולך ומתחזק כן מחי' היו' עד הערב הולך ומתרפה: הנה חנות היום' הלילה הוא חנות היו' כי ביום חרס הולך הנה והנה ובליל חונה או פירוש חנות השמש כי בערב ידמה לחס' כי השמש חונה אלכ' שהיא הולך וסובב כיון שבעל מועין האדם ידמה כי הוא חונה ומחלכו וית' ביתו כען הכח לחוד וינח' דין: חנושים' חמר חנושי' להודיע כי טעונו היו' בלחם ויין ומשפוח והחמורים החנושי' הוא שיטעון האדם או ירכב ע' עליהם: עס' יבוס' סומך ליבוס' כמו שבירשתי עס' בגת מיכה סומך לבית מיכה: רד מאל' ירד לכד מערב: הנה' חמר ונה' על הערי' אלכ' טלח זכר חלח עיר לללח בזו לא בחזרת חמר לא מבני ישראל הנה: וקרבנה' כמו לכה הכמו' בה' וכמוהו לך כתרחה כניס' הכמו' בלה': וללו' חס' לללח הפע' והיא נבלע בדגם ומשפטו ולנוו' בנבעת כפקל וקמנו: בני ימינו' להודיע כי הנבעת היתה לכימו' כי נבעת אחרת היתה חמר כה עיר וכן חמר הנבעת חס' לכימו' ויא' כי חמר בני ימינו כי בחוקק רעי' היו והוכיחו עליהם מעשיה': וחת

ובסרת עלוהי לחינתיה ואולרת מלוחיה לבית אבוהא לבית להם דבירת יהודה והוית תמן יומין ארבעא ירחין: וקם בעלה ואול פתרה למלל על לבה לאתבותיה ועולמיה עמיה וזון חמיון ו ואעלתיה לבית אבוהא וחודיה אבוהא דעולמתא וחדי לקדמותיה: ואתקף ביה חמויה אבוהא דעולמתא ויהיב עמיה תלתא יומין ואכלו ושתאו ובתו תמן: והוה ביומא דביעארה ואקדימו בצפרא וקם למייל ואמר אבוהא דעולמתא להתניה סעיד לכך פתא דלחמא וכתר כן תולון: ואסחרו ואכלו תרויהון פתרא ושתאו ואמר אבוהא דעולמתא לגברא שרי כען ובית וישפר לכך וקם גברא למייל ואתקף ביה חמויה ותב ובת תמן: ואקדיים בצפרא ביומא חמישארה למייל ואמר אבוהא דעולמתא סעיד כען לכך ואתעכבו עד מתפני יומא ואכלו תרויהון: וקם גברא למייל הוא ולחנתיה ועולמיה ואמר ליה חמויה אבוהא דעולמתא הא כען פנא יומא למערב ביתו כען הכא לחוד יומא דין בית הכא וישפר לכך ותקדמון מחר לאוריתכון ותחד לקרוד: ולא אבא גברא למבת וקם ואול ואתא עד לקביל יבוס' היא ירושלים ועמיה זון חמיון חשיקין ולחנתיה צפיה: אנון עם יבוס' ויומא מאד לחדא ואמר עולמא לרבוניה אהא כען ונוור לקרתא ריבוסאי קרא ונבית בה: ואמר ליה רבוניה לא נוור לקרתא בני עממא דלא מבני ישראל אנון ונתמטי עד נבעתא: ואמר לעולמיה אתא ונקריב בהר מן אתרא ונבית בנבעתא או ברמתא ועברו ואולו ועלת להון שמשא בסטר גבעתא די לשבט בנימין: ורו לתמן למעל למבת בנבעתא ואתא ויתבי כרחובא דקרתא ולית אנש דכניש יתהון לביתא למבת: ודא גברא סבא אתא מן עבדיה מן הקלא ברמשא ונברא מטורא דבית אפרים והוא דר בנבעתא ואנשי אתרא מן שבטא דבית בנימין ילדה' הוא ופילגשו ונערו ועמו צמד וחמורים חנושים: לך נ' חס' בליש' הליכה וסימ' לך נא אחיאל מקום אתר' לך ונקרבא באחת הפקטות' לך נראה פנים דדה: ללון וסי' מקום ללון' ולא אבה האיש ללון' ויסרו שמה לכא ללון כ' בסמו' ועין האיש הלוי למח ותדה כנר בארץ' וחד ללון:

ותזנה עליו פילגשו ותלך מאתו אל- בית אביה אל-בית לחם יהודה ותהי-שם ימים ארבעה חדשים: ויקם אישה וילך אחריה לדבר על- לבה להשיבו ונערו עמו וצמד ח חמרים ותיבאוהו בית אביה ויראהו אבי הנערה וישמח לקראתו: ויחוק-בו חתנו אבי הנערה וישב אתו שלשת ימים ואכלו וישתו וילינו שם: ויהי ביום הרביעי ה וישבימו בבקר ויקם ללכת ויאמר אבי הנערה אל-חתנו סעד לכך פת- לחם ואחר תלכו: וישבו ואכלו שניהם יחדו וישתו ויאמר אבי הנערה אל-האיש הואל-נא ולין ויטב לבך: ויקם האיש ללכת ויפצרו-בו חתנו וישב וילן שם: וישכס בבקר ביום החמישי ללכת ויאמר אבי הנערה סעד-נא לבכך והתמהמהו עד-נטות היום ויאכלו שניהם: ויקם האיש ללכת הוא ופילגשו ונערו ויאמר לו חתנו אבי הנערה הנה נא רפה היום לערוב לינר-נא הנה חנות היום לין פה ויטב לבכך והשבבתם מחר לדרבכסם והלכת לאהרן: ולא אבה האיש ללון ויקם וילך ויבא עד-נכח יבוס' היא ירושלים ועמו צמד חמורים חנושים ופילגשו עמו: הם עם יבוס' והיום רד מאד ויאמר הנער אל- אדניו לכה-נא ונסודה אל-עיר- היבוס' הזאת ונלין בה: ויאמר אליו אדניו לא נסור אל-עיר נכרי אשר לא-מבני ישראל הנה ועברנו עד- גבעה: ויאמר הנער לך ונקרבה באחד המקומות ולנו בנבעת או ברמה: ויעברו וילכו ותבא להם השמש אצל הנבעת אשר לבנימן: ויסרו שם לבוא ללון בנבעת ויבא וישב ברחב העיר ואין איש מאסף אותם הביתה ללון: והנה איש זקן בא מן-מעשהו מן-השדה בערב והאיש מחר אפרים והוא- נר בנבעת ואנשי המקום בני ימיני:

רשי

ותזנה עליו פילגשו זנתה מביתו אל החוק כל לשון זנות אינו חלל לשון ינח' נפקת ברא ינח'ה מבעלה לאהוב את אחריים: הואל-נא ולין ויטב לבכך: הלילה: רפה' השמש מנבורתו ונטה לערוב: הנה חנות היום עת שכל הולכי דרכים כוחים לחנות בבית: עד נבעת' נבעת בנימין: וללו' כמו וללנו דגשו הלון במקום כן שנייה: וחת

ספרה נא ולין ויטב לבך' ועתה הואל וברך את בית עכרן דשמואל' הואל קח ככרי' כסף' הוא נא ולין את עבדך: והשכמתם ג' וסימ' נסמר בסדר וירא: ופילגשו ד' בקריאה ב' סוחרן רפ' וסימ' ופילגשו ושמה דאוסה ותלד ג' היא' ופילגשו אשר בשכס ונקרבא באחת ועין האיש הלוי למח

והנה הניע מרוע תכונת בני העיר שרצו לקחת האיש הלוי למשכב זכור והחזיק האיש בפילגשו והוציאה להם החזן וידמה שכבר היתה יפה מאד ולזה נתפייסו בזה בראותם אותה כי כבר התיר להם האיש הזקן להוציאה להם בזה הגדולה הבתולה ופילגשו האיש הלוי ולא נתפייסו בזה והאכסני החוטא'י האלה התעללו בה

כל הלילה עד הבקר והרוב המטגל הטינה אותה החלשה ה הנכפלה עד שמת' פתח הבית אשר חלניה שם בשונה הלוי והנה האיש הלוי התפעל מזה הענין התפעלות רב ושתק על בואו אל ביתו ומשם שלח כ כתמיה ללב שבטים הנשחרים כי לא שלח לשבט בנימין כי מהם יצאה הרעה ולזה נתח פילגשו ללב כתמים והנה

ברחוב פה ניסר ענין 2 סס בלש

חמורים ו מלאים בליש בקריא' וסם' ויבל לחמורים' ולא אבה האיש ללוק' החמורים לבית המלך' אשר בשר חמורים בשרם' וישבו מקניהם דדה' וגם הקרובים אליהם עד יששכר דדה:

ואת בית יי' חני הולך' הנה שילה ושילה היתה עירו כי מהר חפרי' היה כמו שאמר בירכתי הר חפרים ושילה היתה לחפרים או פי' ואת בית יי' חני הולך' חף על פי שלא היה עירו שילה אמר כי היה הולך' שם להתפלל או לזכות וכן ידמה לדעת המתרגם ולבית מקדשא' דיי' חנא חזיל ואמר זה כדי שיאספהו אל ביתו בלב טוב:

ולעזר עם עבדך' לי ולאמתך חמר על פלגשו ולעזר יש הרבה לחם ויין וגם לעבדך אשר בביתך חם ירצו לחכול ולשתות ממה שיש עמנו וית' ולעולמא דעם עבדך חמר עבדך על האיש ופלגשו כלומר הנער אשר עמנו וכיון הוא: ויבול' כתיב ויקרי ויבל ויחמד הוא פ'א הפעל בשתח והוא מפעלי הכלל שרשו בלל רוצה לומר נתן להם מספוא והמספוא נקר' בליל כמו שכתוב בליל חמין יאכלו חם יגעה שור על בלילו ולפי שבוללים למחלל הבדיעה השעור'י והשבולת שועל או חל' מהם עם התבן נקר' כן: מטיב' שרשו יטב מבנין הפעל: מתדפק' זכרנו דקדוקו בספר מכלל בחלק הדקדוק בדבר סבת התפעל והוא מלשון קול דודי דופק והוא הנקיסה על הדלת: וכדענו' פירשו בו למשכ' זכור לפי שאמר הנה בתי הבתולה ופלגשו ולחיש הזה לא תעשו את דבר הנבלה הזאת דומה כי למשכב שאו חותנו' ויל כי היו רוצים להרנו כמו שספר הוא חותי דמו להרנו ודבר נבלה הוא להרנו האכסנאי' הבח ללוק בעיר ולדעת המפרשי' יהיה פי' דמו להרנו שדעתו היה להרנו קודם שזקק לנבלה ההיא או כנה הדב' הכעור בלשון הרגה: ויחוק האיש בפלגשו' הוציאה על כרחו להכיל עצמו: וידעו חותה' וחלפ' שמתחילה לא חבו האכסנים לשמוע לו כיון שראו הפלגש חטקו בה ונתרגמו בה לכה: בעלות השחר' כתיב בבית וקרי בכף: סימו

ויוקף עינוהי ויהא ית גברא דארח ברחוב קרתא ואמר גברא סבא לאן את אזיל ומנן את אתי: ואמר ליה עברין אנחנו מבית לחם דבית יהודה עד כיפי טורא דבית אפרים מתמן אנא ואנא אזיל עד בית לחם דבית יהודה ולבית מקדשא' דיי' אנא אזיל ולית אנש דכניש יתי לביתא: ואף תבנא אף כסתא אית לחמרינא ואף לחם וחמר אית לי ולאמתך ולעולמא דעם עבדך לית חוסרן כל מדעם: ואמר גברא סבא שלם לך להוד כל חוסרנך עלי לחוד ברחובא לא תבית: ואעליה לביתיה ורמא כסתא לחמריה ואסחיו רגליהון ויאכלו ושתאו: ואנו מטיבין ית לבריון והא אנשי קרתא גברין בני רשעא אקיפו ית ביתא דחקין למתבר דשא ואמרו לגברא מריה דביתא סבא למימר אפיק ית גברא דעל לביתך ונדעניה: ונפק לותהון גברא מריה דביתא ואמר לריון בבעו אחי לא תבאשוו בען בתר דעל גברא דרין לביתי לא תעברון ית קלנא דרין: הא ברחי בתולתא ולחנתיה אפיק בען יתהון וענו יתהון ועברו להן דתקין בעניכוון ולגברא דרין לא תעברון עסק קלנא דרין: ולא אבו גבריא לקבלא מניה ואתקיף גברא ב בלחנתיה ואפיק לותהון לברא וידעו יתה ואתלעבו בה כל ליליא עד צפרא ושלחיהא במסק צפרא: ואתת אתתא למפני צפרא ו ונפלת בתרע בית גברא די רבונה תמן עד די נהור: וקם רבונתא ב בצפרא ופתח דשי ביתא ונפק ל למייל לארחה והא אתתא ל לחנתיה רמא בתרע ביתא ו וידהא מהתין על ספא: ואמר ל לה קומי ונייל ולא מתיבא ונסכיה על חמרא וקם גברא ואזיל לאתריה: ואתא לביתיה ונסיב ית סכינא ו ואתקיף בלחנתיה והדפיה ל לאברהא לתרי עשר אברין ו ושלחיה בכל תחום ארע דישראל

וישא עינו וירא את האיש הארח ברחוב העיר ויאמר האיש הזקן אנה תלך ומאין תבוא: ויאמר אליו עברים אנחנו מבית לחם יהודה עד ירכתי הר אפרים משם אנכי ואלך עד בית לחם יהודה ואת בית יהוה אני הלך ואין איש מאסף אותי הביתה: ונסתכן גם מספוא יש לחמורינו וגם לחם ויין יש לי ולאמתך ולעזר עם עבדך אין מחסור כל דבר: ויאמר האיש הזקן שלום לך רק כל מחסורך עלי רק ברחוב אל תלך: ויביאהו לביתו ויבול לחמורים וירחצו רגליהם ויאכלו וישתו: המה מיטיבים את לבם והנה אנשי העיר אנשי בני בלועל נסבו את הבית מתדפקים על הדלת ויאמרו אל האיש בעל הבית הזקן לאמר הוצא את האיש אשר בא אל ביתך ונדענו: ויצא אליהם האיש בעל הבית ויאמר אלהם אל אחי אל תרעו נא אחרי אשר בא האיש הזה אל ביתי אל תעשו את הנבלה הזאת: הנה בתי הבתולה ופילגשהו אוציאה נא אותם וענו אותם ועשו להם הטוב בעיניכם ולאיש הזה לא תעשו דבר הנבלה הזאת: ולא אבו האנשים לשמע לו ויחוק האיש בפילגשו ויצא אלהם החזן וידעו אותה ויתעללו בה כל הלילה עד הבקר וישלחוה בעלורת השחר: ותבא האשה לפנות הבקר ותפל פתח בית האיש אשר ארונה שם עד האור: וקם ארניה בבקר ויפתח דלתות הבית ויצא ללכת לדרכו והנה האשה פילגשו נפלת פתח הבית וידיה על הסף: ויאמר אליה קומי ונלכיה ואין ענה וקחה על החמור וקם האיש וילך למקמו: ויבא אל ביתו ויקח את המאכלת ויחוק ב בפילגשו וינתחה לעצמיה לשנים עשר נתחים וישלחה בכל גבול ישראל:

רשי

ואת בית יי' לשילה חני הולך: ויבל לחמורים ויין יכול לחמורים ויבל חפר' וימדיד בלעו: וכדענו' תשכב זכור: ואין עונה' כי מתה: פנוה

פי' רבי ישעיה דק ברחוב אל תלך' לא כמבא כמהו ומשכנו תלון או תלן: ויבל לחמורים' תיין מחללם: וכדענו' למשכב זכור' ולא חבו האכסנים לשמוע לו' כי לא היו רוצים בכך חלף לענות את האיש דחה האיש כך ויחוק בפלגשו וינכח חליהם החזן והוא נסתד מפניהם: אשר חלניה שם בעלה' ומפני שלא היתה חשתו ממש חלף משרתת לו ושוכב עמה נקרא חלניה:

סמרה וגם תבן וגם פסוקן מן ג' מלך קדם ובתראה נסבין ו' ומציעתא לא נסיב' וסם' ויהו בני שאול ושם שם ושם' ויאמר אליו מה אתה ראה ושבעה ושבעה ושבע' ארין סרכיא וכל כל וכל' יש אחר ואין אף ואין' ואלה יצאו מן העיר אלה ואלה' ואם רע בעיניכם אם ואם' וגם תכן וגם מספוא וגם לחם ויין' ופתח הצלע פתח ופתח: ברחוב ד' ופלאים בקריאה וס' ויאמרו לו כי ברחוב נלך' רק כל מחסור עלי' כי כשלה ברחוב אמת' ברחוב אכין מושבי:

שימו לב, שימו לב לכו על הרעה הזאת: אל יי' במצפה / במקום שיתקבצו כל ישראל אל רובם עם שכינה שורה כמו שנאמר אלהים נצב בעדתי אל חו הטעם כמו שפירש בספר יהושע כי במצפה היה מוכח יי' ובית תפלה והיה בית גועד לישראל כשהיו נועדים על דבר / כבר כתבנו בספר יהושע למה היה דרכם להקבץ במצפה כי עם היתה תשועה גדולה ליש' בהקבץ מלכים להחלם עם יהושע: ויתיצבו כמות כל העם / ראשי העם התייצבו בתוך הקהל שהיה הקהל ל' ממות חלף חיס ויתיצבו הראשים בקהל לשאל ולחקור איכה נהייתה הרעה והפסוק בנתים וישמעו בני בנימן להודיע כי הם שמעו בהתקבצם ולא הרגישו בדבר לבח לפניהם ולבער הרעם והם שאלו אך נהיה נפירוש ויתיצבו ויחמרו פנות העם עמדו בקהל וחמרו בני ישראל דברו איכה נהייתה הרעה הזאת:

ובני ישראל לשון קריאה הוא: עליה בגורל / עליה בעלה בגורל וענין הגורל שהעשרה האכסים שיהיו למאה וחלף לרבעה יהיו לקחת צידה לעם ההולכים למלחמה כלומר שיפילו גורלות בעשרה חלקים בכל משה ובכל רבעה ואשר יכול הגורל עליהם יקחו צידה לתשעה החלקים היבאים וההולכים למלחמה כי לא היו יודעי כמה יתעכבו עם: חברים / כלם היו חברים בזה הדבר ונאספו כלם כאיש אחד לקהל לדבר הנבל הזאת ולהנך מהעושים חותה: בכל שבטי בנימן / משפחות בנימן כי המשפחה נקראת שבט ושבת משפחה כמו שכתוב ויקרב את משפחת יהוד ועוד קרא בחמורו מכל משפחות שבטי בנימן והמשפחה הגדולה נקראת שבט ושבת בנימן היו בה עשרה משפחות גדולות שהיו בני חבות בלע ובכר ואשבל גרע ועמון אחי וראש מרים וחפיים וארד והיו גבורים וכל המשפחה הית' נחשבת שבט וחמרו אחתה עשרה משפחות נלחמה כנגד עשרה שבטי ישראל כי שבט לוי לא היו בכללם: ויתפקדו

פי' רבי ישעיה

שימו לבם עליה / שימו דעת עליה: עליה בגורל / בעלה עליה בגורל: מכל העם הזה שבע ממות חיס' האם יתירה: עכ

מסרה

וסי' המה וכל החיה למינה' ויאמר אם שמעו תשמע' מי יתן והיה לבבם זה' ויתיצבו פנות כל העם' כל נגע כל מחלה'

למיסו בקריא' וסי' והיה כל הרואה / יביא יי' על ירושלים / כי לא ישבתו בבית: עלותו בקריא' וסי' ויאבק איש עמו עד עלות השחר / והגבלת את העם סביב לאמר השמרו / והיה כל הרואה / והנה יוצר נבי' עד עלות חמת יי' / מנגד עלות הנשק' בתר' חס' / וגמס' גם בסדר ושלח: 'א פס' כל כל וסלה חזא בניהון

והיה כל הראה ואמר לא נהיתה ורא נראתה כזאת למיום עלות בני ישראל מארץ מצרים עד היום הזה שימור לכם עליה עשו ודברו: ויצאו כל בני ישראל ותקהל העדה כאיש אחד למדן ועד באר שבע וארץ הגלעד אל יהודה המצפה: ויתיצבו פנות כל העם כל שבטי ישראל בקהל עם האלהים ארבע מאות אלף איש רגלי שלף חרב:

וישמעו בני בנימן כי עלו בני ישראל המצפה ויאמרו בני ישראל דברו איכה נהיתה הרעה הזאת: ויען האיש הלוי איש האשה הנרצחה ויאמר הנבעתה אשר לבנימן באתי אני ופילגשי ללון:

ויקמו עלי בעלי הגבעה ויסבו עלי את הבית לילה אותי דמו להרג ואת פילגשי ענו ותמת: ואחו בפילגשי ואנתחה ואשלחה בכל שדה נחלת ישראל כי עשו זמרה ונבלה בישראל: הגה כלכם בני ישראל הבו לכם דבר ועצה הלם: וקם כל העם כאיש אחד לאמר לא נלך איש לאהלו ולא נסור איש לביתו: ועתה זה הדבר אשר נעשה לגבעה עליה בגורל: ונקחנו עשרה אנשים למאה לכל שבטי ישראל ומאה לארף וארף לרבעה לקחת צדה לעם לעשות לבואם לגבע בנימן בכל הגבלה אשר עשה בישראל: ויאסף כל איש ישראל אל הער כאיש אחד חברים:

וישלחו שבטי ישראל אנשים בכל שבטי בנימן לאמר מה הרעה הזאת אשר נהיתה בכם: ועתה תנו את האנשים בני בלעל אשר בגבעה ונמיתם ונבערה רעה מישראל ולא יאבו בנימן לשמע בקול אחיהם בני ישראל: ויאספו בני בנימן מן הערים הגבעתה לצאת למלחמה עם בני ישראל:

וישמעו בני בנימן כי עלו בני ישראל המצפה ויאמרו בני ישראל דברו איכה נהיתה הרעה הזאת: ויען האיש הלוי איש האשה הנרצחה ויאמר הנבעתה אשר לבנימן באתי אני ופילגשי ללון:

ויקמו עלי בעלי הגבעה ויסבו עלי את הבית לילה אותי דמו להרג ואת פילגשי ענו ותמת: ואחו בפילגשי ואנתחה ואשלחה בכל שדה נחלת ישראל כי עשו זמרה ונבלה בישראל: הגה כלכם בני ישראל הבו לכם דבר ועצה הלם: וקם כל העם כאיש אחד לאמר לא נלך איש לאהלו ולא נסור איש לביתו: ועתה זה הדבר אשר נעשה לגבעה עליה בגורל: ונקחנו עשרה אנשים למאה לכל שבטי ישראל ומאה לארף וארף לרבעה לקחת צדה לעם לעשות לבואם לגבע בנימן בכל הגבלה אשר עשה בישראל: ויאסף כל איש ישראל אל הער כאיש אחד חברים:

וישלחו שבטי ישראל אנשים בכל שבטי בנימן לאמר מה הרעה הזאת אשר נהיתה בכם: ועתה תנו את האנשים בני בלעל אשר בגבעה ונמיתם ונבערה רעה מישראל ולא יאבו בנימן לשמע בקול אחיהם בני ישראל: ויאספו בני בנימן מן הערים הגבעתה לצאת למלחמה עם בני ישראל:

וישמעו בני בנימן כי עלו בני ישראל המצפה ויאמרו בני ישראל דברו איכה נהיתה הרעה הזאת: ויען האיש הלוי איש האשה הנרצחה ויאמר הנבעתה אשר לבנימן באתי אני ופילגשי ללון:

ויקמו עלי בעלי הגבעה ויסבו עלי את הבית לילה אותי דמו להרג ואת פילגשי ענו ותמת: ואחו בפילגשי ואנתחה ואשלחה בכל שדה נחלת ישראל כי עשו זמרה ונבלה בישראל: הגה כלכם בני ישראל הבו לכם דבר ועצה הלם: וקם כל העם כאיש אחד לאמר לא נלך איש לאהלו ולא נסור איש לביתו: ועתה זה הדבר אשר נעשה לגבעה עליה בגורל: ונקחנו עשרה אנשים למאה לכל שבטי ישראל ומאה לארף וארף לרבעה לקחת צדה לעם לעשות לבואם לגבע בנימן בכל הגבלה אשר עשה בישראל: ויאסף כל איש ישראל אל הער כאיש אחד חברים:

וישמעו בני בנימן כי עלו בני ישראל המצפה ויאמרו בני ישראל דברו איכה נהיתה הרעה הזאת: ויען האיש הלוי איש האשה הנרצחה ויאמר הנבעתה אשר לבנימן באתי אני ופילגשי ללון:

ויקמו עלי בעלי הגבעה ויסבו עלי את הבית לילה אותי דמו להרג ואת פילגשי ענו ותמת: ואחו בפילגשי ואנתחה ואשלחה בכל שדה נחלת ישראל כי עשו זמרה ונבלה בישראל: הגה כלכם בני ישראל הבו לכם דבר ועצה הלם: וקם כל העם כאיש אחד לאמר לא נלך איש לאהלו ולא נסור איש לביתו: ועתה זה הדבר אשר נעשה לגבעה עליה בגורל: ונקחנו עשרה אנשים למאה לכל שבטי ישראל ומאה לארף וארף לרבעה לקחת צדה לעם לעשות לבואם לגבע בנימן בכל הגבלה אשר עשה בישראל: ויאסף כל איש ישראל אל הער כאיש אחד חברים:

רשי

פנות כל העם / רשי כל עמא: דימו להרוג / כיוונו להרוג חפנישמנט בלעו לעשות לביחתם זו לנבעת בנימן ככל הנבלה ונ': חברים / שוים בענה אח: בכל שבטי בנימן / עשרה וס' כל שבטים נחשבו עשרה משפחותיו שיהו מרחל יב שבטים: חטר

רלבג

והנה נקהלו כל שבטי ישראל וזלת שבט בנימן על זה אל יי' המצפה כי עם היו נקהלים לכל הדברי הנפלאים לסבה שזכרנו במה שקדם ושם הודיעם האים הלוי ויחך היה הדבר הזה וחמרו חותי דמו להרוג לדעתו שהנ יסיר עכמו להרעה ולא יתגבל בזה החטא הנדו המנוסה תכלית הנמות לל משכב זכור והנה התפעלו מאד ישראל מזה הענין ורבו לבער הרע מקרבם כמשפטו התור' ולמען יוכלו להתעכב עם עד בערם הרע שלחו עשירית המחנה לקחת צידה לעם והנה שלחו תחלה בכל גבו בנימן ובכל משפחותיו שיתנו האנשי האלה החטאים האלה ביד בני ישראל להמיתם ולבער הרע מקרב ישראל ולא אבו בני בנימן לשמוע בקול אחיהם והורה זה כי יד כלם היתה במעל זה / וכראות

וכרחות בני בנימין שרצון ישראל להלחם בהם יבאו בני בנימין למלחמה עם בני ישראל ויהי מספרם כו אלף איש שולף חרב ושבע מאות איש בחור היה כל אחד מהם חטור יד ימינו והיו בקיאים בירייה חבנים בכף הקלע עד שכבר היו קולעים אל השער האחד עם רוב דקותם ולא יחטאו שלא יבזבו ונה היה דבר כפלא מאל :

והיו ישראל התפקדו לבד מבנימין ד' מאות אלף איש שולף חרב ויעלו ביתחל ששם היה ארון האלהים להשאל באורים ותומי לפנחם בן אלמרבן אהרן ה הכהן שהיה כהן גדול אז וידמה שקראו שם שילה- ביתחל להקבע בו בית האלהים כי שם נקבע ימים רבי והנה היה שם מפתח כמו שחזרו חל מנחה זה שילה נחלה זה בית ע עולמים והנה ידענו כי אחר שסר ארון יי מהגלגל בא לשילה ונקבע שם עד מות ע עלי חו יהיה הרצון ב בבית אל בית האלהים והנה חי חיפשו שנאמר ב' שילו לעיר בית אל כי היא היתה בגבול בנימין כמו ש שזכר בספר יהושע ו שאלו מי יעלה בתחלה למלחמה ואמר כי יהודה יעלה בתחלה ולא ה השלימו שאלתם כי כבר היה ראו להם לשאלו אם יבאו חו ינוכחו ואם יאמר להם שיכובו יחדלו לעלות עליהם למלחמה ולזה קדם להם מה שקרה מפני שלא שאלו כהנן לא בפעם הראשונה ולא בפעם השנייה ואולם

רשי

חטור יד ימינו בנימין יד ימינו לא היו ש שולטי בה כחילו היא חטומה כמו אל תחטור עלי באר פיה כל זה שבע מאות איש הללו אל השערה ולא יחטאו ולא ישנה יהודה בתחלה אבל לא בחנו לשאלו אם לכח אם ליכח ובאחרונה שבתנו אמר עליה כי יחר חתכנו בידך השכימו והשלימו דברייהם : וישחיתו כענשו על שלא קנחו כמו כן במעשה פסל מיכה שהיה כבר בעל

מהערים ד' בקריא וסי' ונס אל אחת מהערים האל ויתפקדו בני בנימין ואשר מהערים ולכן הנני פותח את כתף מואב : אשר ב' וסי' איש בחור אטר יד ימינו ויקם להם מושע : ויתחזק ח' וסי' ויתחזק ישראל

ויתפקדו בני בנימין ביום ההוא מהערים עשרים וששה אלף איש שולף חרב לבד מי שבי הגבעה התפקדו שבע מאות איש בחור : מכל העם הזה שבע מאות איש בחור אטר יד ימינו כל זה קלע באבן אל השערה ולא יחטאו :

ואיש ישראל התפקדו לבד מבנימין ארבע מאות אלף איש שולף חרב כל זה איש מלחמה : ויקמו ויעלו בית אל וישאלו באלהים ויאמרו בני ישראל מי יעלה לנו בתחלה למלחמה עם בני בנימין ויאמר יהודה יהודה בתחלה : ויקומו בני ישראל בבקר ויחנו על הגבעה : ויצא איש ישראל למלחמה עם בנימין ויערכו אתם איש ישראל למלחמה אל הגבעה : ויצאו בני בנימין מן הגבעה וישחיתו בישראל ביום ההוא שנים ועשרים אלף איש ארצה : ויתחזק העם איש ישראל ויספו לערך מלחמה במקום אשר ערכו שם ביום הראשון : ויעלו בני ישראל ויבכו לפני יהוה ער הערב וישאלו ביהוה לאמר האוסף לגשת למלחמה עם בני בנימין אחי ויאמר יהוה עליו אליו :

ויקרו בני בנימין ביום השני : ויצא בנימין לקראתם מן הגבעה ביום השני וישחיתו בבני ישראל עוד שמנת עשר אלף איש ארצה כל אלה שלפי חרב : ויעלו כל בני ישראל וכל העם ויבאו בית אל ויבכו וישבו שם לפני יהוה ויצומו ביום ההוא ער הערב ויעלו עלות ושלמים לפני יהוה : וישאלו בני ישראל ביהוה ושם ארון ברית האלהים בימים ההם : ופינחס בן אעזר בן אהרן עמד לפניו בימים ההם קאם קדמורו ביומיא האנון

ויקרו בני בנימין מן גבעתא ביומיא ויחבילו בישראל ביומיא ההוא עשרין ותרין אלפין גברא קטילין רמן לארעא : ואתקף עמא אנשי ישראל ואוספו לסדרא קרבא בארצה דסדרו רמון ביומיא קדמא : וסליקו בני ישראל ובכו קדם יי ער רמשא ושאלו במימרא דיי למיכר האוסף למקרב לאנחא קרבא עם בני בנימין אחי ואמר יי סקו עליהו :

ויקריבו בני ישראל לות בני בנימין ביומיא תנינא : ונפק בנימין לקדמותהו מן גבעתא ביומיא תנינא ויחבילו בבני ישראל ע עוד תמנת עסר אלפין גברא קטילין רמן לארעא כל אליו ש שלפי סיפא : וסליקו כל בני ישראל וכל עמא ואתו לבית אל ובכו ויתיבו תמן קדם יי וצמו ביומיא ההוא ער רמשא ואסיקו עלון ו ונכסת קודשין קדם יי : ושאלו בני ישראל במימרא דיי ותמן א ארון קימא דיי ביומיא האנון : ופינחס בר אלעזר בר אהרן קאם קדמורו ביומיא האנון

וישב על המטה ויתחזק העם איש ישראל ויתחזק דוד באלהו : ויתחזק שלמה בן דוד ויתחזק המלך דהבעס וימלך יהושפט בנו תחמו ויתחזק על ויתחזק חתם ויתחזק אביה וישא לו נשים :

ויתפקדו קל והפח קמוצה ומשפט הקוף להדגש כמשפט התפעל להיות עיינו דגושה לבד מעצם נמצאו קלים לבד מיושבי הגבעה התפקדו וכן ואיש ישראל התפקדו ויתפקד העם : עשרים וששה אלף איש ונמפתן נמצאו שכלו מבנימין עשרים וחמשה אלף ומאה ושם מאות כמו אל כלע הרמון נמצאו אלף חסרים כי במנינם היו עשרים וששה אלף ושבע מאות מיושבי הגבעה ואלה האלף החסרים לא נמצאו מה היה להם ויתכן לפי כי אותם אלף ככל במלחמות הראשונות שהיו נפסו ישראל כי חי חפשו שלא מתו במלחמו ההם מבנימין והכתוב לא מנה אלף המתים בהנף בנימין לפני ישראל ובמדרש חומר כי אותן אלף הלכו לארץ רומליא וישבו שם : אל השערה ולא יחטאו : תרגומו ומרמן בבית שערה ולא משכן : וישחיתו בישראל חמרו כי העונם הזה היה לישראל בעון פסל מיכה שהיה בימים הראשונים כמו שפירשתי והנה קנחו לדבר פלגש בגבעה ולא קנחו לפסל מיכה והיה להם לקנח ולעלו עליו למלחמה ולבער הפסל מישראל כמו שבערו זאת הרעה ולפיכך כענשו במלחמה הזאת אמר להם הקב"ה בכבודי לא מוזיתם בכבוד בשר ודם מחית :

ויבאו ביתחל הכרחה בעיני כי על שילה את כי שם היה הארון ונקרא בית אל ובי"ו כמו זאת בית יי חני הגלגל כי לא נמצאו שהביאו הארון לביתחל שהוא לא ובשילה הראשונה נס כן לשילה באו כמו ש' יקומו ויעלו ביתחל וישאלו באלהים ואחר שאלתם קמו וחנו על הגבעה ל להלחם והטעם שהזכיר פעם אחרות ויבאו ביתחל להודיע כי בפעם אחרונה שבו בכל לבם לאל ויצומו ויעלו עולות וכל זה בשילה היה ונעטר להם בפעם הזאת ויתכן לפר' גם כן שהביאו הארון לביתחל כי ביתחל סמוך לשילה הוא כמו שאמר בסוף הענין בשילה אשר מצפון לבית אל והביאוהו שם להתפלל שם ויענש החל יתעלה בזכות יעקב שביקר אותו אלהים שם ונולד באותו פרק בנימין חלל שחן מ משמעות הפסוק שהביאו הארון שם חו כי הפסוק חזק ושם ארון ברית האלהים בימים ההם ה נרא' כי שם היה הארון בקביעו ולא שהביאו אותו שם ובשילה היה הארון בימים ההם והרבו בתפלה ופנחס גם כן שהיה עמם התפלל גם כן עליהם וכענו בפעם הזאת : עומד לפני בימים ההם כי הוא היה כהן גדול בימים ההם ובו היו שואלים באורים ותומים והיום הזה עמד לפני הארון והתומוס עמו : לחמר

ויבאו ביתחל הכרחה בעיני כי על שילה את כי שם היה הארון ונקרא בית אל ובי"ו כמו זאת בית יי חני הגלגל כי לא נמצאו שהביאו הארון לביתחל שהוא לא ובשילה הראשונה נס כן לשילה באו כמו ש' יקומו ויעלו ביתחל וישאלו באלהים ואחר שאלתם קמו וחנו על הגבעה ל להלחם והטעם שהזכיר פעם אחרות ויבאו ביתחל להודיע כי בפעם אחרונה שבו בכל לבם לאל ויצומו ויעלו עולות וכל זה בשילה היה ונעטר להם בפעם הזאת ויתכן לפר' גם כן שהביאו הארון לביתחל כי ביתחל סמוך לשילה הוא כמו שאמר בסוף הענין בשילה אשר מצפון לבית אל והביאוהו שם להתפלל שם ויענש החל יתעלה בזכות יעקב שביקר אותו אלהים שם ונולד באותו פרק בנימין חלל שחן מ משמעות הפסוק שהביאו הארון שם חו כי הפסוק חזק ושם ארון ברית האלהים בימים ההם ה נרא' כי שם היה הארון בקביעו ולא שהביאו אותו שם ובשילה היה הארון בימים ההם והרבו בתפלה ופנחס גם כן שהיה עמם התפלל גם כן עליהם וכענו בפעם הזאת : עומד לפני בימים ההם כי הוא היה כהן גדול בימים ההם ובו היו שואלים באורים ותומים והיום הזה עמד לפני הארון והתומוס עמו : לחמר

ויבאו ביתחל הכרחה בעיני כי על שילה את כי שם היה הארון ונקרא בית אל ובי"ו כמו זאת בית יי חני הגלגל כי לא נמצאו שהביאו הארון לביתחל שהוא לא ובשילה הראשונה נס כן לשילה באו כמו ש' יקומו ויעלו ביתחל וישאלו באלהים ואחר שאלתם קמו וחנו על הגבעה ל להלחם והטעם שהזכיר פעם אחרות ויבאו ביתחל להודיע כי בפעם אחרונה שבו בכל לבם לאל ויצומו ויעלו עולות וכל זה בשילה היה ונעטר להם בפעם הזאת ויתכן לפר' גם כן שהביאו הארון לביתחל כי ביתחל סמוך לשילה הוא כמו שאמר בסוף הענין בשילה אשר מצפון לבית אל והביאוהו שם להתפלל שם ויענש החל יתעלה בזכות יעקב שביקר אותו אלהים שם ונולד באותו פרק בנימין חלל שחן מ משמעות הפסוק שהביאו הארון שם חו כי הפסוק חזק ושם ארון ברית האלהים בימים ההם ה נרא' כי שם היה הארון בקביעו ולא שהביאו אותו שם ובשילה היה הארון בימים ההם והרבו בתפלה ופנחס גם כן שהיה עמם התפלל גם כן עליהם וכענו בפעם הזאת : עומד לפני בימים ההם כי הוא היה כהן גדול בימים ההם ובו היו שואלים באורים ותומים והיום הזה עמד לפני הארון והתומוס עמו : לחמר

ויבאו ביתחל הכרחה בעיני כי על שילה את כי שם היה הארון ונקרא בית אל ובי"ו כמו זאת בית יי חני הגלגל כי לא נמצאו שהביאו הארון לביתחל שהוא לא ובשילה הראשונה נס כן לשילה באו כמו ש' יקומו ויעלו ביתחל וישאלו באלהים ואחר שאלתם קמו וחנו על הגבעה ל להלחם והטעם שהזכיר פעם אחרות ויבאו ביתחל להודיע כי בפעם אחרונה שבו בכל לבם לאל ויצומו ויעלו עולות וכל זה בשילה היה ונעטר להם בפעם הזאת ויתכן לפר' גם כן שהביאו הארון לביתחל כי ביתחל סמוך לשילה הוא כמו שאמר בסוף הענין בשילה אשר מצפון לבית אל והביאוהו שם להתפלל שם ויענש החל יתעלה בזכות יעקב שביקר אותו אלהים שם ונולד באותו פרק בנימין חלל שחן מ משמעות הפסוק שהביאו הארון שם חו כי הפסוק חזק ושם ארון ברית האלהים בימים ההם ה נרא' כי שם היה הארון בקביעו ולא שהביאו אותו שם ובשילה היה הארון בימים ההם והרבו בתפלה ופנחס גם כן שהיה עמם התפלל גם כן עליהם וכענו בפעם הזאת : עומד לפני בימים ההם כי הוא היה כהן גדול בימים ההם ובו היו שואלים באורים ותומים והיום הזה עמד לפני הארון והתומוס עמו : לחמר

ויבאו ביתחל הכרחה בעיני כי על שילה את כי שם היה הארון ונקרא בית אל ובי"ו כמו זאת בית יי חני הגלגל כי לא נמצאו שהביאו הארון לביתחל שהוא לא ובשילה הראשונה נס כן לשילה באו כמו ש' יקומו ויעלו ביתחל וישאלו באלהים ואחר שאלתם קמו וחנו על הגבעה ל להלחם והטעם שהזכיר פעם אחרות ויבאו ביתחל להודיע כי בפעם אחרונה שבו בכל לבם לאל ויצומו ויעלו עולות וכל זה בשילה היה ונעטר להם בפעם הזאת ויתכן לפר' גם כן שהביאו הארון לביתחל כי ביתחל סמוך לשילה הוא כמו שאמר בסוף הענין בשילה אשר מצפון לבית אל והביאוהו שם להתפלל שם ויענש החל יתעלה בזכות יעקב שביקר אותו אלהים שם ונולד באותו פרק בנימין חלל שחן מ משמעות הפסוק שהביאו הארון שם חו כי הפסוק חזק ושם ארון ברית האלהים בימים ההם ה נרא' כי שם היה הארון בקביעו ולא שהביאו אותו שם ובשילה היה הארון בימים ההם והרבו בתפלה ופנחס גם כן שהיה עמם התפלל גם כן עליהם וכענו בפעם הזאת : עומד לפני בימים ההם כי הוא היה כהן גדול בימים ההם ובו היו שואלים באורים ותומים והיום הזה עמד לפני הארון והתומוס עמו : לחמר

ויבאו ביתחל הכרחה בעיני כי על שילה את כי שם היה הארון ונקרא בית אל ובי"ו כמו זאת בית יי חני הגלגל כי לא נמצאו שהביאו הארון לביתחל שהוא לא ובשילה הראשונה נס כן לשילה באו כמו ש' יקומו ויעלו ביתחל וישאלו באלהים ואחר שאלתם קמו וחנו על הגבעה ל להלחם והטעם שהזכיר פעם אחרות ויבאו ביתחל להודיע כי בפעם אחרונה שבו בכל לבם לאל ויצומו ויעלו עולות וכל זה בשילה היה ונעטר להם בפעם הזאת ויתכן לפר' גם כן שהביאו הארון לביתחל כי ביתחל סמוך לשילה הוא כמו שאמר בסוף הענין בשילה אשר מצפון לבית אל והביאוהו שם להתפלל שם ויענש החל יתעלה בזכות יעקב שביקר אותו אלהים שם ונולד באותו פרק בנימין חלל שחן מ משמעות הפסוק שהביאו הארון שם חו כי הפסוק חזק ושם ארון ברית האלהים בימים ההם ה נרא' כי שם היה הארון בקביעו ולא שהביאו אותו שם ובשילה היה הארון בימים ההם והרבו בתפלה ופנחס גם כן שהיה עמם התפלל גם כן עליהם וכענו בפעם הזאת : עומד לפני בימים ההם כי הוא היה כהן גדול בימים ההם ובו היו שואלים באורים ותומים והיום הזה עמד לפני הארון והתומוס עמו : לחמר

וישב על המטה ויתחזק העם איש ישראל ויתחזק דוד באלהו : ויתחזק שלמה בן דוד ויתחזק המלך דהבעס וימלך יהושפט בנו תחמו ויתחזק על ויתחזק חתם ויתחזק אביה וישא לו נשים :

רדק

שופטים כ

רשי

לאמר האוסף חס אחרל ידמה כי בשאלות הראשונות לא שאל הוא ובשאלות הראשונות לא ביאר שאלתם וגם התשובה לא היתה מבוחרת והכל היתה סבה מאת השם כדי שיעלו ויגבשו כי היה להם לשאול חס ועלו ויכליתו והוסיפו עתה לבאר השאלה ואמרו חס אחרל כלומר שחס לא חזבליה אחרל והסיב לו מבוחר עלו כי מחר חתננו בידך ומפוט השאלה באורים ותומים כך היה כמו שכתבו רזל כיצד שאלין השואל פניו כלפי כשאל והשואל פניו כלפי השכינה השואל חומר הארדוף אחרי הנמדד הזה ה האשינו והשאל חומר רדוף עלה והכלח ואין שאלין בקול סכ' ושאל לו ולא מהרהר בלבו שחמ' על פיו אלא כדרך שאמרה חכה בתפלת' וכיכד נעשית התשובה באורים ותומים שהיו האותיות בולטו והיו משיבות הכורך עם סיוע רוח הקדש שהיה בכהן ש שטואלין בו וכן אמרו כל כהן שמדבר ברוח הקדש ושוכניה ש שרונה עליו שואלין בו ושואינו מדבר ברוח הקדש ואין שוכניה שורה עליו און שואלין בו שהרי שאל כדוק ועלתה לו שאל חביתר ולא עלתה לו סכ' ועל חביתר ויכ שבטום היו כתובין בהן ואמרו רזל שנס חברהם יחקק ויעקב בכתבו בס והנה כל האותיות בהם ואמר ופנחה בן אלעזר בן אהרן הכה' מפני שאל יאמינו בני חלם כי אותם פנחס היה לפי שיש לו משנתותיו על הזמן ההו' יותר מ' מאות שנה לפיכ' יחשו על אהרן ויהי זמן רב כי האל ית' הבטיחו בזה על אשר קנא בטיטום ואמר הנני נתן לו את בריתי שלום ואמר בריתי היתה אתם החיים והשלום ועל פנחס אמר ומקבת רזל אמרו כי פנחס זה חליהו ומקבתם אמרו כי חליהו מבני בנימן היה ויש להם סמך בזה בל'ה: הנתקו מן העיר' מבנין שאל נזכר פועלו מבנין הפעיל וההפעיל עד התיקנו אות' מן העי' והוא ענין ההעתיקה והעיקרה: ונתקוהו' דגש הקוף לתפארת הקריאה והדומי' לו כתבנו בספ' מוכל: קמו ממקומו' קמו על הפרט ממקומו על הכלל: מניח' פי' יוצא והוא פעל עומד כי יניח ירדן אל פיהו פעל יוצא: ממערה גבע' ית ממישר גבעת חיים לפרטו מענין ערות אל יאור ונתערה באורח רענן שהו' ענין לחות וחיות המקום שהיה סמוך לגבעה היה מקום דשא': מקום לבנימן' לרדוף שהיה סמוך לגבעה לרדוף אחריה' והיו כסים לפניהם בכונה כדי שינתקו מן העיר והיו בוטחים אל האורב שיכנסו אל העיר: וימשך האורב' יונתן פירשו פעל עומד ואיתנבד כמנח כלומר שממשך אל הגבעה ויש לפרשו כמשמעו פעל יוצא ופירושו שמשכו בסופר והרעו

בבעל תמר' במישר יריחו: מניח' נמשך כמו יניח ירדן אל פיהו גוהי מבטן: ממערה גבע' ממקום צד ערותה ונלויה אל גבעת בנימן מקום תורפה שלה שהיא נוחה ליכבש משם כמו לרחות את ערות הארץ בהתם: ויתנו חיש ישר' אשר בשדה מיקום לבנימן לכרות אל הגבעה כי סמכו ישר' על האורב שיכחו לקרחתם: וימשך האורב' משך בסופר' לא משך בסופר העם אשר חתו אל ה העיר: והמועד היה ומתחלה היה חות בין ישראל ובין האורב להיות האורב מרבה להעלות עטן העיר וינינו ישראל אשר לכד האורב את הגבעה: משחת העטן' גובה העטן: ויהפך חיש ישראל' עכשו חוזר לתחלת הדברי' ושונה ומפרס עשרי' וחמשה חלף שכתבנו למעלה כי' ככלו והיכן ככלו: ואשר

כפעם בפעם ו' וסימניהן במסרה רבתא: כבראשנה ה' בקריא' וס' במס' רבת: והמלחמה ג' בקריאה וסימניהן במסרה רבתא: נעט ג' חס בקריאה וס' והגפש הגענת תטמא עד הערב' כי נעטת עליה' הרעה' ונכף הכרוב השני: משאת ו' פתחון וס' במס' רבת: ובניסן ט' יחידאין וס' במס' רבת:

למימר האוסף עוד למפק כ' חל מל' וס' לאנחה קרבא עם בני בנימן אחי אם אתמנע ואמר י' סקו ארי מחר אמסרנון בידך: ושוי ישראל כמנין על גבעתא סהור סהור וסליקו בני ישראל לות בני בנימן ביומא תליתאה וסדרו קרבא על גבעתא כזמן בזמן: ונפקו בני בנימן לקדמות עפא אתננידו מן קרתא ושריאו לקטלא מעפא קטילין כזמן בזמן בכבש ארתא דחדא סלקא לבית אל וחדא לגבעתא כהקניא כתלתין גברא בישראל: ואמרו בני בנימן תבירין אנון קדמנא כדבקדמיתא ובני ישראל אמרו נפוד ונגודנון מן קרתא לכבשא: וכל אנש ישראל קמו מאתריהון וסדרו קרבא במישרי יריחו ובמנא ישראל מניח מאתריה ממישר גבעתא: ואתו מדרום לגבעתא עסר' אלפין גבר עולם מכל ישראל ועברי קרבא תקיפו ואנון לא ידעין ארי קריבת דיתתי להון בישתא:

עם בני בנימן אחי אס' אחרל ויאמר יהודה עלו כי מחר אתגנו בידך: וישם ישראל ארבים אל הגבעה סביב: ועלו בני ישראל אל בני בנימן ביום השלישי ויערכו אל הגבעה בפעם בפעם: ויצאו בני בנימן לקראת העם הנתקו מן העיר וחלו להכות חללים חללים בפעם בפעם במסלות אשר אחת עלה בית אל ואחת גבעתה: בשדה בשלשים איש בישראל: ויאמרו בני בנימן ננפים הם לפנינו כבראשנה ובני ישראל אמרו ננוסרה ונתקנוהו מן העיר אל המסלות: וכל איש ישראל קמו ממקומו ויערכו בבעל תמר ו אורב ישראל מניח ממקומו ממערה גבע: ויבאו מנגד לגבעה עשרת אלפים איש בחור מכל ישראל והמלחמה כבדה והם לא ידעו כי נעטת עליהם הרעה: ויגף לה יהוה את בני בנימן לפני ישראל וישחיתו בני ישראל בבנימן ביום ההוא עשרים וחמשה אלף ומאה איש כל אלה שלף חרב: ויראו בני בנימן כי נגפו ויתנו איש ישראל מקום לבנימן כי בטחו אל האורב אשר שמו על הגבעה: והאורב החישו ויפשטו אל הגבעה וימשך האורב ויד את כל העיר לפי חרב: והמועד היה לאיש ישראל הארב הרב להעלותם משאת העטן מן העיר: ויהפך איש ישראל במלחמה ובנימן החל להכות חללים באיש ישראל בשלשים איש בני בנימן יד' נגוף נגף הוא לפנינו במלחמה הראשנה: והמשאת החלה לעלות מן העיר עמוד עטן ויפן בנימן אחריו והנה עלה וערכו מלחמה עם בני בנימן במקום שהיה שמו בעל תמר וזה הענין הוציא אורב ישראל ממקומו לפשוט אל הגבעה ולהכות העיר לפי חרב כי היה סימן בנייהם ובין האורב שכאשר יגיעו לבעל תמר יקום האורב ממקומו לפשוט אל הגבעה' והנה

רלבג

ואולם בפעם השלישי שאלו כהונן ואמרו האוסף עוד לבאת למלחמה עם בני בנימן אחי חס אחרל והיה זה על שאלת הענש חס יקדם רע מזה יחללו כי הדבר הוא בבחירתם לא על הודעת העתידות כמו שהיה הענין בשתי השאלות הראשונות ששאלו בחללים והיתה אז התשובה שלימה ואמר עלו כי מחר חתננו בידך והנה עטן בני ישראל בחכמה לסוס אורבים אל ה הגבעה כמו שטענו כשכתבו את העי' והראו ישראל את ענשם נכשים ונסו להם לפני בנימן כדי לנתקם מן העיר והאורב שהיה בעמק והוא אשר קרא מערה כי שם ישכנו כל המימות אשר שם והלחיות ולא רחו אותנו בני בנימן לפשוט חז אל הגבעה ולהכות העיר לפי חרב' והנה היו האורבים' חלפים חים מהיותר גבורים שבישראל ואחר שנסו ישראל והרחיקו בני בנימן מן העיר קמו תבונה לבנות

ותבר י' ית בנימן קדם ישראל והבילו בני ישראל בדבית בנימן ביומא ההוא עסרין וחמשה אלפין ומאה גברא כל אליו שלפי ספא: וחזו בני בנימן ארי אתברו ויהבו אנש ישראל אתר לבנימן ארי אתרחיצו על כמנא דשיאו על גבעתא: וכמנא אחי ואתנניד על גבעתא ואתנניד כמנא ומחא ית כל קרתא לפתגם דחרב: וזמנא הוה מתקן לאנש ישראל עם כמנא דיסגון לאסקותהון יטור דתנן מן קרתא: ואתחזר אנש ישראל בקרבא ודבית בנימן שריאו לקטלא ק קטילא באנש ישראל בתלתין גברא ארי אמרו ברם מתבר תבירין אנון קדמנא בקרבא קדמנא: וכמנא שרי לאסקא מן קרתא יטור דתנן ואתפניאו דבית בנימן ברגיהון והא סליק

וערכו מלחמה עם בני בנימן במקום שהיה שמו בעל תמר וזה הענין הוציא אורב ישראל ממקומו לפשוט אל הגבעה ולהכות העיר לפי חרב כי היה סימן בנייהם ובין האורב שכאשר יגיעו לבעל תמר יקום האורב ממקומו לפשוט אל הגבעה' והנה תוספת ביאור חזייה משחת שרפה מניח וישחש דוד מענין שרפה משחת על שם הלהב שהיה נכסח למעלה וכן במשנה משיחין משוחות ופירוש משחת הלהב ומשחת העטן משחת עמוד במקום שנים יקרא גם כן עמוד העטן משחת על שם שהיה נכסח למעלה ולזה הפירוש יהיה עמוד חסר ויו' ופירוש והמשחת שהיה הלהב החלה לעלות ועמוד עטן גם כן החלה לעלות: ויהפך חיש ישראל' הפך עורף לפני בנימן במלחמה כדי שינתקו מן העיר: כליל

ובנימן ויחידאין וס' ית מן העיר קמו תבונה לבנות

ואשר מהערים האורב שנכנס בעיר משהתים אותו בתוך הסבט בהוך העיר: כתרו את בנימן הקיפו את בנימן ככתר המקיף את הראש וכן חכרי בשן כתרנו וכן כי רשע מכתיר את הצדיק וכן גם כלשון עטרה נקראת הקפה ושאלו ואנשיו עטרים אל דוד ואל אנשיו לתפסם: הרדיפוהו קוראים אחריו

רדיפה כועקים זה לזה לרדוף: מנוחה הדריכוהו: חזל הערים שהם כוחים בהם שם הדביקוהו: הדריכוהו השיגוהו ויש דוגמתו כלשון תלמוד רהט בתריה כרסח בחלח ולא ח הדריכה: עד נכח הנבונה ממחרתה של נבונה: ויפלו מבנימן שמו עשר אלף בשדה בתוך המלחמה: ויעללוהו הרב אחר הרבה כעוללו שאחר הנביר: חמשת אלפים הרי עשרים ושלשה אלף: עד נדעום שם מקום: ויכנו ממנו אלפים איש הרי עשרים וחמשה אלף האמו למעלה והמאה הכתובים למעלה לא פירש היכן נפלו: שבו ל בנימן בכל הערי: מעיר מתום התמו כל יושבי הערים ועד בהמה ואנשים בכלל ימים היו שמתום ל לשון כליה הוא ויש לתמונה על אלף היכן הם שהרי עשרי ושלשה אלף התפקדו מן הערי ומן הנבונה שם מאות וכן מנה ב כולפי עשרי וחמשה אלף ומאה איש ושם מאות נמלטו אל סלע הרמון והאלף ברחו למחרת כשטבו בני ישראל על ערי בנימן להחרים הנשי והטף: להפקד להנרע: ויחמו

השמימה יא וסימניהן נסר בסדר ואתחנן: משחיתים ח' וסי' נסר בסדר וירא: המדברה יב בקריאה וסי' נסר בסדר אחר מורג: מתם בקריאה וחסרים וסימניהן מעיר מתם עד בהמה: אין בו מתם פצע וחבורה: אין מתם בנשרי מפני: כי כסלי מלאו נקלה: וישאו קולם נשיאת קולם ד' חס את בלישנהן

תננא דקרתא לצית שמיא: ואנש ישראל אתחור ואתבהיל אנש בנימן ארי חזא ארי קריבת דתיית להון בישתא: ואתפניאו קדם אנש ישראל לאורח מדברא ועבדי קרבא אדביקונו ואנש כמנא קמו מקרויהון קטלון ב בהון מכא ומכא: טלילוית דבית בנימן דרפונון מבית ניהרוון טרדונון עד לקביל גבעתא מפרנח שמיא: ואתקטלו מדבית בנימן תמנת עשר אלפין גברא ית כל אלון גברי עבדי קרבא: ואתפניאו ואפיכו למדברא לכיף רמון ואטמרו בכבשיא חמישא אלפין גברא ואדביקו בתרויהון עד גרעום וקטילו מנהון תרון אלפין גברא: וחו כל דאתקטילו מדבית בנימן עסרין וחמישא אלפין גברא שלפי סיפא ביומא ההוא ית כל אלון גברי עבדי קרבא: ואתפניאו ואפיכו למדברא לכיף רמון שרת מאה גברא ויתבו בכיף רמון ארבעא ירחין: ואנש ישראל תבו לורת בני בנימן ומחונון לפתגם דחרב מקרויהון גמרגון עד בעירא עד כל דאשתכח אף כל קרוניא דאשתכרא אוקידו בנורא: ואנש ישראל קים במצפניא למימר אנש כננא לא יתן ברתיה לדבית בנימן לאתו: וננא עמא לבית אל ויתבו תמן עד רמישא קדם: וארימו קלהון וכוכו בכי סניא: ואמרו לבא יי אלהא דישראל הורת דא בישראל למסני וימא דין מישראיל שבטא דר: והוה מיומא דבתרוהי ואקדימו עמא וכונו תמן מדברא ואסיקו עלון ונכסת קודשין:

כליל העיר השמימה: ואיש ישראל הפך ויבהל איש בנימן כי ראה כי ננעה עליו הרעה: ויפנו לפני איש ישראל אל דרך המדבר והמלחמה הדביקתהו ואשר מהערים מ משחיתים אותו בתוכו: כתרו את בנימן הרדיפוהו מנוחה הדריכוהו עד נכח הנבונה כמסורח שמש: ויפלו מבנימן שמונה עשר אלף איש את כל אלה אנשי חיל: ויפנו וינסו המדברה אל סלע הרמון ויעללוהו במסלות חמשת אלפים איש ודביקו אחריו עד גרעום ויכו ממנו אלפים איש: ויהי כל הנפלים מבנימן עשרים וחמשה אלף איש שלף חרב ביום ההוא את כל אלה אנשי חיל: ויפנו וינסו המדברה אל סלע הרמון עש מאות איש וישבו בסלע רמון ארבעה חדשים: ואיש ישראל שבו אל בני בנימן ויבוס לפי חרב בעיר מתם עד בהמה עד כל הנמצא גם כל הערים הנמצאות שלחו באש: ואיש ישראל נשבע במצפנה לאמר איש כמנו לא ייתן בתו לבנימן לאשה: ויבא העם בית אל וישבו שם עד הערב לפני האלהים וישאו קולם ויבכו בכי גדול: ויאמרו למה יהוה אלהי ישראל היתה זאת בישראל להפקד היום מישראל שבט אחד: והי ממחרת וישבימו העם ויבנו שם מזבח ויעלו עלות ושלימים:

כליל העיר שריפת העיר כלה עלה עשן השרפה אל השמימה: הפך בנימן להכות בהם: ויפנו פנו עורף אל ישראל ונסו דרך המדבר: והמלחמה הדביקתהו אנשי המלחמה הדביקוהו: ואשר מהערים כתרגומו ואנשי כמנא רמו מקרויהון קטלון בהון מכא ומכא לל האורב שנכנסו בנבונה משחיתים אותן מהנבונה ומשחר הערים וכי בתוכו בתוך בנימן הנהרנים מבחון היוגס אה נהרני' מבפני: כתרו סכנו אותו ככתר ועל הדך הזה עטרים אל דוד ואל אנשיו לתפסם: הרדיפוהו זה לזה חומר רדוף אחריו: מנוחה הדריכוהו חסר מם השמוש וכי מנוחה הדריכוהו וכן תי מבית כיהון טרדונון או פי במקום מנוחתם הדריכוהו כמו שאמר נוכח הנבונה כלומר ב במקום שהיו חושבים לנוח שם הדריכוהו והיה הדריכוהו לפי זה מענין כדורך בנת' ויעללוהו חפילו העוללות שנשחרו מהם כרתו כמו מעולל הכרם: חשפ' ועשרי אלף איש: והמאה שספר עוד למעלה הניחם כאן לפי שהוא פרט וסמך על המספר הראשון שזכר: שם מאות איש ולא היתה בהם חשה כי מן המלחמה כסו חלה השם מאות ואף חשה במלחמה לפיכך לא כשחרה מבנימן חשה כי הכל הרגו מלבד חלה השם מאות שנסו אל סלע רמון: מעיר מתים מעיר אנשים ומתי שם לחנושות כולל האשים ונשים וטף רובה לומר האשים בעיר והבהמה בשד הכל הרגו: עד כל הנמנ' פי כל הנמצא עופות או חיות כל הנמצא להם הרגו: הערים הנמצאות פי הנמצאות להם שלא נהרסו בהם ישראל להרגו העם שהיו הורסים העיר והערים שלא נכנסו בהם ב במלחמה שבו אליהם ושלוו חותם באש: לא יתן בתו נתנו חותם כמו מנודים שלא יתחתנו עם עוד על הנבלה הזאת אשר עשו אחר שלא נתנו הרשעים והפושעים: להפקד

ענין חסרון כמו ולא נפקד מ ממנו איש: ויבנו עם מזבח חס בית אל זה הוא שילה למה בנו עם מזבח וכי לא היה עם מזבח המסך ואם הוא העיר הנקרא ביתאל גם שם היה המזבח שבנה יעקב חבינו כמו שאנו עתידין לפר בספר שמואל בבטוק עולים אל האלהים ביתאל ויל שבנו עם מזבח חדש והיה המקום הזה שילה או ביתאל ובנות המזבח הוא דרישת האל כמו שנמצא במקומות רבים שהיו בוכין מזבח לדרוש את יי ומכני המקרה הרע הזה סקרה להם בדבר בנימן בנו מזבח והעלו עלות וכוכו לפני יי ואמרו למה היתה זאת להפקד שבט אחד: נרע

בקריאה וסימניהן ויבא העם ביתאל דעלם: ואיש ישראל נשבע במצפה: ויהי ככלתו לדבר דמיתרת אסנון: וישאו את עיניהם מרחוק ולא הכירוהו דאזוב: המה ישאו קולם:

האורב למועד שהנבילו איש ישראל למהר לפשוט אל הנבונה ולהכות העיר לפי חרב ואמר זה להעלות העשן מן העיר להבהיל את בנימן בראותו כי עלה כליל העיר השמימה והנה לא זכר בפסטים כי חס כה אלף איש ולא חשם למה העודפים על החשבון כי לא זכר בפסטים כי חס האלפי ודמה שיהיו עם יותר על האלפי כלל הרג והרג מספר מה כשהקבץ כלו יהיו מאה איש: ופסר ששחרו בבנימן שם מאות איש ונסו אל סלע רמון וכבר נזכר תחלה שמספר בני בנימן עשרי ושלשה אלף שולף חרב ושבע מאות ודמה שהאלף הנשחרים מתו במלחמות הראשונות: עוד זכר שאיש ישראל נשבע במצפה לחמר שלא יתן איש ממנו בתו לבנימן לאשה וכראותם כי נפקד שבט אחד מישראל חרה להם מהל והנה בנו עם מזבח חדש בבית האלהים והעלו עלות ושלימים ונבנו לדרוש את יי על זה הקלקול שבה על ידם חולי נדרו שאם יתן יי את בנימן בידם עשו זה הענין לכבוד השם והנה היה קשה בעיני ישראל הנרע שבט אחד מישראל והתחממו למצוא נשים לנותרים:

רלבג

והנה בזה האופ' ספר בכללות שהשחיתו בני ישראל בבנימן כה אף ומאה איש ואחר זכר הפסטים וזכר חן היתה ההתחלה בענין האורב וזכר חן הית התחבולה בענין

האורב למועד שהנבילו איש ישראל למהר לפשוט אל הנבונה ולהכות העיר לפי חרב ואמר זה להעלות העשן מן העיר להבהיל את בנימן בראותו כי עלה כליל העיר השמימה והנה לא זכר בפסטים כי חס כה אלף איש ולא חשם למה העודפים על החשבון כי לא זכר בפסטים כי חס האלפי ודמה שיהיו עם יותר על האלפי כלל הרג והרג מספר מה כשהקבץ כלו יהיו מאה איש: ופסר ששחרו בבנימן שם מאות איש ונסו אל סלע רמון וכבר נזכר תחלה שמספר בני בנימן עשרי ושלשה אלף שולף חרב ושבע מאות ודמה שהאלף הנשחרים מתו במלחמות הראשונות: עוד זכר שאיש ישראל נשבע במצפה לחמר שלא יתן איש ממנו בתו לבנימן לאשה וכראותם כי נפקד שבט אחד מישראל חרה להם מהל והנה בנו עם מזבח חדש בבית האלהים והעלו עלות ושלימים ונבנו לדרוש את יי על זה הקלקול שבה על ידם חולי נדרו שאם יתן יי את בנימן בידם עשו זה הענין לכבוד השם והנה היה קשה בעיני ישראל הנרע שבט אחד מישראל והתחממו למצוא נשים לנותרים:

נגדע' ככרת: ויתפקד העם / קל ודינו להדגש והוא ענין זכירה והשנאה כמו פקדו כחוראו מי הלך מעמנו: יודעת משכב זכר והיחך נודע זה יתכן כי העבירות לכני הארון ומי שקלטו הארון היא התמולה כמו שעשו בכני מדין שהעבירות לפני הכני העבודה פניה מוריקות כמו שקבלו רז'וים דרך אחרת

וינחמו' שבולחשוב עליהם מחשבת פליטה: ארבע מאות נערה בתולה / הושיבו על פי חביות של יין בעולה ריחה נודף בתולה חץ ריחה נודף: ולא מנחו להם / לא ספקו להם: ירושת פליטה / כחלת הסבט נשחרה ריקנית הבו ענה סוילידו בנים ויחזיקו בנחלתם הפליטה הנשחרת ולא ימחה סבט מישראל: מורחה השמש למסילה / במורחה של מסילה / סילה בצפונה של ביתאל ובדרומה של לבונה ובמורחה של מסילה העולה מביתאל סכמה: לריב

זכרו רז'ול בדבר התמולה ודנו דין בזה להושיבם על פי חבית של יין בעולה ריחה נודף בתולה חץ ריחה נודף והם אמרו כי זה הנסיון עמו לכפי יבם נלעד ולא שהעבירות לפני הכני כמו ש טעמו בכני מדין ועשו כמך בזה מה שכתו' בכין לרצון להם לפני י' לרצון להם ולא לפורענו' להם: אל המוח' סילה / גם זה הפסוק מוכיח כי ביתאל הנזכר בענין הזה הוא סילה שהרי במקום סבטו מוכח ובכו לפני י' ואמרו מי אשר לא עלה עם היו עדין וממס שלחו להחריב חכמי יבם בלעד: אשר בארץ כנען / לא גזנתי טעם לסיפור הזה כי ידוע הוא כי סילה בארץ כנען: ולא מנחו להם כן / כמו שהיו כי הם היו עם מאות והנערות לא היו חלח ארבע מאות: והעם בחס' נפעל עומד כי הו' קמוץ: ירשת פליטה / צדק שתהיה ירשת פליטה לכנימן ולא ימחה סבט מישראל / וטעם ירשת כי ירושה הוא מיעקב חביו להיות מוכניו סבי' עשר סבטי' עד עולם: אשר מצפונה לביתאל / פירשו רז'ול כי על סילה הוא חום' שהיה בצפונה של ביתאל ובדרומה של לבנה ובמורחה של מסלה ה העולה מביתאל סכמה ואני תמה מה צדק לכל זה כי סילה ידוע היה בלא סימני' והנחלה בעיני כי החב היה בסילה מימים ימימה ופירשו מנסה לשנה ואמר בו התרגום מוזן לזמן ממועד למועד וחכסר כי מפסח לפסח היה זה או מסכות לסכות שהיה זמן שמחה או ביום הכפורים שהיו בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים כדברי רז'ול והמחול זה שהיה לבנות ישראל חוץ לעיר סילה באותו המקו' אשר מצפונה לביתאל ולהודיע אותנו המקום זכר חלה הסימני' וכרמי סילה היו סמוכים לזה המקום והנה הפס' יוכיח כי המחול חוץ לעיר היה כמו שכתוב והיה חס יבחו בנות סילה ונו' ואמרו להם ש שיחרכו בכרמים: חנונו

בקהל ד'גשין בקריאה וס' מי אשר לא עלה בקהל / כי רבת בקהל אשר לא התקדשו / אשר צוית לא יבאו בקהל לך / קמתי בקהל אשוע' וס' בלשון תרגום ניסק נצלידסנין אתפקדית: לנשים יד רפין וס' לטוב בעיניהם ב' בו' והיו לאחד מבני' לבני דרוקן לנשים / את בנותם נקח לנו לנשים / ואמרו בני ישראל מן דלא סליק בקהלא מכל שבטא דישראל לקדם י' ארי שבועתא רבתא הות לדלא סליק לקדם י' למצפא למימר אתקטלא יתקטיל: ואתנחמו בני ישראל על דבית בנימין אחוהון ואמרו / אתמנע יומא דין שבטא חר מישראל: מה נעביד להון לדאשתארו לנשין ואנחנא קימנא במימרא דני בריל דלא למתן להון מבנתא לנשין: ואמרו מן חד משבטא דישראל דלא סליק לקדם י' למצפא והיא לא אתא אנש למשריתא מיבש גלעד לקהלא: ואתמניאו עפא והא לית תמן אנש מיבשי יבש גלעד / ושלחו תמן כנשתא רירי עסר אלפין נברא מרזי חילא ופקידו יתרוון למימר / אזילו ותמחוון ית יתבי יבש גלעד לפתגם דחרב ונשיא ונפלא: ודין פתגמא די תעברון כל דכורא וכל אתתא דידעת משבטי דכורא תנמרון: ואשבחו מיבשי יבש גלעד ארבע מאה עולימן בתולין דלא ידעא נבר משבטי דכורא ואיתאו יתהון למשריתא לשילו די בארעא דכנען / ושלחו כל כנשתא ומלילו עם בני בנימין די בכיף רפון וקרו להון מלין ד' דשלם / ותבו בני בנימין בערנא תהיא ויהבו להון נשין דקימו מ' מנשי יבש גלעד ולא ספקיו להון כן / ועפא אתנחמו על דבית בנימין ארי עבד י' תרשתא בשבטא דישראל: ואמרו סבי כנשתא מה נעביד לדאשתארו לנשין ארי פסקת מדבית בנימין אתתא: ואמרו ירותת שזבתא לכני בנימין ולא יתמחי שבטא מישראל: ואנחנא לא נפול למתן להון נשין מבנתא ארי קימו בני ישראל לממר ליש די יתן אתתא לדבית בנימין: ואמרו הא חנא קדם י' בשלו מזמן מועד למועד די מצפונא לביתאל מרנח שמשא לכבשא דסליק מבית אל לשכם ומדרומא ללבונתא:

ויאמרו בני ישראל מי אשר לא עלה בקהל מכל שבטי ישראל אל יהוה כי השבועה הגדולה היתה לאשר לא עלה אל יהוה המצפה לאמר מורת יומת: וינחמו בני ישראל אל בנימן אחיו ויאמרו נגדע היום שבט אחר מישראל: מה נעשה להם לנותרים לנשים ואנחנו נשבענו ביהוה לבלתי תת להם מבנותינו לנשים: ויאמרו מי אחד משבטי ישראל אשר לא עלה אל יהוה המצפה והנה לא בא איש אל המצנה מיבש גלעד אל הקהל: ויתפקד העם והגה אינשים איש מיושבי יבש גלעד: וישלחו שם העדה שנים עשר אלף איש כבני החיל ויצאו אותם לאמר לנו והכיתם את יושבי יבש גלעד לפי חרב והנשים והטף: וזה הדבר אשר תעשו כל זכר וכל אשר ידעת משבטי זכר תחרימו: ומצאו מיושבי יבש גלעד ארבע מאות נערה בתולה אשר לא ידעה איש למשבט זכר ויבאו אותם אל המצנה שרה אשר בארץ כנען: וישלחו כל העדה וידברו אל בני בנימן אשר בסלע רמון ויקראו להם שלום: וישב בנימן בעת ההיא ויתנו להם הנשים אשר חיו מנשי יבש גלעד ולא מצאו להם כן: והעם נחם לבנימן כי עשה יהוה פרץ בשבטי ישראל: ויאמרו זקני העדה מה נעשה לנותרים לנשים כי נשמרה מבנימן אשה: ויאמרו ירשת פליטה לבנימן ולא ימחה שבט מישראל: ואנחנו לא נוכל לתת להם נשים מבנותינו כי נשבועו בני ישראל לאמר ארור נתן אשרה לבנימן: ויאמרו הנה חגי יהוה בשלו מימים / ימחה אשר מצפונה לבית אל מורחה השמש למסלה הערה מבית אל שכמה ומנגב ללבונה:

רלבג

והרגו בהם כל יושבי יבם נלעד כי לא בחו אל המצנה לבקשת ראשי העם והשחירו כל הבתולות להיות לנשים לכני בנימן ולפי שלא מנחו להם בזה האופן נשים במספרם כי לא היו עם ביבם נלעד כי חס' ד' מאות בתולות נתנו להם דרך לקחת נשים מן המחוללות למאיתים הנשחרים אשר בבנות סילה בשחטטנו להם חיס' אשתו: ירושת פליטה לבנימן / הרצון בו במה שפלט מהם והם השם מאות חיס' ראוי שנעשה בדרך שיהו ירושה לבנימן רוצה לומר שלא יפקד עם בנימן במוקם וזה חמסם יהיה בסיקת להם נשים וזה ענין הירוש' כי היא נשחרת עד מות המורים והנה אמרו זה להורות כי לא סבב הפ' שיהיו השם מאות האלף משליטו חס' לא מפני שלא ימחה סבט מ' מישראל וזה חוייב לנו לעשותו שיהיו להם נשים בזנות כדי שלא כעבור על שבועתנו וידמה שזאת השבוע' לא היתה רק לאותם האנשים לא לכאס אחריהם וימנעו מתת להם חיס' בתו לא בת חיס' אחר יהיו להם בנות יושבי יבם נלעד: חנונו

ממשפחות בני מנשה / ויקחו את בנותיהם / מה נעשה לנותרים ב' בו' ויאמרו זקני העדה / ותהיו גם שתיהן לו' / חרב אל סוסיו / חרלו גבורי בבל / ואלמנה נרושה לא: יבש ז' חס' בליש בקריאה וס' / ויתפקד העם / וישלחו שם העדה / ומצאו מיושבי יבש / וישב בנימן בעת ההיא / וקש עליו שלום כן יבש / תחת האלה ביבש / יבש בן שלום רפ' / וכל יבש דכח' חס' / מבנותינו ד' / מל' וס' נמסר בתהלים סימן קסד' / מימים ימימה ד' / דסמיני בקריאה וס' / נמסר בסוף סדר בא:

רלבג

שופטים כא

רדק

רפט

חוננו חותם' הוה על דרך לאט לי לנער לאבשלוס והרצון חוננו בעבורנו חת בני בנימון והנימוס להם כי מה שנשבענו היה על דרך כתיבת הנשים לאנשים ולא כשבענו שלא יחטבו מומנו כי חין נהוג שיקח איש חשה על זה הדרך ותוכלו לראות מומנו זה בכלל כי לא לקחנו איש חשמו במלחמה אבל נתנו לנו ברצון וכן המנהג

חוננו חותם' כמו מהם כלומר מהנשים החלה תחוננו שתניחום להם חז' פי' כמו אשר חנן חלהים חת עבדך כלומר תנו חותם לנו במתנה כי לקחנו לבני בנימון הנותרים נשים במלחמה כי הכל הרגנו לפיכך חנו כדרכים שיהיו להם נשים שלא ימחה השבט ואם תחמרו שתעברו על החרם שהחרמנו איש אשר יתן בתו לבנימון

בלקחת האש ובהיות הענין כן הוה מבוחר שכאשר לא הנחתם חותם להם בעת הזאת תמחה שבט מישרחל חס לא יהיו נשים לכשחריס מבני בנימון הנה חתם חשמו תהיו וספר כי משם הלכו בני ישראל איש לשבטו ולמספתתו ואיש ללחלתו ובני בנימון נכסו ללחלת' ובנו עריהם וישבו בהם: ואולם התועלות המגיעות מלא הספורים הם אלו: הראשון הוה להודיע מה שקרה מן הסכנה למיכה מפני כטייתו מודרכי התורה עד שכמעט סבב הפסל הוה לאבד מיכה ונביתו:

ויצו ד' ג' מלאים וא' חס' וס' ויצו אל יוסף לאמר אביך צוה' לאמר לכו והביאו' ויצו את בני בנימון דין כתיב חס: ויצאו טו בקריאה וס' נספר בסדר כי תבא: ופקידו ית בני בנימון למימר אוילו ותבמנון בכרמיה: ותחזון והיא אם יפקון בנת שילה למחג בחנניא ותפקון מן כרמיה ו ותחטפון לכוו גבר אתתיה מבנת שילה ותתחזון לארעה שבטא דבנימון: ויהי ארי ייתון אבהתהון או אחיהון למדן כרמיה וינימו להון חנינונו להון ארי לא ס ספקנא למתן גבר אתתיה ב בקרבא ארי לא אתון יהבין להון בעדן פון תחובון: ועברו כן בני בנימון ונסבו נשיו למניניהון מן חנניא די גנסו ונאולו ותבו לאחסנתהון ובנו ית קרוניא ויתבו בהון: והלכו מתמן בני ישראל בעדנא ההיא גבר לשבטיה ולרעיתיה ונפקו מתמן גבר לאחסנתיה: ביומיא האנון לית מלכא בישראל גבר דבשר בעינוהי יעברו:

ויצו את העם לאמר כראתכם' ויצו אתם לאמר לכו והביאו' ויצו את בני בנימון דין כתיב חס: ויצאו טו בקריאה וס' נספר בסדר כי תבא: ופקידו ית בני בנימון למימר אוילו ותבמנון בכרמיה: ותחזון והיא אם יפקון בנת שילה למחג בחנניא ותפקון מן כרמיה ו ותחטפון לכוו גבר אתתיה מבנת שילה ותתחזון לארעה שבטא דבנימון: ויהי ארי ייתון אבהתהון או אחיהון למדן כרמיה וינימו להון חנינונו להון ארי לא ס ספקנא למתן גבר אתתיה ב בקרבא ארי לא אתון יהבין להון בעדן פון תחובון: ועברו כן בני בנימון ונסבו נשיו למניניהון מן חנניא די גנסו ונאולו ותבו לאחסנתהון ובנו ית קרוניא ויתבו בהון: והלכו מתמן בני ישראל בעדנא ההיא גבר לשבטיה ולרעיתיה ונפקו מתמן גבר לאחסנתיה: ביומיא האנון לית מלכא בישראל גבר דבשר בעינוהי יעברו:

סכום פסוקים של ספר שופטים שש מאות ושמונה עשר וס' ס' ח' וסדריו יד וחציו ורעיו ורצאו:

ראו כי כבר תנוצח העיר ההיא בקלות ולזה התעוררו לבא למלחמה עליהם: השלישי הוה להודיע שאין ראוי להם לרבי עם מי שתקיף מומנו כס כשיהיה עם זה שכנגדו מר נפש שלא יירא מאל מהמות ולזה זכר כי כשראה מיכה שחוקים בני דן מומנו עם מה שספרו להם שהם מרי נפש פנה ושב לביתו: הרביעי הוה לפרסם מה שנשבעו בו בני דן מהחטא זה הזמן הארוך אשר ספר וכאלו היה זה התנצלו מה לשמשון שהיה מהשבט ההוה חס נשקע במדה המבונה ההיא רל ללכת אחר עיניו: החמישי הוה להודיע שאין ראוי להם לקחת פילגש הממשך לענין המשגל הלא תראה מה שקרה מהרע מהפילגש הזאת שלקח האיש הלוי שנכסלו בסבת כמה רבבות מישרחל ולזאת הסבה זכר רוע תכונת בני בנימון אשר נבבעה בענין המשגל ומה שקרה להם בעבור זה מההשחתה והכליון: השישי הוה להודיע שאין ראוי להם להתנהג בקנטורין בתוך ביתו ולהטיל חימה יתרה שם הלא תראה מה שנמשך מהרע מההקנטות שהקיט האיש הלוי כילגשו שהיה זה סבה שברחה מומנו ושבה אל בית אביה ואלו יסבה בבית לא חירע לה זה הרע ולא לישראל בעבורה: השביעי הוה להודיע גם כן שראוי לחשה שלא מטה מוחיה ללכת מאחור אבל ראוי לה לסבול דבריו ותוכחתו ונתה אל כל אשר יחפץ הלא תראה מה שנמשך מהרע לישראל מפני שלא סבלה הפילגש דברי הקנטורין ההם מבעלה כי זה היה סבה אל שבתה אל בית אביה ונמשך מזה מהרע מה שבה בזה הספור: השמיני הוה להודיע שאין ראוי להם לעכב הליכת האורח' מביתו בעבור תסוקתו לכבדס אבל ראוי כשיראה רצונם שיניחם להשלים רצונם ולזה ספר מה שקרה מהרע בעבור מה שעכב אבי הנערה את האיש הלוי כי זה היה סבה אל סלנו נבבעה וקרה מזה מהרע מה שבה בזה הספור: התשיעי הוה להודיע שאין ראוי להולכי דרכים ללכת בלילה למה שקרה בזה מהסכנה ולזה ספר שלא רצו ללכת אחר ערוב השמש ולולי כי ירושלים היתה אז ליבוס' היו לנים בירושלם מדד כי היום רד מאד: העשירי הוה להודיע כי כשיבא הכרח להתבע למטא המסגל האיש והאש' מתירין האשה קודם לאיש לזה ואלעפ' שתהיה חשת איש ולזה התיר זה האיש פילגשו להם קודם שיתיר עצמו להם: הי' הוה להודיע זנות בני בנימון ואכזריות' שהם העם שהתעללו בפילגש כל הלילה לא השתדלו להאכילה ולהשקות' אבל שלחוה בשחר באופן שמתה מהחולס' עם זה שראו עלי' באכזריו' באופן שהזיקה בתשמיש עד שכמשך לה מות מזה ולזה נכ ספר מאכזריותם שאין איש מהם מאסף האיש הלוי הביתה עם שאין לו מחסור כל דבר ולזה לא יצטרך שהנהגו מאשר להם לפי מה שהגיד להם ועם מה שאמר להם שהוה הולך לבית יי' כי זה היה ראוי שיביאם אל שיאספוהו הביתה לכבוד השם: הי"ב הוה להודיע שראוי להם כשארעו לו שלא ישמע קולו כדי שלא יוסף לעצמו רע על רע עד היותו במקום יוכל לבטוח בו ואז יוכל להשמיע קולו לבקשת הנקמה ולזה ספר שמתק האיש הלוי עד שבה אל ביתו ואז השתדל להנקם מבני הנבעה על הזמה שעשו: הי"ג הוה להודיע שראוי למי שירצה להביע האנשים לעשות דבר מה שיעשה זה בחכמה כדי שיגיע למבוקשו ולזה ראוי שיראה להם בעיניה הדבר אשר יניעם לזה כשיהיה אפשר לו זה ולא יספיק לו ספור הדברים ההם להם כי יותר יחמינו האנשים בזה שראו ממה שיחמינו בזה שיסופר להם ולא יראוהו בעיניה ולזה ספר ששלח האיש הלוי נחתי הפילגש לכל שבטי ישראל ולא רצה לשלוח הספור להם לכו בכתב עם שזה משך להם מאל לקנא לזה לרוב הזרות אשר היה בזה הענין ולזאת הסבה לא רצה לבלות להם מה זה ועל מה זה עד שהיו דבריו להם פנים בפנים על זה: הי"ד הוה להודיע שראוי לבער החטא' מן הארץ כדי שלא ילמדו הנשאר' ממעשיהם כס בדבר יפנותו האנשים בקלות והוה ענין המשגל ולזה ספר שכבר התפעלו בני ישראל על זה ההתפעלות הנפלא והתעוררו לבער החטאים בזה האופן שבה בזה הספור: הי"ה הוה להודיע שראוי להם להקפיד אחר שיקוי חטאים למרסם משיגיע להם העונש הראוי להם אבל ראוי לו שלא יכיר להם אחיה אחר סורס מודרכי התורה הלא תראה מה שקרה לבני בנימון בעורס לחמיהם החטאים שככל עזר וכשל עזר ויחדו כלו: הי"ז הוה להודיע שראוי למי שישראל עצה על דבר מה שיבאר דבריו תלכית הביאור עד שיתבאר לו בשלמו' ח'ך יתנהג בדבר ההוה שישראל עליו עצה ומתי יהיה עת ראוי יצליח בו דרכו ולזה ספר מה שקרה מהרע לישראל כששאלו בחללים ח'ך יעשו המלחמ' מפני שלא חקרנו בזה מחקר ראוי כי היה להם לשאול חס ינכחו או ינכחו ואם הודיע להם שינכחו היו נשמרין אז מהמלחמה ולזאת חסבה היה ראוי שישראל מתי ילחמו בבני עמו ויתנם השם בידם והם לא שאו חלל מי עלה בתחלה ולא שאו מתי יעלו עליהם למלחמה וינכחוהו ובשלא השנית היה נכ' זה החסרון וחולס בשלא השלישית הרגישו בזה ולזה חמרו האוסף עוד לזאת למלחמה עם בני בנימון אחי חס' אחרל ולזה היה הרצון בזה שישראל חס' יחדלו מזה לגמרי שכבר בא להם המענה מאת הש' באותן שאלות הקודמות מורה שרצון החל ית' שיעלו חליו' ח'ך שאלו חס' יחדלו עתה וימתינו עד עת אחר ולזה בזה להם התשוב' בשלמו' והודיע להם כי מחר יתנם ליד ישראל' וחולס התועלות שהגיעו מענין האורב בדבר המלחמה כבר זכרנום בענין מלחמת העי' ומשם ילקחו: הי"ח הוה להודיע טוב נפש ישראל כי עם מה שהשחיתו בנימון בהם' השיגה חותם החרטה הנפלאה על כל הרע שהרעו לבנימון והתחכמו להעמיד השבט על ענינו בשמצאו דרך לתת להם נשים מישרחל מזולת שיעברו על השבועה שנשבעו במכפה ולזה נתנו להם עצה שינלו איש חשתו מהחמוללות כשלא הספיקו בזמן יבש גלעד והנה נהגו ביושבי יבש גלעד המנהג צותה התורה במלחמ' מדין וידמה שעל פי יי' עשו כל זה וחולס בני בנימון מפני שהיו כלם מורדי' ביי' בחזק' דיי החטא' רצה הש' שיניעם זה העונש הנפלא באופן שיאבדו הם וטפם: הי"ח הוה להודיע חוכן השבחת הש' באבות הקדושי' ולזה סבב שלא ימחה שבט מייסר' והשאר' מבני זה מהם שס' מאל' איש נשכב שיסתדלו ישראל' בכל ענין שיתקיים זה השבט בדרך שלא ימחה שמו מייסר':

לא חתם נתתם להם שתחשמו בזה חלל הם לקחו חותם ואחרל כי אחר כן התירו שבט בנימון לבא בקהל ולישא חשה משאר השבטים כי מצאו ההיתר בלשון החרם שהם נשבעו חמרו איש מומנו לא יתן בתו לבנימון ודרשו מומנו ולא מבנינו ח'כ מהדורות הבאים אחריהם היו יכולי' לישא נשים ועוד דרשו חילו היה עולה מן השבטים לא היה האלהים חומר ליעקב ומלכים מחלכך יבאו ולא חמר חלל מבנימון שלא כולד עדיין וחמרו כיון שעמיד לעמוד מלכים מבנימון ולא עמדו עדיין חייבין חנו לקרבן: בימים ההם חין מלך בישראל הטעם להזכיר זה כי עדיין לא היה מלך בישראל ולא שופט ולא נוס מטיב חותם לטובה עד שבה שמואל הנביא זל שמשפד ת תולדתו וענינו בספר הבא אחר זה הנקרא על שמו שמואל:

רשי

לרבי חליו' ללכת חליו' במלחמ': וחמרו חליהם חנינו חותם' ריחמנו עליהם כי חנים יודעים מה לעשות כי לא לקחנו לאיש חשתו במלחמה של יבש גלעד חלל לארבע מאות איש מהם ואם על השבועה חתם מקפידים לא עון לכס בדבר כי לא חתם נתתם להם חת בנתיבם שתהא לכס חשמה בדבר ושלוס לכס חל תיראו:

סליק ספר שופטים

ויצו ד' ג' מלאים וא' חס' וס' ויצו אל יוסף לאמר אביך צוה' לאמר לכו והביאו' ויצו את בני בנימון דין כתיב חס: ויצאו טו בקריאה וס' נספר בסדר כי תבא: ופקידו ית בני בנימון למימר אוילו ותבמנון בכרמיה: ותחזון והיא אם יפקון בנת שילה למחג בחנניא ותפקון מן כרמיה ו ותחטפון לכוו גבר אתתיה מבנת שילה ותתחזון לארעה שבטא דבנימון: ויהי ארי ייתון אבהתהון או אחיהון למדן כרמיה וינימו להון חנינונו להון ארי לא ס ספקנא למתן גבר אתתיה ב בקרבא ארי לא אתון יהבין להון בעדן פון תחובון: ועברו כן בני בנימון ונסבו נשיו למניניהון מן חנניא די גנסו ונאולו ותבו לאחסנתהון ובנו ית קרוניא ויתבו בהון: והלכו מתמן בני ישראל בעדנא ההיא גבר לשבטיה ולרעיתיה ונפקו מתמן גבר לאחסנתיה: ביומיא האנון לית מלכא בישראל גבר דבשר בעינוהי יעברו: